קרבן העדה על תלמוד ירושלמי כתובות

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי כתובות

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-העדה-על-תלמוד-ירושלמי-כתובות/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 14
הלכה ג 17
הלכה ד 18
הלכה ה 20
הלכה ו 21
הלכה ז 23
הלכה ח 23
הלכה ט 24
הלכה י 26
פרק ב 29
הלכה א 29
הלכה ב 32
הלכה ג 35
הלכה ד 36
הלכה ה 39
הלכה ו 40
הלכה ז 41
הלכה ח 43
הלכה ט 44
הלכה י 46
פרק ג 48
הלכה א 48
הלכה ב 57
הלכה ג 58
הלכה ד 58
הלכה ה 60
הלכה ו 61
הלכה ז 63
הלכה ח 64
הלכה ט 64
הלכה י 66
פרק ד 68
הלכה א 68
הלכה ב 70
הלכה ג 71
הלכה ד 72
הלכה ו 78
הלכה ז 79
הלכה ח 80
הלכה ט 85
הלכה י 85
הלכה יא 86
הלכה יב 88
הלכה יג 89
הלכה יד 89
פרק ה 90
הלכה א 90
הלכה ב 93
הלכה ג 94
הלכה ד 95
הלכה ה 96
הלכה ו 99
הלכה ז 101
הלכה ח 103
הלכה ט 105
הלכה י 105
הלכה יא 106
פרק ו 107
הלכה א 107
הלכה ב 109

הלכה ג 109
הלכה ד 110
הלכה ה 112
הלכה ו 113
הלכה ז 115
פרק ז 118
הלכה א 118
הלכה ב 120
הלכה ג 120
הלכה ד 121
הלכה ה 121
הלכה ו 121
הלכה ז 124
הלכה ח 128
הלכה ט 129
פרק ח 129
הלכה א 129
הלכה ב 131
הלכה ג 131
הלכה ד 131
הלכה ה 132
הלכה ו 133
הלכה ז 133
הלכה ח 134
הלכה ט 134
הלכה י 135
הלכה יא 137
פרק ט 140
הלכה א 140
הלכה ב 146
הלכה ג 147
הלכה ד 148
הלכה ה 149
הלכה ו 151
הלכה ז 152
הלכה ח 154
הלכה ט 156
הלכה י 158
פרק י 159
הלכה א 159
הלכה ב 162
הלכה ג 163
הלכה ד 164
הלכה ה 166
הלכה ו 167
פרק יא 169
הלכה א 169
הלכה ב 171
הלכה ג 173
הלכה ד 175
הלכה ה 176
הלכה ו 177
הלכה ז 178
פרק יב 181
הלכה א 181
הלכה ב 183
הלכה ג 184
הלכה ד 192
הלכה ה 192
פרק יג 194
הלכה א 194
הלכה ב 197
הלכה ג 200
הלכה ד 203

הלכה ה 204
הלכה ו 204
הלכה ז 205
הלכה ח 207
הלכה ט 207
הלכה י 208
הלכה יא 209

פרק א

הלכה א

מתני' **בתולה נישאת ביום הרביעי**. תקנת חכמי' היא שתינשא ברביעי בשבת ולא בליל חמישי דאיכא למיחש שמא יהי' טרוד בנישואין ולא מצי בעיל:

ואלמנה ליום החמישי. בגמרא מפרש טעמא:

שפעמיים בשבת. אבתול' קאי:

ביום השני וביום החמישי. אחד מעשר' תקנות שתקן עזרא במגילה פ"ד (דף ט"ו) ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם הי' לו טענת בתולים ישכים לב"ד בעוד כעסו עליו ואם יש שהות בנתיים יש לחוש שמא יתפייס ויתקרר דעתו ויקיימנה ושמא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן מונסתרה והיא נטמאה ומתוך שיבא לב"ד ויצא הקול שזינתה מיהת אפשר שיתברר הדבר ע"י עדים דתחתיו זינתה:

גמ' **מפני שכתוב בם**. ביום רביעי וחמישי ברכה במעש' בראשי' דקשי' לי' תינח אשת כהן [או] שנתארס' פחותה מבת ג' שני' שייך טעמ' דמתני' כדי שלא יתקרר דעתו דכיון דליכא אלא חד ספיק' מצי לאסרה אלא אשת ישראל שנתארס' יתירה על בת ג' שני' מה [זה] שתינשא דוקא בד' הא ס"ס הוא כדמסיק הש"ס בסמוך ס' אנוסה ס' מפותה ואת"ל מפותה ספק תחתיו ספק אינה תחתיו ולית לי' לבר קפרא שהקול יוצא לאנוס' לכך קאמ' דבלאו טעמא דמתני' איכא נמי טעמא דברכה:

ופריך והלא אין כתי' ברכ' אלא בה' ובששי. ובמתני' תנן שנישאת בד' ובה':

בעופות ובדגים. פרו ורבו ומלאו את המי' בימים והעוף ירב בארץ:

בששי באדם וחוה. פרו ורבו ומלאו את הארץ:

רביעי אור ה'. שניסת בד' סמוך לערב ונבעלת בליל ה' ואור אורתא הוא נמצא שתחלת כניסתה לרשותו ביום שנאמ' בו ברכה:

ה' אור ו'. אלמנה הנישאת בה' נבעלת תחלה בליל ו':

ופריך והלא כתיב ברכה בשביעי. דכתי' ויברך אלקי' את יום השביעי א"כ בתולת אשת ישראל שנתארסה יתירה על ג' שנים תנשא בששי ותיבעל בשבת:

ומשני אין כתיב ברכה בבריות אלא ביום. ברכה דכתי' גבי שבת לא כתיב אבריות שיפרו וירבו אלא על היום השבת שהוא מבורך:

ופריך מפני שאין וכו'. סתמא דש"ס פריך אדברי המתרץ טעמא דלא כתי' ברכה בשבת אבריות הוא דאינה ניסת בתולה בשבת הא אפי' אי הוה כתיב ברכה אבריות נמי אין

ראוי ליבעול תחל' בשבת מפני שהוא עושה חבורה שהדופן מתפרד מחבירו וע"י כך הדם יוצא:

ומשני אלא כאחרים וכו'. הא דצריך לשנויי מפני שאין כתוב בו ברכה לבריות היינו לאחרי' שמתירין לבעול תחלה בשבת דקסברי דם מיפקד פקיד כמו פקדון כנוס ועומד דם בתולים ואינו נבלע בדופני הרחם להיות יציאתו ע"י חבורה אלא שהפתח נעולה בפניו ופותחין לו ויצא:

ופריך כלום אחרים מתירין לבעול בתחלה בשבת אלא בשכנס. לרשותו ונתייחד עמה אבל בשלא כנס לרשותו ונתייחד עמה אסור לבעול בתחלה בשבת אף לאחרי' דה"ל כקונה קנין בשבת דע"י יחוד או ביאה זו זוכה במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ובר קפרא קאמר דעיקר התקנ' דלהוי תחילת כניסתה לרשותו ביום שנאמר בו ברכה:

הדא אמרה. זאת אומרת:

איליין דכנסין ארמלין. הכונס את האלמנה:

צריך לכנסה מבע"י. להתייחד עמה יחוד דביאה או לבא עליה בע"ש לפי שאלמנה אין לה חופה וביחוד או בביאה קונה אותה קנין גמור ואם יכנסנה בשבת ה"ל כקונה קנין גמור:

ר"ל מייתי לה טעם דמתני'. בכולהון אפי' בגדולה בת ישראל שנתארסה שניסת בד' משום טענת בתולים:

מתניתא. ברייתא דמייתי בסמוך מסייע' לי' לר"ל:

מן הסכנה והילך. שגזרו בתולה הניסת ברביעי תיבעל להגמון תחילה ואיכא צנועו' דמסרן נפשייהו לקטלא ואתיין לידי סכנה:

בשני. אם רצה לכנוס בשני בשביל אותה סכנה אין שומעין לו:

מפני הכשפים. להעלים יום הנישואין מפני המכשפים שדרכם לעשות כישוף בעת הנישואין:

מה בין שני לשלישי. ודייק הש"ס ע"כ הך ברייתא כר"ל אתיא דלבר קפרא קשיא מה בין שני לשלישי כיון דמפני הסכנה נעקר יום הרביעי מאי איכא בין שני לשלישי תינשא אף בשני אלא ודאי דאתיא כר"ל והטעם דלא דומה וכו' כדמסיק:

לא דומה וכו'. כיון דניסת בד' משום טענת בתולי' אינו דומה אם שוהא שני ימים בין הבעילה ליום הקבוע לישיבת הב"ד לשוהא יום אחד בנתיים:

שלא יערב עליו המקח. שמא תקרר דעתו ויאהב ארוסתו ולא יקפיד עליה אף שמצא פתחה פתוח:

ופריך ויערב עליו המקח. דקס"ד שאינו נאמן אלא להפסידה כתובתה וקשיא אם הוא מתרצה בכך אנן מאי איכפת לן:
ומשני לית יכיל. אי אפשר לו לישא אותה אם מצא פתחה פתוח דאסורה לך:
משום ספק סוטה. שמא זינתה משנתארס' ואסורה לו דכתיב בסוטה ונטמאה ונטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל:
ופריך וחש לומר וניחוש שמא אנוסה היא. ואנוס' בישראל מישרי שריא ומספיקא אין להוציא אשה מבעלה:
ומשני קול יוצא לאנוסה. והשתא דלא יצא קול ה"ל רצון רובא ואונס מיעוט' ולא הוי בכלל ספק:
ופריך ואפי' תחוש וכו'. כלומר למה לי' טעמא משום קול יוצא לאנוסה הא אפי' חוששין לאנוסה לא הוי אלא ספק אחד ספק באונס ספק ברצון וספק א' בדבר שהוא איסור דאוריית' הוא להחמיר:
ומשני אר"י. אלו לא הי' הקול יוצא לאנוסה והיינו חוששי' לספק אנוסה ראוי להתירו דספק ספיקא הוא ספק באונס ספק מפות' ספק תחתיו ספק אינה תחתיו:
שתי ספיקו'. אפי' בדבר שהוא אסור מדאורייתא ספיקא לקולא:
קידשה בחופה. בשעה שנכנסה לחופ' אז קידשה ולא הי' לה אירוסין מקודם לכן:
לית ליה באילין קנסייא. אינה נאסרת על בעלה כשמצא פ"פ ויכול לישא בכל יום דודאי אף אם זינתה לא תחתיו זינת' אלא כשהיא פנוי' ומותרת לו אם הוא רוצה בה:
אמרין. אמרו שר' מתני' עשה כן לבתו שלא הניח לקדשה כי אם בשעת כניסתה לחופה כדי שתוכל להנשא בה' או בו':
ופריך ע"ד דר"ל. דאמר הטעם שבתולה ניסת בד' משום טענת בתולי' שישכי' לב"ד א"כ במקו' שב"ד יושבין בכל יום ניסת בכל יום ובמקום שאין ב"ד אינה ניסת כל עיקר ובמתני' משמע בתולה דומי' דאלמנ' מה אלמנה בכל מקום ובכל זמן ניסת בה' כדי שישמח עמה ג' ימי' כדלקמן אף בתולה כן:
ה"ג ובמקום שאין ב"ד יושבין לא תינשא כל עיקר. ומשני שלא לעקור זמנו של רביעי אף ר' לעזר מודה במקו' שב"ד יושבי' בכל יום או במקו' שאין ב"ד לא תינש' אלא ברביעי:
ופריך ויעקור זמנו של רביעי. ומה בכך שהרי נתבטל הטעם שבשבילו קבעו יום הרביעי:
ומשני אף. ר"ל אית לי' טעמא דב"ק שיש לקבוע ברביעי משום ברכה אלא דלב"ק אף בחמישי מותר משום ברכה או בששי כשנושא ובועל מבע"י ור"ל אוסר בחמישי במקום שיש ב"ד א"נ סובר ר"ל דמשו' ברכה לחוד לא הוו תקינו רבנן:

ופריך ותינשא בראשון. לר"ל דאית לי' הטעם משום טענ' בתולים תינשא בראשון שהרי יכול להשכים לב"ד בשני:

אית דבעי מימר שלא לעקור זמנו של רביעי. דשקדו חכמי' על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים:

שוין. בין משום סכנה בין משום אונס אינה נישאת וכו':

מפני כבוד שבת. שאם יעשה הנישואין בע"ש גם הסעודה תהי' בע"ש נמצא לא יאכל סעודת שבת לתיאבון:

מפני הטורח. שידאג ויהרהר בשבת איך לעשות הסעודה במוצ"ש וממעט עונג שבת ל"א כדתנן פ"ד דתענית שאנשי מעמד לא היו מתענין באחד בשבת שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיעה ותענית וימותו ה"נ אין לו להרבות טורח הנישואין במוצאי שבת ל"א לפי שלא יטרח כלל בצורך סעודת הנישואין ופי' זה נראה עיקר:

מפני כבוד שבת. שלא יאכל כל שבעו בשבת וירעב עצמו לסעודת הנישואין שבלילה א"נ שמא מחמת טרד' ישכח שהוא שבת וישחט בן עוף לצורך הסעוד':

כדי שיהא אדם מתקן צרכיו. לצורך הסעודה ג' ימים מאחד בשבת הרי דחשו חכמים שיטריח עצמו בסעודה ומקודם שבת אי אפשר לתקן שמתקלקל:

ג' ימים. אחד ושני ושלישי בשבת:

ה"ג אסור לארס אשה בע"ש. וכ"ה בביצה ובתענית':

לעשות סעודת אירוסין. בע"ש הוא דאסור אבל לארוס בלא סעודה מותר אפי' בע"ש:

מחלפא שיטתא דשמואל. קשי' דשמואל אדשמואל:

תמן הוא אמר. שמואל דקרא אלקי' מושיב יחידי' וגו' קאי אזיווג מושיב יחידי' ביתה. בעוד היות האדם ביחידות מושיבו עם ביתו זו אשתו שארבעי' יום קודם יציר' הולד בת קול יוצא בת פלוני לפלוני:

במאזני' לעלו' המה מהבל יחד. דרשו בויקרא רבה עד שהן עשויין מהבל במעי אמן הם יחד שכבר נזדווגו ע"פ ה':

ה"ג וכא הוא אמר אכין. וה"פ והכא הוא אומר שיארס אפי' בט"ב שלא יקדמנו אחר ויקחנה:

אלא שלא יקדמנו אחר בתפילה. דתפילה משנה הגזרה:

ואעפ"כ לא קיימה. אם זכה בה ע"י תפילה לא קיימה לו וימות הוא או היא או יגרשנה:

ופריך והא מתני'. דפ"ד דסנהדרין פליגא אהא דר' אבהו:

לפיכך וכו'. רישא דמתני' דיני ממונו' גומרין בו ביום בין לזכו' בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה לפיכך אין דנין לא בע"ש ולא בעיו"ט

והיינו מטעם שאין דנין בשבת ובי"ט ואולי לא ימצא לו זכות בדיני נפשות בע"ש ובעי"ט ויהיו מוכרחים לגמור הדין בשבת ועי"ט דאין מענין את דינו ודייק הש"ס דיני נפשות הוא דאין דנין בע"ש אבל דיני ממונות דנין וקשיא לר"א:

ותני ר"ח כן. בברייתא דר"ח מפורש כן דדנין דיני ממונות בע"ש:

ומשני כאן להלכה. הא דאר"ח דדנין היינו להלכה שאם דנו דיניהם דין:

כאן לדבר תורה. הא דא"ר אבהו שאין דנין היינו שאין מורין כן לכתחלה לדון דיני ממונות בע"ש לפי שהדין צריך מתון ועיון ואתי לאמנועי מצורכי שבת וי"ט:

בוגרת כחבית פתוחה. אין רחמה צר כבתחלה ודומה לו כאלו פתחה פתוח לישנא אחרינא לענין דמים קאמר משום דסתם חבית סתומ' לעולם יש בה יין שאין דרך לסתום חבית ריקנית אבל חבית פתוחה פעמים יש בה יין פעמי' אין בה יין כך בוגרות פעמים יש לה דמים פעמי' אין לה דמים ומשום הכי לא מצי למטען בבוגרת טענת בתולי':

הדא דאת אמר. לא אמרת אלא שלא להפסידה כתובתה אם אומר שמצא פ"פ אינו נאמן דאמרינן כיון דפתחה פתוח במקצת אינו יודע להבחין:

אבל לקיימה אינו רשאי. אם הוא אומר שיודע בודאי שפתחה פתוח מחמת בעילה אסורה דהא שוי' אנפשי' חתיכה דאיסור' והרי היא עליו כספק סוט' שאסורה לבעלה אחר שקינא לה ונסתרה משום ספיקא דידי' א"נ לאיסור' אינה נאמנת במאי שנותנת אמתלא לדבריה שנאבדו באונס או שהיא מוכת עץ:

ואתייא כי האי. דאמרינן שאינו נאמן להפסיד כתובת' אבל נאמן לאסרה הא דאר"ח כלומ' הא דאר"ח איירי כי האי דאמרי' שאינו נאמן להפסיד כתובתה:

מעלותיו של בית אבא. המעלות שעלו עליהן לבית אביה היו גבוהות ורחוקות זה מזה וע"י פיסוק הרגלי' נאבדו בתוליה:

ונשרו. ונפלו:

ואתיא כי האי דתנינן תמן. לקמן בפרקין:

ה"ג בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים. ואיירי בדאיכא עדים שנכנסה לחופ' עם הראשון ולא נבעל':

אבל לקיימ' אינו רשאי. דהא איכא עדי' דאינה נבעלת לאחר החופה ואף שהיא טוענת שנבעלה קודם החופה אינה מוציאה מאיסור':

ואתיא כי האי דתנינן תמן. לקמן בפרקין:

מפני שהוא מתייחד עמה. מיד לאחר האירוסין קודם החופה ויכולה לומר שנבעל' אז:

ואתיא כי האי דתנינן תמן. לקמן בפרקין:

והיה מקחי מקח טעות. ר"ג ור"א אומרים נאמנת:

דתנינן תמן. לתמן בפרקין:
אלא דרוסת איש את. רבן גמליאל ור"א אומרי' נאמנת:
וכולהן. וכל זה שמעינן מהא דא"ר הילא וכו' מצא פ"פ אסור לקיימה משום ספק סוטה אע"ג שהיא נותנת אתמלא לדבריה דבמודית פשיטא:
ופריך ע"ד דר"ל. דסובר דבתול' ניסת בד' משום טענת בתולי' בוגרת דלית לה טענת בתולי' אימתי היא ניסת ברביעי דוקא כיון שכתובת' מאתי' או בכל יום כיון דלית לה ט"ב:
בתולה מן הנישואין. דאין לה טענת בתולי' כדתנן לקמן בפרקין אימתי היא ניסת בכל יום או דוקא בד':
ומוכת עץ כר"מ אימתי היא ניסת. דתנן לקמן בפרקין רמ"א מוכת עץ כתובתה מאתי':
נשמעינה מן הדא. תא שמע ממתני' לקמן ריש פ"ב:
אם יש עדי' שיצאת בהינומא. כתובתה מאתים שודאי בתולה ניסת:
ולא אדכר רביעי. שיש סימן שכתובתה מאתים הואיל וניסת ברביעי ש"מ שיש נשים שאינן נישאות ברביעי ואפ"ה כתובתן מאתים:
הדא אמרה. זאת אומרת שאין רביעי ראי' לכתובה מאתים:
שאם אומר את לו. שישא את האלמנה באחד משאר ימי השבוע לא ישמח עמה רק יום אחד ולמחר משכים ויוצא למלאכתו שאין משתה לאלמן שנשא אלמנה כי אם יום אחד ולר"א הוא דקאמר הכי דלבר קפרא הטעם משום ברכה:
ה"ג באחד מכל ימות השבוע:
חמישי. יום חופה:
ששי. חיבת ביאה:
משה התקין. כלומ' מדאורייתא אית לן שיהו שבעת ימי המשתה וז' ימי אבל דכתיב ביעקב מלא שבוע זאת וכתיב ויעש לאביו אבל שבעת ימים:
אע"ג דאת אומר שלא התקין לאלמנה כלום. היינו שלא יהא לה ימי משתה אבל ברכה בעיא אפי' אלמנה דילפינן מבועז:
דכתיב ויקח בועז עשרה אנשים. ולמאי קבץ עשרה א"ו לברכה שאין ברכת חתנים פחות' מעשרה:
מכאן. מדכתיב ויאמר בועז שבו פה וישבו ש"מ קודם שאמר להו לא היו רשאים לישב דבועז גדול הוה דאבצן זה בועז:
מכאן לבית הזה. לבית דוד דקאתי מבועז:
שממנין זקנים וכו'. שאכילתם תמיד עם זקנים:

מכאן לברכת חתני' בעשרה. מדלקח בועז עשרה אנשים:
ורות היתה אלמנה. לאו אלמנה ממש דלא נתגיירה אלא לאחר שמת בעלה הראשון אלא כיון דבעולה היתה אלמנה קריא לה:
וכתיב ותהום וכו'. מייתי סייעתא דבועז אלמון הוה:
ואפשר כן. בתמי' וכי כל העיר מתבהלת על דבר זה לצאת לקראת נעמי לראותה בקלקלתה דכתיב ותהום כל העיר:
מתה באותו היום. שבאו נעמי ורות לבית לחם:
עד כל עמא וכו'. בעוד שכל העם היו הולכים לקבור אשת בועז נכנסה רות עם נעמי וראו אותן כל המלוין את המת ותמהו על נעמי ואמרו הזאת נעמי:
מפקין כלתא. מוציאין הכלה לחופה כל שבעת ימי המשתה להיות שמחין עמה ולכך מברכין ברכת חתנים:
מפקין מיתא כל שבעה. בתמיה אלא מברכין אע"ג שאין מוציאין באותה שעה דכל שבעה כמתו מוטל לפניו דמיא ה"נ בברכת חתנים כל שבעה כיום הנישואין דמיא:
מאי כדון. מאי פרכת ליה מאבל לחתן:
ומשני מה כאן. באבל הברכה כדי לנחם עם האבל ה"ה בחתן הברכה כדי לשמוח עמו:
מה כאן מזכירין. שם שמים על הנחמה:
אף כאן. בחתן מזכירין השם על השמחה. ל"א מה כאן מזכירין האבל ומשום הזכרה זו מברכין אף כאן מזכירין השמחה ומשום הכי מברכין ואין צריכין להוציא הכלה וכ"פ הר"ן וכן עיקר:
אלא בשעת נישואין. ולא משעת אירוסין:
מפשפשין במקום החתן ובמקום הכלה. משמשו במעשיהן באותה הלילה שלא יקלקלו במעשיהן זה את זה בתרמית שלא יהא זה רואה דם בתולים ויאבד' ולא תהא זו מביאה מפה שיש עליה כמה טיפות דם ובמקום שנהגו למשמש לא נהגו לייחד דאלו במקום שנהגו לייחד מאי משמוש בעי הרי אין כאן טענת בתולים:
וכל שלא נהג וכו'. בגמרא מפרש:
תמן תנינן. נדה סוף פרק ט':
ה"ג ר' יהודה אומר כל גפן יש בו יין. כלומר כל הבתולות יש להן דם בתולים:
טרוקטי. אין להן לא דם נדות ולא דם בתולים:
מעתה אין טענת בתולים כר"י. שהרי יכולה לומר ממשפחת טרוקטי אני:
כל גרמא. כל עצמו שהחמיר בטענת בתולים הוא ר' יהודה כדתניא אר"י וכו' ואיך נאמר דלדידי ליכא טענת בתולים:

מאי כדון. מעכשיו איך נתרץ דברי ר"י:
ומשני עליה להביא ראי'. שהיא ממשפחת דורקטי ואם אין לה ראי' הוא נאמן דמיעוט' דמיעוטא נינהו ולא מספקינן בהו:
ר"י סבר מימר. הא דתני לעיל בברייתא כל שלא נהג וכו' היינו שלא נהג מנהג יהוד' ולא פשפש בגליל אינו יכול לטעון טענת בתולי':
עדות תורה היא. בתמי' וכי מדאוריית' הוא לפשפש דנאמר אם לא פשפש אינו נאמן ל"א וכי מנהג יהודה בגליל עדות ברורה הוא דנאמר דאז יהא נאמן וכיון דע"כ לומר דטעמא אחרינא אית ביה דנאמן א"כ אף שלא נהג מנהג יהוד' נאמן ופי' זה נראה עיקר:
אלא. שלא נהג מנהג יהודה ביהודה שלא פשפש ונמצא דם אינו נאמן לומר דם ציפור הוא כיון דעבר אמנהגא איהו דאפסיד אנפשי' ואמרי' שראה דם ואיבדו:
ומנהג גליל בגליל. לא נהג אלא נהג כמנהג יהוד' שנתייחד עמה לאחר האירוסין קודם החופה אינו יכול לטעון טענת בתולים:
ופריך מכיון. דאת אומר שאין בפשפוש עדות גמור:
לא יעמוד. כלומר למה לי להעמיד השושביני' לפשפש:
ומשני אלא. שלא יהו בנות ישראל פרוצות בזימה ויהיו מתייראים מהעדים שמעמידים:
ופריך אם וכו' אפי' מעמיד לא יהא נאמן להפסידה כתובתה כיון דאין לו עדים ברורים וכ"ש דקשי' לי' שלא יהא נאמן בגליל:
להוציא יציאותיו. צרכי סעודה ומפסידה בחנם דאם הי' שונאה הי' מגרשה קודם הנישואין:
ופריך אם משום וכו' אפי' אינו מעמיד יהא נאמן. ביהוד' כיון דאיכא חזקה דמסייעי'. ובברייתא תני' כל שלא נהג וכו' אינו יכול לטעון טענת בתולים:
מפני חשד אחד. חיישי' דקאמר הכי מפני חשד אחד ששמע אח"כ או מפני פרוץ אחד שראה בה פריצות קל או שדיבר עמה פרוץ אחד הוא טוען כן ולא שיודע דבר ברור לכך אינו נאמן:
מה אנן קיימין. הא דתני בברייתא כל שלא נהג וכו' במאי עסקינן:
אם בשפשפש. הוא לבדו ומצא דם פשיטא שאינו יכול לטעון שהרי מצא:
ה"ג אם בשלא מצא הוא פשפש היא לא פשפשה. וכ"ה בריטב"א וה"פ כיון שהיא לא פשפשה פשיטא שאינו נאמן דאמרינן שהאביד בידי' את הדם:
אלא. הכא במאי עסקינן בשלא פשפש ומצא דם אלא שמחולקי' מאין הדם בא:
הורע כחו. במה שלא פשפש כיון שנוהגי' לפשפש הלכך אינו נאמן:
הדא דתימא. כל שלא נהג כמנהג הזה שאינו נאמן חלא שלא להפסיד כתובתה:

אבל לקיימה אינו רשאי. דכיון דקאמר דם צפור הוה וקים לי' במילתא הא שויא אנפשי' חתיכה דאיסורא:

ותיי' כיי וכו'. כבר פירשתי לעיל:

כל שהן. אפי' לא מצא אלא כל שהו אינו יכול לטעון:

מקל לה. ר' ישמעאל הי' מקלל אותה וכוונתו כמותה לא ירבו בישראל שאין אלו בתוליה שהן פחותין וי"מ פי' שחברי' בסמוך מפרשי' דברי ר"י ומה שפירשתי נראה עיקר:

ה"ג כאינשי דצווחין לסמייה סגי נהורא. כמו שקורין לסומא סגי נהור שהוא ההיפך כך מה שאמר ר"י כמותך ירבו בישראל רצונו לומר לא ירבו כמותה בישראל שזינתה:

מקנתר לה. ודאי שבתולי' הן אלא שמקנתר לה שאל ירבה כמותה בישראל לפי שכל אשה שדמיה מועטין בניה מועטין:

מקלס לה. משבח לה שע"י שדמיה מועטין לא תטמא הטהרות ותוכל לטהר לבעלה בימים מועטים:

הלכה ב

מתני' **בתולה אלמנה גרושה**. כלומר בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן האירוסין וחזרה ונישאת כתובתה מן השני מאתים שהרי בחזקת בתולה נישאת לו:

ויש להן טענת בתולים. אם לא מצא השני בתולים אבדה כתובתה דמקח טעות הוא לו:

פחותות מבנות ג'. דאפי' נבעלו בתוליהן חוזרין:

גמ' **בשקל הקדש**. מאתים של בתולה הן כסף טהור כמו של דאורייתא והן חמשים סלעי' שהן מאתים דינרי כסף:

מטבע יוצא. נותן לה מאתים דינרי' כפי מטבע היוצאת באותו מקום יהיו כסף או נחושת:

מתניתא. דתנן בבכורות פ' יש בכור:

וחמש סלעי' של בן. של פדיון בנו הבכור הוא במנה צורי הן בדינרי' היוצאין בצור שהסלע הוא ד' זוזים:

שלשים של עבד. וכן חמשים של אונס וכו':

כולן בשקל הקדש. דהוי עשרין מעין שבמעות מנה צורי שהמטבע ההיא כסף טהור:

ולא תנא כתובת אשה עמהן. ש"מ דכתובת אשה במנה מדינה היא ולא בשקל הקדש:

ה"ג כלום למדנו כתובת אשה לא מאונס וממפתה וכו'. וה"פ דכתובת אשה מאתים משום דכתיב באונס כסף ישקול כמוהר הבתולו' ואונס ילפינן ממפתה דכתיב חמשי' שקלים ושקל של תורה ד' דינרים א"כ מוהר הבתולות שהיא הכתובה מאתים דינרין וכיון דתנן במתני' אונס ומפתה בשקל הקדש במנה צורי כאלו תנן כסף כתובה דילפינן מינייהו במנה צורי:

עד כדון. עד כאן לא שמענו אלא כתובת בתולה שהיא בשקל הקדש דילפינן מאונס ומפתה כתובת אלמנה מאי בשקל הקדש או בשל מדינה ולשמואל מיבעיא ליה:
דייה. גריעותא לאלמנה שתטול חציה ראוי שתטול עכ"פ מנה בשקל הקדש:
אפי' ניתני כתובת אשה עמהן. במשנה דבכורות בפירוש שהיא בשקל הקדש לית הלכתא כהא מתני' דהא כל הני אמוראי פליגי עלה וקסברי דכתובת אשה במטבע היוצא דהיינו זוזי מדינה:
סבירוניות. סוריא כ"פ תוס' בבכורות. מהגינות וירושלמי'. שם מקומות וקאר"י דאף דאמרי הני תלתא רבנן דבסמוך דכתובה משתלמת ממטבע היוצא היינו לפי שהיו משלשה מקומות אלו ששם היה הסלע משקל הקדש:
איליין אמרין אכין וכו'. סתמא דש"ס קאמר מדמפרש ר' יוחנן דברי רבנן שאלו אמרי הכי ואלו אמרו הכי ש"מ דאף הוא סובר כוותייהו:
ולית כל מילייא אכן. וכי אין כל הדברים כן כשמפרש האמורא דברי חבירו אי דברי התנא ש"מ שאף הוא סובר כן:
אתי עובדא קומי דר"ח. בא מעשה לפני ר"ח:
פחותה ממאתים זוז. בשקל הקדש אבל היו מאתים זוז מדינה:
ואמר תטול מה שכתב לה. ולא יותר דקסבר כתובת אשה בזוזי מדינה:
שב יחתום. שלא תטול יותר ממה שכתוב לה:
אשוי שיטתך. ע"י שרטוט ול"נ אשוי שיטתך אתה לשיטתך דקסבר' כתובת אשה בזוזי מדינה חתום שלא תטול יותר ממה שכתב לה אבל אני סובר דמאתים צורי היא כתובה דאורייתא ואיני יכול לחתום א"נ שיטתך דקסברת כר"י דר"פ אע"פ דמותר לפחות לבתולה ממאתים:
ה"ג לא אמר ר' חונה בשם שמואל דכתובת אשה בשקל הקדש. ה"ל פוחת ממאתי' זוז ותנאו בטל דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה:
ויתר מעונה. שם חכם:
תטמין כתובתה כדי שתיטול בשקל הקדש. דקסבר אף דכתובה דרבנן נוטל' בשקל הקדש וכ"כ תוס' והרא"ש הלכך אי מטמנת כתובתה היא גובה בשקל הקדש:
אמר. אבודמא דציפורי בשם ר"ח:
אבל במקום שכותבין כתובה. לא מהני הטמנתה שהרי בלא כתובה אינה גובה כלום:
מה דו מפקה. מה שהוא מוציאה כתובה היא גובה:
אר"י ותני כן. הא שמעתת' דבסמוך אר"י ותניא נמי הכי בברייתא:

אין לה עליו מזונות ולא כתוב'. דאע"ג דתקינו רבנן נשואין לחרש לא תקנו לה מזונות וכתובה:

נזוק לה נכסיה. פי' להחזיק לו בנכסי' וכ"ה בתוספת':

ופריך וחרשת יש לה קניין ויש לה כתובה. בתמי' הא אין לה דעת לקנות ואיך יתחייב במזונותיה וכתובתה:

תיפתר. כשכנסה פיקחת ואח"כ נתחרשה דכיון שהיתה פקחת בשעת נישואין יש לה קנין וכתובה:

ריב"א בשם ר"ל. פריך אם כשכנסה פקחת ונתחרשה איירי הך ברייתא פשיטא שיש לה כתוב' גם למה לא יזכה הבעל בנכסי':

מ"מ לא פיקחת כנסה. בתמי' וכיון שכנסה פיקחת הרי היא ככל הנשים אף שנתחרש' אח"כ:

ה"ג תיפתר שהית' חרשת ונתפקחה ונתחרש' שלא תאמר וכו'. וה"פ אלא א"ר יעקב וכו' ברייתא איירי כשנתפקחה לאחר נישואין ואח"כ נתחרש' וזכתה בכולן בשעה שהית' פקחת ואיצטרך לאשמועינן זה דסד"א הואיל והית' חרשת בשעת נישואין אין לה כתובה:

לפום כן. לפיכך איצטרך למימר דיש לה כתובה:

לא אמר כן. ופליג אר' יוחנן ואהך ברייתא וקסבר אע"ג שהיא חרשת משעת נישואין ועד שעת מיתת בעלה יש לה כתובה:

ה"ג שמא אין לה קנס. וה"פ הבא על נערה חרשת שמא אין לה קנס בתמי' ודאי יש לה קנס וכיון שיש לה קנס אית לה נמי כתובה דהא כתובה מאונס ומפת' קיליף כדאמרינן לעיל בשמעתין:

הרי בוגרת אין לה קנס. דנערה כתיב בפרשה ואפילו הכי יש לה כתוב' מאתים ואס"ד דכתובה מקנס ילפינן כל שיש לה קנס יש לה כתובה אם כן בוגרת לא יהי' לה כתובה:

ותו הרי בתולה וכו' אין לה כתוב'. דאין להם דעת ואין תנאו הראשון תנאי:

והוא. הא דתני שיש לה כתובה מנה משקיימ' דוקא שבא עליה משנתפקח' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות:

ה"ג לעוכר את העין וכו'. וה"פ לעוכר מעיין של מים וחוזרת לאחר זמן וצוללת א"נ עין ממש קאמר שהמים שבתוך העין חוזר וצולל:

מתניתא. דנדה פרק יוצא דופן אומרת כן כר"ח:

ונמלכין בית דין לעברו. לעבר השנה הבתולים חוזרין כגון תינוקת שנולדה סוף אדר הבתולין חוזרין עד סוף אדר שני וכן אם עיברו בית דין החדש הבתולים חוזרי':

ואם לאו. שלא עיברו השנה או החדש אין בתוליה חוזרין:

הלכה ג

מתני' **שבא על הקטנה**. פחותה מבת ג' שנים ויום אחד שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין:

וקטן. פחות מבן ט' שנים ויום אחד שאין ביאתו ביאה ובא על הגדולה:

ומוכת עץ. שנתקע לה עץ באותו מקום:

כתובתן מאתים. אם נשאו סתם ולא פירש לה כלום:

גמ' **ופריך הניחא גדול שבא על הקטנה**. כתובתה מאתים שהרי בתולי' חוזרין אלא קטן שבא על הגדולה למה יהי' לה כתובה מאתים דהא מיהת אין בתולי' חוזרין ותהי' כמוכת עץ ולמה לא פליגי חכמי':

תיפתר. תפרש שבא עליה הקטן שלא כדרכה ועדיין בתוליה קיימין:

אבל אין בו כח. להסיר בתוליה:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

מעשה שעיברה. גדולה מביאה קטן ועדיין היו בתוליה קיימין:

מותבין לר"מ. הקשו חכמים לר"מ למה מוכת עץ כתובתה מאתים הלא אין כאן בתולים:

א"ל ר"מ וכי בבתולי' הדבר תלוי שהרי בוגרת וכו'. אלא כל שאינה בעולה בתולה מיקרית וכתובת' מאתים:

מאי כדון. היא גופא קשיא מ"ש בתולה מן הנישואין מבוגרת:

ומשני בוגרת לא בטלה חינה. שעדיין לא היתה לאיש אחר משא"כ בתולה מן הנישואין נתבטל חינה:

מה פליגין. כי פליגי ל"א במאי פליגי:

ה"ג ורבנן אמרין בטל חינה בתולה וכו'. בתולה הנבעלת מן הקטן שהוא פסול לכהונה:

וממי שאינו איש. היינו בהמה:

כשרה לכהונה. אם לא הי' שם עדים והתראה כשנבעלת לבהמה או שנבעלה באונס:

ה"ג ר' יוסי ור' אמי וכו'. כן מוכח לקמן בשמעתין:

שמא אינה פסולה לכהונה גדולה בתמי' דודאי פסולה לכה"ג שהרי אין בתוליה קיימין א"כ ה"ה לנבעלת מבהמה:

תיפתר שבא. הבהמ' עליה שלא כדרכה שעדיין בתוליה קיימין ואלו בא עליה אדם שלא כדרכה פסולה לכה"ג כדמסיק בסמוך:

בעא ר' חגיי מיהדר. אח"כ רצה ר"ח לחזור מתירוצו שתירץ שבא עליה שלא כדרכה:

ופריך ולמה. רצה ר"ח לחזור בו:

ומשני מן הדין. מדרשא דהאי קרא:
עד שתהא בתולה משני צדדיה. מכדרכה ומשלא כדרכה מיתורא דבי"ת קדריש שתהא בתולה מן ב' צדדים:
ודכוותה. דרשינן מקרא דבתולה ואיש לא ידעה דכתיב גבי רבקה:
אפי' בירי. שום בריה בעולם לא תבע בה לישאנה או לתשמיש ופליג אדר"ח דמפרש ואיש לא ידעה שלא ידע בה שום אדם:
כי לא ינוח וכו'. אפי' מחשבת הרשע לא תהי' על גורל הצדיקים:
ופריך מה עבד לה ר"ח. ביתורא דבי"ת דבבתוליה קודם שחזר בו והי' סובר דבעולה שלא כדרכה כשרה לכהן גדול:
ומשני פתר לה בהערייה. לרבות שאם הערה בה אחר פסולה לכה"ג:
ה"ג ולמה לית ר' יוסי פתר לה בהערייה. ולמה הקשה לעיל מה בינה לנבעלת באצבע:
דהוא צריכה לי'. דקמיבעי' לי' לרבי יוסי אי המערה בזכור ובבהמ' חייב הלכך מיבעי' לי' נמי במערה באשה אם היא פסולה לכה"ג:
לא על הדא הוה ר' אמי מקשה. מה בינה לבין הנבעלת באצבע דודאי איכא לאוקמי בבא עליה שלא כדרכה וקרא בבתוליה איצטרך להעריי' שאוסרתה לכה"ג משום בעולה:

הלכה ד

מתני' **בתולה**. שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן הנשואין בגמ' מפרש לה אם חזרה ונשאת סתם כתובתה מנה דבחזקת בעולה קיימת משנכנסה לחופה:
וחלוצה. איידי דמתני' קמא נקט דמכ"ש דאלמנה מן הנישואין דאין לה אלא מנה שמעינן לה הכא דמשום דהויא חלוצה בתר הכי לא יפה כחה:
ואין להן טענת בתולים. אין יכול להפסידה אותה מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והיה מקחי מקח טעות:
גמ' **איזו היא**. בתולה מן הנישואין. דהא מסתמא כשניסת אמרי' שנבעלה:
הדא אמרה. זאת אומרת נשא אשה וכו' אין זה מקח טעות דהא ודאי בחזקת בתולה נשאה דסמך אעדים וקאמר אין יכול להפסיד כתובתה מנה הראויה לאלמנה מן הנישואין:
ונמצאת שזינתה וכו'. דונמצאת בעולה אפשר לפרש באונס:
ה"ג הבא על שפחה משוחררת מנ"ל. שיש לה כתובה:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
יהא חייב. קנס באונס ומפתה:
את שיש לו הויה בה. שקידושין תופסין בה:

ה"ג **יצא שפחה שאין לו הויה בה**. וה"פ יצא שפחה שאין הקידושין תופסין בה כדתנן בקידושין פ' האומר:

מפני שאין לו הויה בה. כלומר טעמא שפחה ארמית שאין לו בה הויה הוא דאין לה קנס הא שפחה משוחררת דיש לו הויה בה יש לה קנס וכיון שיש לה קנס יש לה כתובה דילפינן כתובה מאונס ומפתה כדאמרינן לעיל בפרקין:

הרי בוגרת אין לה קנס. דנערה כתיב בפרשה ואפ"ה כתובתה מאתים ש"מ דלא ילפינן כתובתה מקנס. ותו הרי בתולה וכו':

תיפתר. הא דשאל ר"א שפחה משוחררת מנ"ל אפחותה מבת ג' שנים ויום אחד הוא דשאל ופשיט מקנס מדאית לה קנס ש"מ דבתולה דקרא בה נמי איירי:

אם וכו' כישראל הן. ולזה לא צריך שום ראיה:

אני אומר מצא. בתולי' ואיבד בידים והיא לא ראתה:

יכולה היא לתופשו. שלא יאבד שלא תניח השמלה ותראנה להשושבינים:

מה עבד לה ר"מ. כלומר מ"ט דר"מ דהא שפיר קאמרו רבנן:

ומשני יכול הוא. לאבד הבתולי' ברוק שבפיו שלא יהו ניכרין אם הם מועטין כדאמרינן לעיל בתולים כל שהן:

טענת בתולי'. להפסיד' כתובתה:

(**שהן**) **עד שלשים יום**. יכול לטעון לא בעלתי עד עתה:

מה נן קיימין. במאי עסקינן:

אי בשבעל מיד. בלילה הראשונה מי איכא למ"ד שאם לא טען מיד כשמצא בב"ד שיהא נאמן דאין אדם רואה ושותק:

ה"ג **אם בשלא בעל אפילו לאחר כמה**. ימים יותר משלשים כל שידעינן בודאי שלא בעל עד היום נאמן:

אלא. הכא במאי עסקינן בסתם שנסתר' מיד ולא ידעינן אימתי בעל והוא אומר שהיום בעל תחלה ולא מצא בתולים וקסבר ר"מ עד שלשי' יום לאחר הנישואין נאמן דאדם יכול לעמוד על עצמו עד ל' יום מלבעול:

ה"ג **ורבנן אמרי אפי' יום אחד אין אדם מעמיד את עצמו**. וכל שלא טען מיד לאחר הנישואין אינו נאמן:

על דר"מ. לדברי ר"מ:

כדי לעשות הולד שתוקי. ביבם איירי שאמר תוך שלשים יום לא בעלתי את היבמה ואח"כ הלך ממנה וידעינן בודאי שלא בעל והרי היא מעוברת מי אמרינן שהיבם נאמן והולד שתוקי כאלו נולד מיבמה לשוק או לא ומיהו ממזר לא הוי דהכל מודים ביבמה

לשוק שאין הולד ממזר א"נ אפי' בשאר נשים מיבעי' לי' אם הבעל כהן נאמן לשתק בנה מדין כהונה:

נישמעינה מן הדא. ת"ש ממתני' דיבמות ס"פ ב"ש:

לא נבעלתי. ליבם אע"פ שכבר נתן לה גט כופין אותו לחלוץ לה דהיא נאמנת שלא בעלה דעד ל' יום מוקי איניש אנפשי':

מבקשים ממנו שיחלוץ לה. דאיהו נאמן שאומר שנבעל' והיא לא משתריא בלא חליצה דהא שויא אנפש' חתיכה דאיסורא ובעי' חליצה:

דר"מ היא. מתני' אתיא כר"מ ולא כחכמים דלדידהו אין הדבר תלוי בשלשים יום אלא בסתיר':

לא שנו. דכופין ומבקשין וצריכה חליצה:

אלא אצלה. לגבי יבמה עצמה:

הא אצל צרתה לא. אם אמרה היבמה לאחר שכנסה לא נבעלתי אין צרתה נאסרת בשביל דיבורה של זו דכל כנוסה בחזקת בעילה לאלתר ואיהי דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא:

לא הכל ממנה. אין כל הנאמנות שלה לאסור צרתה:

ה"ג וכא וכו' לחוב לבנה. והכא נמי לא הכל נאמנות שלו לאסור בנה:

הלכה ה

מתני' **האוכל אצל חמיו ביהודה**. כשהיו עושים סעודת אירוסין בבית אבי הכלה ביהודה היו נוהגים שהארוס מתייחד עם ארוסתו כדי שיהא לבו גס בה לפיכך כשנישאת אח"כ אין לו טענת בתולין:

אלמנת כהנים. אלמנת בת כהן:

היו גובין לבתול'. בת כהן שנשאת לכהן:

גמ' **שכן מסורת**. לאומות:

איסטרטייס. הגמון:

עוד היא נגררת. לעולם היא נגררת אחר בעלה שאין אשה מוצאת קורת רוח אלא מבעלה הראשון:

ופריך מ"מ. היא נבעלת מההגמון ומאי מהני שנגררת אחר בעלה מ"מ נאסרה לבעלה בבעילת ההגמון:

ומשני אנוסה היא. כיון שנגררת אחר בעלה בעילת ההגמון באונס היא ואנוסה לישראל שריא:

ופריך כהנות מה היו עושות. שהרי אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה:

ומשני מטמינות היו. הכהנות שלא ירגישו בהן שנשואות הן:

ופריך ויטמינו אף בנות ישראל. כלומר אשת ישראל שלא יבעלו להגמון דאע"ג דאנוס' לישראל שריא איסורין מיהא איכא אם אפשר להשמט דדמיא לרצון:
ומשני קול יוצא. אם יטמינו כולן מתפרסם הדבר שמטמינות וישמע המלך וכהנות וישראלות יהיו נבעלין להגמון לפיכך תפסו במועט שלא לאסור הכהנות:
מה סימן היה להן. שיש כאן שמחה אחרי שהיו מטמינות:
קול מגרוס בעיר. של רחיים של גרוסות ידעו שמשת' נישואין שם:
אור הנר. ביום או בלילה נרות הרבה:
בברור חיל. שם מקום:
ה"ג שבוע הבן. ברית מילה וקרי שבוע בן על שם שהוא לסוף שבוע:
המנהג לא בטל. ועדיין מייחדין החתן עם הכלה קודם החופה ומדליקין נרות לשבוע הבן. נכנסה. לחופה כשהיתה מעוברת. מהחתן שנתייחד עמה בבית חמיו:
תני ולאלמנה. בת כהן כתבו מאתיים:
כסדר הזה. שיש לה מאתים:
מסתברא. הא דתנן במתני' ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז:
ששבטה גובה. שמפני כבוד שבטה שהן כהנים ראוי שתגבה ד' מאות זוז:
לא מסתיי'. לא סגי דעלתה לכהונה ואיך תאמר שתגבה יותר מאלו נשאת לישראל:
לא מסתבר'. אלא בהיפך:
דסליקא לכהונת'. ועולת עמו:
ובת כהן. לישראל לא תגב' דנחיתא מן כהונתא ואין לה חלק בכהונה עוד:
אחת זו ואחת זו. בין בת כהן לישראל בין בת ישראל לכהן לא תגבה יותר ממאתים שקנס קנסו בהן חכמים שיהא כל אחד מדבק בשבטו ובמשפחתו:

הלכה ו

מתני' ונסתחפ' שדך מטר סוחף בא על שדך והפסידה כלומר מזלך גרם ותן לי כתובתי:
והי' מקחי מקח טעות. ואין לך כתובה ממני:
גמ' **ר' ירמיה**. פריך מעתה לר"ג ולר"א דהיא נאמנת א"כ לדידהו אין לטעון טענת בתולים ואיך יהיו כל המשניות שבפרקין דלא כוותייהו:
וחזר. ר"י ואמר לעולם אף לר"ג ולר"א יש לטעון טענת בתולים בששותקת ואינ' מכחישתו שנבעלה לאחר:
ואפי' תימר במדברת. כלומר אי נמי אפי' במכחישתו אפי' לר"ג ור"א הוא נאמן כגון שמכחישתו ואומרת שמצא בתולי' ואיבד אבל באומרת משארסתני נאנסתי או מוכת עץ אני היא נאמנת ובסמוך מפרש טעמא:

ופריך ותהא נאמנת. במדברת דהא אית לה חזק' דגופא דבתולה נולדה וגם יש לה חזקת כשרות:

ומשני לית יכיל. א"א לו' כן דתיהני לה חזקה זו דהא מיהת ס' סוטה היא וכדא"ר אילא בשם ר"ל:

ופריך הכא. במתני' את אומר שנאמנת והכא בשותקת או במדברת שמצא ואיבד את אומר שאינה נאמנת מ"ש הכא ומ"ש הכא:

ומשני תמן. במתני' דהכא שניהם מודים שפ"פ מצא ואין כאן הכחשה ומה שאומרת משארסתני נאנסתי או מוכת עץ אני דאיהי קים לה ואיהו לא קים ליה הו"ל ברי ושמא ברי עדיף לכך נאמנת אבל בשותקת או מכחישתו דטענתו ברי אינה נאמנת:

תמן תנינן. לקמן פ' המדיר:

ועודה בבית אביה. והארוס אינו רוצה לכנסה:

האב. אם בא לתבוע כתובה מן האירוסי' מזה שממאן לקחתה צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין אלו ונסתחפ' שדהו:

ה"ג מתני' דר' יהושע ודלא כר"ג ור"א. וכ"ה בבבלי פ' המדיר. וה"פ טעמא דמייתי האב ראיה איהו מהימן הא לא מייתי האב ראיה הבעל מהימן כר"י דמתני' דאמר לא מפיה אנו חיין ולא אמרי' הואיל וספק הוא בידינו העמד הגוף על חזקתו ובתולה נולדה ה"ה הכא לא מוקמינן הגוף על חזקתו שנולדה בלא מומין ודלא כר"ג ור"א דאמרי היא נאמנת ומעמידין הגוף על חזקתו:

שנייא היא מומין. שאני מומין שדרך המומין לבוא באדם בכל שעה וכיון דשכיחי לבוא לא שייך בהו חזקה דגופה אבל בתולים אין דרכה להבעל לאחר חזקת גופה חזקה גדולה היא:

אר"י. מרבני קדמאי ראינו שהן מדמין מומין לבתולין וילפי מומין ובתולין זה מזה וקשיא לר"י דאמר דלא דמיין:

שאם בא עליה. הארוס או איניש אחרינא באונס:

האב צריך להביא ראיה. שבא עליה הארוס או משנתארסה נאנסה כי היכי דבמומין עודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה:

ספק משכנסה וכו'. ועכשיו היא ברשות הבעל אע"פ שספק הוא שמא נולדו המומין ברשות האב אפ"ה על הבעל להביא ראיה דאמרינן כאן נמצא המום כאן היה ולא קודם לכן עד שיביא הבעל ראיה לדבריו:

מן. הנך בתולין ילפינן שהרי היא אומרת שנאבדו בתולי' בבית אביה משנתארסה אפ"ה הואיל ונכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה:
ה"ג וכא על הבעל להביא ראיה. וה"פ גבי מומין נמי על הבעל להביא ראיה:

הלכה ז

מתני' **דרוסת איש**. בעולת איש קודם שאירסתיך:
נאמנת. ולא הפסידה כתובתה:
גמ' **דר"מ היא**. מתני' אתיא כר"מ דאמר לעיל דמוכת עץ כתובתה מאתים וטענתייהו במאתי' ולא כלום דהיא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מאתים ואע"פ שלא הכרת בי והוא אומר דרוסת איש את ואין לך כלום וקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה מקחו מקח טעות ואין לה כלום:
והוינן סברין מימר. אי לאו דר"ל היינו סבורין לומר כי פליגי ר"מ ורבנן לעיל דוקא בשכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה שאין לה כלום:
הדא אמרה וכו'. ש"מ אפי' כנסה בחזקת בתולה ונמצאת מוכת עץ נמי פליגי ר"מ ורבנן דאל"כ אלא אף ר"מ מודה דאין לה כלום מאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה במתני' הא לתרווייהו אין לה כלום. ומתני' ליכא לאוקמי בשכנסה בחזקת מוכת עץ כדאמרינן לקמן בסמוך:
לא אמר כן. אלא מתני' כרבנן אתיא ופלוגתא דר"מ ורבנן בשהכיר בה שהיא מוכת עץ וטענתייהו לאו במאתים ולא כלום אלא במנה ולא כלום כדמסיק בסמוך:
ופריך מה אנן קיימין במאי עסקינן במתני' אף ר"מ מודה. דאין לה כלום:
ניכר הוא בפ"פ בין בעץ בין באדם. בתמיה וכי ניכר הוא הפ"פ אם היא פתוחה מעץ או מאדם דהא פתיחת שניהם שוים ומאי מועיל טענתיה בדבר שאין להבחין:
לא אמר כן. כדאר"י בשם ר"ז אלא ודאי טענתייהו במנה ולא כלום ובזה הם מחולקין שהיא אומרת הכרת בי שאני מוכת עץ שכך התניתי עמך והוא מכחישה שלא התנית כלום ודרוסת איש את דאי מוכת עץ את היה לך להתנות כן:

הלכה ח

מתני' **ראוה מדברת**. בפנויה ומשום חששא דפסולין לנתין ולממזר וכיון שנבעלה לפסול פסלה מן הכהונה:
וכהן הוא. מיוחס:
נאמנת. וכשרה לכהונה ולא מספקינן לה שנבעלה לפסול לה:

גמ' **לשון נקי ר' אומר**. במתני' כדכתיב אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און אלמא דנקיט תשמיש בלשון אכילה:

ה"ג ר' אומר ול"ג נקי:

משום שנים שרבו על אחד. כלומר לעולם הלכתא כרבים נגד היחיד ור' יהושע יחיד לגבי ר"ג ור"א:

בעי. פריך אם הלכה שקיבל מרבו דהלכה כר"ג ור"א למה ליה למימר בה טעמא מפני שהם רבים:

ואם שנים. מטעם שהם רבים הוא סובר דהלכתא כוותייהו:

למה הלכה. מנא ליה דהלכתא כוותייהו:

מעתה אין יסבור רבי יוחנן כר' יהושע אין הלכה כר"ג ור"א אלא כר"י. אם נאמר דמודה רבי יהושע בנאנסה א"כ הא דתנן בסיפ' א"ר יוסי מעשה בתינוק' וכו' אר"י וכו' דניסת לכהונ' אתיא כר' יהושע דלרבנן מאי אירי' נאנסה אפי' לא נאנסה נמי נאמנת ואיך קאמרת דהלכ' כר"ג ור"א מפני שהם רבי' הא הכא נמי תרי ר' יהושע ורבי יוסי:

מאי כדון. מ"ט דר"ג ור"א שהיא נאמנת א"נ מ"ט הלכתא כר"ג ור"א:

משום עדות שהאש' כשרה. לה דעל היוחסין אף הנשי' נאמנות הלכך אף היא עצמה נאמנת:

הוון בעיי מימר. סברוהו לומר:

מה פליגין. כי פליגי ר"י ור"ג ור"א במקום שרוב פסולין וקסברי ר"ג ור"א העמד אשה על חזקתה ור"י סבר כיון דאיכא רוב נגד חזקה אינה נאמנת:

אפי' במקום שרוב כשרים. נמי פליגי דקסבר ר"י הפסולים רצים אחר הזנות:

מתניתא. ברייתא פליג על ר' יוחנן ואומרת דבזנות תלינן בכשרים כמו בפסולים:

אין ממנין אותו אפטרופוס על העריות. דחיישינן לזנות:

הלכה ט

מתני' **היתה מעוברת וכו'**. איצטרך להודיעך כחו דרשב"ג דמכשיר אפי' בבתה:

גמ' **הכל מודין שהולד שתוקי**. ופסול לכהונה דאיהי אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

בד"א. דנאמנת לר"ג:

בעדות אשה גופה כלומר להכשיר את עצמה לכהונה ולא מחזקינן לה בנבעלה לפסול:

שתוקי סתם. תניא בברייתא ואין הכוונה שיהא הוולד פסול לכהונה שהרי מצינו שתוקי שהוא כהן הגדול אלא שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו אפי' אם תפס נכסי האיש שאמרה אמו שממנו מעוברת לאחר שמת מוציאין מידו:

היך עבידא. היכי דמי שיהא שתוקי וראוי לכה"ג:

סיעה. חבורה של כהנים שהיו עוברין בדרך ופירש אחד מהן ובעל אשה ולא ידעינן אבוה מני אפ"ה כשר הולד לכהונה דהא ודאי אביו כהן הוא:

הרי אלמנת עיסה. משפחה שנטמע בה ספק חלל ובאה אשה אחת ונשאת לאחד מאותה המשפחה ומת הרי היא ספק אשת ספק חלל:

עיסה. לשון דבר המעורבב:

הרי היא כשרה. דה"ל חזקת כשרות ובתה פסולה דלא ה"ל חזקת כשרות:

א"ל כדברי המכשיר בה. באלמנת עיסה מכשיר נמי בבת' דחזקתה דאמר מהני נמי לבתה:

לא אר"י אלא כדברי מי שמכשיר וכו'. מכלל דאיכא אחרינא דפליג וסובר דאלמנת עיסה כשרה ובתה פסולה:

ומשני מני מכשיר. בבת אלמנת עיסה ר"מ וכו':

איזהו עיסה. שהעידו ר"י וריב"ב בעדיות פ"ח על אלמנת עיסה שהיא כשרה וקאמר איזו עיסה שהיא כשרה:

ה"ג כל שאין בה לא ממזר ולא נתין ולא עבדי מלכים וכן הוא גירס' תו' בבבלי דף י"ד. וה"פ כל שאין בעירובי ספיקותיה אחד מאלו ספיקות אלא ספק חלל. ועבדי מלכים שהיו עשירים ובעלי זרוע ונשאו להם בנות ישראל:

כל שאין בה אחת מכל אלו. ספיקות רק ספק חלל אף בתה כשרה לכהונה:

אבל משפחה שנשתקע בה פסול. ודאי:

בודק עד ד' אמהות. שהן שמנה וכדתנן במתני' פרק ד' דקידושין ואחר כך מותר להשיאה:

בודק לעולם. אפי' לא יצא על המשפחה שום שמץ פסול אי נמי לעולם הוא בודק עד לאותן שהיו בזמן שנשתקע הפסול במשפחתן והראשון נראה:

לא אמר כן. דר"ל השיב על דברי ר"י אלא ר"ל שאל לר"י:

הוון בעי מימר. סברוהו למימר ר"א סובר סתם שתוקי פסול וכיון דתניא בד"א בעדות אשה גופה אבל בוולד הכל מודין שהוא שתוקי והיינו שתוקי ופסול דלית ליה לולד חזקת כשרות א"כ אף בת אלמנת עיסה פסולה שלא העידו ר"י וריב"ב אלא על האלמנה שהיה לה חזקת כשרות אבל לא על הבת לכך שאל לר"י בתה מהו:

ע"ד דר"י איתי ליה שתוקי כשר. א"כ הך ברייתי' לא פליגא אדר"מ דמכשיר בבתה דשתוקי דתני היינו שתוקי וכשר:

אף ר"י וכו'. כלו' חזרו ואמרו דיש לומר דאף ר"י סבר שתוקי פסול והא דהשיב דאף בתה כשרה כדברי המכשיר היינו לפי שיטתו דר"א דרוצה להביא ראיה מהך ברייתא השיבו דאיכא למימר דשתוקי וכשר קאמר התנא:

היך עבידא. היכי דמי:

מילתא דר"ז אמר. מדברי ר"ז דבסמוך מוכח דקסבר שתוקי דברייתא כשר:

אף לענין משפחה כן. אם בא כשר לישא אשה נאמנת לומר שהיא כשרה לכהונה:

תמן תנינן. בקידושין פ"ד הנושא אשה כהנת צריך לבדוק ד' אמהות ש"מ דאינה נאמנת:

ברם הכא. אבל כאן דאמרינן דנאמנת לומר מאיש פלוני וכהן היינו להאכיל את בנה בקדשי גבול דהיינו תרומות ומעשרות ש"מ דשתוקי דתני שתוקי וכשר דאי פסול איך יהא מותר בקדשי גבול:

מילתא דרשב"י. מדברי רשב"י שמעינן דקסבר סתם שתוקי פסול:

בעא. פריך מעתה לר"ג ור"א דקסברי דהיא נאמנת אין וולד שתוקי לעולם וכל מקום דתנן שתוקי במתני' ובריייתות היינו לר' יהושע:

חזר. רשבר"י ושני לעצמו דודאי אף לר"ג ור"א יש וולד שהוא שתוקי ופסול כגון שהאם שותקת כשאמרו לה שמא לפסול נבעלה:

הלכה י

מתני' **מן העין**. מן המעיין:

אם רוב העיר. כשרין להשיא בנותיהן ואלמנותיהן לכהונה שאין רוב בני העיר פוסלין אשה לכהונה בביאתן אף זו תינשא לכהונה:

גמ' **ר"י בשם רב כהנא ובבבלי הגירסא אר"י אמר רב בקרונה של ציפורין הוה עובדא**. וה"פ ביום השוק שסיעות ושיירות ממקום אחר באות לציפורי היה המעשה שנאנסה התינוקת ואותה סיעה היו רובן כשרים דה"ל תרי רובא רוב אנשי העיר ורוב סיעה אבל בחד רובא לא מכשרינן לכהונה לכתחלה אפי' לר"ג:

מודה ר' יהושע. לר"ג ור"א דנאמנת:

היך עבדין עובדא. איך עבדינן הלכה למעשה:

תוכה שבציפורין בעל. בתוך העיר בעל ואע"ג דקאזלה איהי לגבייהו וכל קבוע כמחצה על מחצה הוא אפ"ה כשרה כיון דבתוך העיר הוא לא חשיב קבוע א"נ בדקאזלה איהי

לגבייהו מודה ר' אילא דה"ל קבוע אלא דקאזלי אינהו לגבה איירי וקסבר דלא גזרינן אטו דקאזלה איהי לגבייהו:

ראו אותו פירש מציפורין. אע"ג דבעלמא אמרינן כל דפריש מרובא פריש הכא בזנות לא קאמרי' הכי אלא חזקה שפסול שבתוכה פירש ובעל כדאמרינן לעיל הזנות רצה אחר הפסולים:

פלטיא מהו. אם נבעלת ברחבה שבציפורין ולא בתוך הבית מהו:

ה"ג ר' ירמיה בר ווה אומר ברוב ר' יוסי אומר עד שיוכיח. וה"פ ר' ירמיה סובר כיון דבציפורי רוב העיר כשרים אמרינן מאן דפריש לפלטי' מרובא פריש וכשרה לכהונה ור' יוסי סבר עד שיהא הוכח' שעבר פסול באותה פלטי' באותו היום ואז לא מהני רוב העיר אבל אי ליכא הוכחה כשרה:

חייליה. כחו וראייתו דר"י מהא דאר"ח וכו':

ונפל בתוכו מפולת. על אדם ואין ידוע אם עכו"ם אם ישראל:

מפקחין עליו. בשבת:

בשביל ישראל ששם. דחיישינן שמא נפלה על הישראל ואע"ג דליכא אלא ישראל אחד כיון דקבוע שם ה"ל כמחצה על מחצה וקסבר מחצה על מחצה הרי הוא כרוב לענין פקוח נפש:

ובפלטי' הולכין אחר רוב. ממש דכיון דפירש לפלטי' אמרינן כל דפריש מרובא פריש:

ומהו. והא דא"ר בא וכו' ראו אותו פורש חזקה פסול ששם בעל ולא אמרינן דמרובא פריש:

ומשני ע"ד דר' ירמיה והן. והוא שראו אותו פורש מן הבתים דה"ל פירש מן הקביעו' וכמחצה על מחצה דמי ואינו כרוב א"נ כיון שפירש בפנינו לא אמרינן מרובא פריש:

ע"ד דר"י אפי' בפלטי'. אם פירש לשם פסול באותו יום פסול דה"ל כאלו היתה ציפורין נטולה דלא ניחוש לרובא דעלמא א"נ ה"ג היתה צפורין נעולה ר' ירמיה אומר עד שיוכיח. וה"פ אם היתה נעולה אף ר' ירמיה מודה דאי איכא הוכחה אמרינן פסול בעל:

ה"ג רי"א עד שיוכיח חייליה דר"י מן הדא דאר"ז וכו':

ה"ג נתחלפה קופתו אצל הטוחן. וה"פ נתחלף להמעשר פירותיו אצל הטוחן:

חושש. שמא אלו פירותיו של ע"ה הן וצריך לעשרן דמאי:

ואם לאו. שלא טחן הע"ה באותו יום אע"ג דדרכו לטחון שם ביום אחר אינו חושש ואמרינן של חבר אחר הן:

ופריך מה בינה ולסירקי. וכי מה בין זה לסירקי דחיישינן וכדמסיק:

לא כן תני סירקי'. שוק של סוחרי ישמעאל:

שהיא מסתפקת. כלומר שהיא מוכרת איסור אסור ליקח ממנה לעולם שמאותו יום יש הוכחה לכל הימים שדרכה למכור איסור אם כן הכא נמי כיון שדרכו של עם הארץ לטחון שם ניחוש לעולם אף על גב דלא הוחזק לטחון היום:

ומשני סירקית אפשר לה שלא להסתפק. כלל מהאיסור וכיון דאסתפקה מאיסורא איתרע חזקתה וחיישינן לעולם שמא איסור הוא:

וכא. והכא אני אומר כיון שלא הוחזק עם הארץ לטחון שם אותו היום למה ניחוש לי':

וחוששת. בתמי':

ה"ג וכא אני אומר לא ירד הפסול למלאות וכו'. והכא נמי אני אומר לא ירד הפסול למלאות מים מן העין באותו היום והיא כשרה דאזלי' בתר רובא אבל אם יש שם הוכחה ה"ל כקבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופסולה:

והא ר' אילא וכו'. כמו גופא א"ר אילא:

ה"ג חזקה פסול ששם בעל:

מן קושיי. מדוחק מדמין רבנן דינא דר' ינאי ומסייעין ליה משרצים דשמעינן מינה דבפירש לא אזלינן בתר רובא ואי נמי מוקמינן לדר' ינאי בשראוהו פורש מן הבתים דה"ל קבוע נמי מסייעין מהך ברייתא דשרצים וכדמסיק:

תשע צפרדעים. מתים:

ושרץ אחד. כגון צב שדומה לצפרדע ביניהם ונגע באחד מהן ספיקו טמא ולא אזלינן בתר רובא דטהורים נינהו ש"מ דקבוע כמחצה על מחצה דמי וספיקא הוא לכך ברה"י טמא:

חזר לרה"י. אותו שפירש חזר לרה"י ונגע בו ברה"י טמא מספק דלא אמרינן ברה"י כל דפריש מרובא פריש:

ובנמצא. אחד מהן ואינו יודע אם צפרדע אם שרץ אזלינן בתר רובא דמשתכחי שם:

ה"ג אר"ח ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם עד דאת וכו'. וה"פ אר"ת לא מצאו וכו' לתרץ למה מדמין זו שנבעלת מאחד שפירש מציפורין לרה"י תדמוני' לרה"ר ותהא כשרה:

דתני. רישא דהך דלעיל:

ה"ג ולנמצא הלך אחר הרוב א"ר אימי ברוך וכו':

קרונה של ציפורין לאו רה"ר היא. וכדמסיק וכיון דבקרונ' הוה עובדא מדמינן לה לרה"י וקבוע פסולה ופירש וחזר נמי פסולה כמו רה"י:

אר"י. לפרש דברי ר' אימי בא דלכך ה"ל רה"י כיון שיכולין להתייחד שם שאין אדם רואהו:

ואפי'. נאמר במדבר' ומשיבה איכא למצוא שתוקי שהוא פסול כגון שמשיבה שאינה יודעת מי היה הבועל אם כשר אם פסול ומדקשי' ליה משתוקי לר"ג ולר"א ש"מ דקסבר סתם שתוקי פסול:

מעשה. בקטנה שראו אותה מושלכת לאשפה בציפורין ולא ידעו אם מישראל היא או לא:

תיטפל לעיסה. תהא נטפלת למשפחה שיש בה ספק:

ר"י סבר. למימר שתהא נטפלת לעיסה כשרה קאמר ריבר"י דאל"כ יהא פליג על אביו דתנן במתני' דכשרה לכהונה אפילו דאזלינן בתר רובא:

ואפי' תימר. לעולם לעיסה פסולה אמר ריבר"י ואפ"ה אינו חולק על אביו דמודה ר' יוסי דמתני' בתינוק המושלך דפסול:

למה. כלומר מ"ט דמודה בתינוקות:

ומשני כשרים מזנין. אף כשרים מזנין הלכך במתני' אזלינן בתר רובא:

ופסולין משליכין. מי שמשליך התינוק לאשפה ודאי פסול הוא לכך מודה ר' יוסי שתטפל לעיסה פסולה התינוקת הנמצאת:

הדרן עלך בתולה נישאת

פרק ב

הלכה א

מתני' **האשה שנתארמלה או שנתגרשה**. ותובעת כתובתה:

והוא אומר. אנתגרשה קאי ולאלמנה היורשין אומרים אלמנה נשאך אבינו ואין לך אלא מנה:

אם יש עדים. על נישואיה שיצא' מבית אביה לבית בעל':

בהינומא. בגמ' מפרש:

וראשה פרוע. שערה על כתפה וכך היו נוהגין להוציא הבתולות מבית אביהן לבית החתונות:

אף חילוק קליות. רגילים היו לחלק קליות לתינוקות בנישואי הבתולות:

קליות. כשהשבולין לחין מייבשין אותן בתנור והן קליות ומתוקות לעולם:

גמ' **ופריך הניחא שנתגרשה**. טענתו טענת ברי ונאמן עד שתביא ראיה לדבריה אלא נתאלמנה שהיורשים הם העוררים וטענתם טענת שמא אמאי אינה נאמנת בלא ראיה נזיל בתר רובא ורוב נשים בתולות נישואות:

אמור מעתה. אף זו מן הרוב ובתולה נישאת:

ומשני זאת אומרת שלא הלכו. לדיני נפשות ולממון אחר הרוב רק לענין איסורין ובפ' שור שנגח הגירסא שלא הילכו למדת הדין בממון אחר הרוב וגירסא זו נראה עיקר:
תמן תנינן. ר"פ שור שנגח את הפרה:
ונמצא עוברה בצדה. ומת ואין ידוע אם משנגחה ילדה וע"י נגיחה מת ואם עד שלא נגחה ילדה ומעצמו מת משלם חצי נזק לפרה כדין תם שנגח שמשלם חצי נזק ולולד משלם רביע נזק דספיקא הוא וממון המוטל בספק חולקין:
ופריך וכי רוב הפרות מפילות. בתמיה אדרב' רוב הפרות אינן מפילות וזו ודאי מחמת נגיחה הפילה וניזיל בתר רובא וישלם חצי נזק אף לולד:
ובדבר אחד. כגון במקום דאיכא חזקה:
גמל שהיה אוחר בין הגמלים. הגמל משמש אחור כנגד אחור וסתם בהמות בשעת תשמיש משתגעות והזכרים מכין זה את זה:
ר"ח רבא. ר"ח הגדול אומר נשבע על השאר כדין מודה מקצת הטענה שאמרה התורה ישבע כדילפינן מדכתיב כי הוא זה דאע"ג דזה לא הודה מפי עצמו כיון שיש עדים על המקצת ישבע דלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים לחייבו שבועה על השאר:
משנים אוחזין בטלית. ממתני' דשנים אוחזין יש ראיה לדר"ח רבא:
דתנינן תמן. ריש מסכת ב"מ:
וזה אומר אני מצאתיה. זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו:
זה שתופס וכו'. והא הכא זה שתופס ה"ל כאלו הביא עדים שחציה שלו:
ה"ג נשבע שחציה שלו. וה"פ כל אחד הרי הוא מוחזק בפנינו בחציה ותובע את כולה שאומר גם מה שתפס חבירו הוא שלו ואנו מעידין אותו שיש לו בה מקצת ומחייבים את חבירו שבועה על השאר דהיינו החצי שעיכב לעצמו ש"מ דעדים המעידים על המקצת מחייבים על השאר שבועה דאורייתא כמודה במקצת וכדר"ח:
ולא שמיע וכו'. סתמא דש"ס קאמר מאן דמסייע לדר"ח מהך מתני' לא שמיע ליה דשבועה זו תקנת חכמים היא ולא שבועה דאורייתא משום מודה במקצת:
חביבי. דודי:
היך עבידא. היכי דמי ראיה במקצת ע"י שטר:
אין לו אלא חמשין. ולא ישבע על השאר דהאי שטר שיעבור קרקעות הוא ואין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות וכן הודאתן אין מביאין לידי שבועה דקרקעות אמעיט מתורת שבועה:
ונמחק. המניין שכתוב בו אחר דאינון:

מכאן ואילך. יותר משנים:
מן הטענה. מקצת הטענה:
אין הודאה מן הטענה. דאינו אלא כמשיב אבידה דהוה מצי למימר שתים שהשטר מסייעו שנמחק הסכום ואית לן למימר דלא חשו להמחק שלא היה כתוב אלא שתים ושתים נשמע מלשון סלעין וכיון דכמשיב אבידה הוא הלוה במאי שאמר שלש פטור מן השבועה:
ודייק מפני שאין הודאה מן הטענה. הוא דפטרי רבנן דה"ל כמשיב אבידה:
הא אם הודאה מן הטענה חייב. שבועה אפי' לרבנן:
וכא. והכא במתני' לא כמי שהודאה מן הטענה היא. בתמיה וכי אין הודאת הבעל דמודה במנה כמודה במקצת היא ולמה יהא פטור משבועה דמשמע ליה דהבעל מהימן אם לא הביאה עדים אפי' בלא שבועה:
ומשני מודיי' וכו'. הודאת מנה לאו הודאה היא דהכל יודעין דמנה מיהת אית לה דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וה"ל כתובעתו מנה בשטר ומנה בע"פ והוא אינו מודה לה במנה שבע"פ לפיכך פטור משבועה כדין כופר בכל ועליה להביא ראיה כדין המוציא מחבירו עליו הראיה והיינו דרב:
תמן. בבבל מפרשין לכך נקראת המפה שפורשין על פני הכלה הינומא לפי שהיא מתנמנמת וישנה תחתיו הואיל ואין עיניה מגולות:
רבנן דהכא. חכמי' שבא"י אמרי שהיא החופה של הדס שעושין לבתולות:
כגון אלו שיצאו ביה"כ וכו'. כלומר לאו בשעת החופה איירי אלא שעדים מעידין שיצאה וראשה פרוע ביה"כ שבנות ישראל יוצאות וחולות בכרמי' כדתנן בסוף מסכת תענית א"נ שיצאה וראשה פרוע כדרך שיוצאין ביה"כ מסולסל ומהודר אבל בלא"ה לאו סימנא הוא דלמ' משום דלא קפדה אפריעת ראשה יצאה כך והראשון נראה:
והעדים מעידין. שלא נבעלה ביה"כ או בין יה"כ עד שעת החופה:
ופריך וחש לומר וכו'. כשבאה לגבות מן היתומים ניחוש שמא לכך יצאה וראשה פרוע לפי שהיא בתולה אלמנה מן הנישואין ואין לה כתובה אלא מנה כדתנן בפ"ק:
ומשני זאת אומרת. דאלמנה מן הנישואין אפילו בתולה אינה יוצאת וראשה פרוע:
ופריך וחש לומר וכו'. וניחוש שמא לכך יצאה בראש פרוע שהיתה בתולה ומוכת עץ ואין לה אלא כתובה מנה:
ומשני אלא כר"מ. אתיא מתני' דר"מ אמר. בפ"ק דמכלתין:
אר"י. לעולם כרבנן נמי אתיא מתניתין ולמוכת עץ לא חיישינן דמוכת עץ לא שכיח ולא חשו חכמים לדבר שאינו מצוי:

חבית של בשורות. חבית של תרומה כלומר זו בעילתה ראשית כתרומת ראשית:

הלכה ב

מתני' **ומודה ר"י**. בגמ' מפרש אהיכא קאי:

שהפה שאסר. זה שאינו יודע שהיתה של אביו אלא על פיו של זה ומה שאסר הרי התיר:

גמ' **ופריך מודי ר"י ואין פליג בקדמיתא**. כלומר איך תנן ומודה ר"י הא לא פליג ר"י ברישא דקתני ומודה ל"א ה"ג ואן פליג בקדמייתא וה"פ הא דקתני ומודה ר"י והיכן פליג ומשני בקדמייתא בפרקא קמא דתנן היא אומרת משארסתני נאנסתי וכו' ר"ג ור"א אומרים נאמנת מגו דאי בעי' אמרה מוכת עץ אני תחתיך דלא פסלה נפשה מכהונה ופליג ר"י וקאמר ר"י לר"ג בהאי מגו דהכא מודינא לך וכן מסיק בבבלי:

אינו נאמן. הא דתנן בסיפא אינו נאמן דוקא בשלא אכל שני חזקה שלש שני' שתקנו חכמי' לכל מחזיקי קרקע דאם אכלה ג' שני' בלא ערעור נאמן לומר לקחתיה ואבד שטרי דכולי האי לא מזדהר איניש בשטרא:

בשלא מת אביו מתוכה. כלומר הא דאמרן בשאכל שני חזקה נאמן דוקא כשמת אביו היה זה שמחזיק עתה מוחזק בה:

אבל. אם לא החזיק בו אלא לאחר שמת אביו ואח"כ אכל שני חזקה אינו נאמן שאין מחזיקין בנכסי קטן אפי' כשהגדיל לפי שראהו כשהיה קטן היה מוחזק בו אף לאחר שהגדיל סובר שהוא שלו:

ה"ג אבל אם מת אביו מתוכה אפי' אכלה שני חזקה אינו נאמן:

והביא עדים. כשמת אביו היה אביו מוחזק בשדה זו:

חזר ראובן והביא עדים שלא מת אביו. של שמעון מתוכה:

אנא אפיקתיה מראובן. כיון שהביא שמעון עדים שמת אביו מתוכה והשתא שהביא ראובן עדים שלא מת אביו מתוכ' מחזירין לראובן ולא אמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי קרקע בחזקת שמעון שהיא עכשיו בידו כיון שאנן הוציאוה מתחת יד ראובן אין לנו להפסידו בהוצאה זו ורואין כאלו היא עדיין ביד ראובן ואוקי תרי להדי תרי ואוקי קרקע בחזקת ראובן:

רבנן דהכא. חכמים שבא"י סברו כרנב"י:

רבנן דתמן. חכמים שבבבל אמרין משעה שיצאה השדה מיד ראובן בעדות ברורה יצאה שהרי לא היו שם עדים אחרים זולתם ה"ל חזקה גמורה ואף שבאו עכשיו עדים המכחישים הראשונים אין מוציאין אותה מחזקת שמעון אלא חיישינן לזילותא דבי דינא:

כן רבנן דהכא אמרין משעה שניסת בעדות ברורה נישא'. ל"ג הכא אלא לקמן בשמעתין:
שהשדה בחזקת ראובן. כלומר בחזקת זה שהיא בידו עכשיו:
ותני כן. ותני נמי הכי:
שנים אומרים מת. אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו שנים ואמרו מת בעלך ושנים אומרים לא מת:
לא תינשא. דאוקי תרי להדי תרי ואיתתא בחזקת אשת איש:
ואם נישאת. בדיעבד תצא. בסמוך מפרש מ"ש רישא ומ"ש סיפא:
ה"ג ואם ניסת תצא ר' מנחם בר יוסי אמר תצא א"ר מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ ניסת אבל ניסת ואח"כ באו עדים לא תצא. וה"פ בזמן שבאו עדים שאמרו לא מת קודם שניסת שלא הותרה מעולם מפי ב"ד אבל אם ניסת ע"פ ב"ד בעדים הראשונים שאמרו מת ואח"כ באו עדי' האחרונים ואמרו לא מת לא תצא דחיישינן לזילותא דבי דינא ומשעה שניסת בעדות ברורה ניסת והיינו כרבנן דתמן א"נ דקס"ד הא דתני ואם ניסת לא תצא היינו שאם ניסת קודם שבאו עדים האחרונים לא תצא אף לאחר שבאו עדים האחרונים ופי' זה נראה עיקר דלא צריכין להגיה וכן משמע בסמוך בסוגיין:
תמן אמרין. חכמים שבבבל אמרו דבברייתא תני ל"ש מיתה ול"ש גירושין אם ניסת לא תצא:
ופריך ע"ד וכו'. בשלמא לרבנן דהתם ניחא דהשוו מידתן ולא חילקו בין מיתה לגירושין אלא לרבנן דהכא קשיא מ"ש מיתה מגירושין:
ר"ז אמר לה. להך שינוייא דבסמוך בסתם ולא אמרה משמי' דר"י ור"ח אמרה משמי' דר"י:
הדעת מכרעת בעידי מיתה. שדין הוא שלא תצא בדיעבד דאי לאו דברי לה שמת בעלה לא היתה ניסת דמירתת' שמא יבא בעלה ואינה יכולה להכחישו ותצא מזה ומזה וכל הדרכים בה אבל גירושין יכולה להכחישו ולומר גרשתני ואי שרית לה תסמוך אהכחשה ומינסבא:
רבנן דתמן כדעתין. אזלי לשיטתייהו דסברי לכך לא תצא דכיון דבשעה שניסת בעדות ברורה ניסת הלכך אין חילוק בין מיתה לגירושין:
כמה דרבנן דתמן אמרין. לעיל בשמעתין:
ה"ג כן רבנן דתמן אמרין הכא וכו':
לא מסתברא אלא דמחלפה שיטתייהו דרבנן דתמן:
לא מודי. וכי לא מודים רבנן דתמן לעיל בשדה שני' אומרים וכו':

אלו. תניא בברייתא שנים וכו':
יאות. שפיר הוית אמרי דאזלי לשיטתייהו אבל השתא דלא תני הכי בברייתא ודאי קשיא למה נאמר בגירושין דלא תצא אחרי שמעולם היתה בחזקת אשת איש ולא ניחא ליה לפרש ואם ניסת קודם שבאו עדים האחרונים:
ואם נישאת לא תצא. קסלקא דעתיה הוא הדין שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אם ניסת לא תצא וקשיא לר' יוחנן. ה"ג פתר לה שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה וכו'. וה"פ מפרש להך ברייתא דהנך דאומרים דנתקדש' אומרים נמי שנתגרשה והנך שאומרים לא נתקדשה אומרים שלא נתגרשה לכך לא תינשא לכתחלה:
ופריך מה בינה לקדמייתא. מאי איכא בין זו לשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דאם ניסת תצא:
ומשני תמן. בגרוש' דתרי כיתי עדים מודים שהיתה אשת איש אלא שמכחישין אהדדי בגירושין אמרי' אוקי תרי להדי תרי ואוקמא לאשה בחזקת איסור אשת איש הלכך תצא:
ברם הכא. אבל כאן אלו שאומרים לא נתגרשה אינן יודעין שנתקדשה ואלו שאומרים נתקדשה אם נאמין להם שנתקדשה נאמין מה שאמרו שנתגרשה ולשני הכיתות איננה באיסור אשת איש אלא כשיבואו שנים ויאמרו זהו שקידש ואינן יודעין בגירושין השתא מיהת ליתנהו הלכך לא תצא:
כמי שאלו אומרים וכו'. וה"ל כאלו אין כאן עדים כלל:
ואנו כחיין מפיה. ונאמנת לומר נשביתי וטהורה אני והדרינן לקמייתא דבשבויה הקילו:
לחלבין. לאכילת חלב:
שמא אינו מביא אשם תלוי. בתמיה דודאי מביא אשם תלוי:
והכא. נמי יתן המקדש גט מספק:
לבי נוקרני. לבי נוקפי שמא אכלתי חלב נמי מביא אשם תלוי ואפי' אין כאן עדים כלל הלכך החמירו חכמים לחייבו באשם תלוי אבל בשאר ספיקי דאורייתא לא מחמרינן עלייהו ואפי' בעדות המכחשת זו את זו לא מחמרינן:
מתניתא. רישא דברייתא קשיא לר' יוסי דאמר לא מחמרינן בשאר ספיקות למה לא תינשא:
ה"ג וסיפא פליגא על ר' יונה ואם נשאת לא תצא. ולר' יונה מדאורייתא אסורה למה לא תצא:
לא דרי"א תנשא. לכתחלה אלא שאמר שאין לדמות לחלבים וכדמסיק אבל מודה מיהת דמדרבנן לא תינשא לכתחלה:

ולא רי"א אם ניסת תצא. ודאי מדאורייתא אלא דאמר דיש לדמותו לחלבים וקשיא ליה אברייתא כיון דבא עליה באשם תלוי הוא למה לא תצא אבל לדינא לא פליגי דתרוויהו סברי כהך ברייתא:

לא אמר לה. ר' יוסי:

הלכה ג

מתני' **העדים שאמרו וכו'**. שהיו מעידים על חתימתם לקיים השטר:

אנוסים היינו. מחמת אונס נפשות שלא יהרגם:

הרי אלו נאמנים. כיון שאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנא להו אהא הימנינהו אהא:

יוצא ממקום אחר. חתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב חתימתן של זה דומה לשל זה ואין כאן הפה שאסר הלכך אין נאמני' לומר פסולים היינו:

גמ' **בין לטמא בין לטהר**. את האדם או המשפחה מפסול ממזרות או נתינות:

בין לרחק בין לקרב. שייך אפסול חללות:

מבדין היינו. לשון בדאי כלומר שקר אמרם:

כמי שנחקרה עדותן בב"ד. דהיינו הגדה דידהו וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד:

לא מעלין ולא מורידין. בעדו' עצמן ואינן נאמנין לשנות עדותן:

מתני' אמרה כן. ממתני' שמעינן כן:

נעשה כשטר שנקרא עליו ערער. ולא קרעינן ולא מגבינן ביה:

ובלבד וכו'. הא דתנן אם כתב ידן יוצא ממקום אחר מקיימין השטר ממנו דוקא שכתב ידן על שטר שנקרא עליו ערעור שהוא פסול ואח"כ נתקיים בב"ד שהוא כשר ממנו מקיימין אבל אם לא נתקיים בב"ד חיישינן דלמא האי שטרא דמקיימין ממנו נמי זיופא הוא:

רבי לעזר אמר. אפי' לא נתקיים בב"ד נמי מקיימין כדמפרש טעמו בסמוך:

כמי שנחקרה עדותן בב"ד. הלכך כל זמן שלא נקרא עליו ערעור הרי הוא בקיומו וכיון שלא נקרא ערעור על השני מקיימין ממנו:

למדין. ומקיימין השטר מספר ידוע לאיזה סופר מומחה מקיימין חתימתו מספר ההוא לפי שהוא נזהר בכתיבתו שתהיה מתוקנת ומאושרת:

ובאילין איגראתא צריכין. ובאגרת שכתב מיבעי' לן אם סומכין לקיים חתימתו ממנו או לא לפי שאין אדם נזהר בתיקון הכתיב' ומשתנ' לפי הקולמוס והנחץ:

ובלבד וכו'. ואין מקיימין את השטר משטרות שלא יצא עליהן ערעור ולא נתקיימו בב"ד משא"כ מג' שטרות שהן ביד שלשה בני אדם ואלו עדי' חתומין על השטרות:
שטר אמנה. לא לוה כלום אלא כתבו ומסרו למלו' שאם יצטרך ללות ילוה והאמינו שלא יתבענו אא"כ הלוהו:
ושטר פוסיטוס. היינו שטר פיוס שפייסו ליתן לו שטר אע"ג שאינו חייב לו רק דליפוק עלי' קלא דעשיר הוא והערוך פי' בלשון יון אמונה פיסטיס:
ה"ג רב אמר אסור וכו':
מה ופליג. וכי פליג הך שמעתתא אהא דאמרי בשם רב נאמנין וכו':
מילתא דרב וכו'. סיומא דקושיא היא:
לא דרב אמר אסור לחתום. וקשיא לך דרב אדרב:
אלא אסור לקיים. שטר אמנה ופוסיטיס בתוך ביתו אמר רב:
כהדא. דכתיב אם און בידך הרחיקהו. היינו שטר אמנה דמעיקרא שקר היה:
ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע. שמעיקרא אמת היה והשתא עולה הוא:

הלכה ד

מתני' **הרי אלו נאמני'**. דהא איכא תרי סהדי על כל כתב וכתב:
צריכין לצרף עמהן אחר. שיכיר כתב ידי שניהם שעל כתב ידן הן מעידין ולא על מנה שבשטר וצריך תרי סהדי על כל כתב וכתב:
וחכ"א א"צ לצרף עמהם אחר. דעל מנה שבשטר הם מעידין והרי הם כאלו אומרים אנחנו ראינו המלו' וחתמנו:
גמ' **למה נצרכה**. לא צריכא רישא דמתני' שהן נאמני' אלא לר' דסד"א דבעינן דוקא אחד מן השוק אבל לרבנן פשיטא דאפי' אם אינו מעיד על כתב ידו של חבירו נאמנין כדתנן בסיפא:
דברי רבי על השטר. הן מעידין ודברי חכמים על המלוה הן מעידין כדפרשתי במתני' כותב אדם. אם עשאוהו עד בדבר וירא שמא ישכח עדותו כותב עדותו ומניחו:
ומעידה. על פי אותו כתב אפי' לאחר כמה שנים:
והוא שיהא זוכר. העדות מעצמו אפי' בלא ראיית השטר:
אע"פ שאינו זוכר עדותו. אלא ע"י כתבו:
ואתייא דר"ח כרבי. דכשהעדים זוכרי' ההלואה בלא ראיית השטר אפי' רבי מודה שאין צריכין לצרף עמהן אחד מן השוק דמתוך שהן באין להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר ואם אין זוכרין ההלואה אפי' על ידי השטר אף רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן אחר כי פליגי בשזוכרין ההלואה ע"י ראיית השטר דרבנן סברי כיון שנזכרין במלוה על

ידי ראיית השטר ה"ל כמעידין על מנה שבשטר ורבי סבר דלאו זכירה היא על ההלואה ואינן מעידין אלא על כתב ידן הלכך צריך לצרף עמהם אחר והאי דכותב אדם עדותו מוקי לה ר"ח אף כר' לכך מצריך שיהא זוכר עדותו בלא השטר ור"י אוקי לה כרבנן לכך קאמר אע"פ שאינו זוכר עדותו אלא על ידי הכתב:

היך עבידא. היכי דמי:

היה אחד. מן השוק מכיר כתב ידו של זה העד שהוא לפנינו וגם כתב ידו של זה העד שאינו לפנינו:

ואחד. זה העד שאינו כאן אין אדם מכיר חתימתו חוץ מאחד מן השוק וחבירו ומספקא לן אם יצטרף חבירו עם זה העד מן השוק להעיד על חתימתו של זה שאינו כאן:

הדא וכו'. וע"ז אמר ר"ז בשם רב שאין מצטרפי' אותו:

לא צורכ' דלא. קשיא הא ודאי לא איצטרך לאשמועינן לרבנן דמעידין על מנה שבשטר דמיד כשמעיד העד שלפנינו בב"ד על חתימת ידו נפקא פלגא דממונא אפומי' דזה שמעיד עמו על חתימתו לא מעלה ולא מוריד דאינו צריך לו וזה שבשוק בלא העד אינו מועיל דעד א' הוא וכי הדר מצרף העד שלפנינו עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת השני הדר נפיק ריבעא דממונא אפומי' אישתכח דכולי ממונא נכי ריבעא נפיק אפומא דחד סהדא ואנן ע"פ שנים עדים בעינן חצי דבר ע"פ זה וחצי דבר ע"פ זה:

אלא. הא דאיצטרך הא דר"ז היינו כשהיו שני עדים החתומי' על השטר אחד מהן שהוא כאן לפני הב"ד הכל מכירין כתב ידו ואין צורך לעדותו שיעיד על חתימתו כלל:

ואחד. העד השני שאינו כאן אין אדם מכיר חתימתו אלא חבירו העד השני החתום עמו על השטר ועוד אחד מן השוק ומספקא לן אם נצרף אותו עם א' מן השוק:

אם אומר את כן וכו'. ע"ז אמר ר"ז בשם רב שאין מצרפין אותו דאם אומר את כן כל העדות מתקיים על כל פנים על ידו דהחצי מתקיים על ידי חתימתו וריבעא דאידך סהדא על ידי עדותו:

ויאות. שפיר קאמר רב דאין מצטרפין:

אלו שני' שיצאו מעיר שרובה עכו"ם. ובאין להעיד על דבר:

כגון הדא סוסיתא. היא עיר שרובה עכו"ם:

מהו שיעשה זה. שהכל מכירין אותו שהוא ישראל יהי' כאחד מן השוק ויעיד על חבירו שהוא ישראל שעד א' נאמן בדבר זה ואח"כ יצטרף עם זה שהעיד עליו להעיד בעדות אחרת דודאי אינו נאמן דא"כ כל העדות מתקיימת על יד אחד:

וכא. והכא נמי בקיום השטר כיון שהוא חתום בשטר אינו יכול להעיד על חתימת ידו של חבירו אע"ג שאחרים מעידין על חתימת ידי עצמו:
ועד אחד בשטר. קס"ד שהוא לבדו חתום בשטר:
ופריך עד אחד בכתב כלום הוא. בתמיה הא כתיב מפיהם ולא מפי כתבם בשלמא שטר שחותמין עליו שני עדים במצות המוכר והלוה גלי ביה קרא דכשר דכתיב ואקח את ספר המקנה ואת החתום וגו' מה שאין כן בעד אחד:
לכן צריכה. לא קמיבעיא ליה אלא בשהיו שנים חתומים על השטר ואחד אפשר לקיים כתבו והשני אי אפשר לקיים כתבו ובא אחד מן השוק והעיד בעל פה מהו שיצטרפו:
עד אחד בכתב מהו לזוקקו לשבועה. אם עד אחד לבדו חתום בשטר והלוה מכחיש השטר מהו שיהא עד אחד החתום מזקיקו להלוה לשבועה:
ופריך עד אחד. החתום לבדו בשטר כלום הוא בתמיה:
ומשני לכן צריכה. לא קמיבעיא ליה אלא שהיו שנים חתומין על השטר ואפשר לקיים יד אחד מהן ולא יד השני מי הוה כאלו ה"ל למלוה עד אחד ומחייב להלוה שבועה או דלמא כיון דאי אפשר לקיים חתימת השני ה"ל כעד א' בשטר דלאו כלום הוא:
ה"ג או ייבא כהדא. וה"פ או אתיא הך איבעיא כהא דתניא כלומר לעולם אימא לך בשאין חתום עליו אלא עד אחד וקמבעיא לן אם מצטרפין אע"פ שלא ראו שניהן כאחד ולא העידו שניהם כא' ואליבא דריב"ק:
אין מקבלין מן העדים. עדותן לפסוק הדין על פיהם:
אא"כ ראו שניהן כאחת. את העדות:
בעידי בכורה. שמעידים על אשה או בהמה שנפטר רחמה ואפי' לא ראו כאחת נאמנין א"נ שמעידין ששמעו מן האב בזה אחר זה שאמר שזה בכורו וכ"פ תוס' בסנהדרין:
ובעידי חזקה. שאחד מעיד שאכלה ג' שנים הראשונים של שמיטה וזה מעיד שאכלה ג' שני' האחרונים של שמיטה מצטרפין דאחד קרקע קמסהדי חזקה מעלייתא ל"א שני' מעידין על שנה הראשונה ושנים מעידין על השניי' וב' מעידין על השלישי' ופי' זה נראה עיקר:
אף בעדי סימנים כן. בשהעידו אשתי שערות שראו בזה אחר זה מודין חכמים לריב"ק דמצטרפין:
מה דא פשיטא. כלומר הא ודאי פשיטא לן:
וזה אומר ראיתי ב' שערות בגבו. בזה אחר זה דמצטרפין דתרווייהו אסימן אחד קמסהדי:
אחד אומר וכו'. והא נמי פשיטא לן אם אחד אומר ראיתי וכו':

לאו כלום. דחצי עדות וחצי דבר הוא דעד אחד חצי עדות ושערה אחת חצי דבר:
וכ"ש גבו וגבו. שכל אחד מעיד על שערה אחת בגבו דלאו כלום הוא דאפשר דתרווייהו בחדא שערה קמסהדי:
ושנים אומרים ראינו שערה אחת בכריסה. פליגי בה ר"י בר בון ור"ה ברי' דר"ש:
מ"ד פסול. כמעיד על חצי סימנין וחצי דבר הוא וקרא כתיב ע"פ שני' עדים יקום דבר דבר שלם ולא חצי דבר:
ומ"ד כשר שמא נשרו. כשראו השנים האחרונים זו שבכריס' כבר נשרה הראשונה שבגב' נמצא שמעידין על דבר שלם שכל מה שהיו יכולין לראות ראו וכשראו הראשונים עדיין לא צמחה זו שבכריסה:
ד"ה כשר. דכל אחד מעיד על דבר שלם:
ד"ה פסול. דחצי עדות וכדמסיק רבי מני בסמוך:
במחלוקת. בהא נמי פליגי רבנן וריב"ק לרבנן אין מצטרפין ולריב"ק מצטרפי':
על דרבי' אנא פליג. דר' בא היה רבו של ר' יודן כ"ש שאני פליג עליו:
יאות אר"ח. שפיר אר"ח דלד"ה פסול:
וקרא עליו ערעור. שהוא מזוייף:
זה מעיד על שנים. ובאו שני עדים והעיד אחד מהן על חתימת ידן של שני עדים הראשונים החתומים על השטר והשני מעיד על חתימת ידן של שני עדים האחרונים החתומים על השטר:
שמא כלום הוא. בתמיה ודאי דלאו כלום הוא שהרי צריך שיהיו שני עדים על כל חתימה מהעדים:
וכא. והכא נמי צריך שיעידו שני עדים על כל סימן וסימן:
יליף להמשני חזקה. דלא מהני עידותן אם אין שנים מעידין על כל סימן:
שמא כלום הוא. בתמיה דודאי צריכה ב' עדים על כל חזקה:
וכה. וה"נ על כל סימן וסימן צריך שני עדים:

הלכה ה

גמ' **אם משנישאת באו עדים**. ואמרו שהיתה אשת איש לא תצא:
לא סוף דבר. לאו דוקא שניסת ואח"כ באו עדים לא תצא אלא אפי' התירוה ב"ד להנשא ע"פ עצמה ואח"כ באו עדים לא תצא מהיתירה הראשון ותינשא:
כהדא. כהא אשה אחת שבאת לפני ר"י ואמרה א"א הייתי וגרושה אני והתירוה להנשא:
מן דנפקת. לאחר שיצאה האשה מלפני הב"ד:
א"ל. התלמידים לר"י:

הרי עידיה בלוד. הקול יצא שיש עדים בלוד שיודעין שאשת איש היא ודלמא אתיין לקמן למחר וליומא אוחרן לאחר שתינשא:
אפילו עדיה בקסוסנין. הוא שם מקום שהיה קרוב למקומו של ר"י א"נ שם מקום רחוק מאוד ממקומו וכ"מ בבבלי בפרקין:
תמתין. בתמיה הא השתא מיהת ליתנהו ושריא:
תרין עובדין הוון. שני מעשים הם בשתי נשים:
וכן הוה. שהיו שם עדים ואפ"ה התירן ר' יוחנן כיון שלא היו עדים בשעה שבאו להתירן:
ונתגרשתי במקום פלוני. בזמן פלוני:
מכחישין הן אותה. או לא מי אמרינן כיון דמשקרת אינה נאמנת על הגט ואסורה או דלמא כיון שאינה נאסרת אלא על פי עצמה כל שאין מאמינין לה על הגט תו לא מהימנא נמי לאסור עצמה:
ובאו. שנים ואמרו נתגרשה וכו':
כהכחיש עדות מתוך עדות. כשתי כיתי עדות המכחישין זה את זה דכמאן דליתא דמיין:
אנו כחיין מפיה. והרי היא כאלו אין כאן עדות. ואמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר או דלמא כיון דאיכא עדים דמסייעין לה חיישינן שמא משקרא:
היום אמרה. אשה שאמרה היום שהיא אשת איש ועדיין לא נתגרשה:
ולמחר אמרה גרושה אני. זה ימים רבים:
א"ל אתמול אמרת. שעדיין לא נתגרשת והיום הזה את אומרת שנתגרשת:
אמרה להם. זה שאמרתי אתמול אשת איש אני היה מטעם שבאו פריצים להזדווג וניצלתי מהם בזה שאמרתי אשת איש אני אבל האמת שאני גרושה:
מכיון שהביאה מתלא. משל וטעם לדבריה למה אמרה מתחלה אשת איש אני נאמנת:
ה"ג אמר לה אתמול אמרת טמאה אני יומא דין טהורה. בתמיה וכי אפשר שתהיה היום טהור אם היית אתמול בלילה טמא:
אמרה ליה. זה שאמרתי אתמול טמאה אני שלא היה בכחי אז לסבול התשמיש:

הלכה ו

מתני' **נשביתי**. לבין האומות:
וטהורה אני. שלא נבעלתי לעכו"ם:
נאמנת. ומותרת לכהן:
גמ' **לא סוף דבר**. לאו דוקא שניסת ואח"כ באו עדים שנשבית לא תצא אלא אפי' התירוה ב"ד להנשא לכהן ואח"כ באו עדים שנשבית קודם שניסת לא תצא מהיתירה הראשון ותינשא לכהן:

נשים נשבו לשם. בארץ ישראל ובאו לבבל:
ה"ג ואתא עובדא קומוי אבא בר בא ולוי אמרו כו'. וה"פ בא המעשה לפני אבוה דשמואל ולוי שאמרו הנשים נשבינו וטהורין אנחנו והתירום לכהן ואח"כ באו שבויינהו ואמרו אבוה דשמואל ולוי שבהיתירן הן עומדין ויומסרו להן עדים עכשיו מפני היחוד ויעלו עמהן לארץ ישראל:
ה"ג א"ל שמואל ומה נעשה וכו' וכ"ה בבבלי. וה"פ ומה נעשה לימים הראשונים שהיו ביד השבויים מי שמרן:
כן היית אומר. בתמיה וכי הוית מזלזל בהו כולי האי:
כד סלקון להכא. כשעלו בנתיה דשמואל לארץ ישראל ועלו השבאים עמהן:
עלין. נכנסו לפני ר"ח והעמידו השבאים בחוץ שלא ידעו הב"ד שהן שבויות אלא ע"פ עצמן ויתירום:
מן דנפקון. משיצאו מב"ד עלו השבאים לתפסן עד שיפדו אותן:
אמר ניכרות אלו. שהן בנות חכם ובעל הוראה שידעו לעשות כן:
מן דאתידעון וכו'. משנודע בנות מאן הן שהן בנות שמואל:
אמרין לשמעון בר בא. שהיה כהן:
איטפל בקרובתך. שא אחת מהן:
למה. מתו בשביל שאמרו שקר שהן טהורים ובאמת היו טמאות ואסורות לכהן משום זונה:
ומשני ח"ו. לא בשביל כך מתו שלא אמרו שקר:
אלא. בשביל החטא של חנניה שעיבר את השנים בח"ל ואין מעברין שנים אלא בא"י ובבבלי בברכו' מפורש שם המעשה ונראה דבנתיה דמר שמואל מזרעו של חנניה היו:

הלכה ז

מתני' **שתי נשים שנשבו**. שיש עדים שנשבו:
שמעידות זו את זו. כל אחת אומרת אני וחברתי טהורה:
הרי אלו נאמנות. דבשבויה הקילו להאמין עד אחד ואפי' עבד ואפי' אשה ואפי' קטן:
אינן נאמנין. ליתן להם תרומה:
ובזמן שהן מעידין זה על זה. כל אחד אומר אני וחבירי כהן:
גמ' **מתני'**. דתנן דמעלין לכהונה ע"פ ע"א דוקא בקדשי גבול דהיינו תרומה שהיא נוהגת בגבולין חוץ למקדש ולירושלי':

אבל לענין משפחה. כגון חשש ממזרות א"נ לענין בדיקת ד' אמהות כדתנן בפ"ד דקידושין דאם נשא אשה בדוקה אין להכשיר בתה בלא בדיקה או להאכילו מקדשי המזבח צריך שני עדים דוקא:

הניחא לכהונה וללויה. איכא למימר דאיירי לענין קדשי גבול דעד אחד נאמן להאכילן תרומות ומעשרות:

אלא לישראל ולא לענין משפחה בתמיה. וכי לא איירי לענין משפחה שמשיאין בתו לכהן ע"פ ע"א וקשיא לרבי יוחנן:

ומשני ליתן לו מעשר שני. שמעיד עליו ע"א שהוא ישראל עני ונותנין לו מעשר עני כלומר מצווין להחיותו:

שתי חזקות לכהונה. להעיד עליו שהוא כהן:

נשיאת כפים. הרואה שהוא נושא כפיו בא"י מעיד עליו בכ"מ שהוא כהן לפי שיש שם ב"ד קבוע שבודקין אחר נושאי כפים שיהיו כהנים כשרים:

וחילוק גרנות. אוכלי חלה ותרומה דבא"י דאורייתא היא ומקפידין ב"ד על כך:

אבל לא חילוק גרנות. דחלה ותרומה בח"ל דרבנן ולא קפדי כולי האי:

עד מקום ששלוחי חדש מגיעין. שמודיעין יום שקדשו בית דין את החדש לעשות פסח בזמנו דהיינו עד מהלך ט"ו יום והיינו עד מקום ששמו נמרין נשיאת כפים ראיה שב"ד יושבים שם לקבל עדות החדש:

ובבל כסוריא. שמחזיקין לכהן בנשיאת כפים שבבבל ישיבה וב"ד קבוע אבל חילוק גרנות אינו ראיה דגם שם תרומות ומעשרות דרבנן:

אף באלכסנדריאה. של מצרים בשעה שב"ד קבוע שם הרי היא כסוריא:

כך מעשר ראשון חזקה לכהונה. דבתר דקנסינהו עזרא ללוים דלא ליתבי להו מעשר ראשון אלא לכהנים הויא חזקה לכהונה:

והחולק ע"פ ב"ד. תרומה בנכסי מורישו אפי' חלקו ע"פ ב"ד אינה חזקה לכהונה ולא אמרינן כשם שחלק שאר אחיו לאכילתם אף זה נמי שיאכל הוא בעצמו דאיכא למימר הנך לאכילה והאי לזבוני דאמרינן מאבי אמו כהן נפל' לו ירושה זו ואף כהנים אלו מאבי אמם יורשים תרומה זו:

והעליתי עבד לכהונה על פי. לאו דוקא העלה אלא בקשו להעלות ונתגלה דטעה דחזא באתרי' דר' יוסי שחלקו לו תרומה והעיד באתריה דר"י ושם לא היו חולקין תרומה לעבד:

ה"ג ר"י בן חקולה ור"ש ברבי:

חד העלה אח מפי אחיו. ללויה במסיח לפי תומו:

וחרנה. ואידך העלה בן מפי אביו לכהונה:
ה"ג חד בר נש אתא לגבי' דר' א"ל בני הוא זה וכו':
א"ל בנך הוא. נאמן אתה לומר שהוא בנך ואי אתה נאמן להעיד עליו שהוא כהן:
א"ל בנו הוא. שהתורה האמינו עליו אבל אינו נאמן לומר שהוא כהן דאימא בן גרושה ובן חלוצה הוא:
א"ר אבין. הכי א"ל ר"ח לרבי:
ויעשה כהרחק עדות. כאלו אתה בא לפסול עדותו וזה אי אפשר שהרי האמינה התורה לאב לומר שהוא בנו ויהא נאמן גם על הכהונה:
ה"ג נימא משהעלה ר"ש ברבי את מפי אחיו ללויה. וה"פ פריך תפשוט דר"ש בר' העלה ללויה את מפי אחיו במסיח לפי תומו דמסתמא כאבוה ס"ל דבן ע"פ אביו אין מעלין אותו לכהונה והוא הדין (מעלין) ללויה:
ומשני אפי' תימר בן ע"פ אביו. העלה ר"ש בר' וללויה העלה דגם ר' מודה ביה משום דאם בנו הוא ודאי דלוי הוא דהרי ללוי אף בן גרושה וחלוצה כשר אבל ליכא למימר דלכהונה העלה דאיך פליג אאבוה:

הלכה ח

רי"א אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. אפי' היכא דליכא למיחש לגומלין כ"ש הכא דאיכא למיחש לגומלין העד אתה עלי ואני עליך:
עוררין. שקורין עליו שם פסול:
מעלין. היכא דליכא גומלין והיינו דאיכא בין ר"א ובין ת"ק דר"י:
רשבג"א מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. היכא דלא אחתיניה מכהונתו קודם לזה אפילו ע"פ עד אחד אבל בכהן דמוחזק לן באבוה דכהן הוא ואתא עד אחד ואמר שהוא בן גרושה ובן חלוצה ואחתיניה ואתא ע"א ואמר דכהן הוא אין מעלין לכהונה על פיו כיון דכבר אחתיניה ע"פ ע"א והיינו דאיכא בין ר"א לרשב"ג דלר"א דוקא בדאחתיניה ע"פ שנים הוא דאין מעלין אותו ע"פ עד אחד אבל בדאחתיניה ע"פ ע"א מעלין אותו ע"פ עד אחד:
אין ערעור פחות משנים. לאפוקי חד לא הוי ערעור:
מה אנן קיימין. במאי עסקינן:
אם בשהעלו אותו באחד. למה לא יורידו אותו בעד אחד המערער ואומר שהוא בן גרושה:
ואם כשהעלו אותו. לכהונה ע"פ שנים שהעידו שהוא כהן כשר:

אפי'. הרבה עדים שבאו אח"כ וערערו לא יורידו אותו דתרי כמאה וכיון שהעלו אותו בעדות ברורה לעולם אין להוציאו מחזקתו:

אתיא. הך קושיא דר' בון כרבנן דתמן דאמרי לעיל בפרקין כל שיצא בעדות ברורה אין מוציאין מחזקתו אפי' באו עדים אחרים אח"כ ואמרו שאינו כן:

ברם כרבנן דהכא ורנב"י. דאמרו לעיל בשבאו שנים אחרים אחר כך והכחישו להראשונים מוציאין מחזקה הראשונה דאנן אחתינן ואנן מסקינן ה"נ כשם שהטלוהו בשנים כך מורידין אותו בשנים אחרים שבאו אחריו וערערו:

הלכה ט

מתני' **ע"י ממון מותרת לבעלה**. אפי' כהן דמפחידין להפסיד ממונם ואינן מפקירין אותה:

ע"י נפשות אסורה. אפילו לבעלה ישראל דחיישינן שמא נבעלה ברצון כדי למצוא חן שלא יהרגוה:

כרקום. מפרש בגמרא:

פסולות. אסורות לכהן דאשת כהן אסורה אפי' באונס:

ר' זכריה בן הקצב. כהן היה:

המעון הזה. כדרך שבועה היא שנשבע בהיכל:

גמ' **תמן תנינן**. עדיות פרק ח':

שהורהנה. שנתמשכנה שילונה עליה:

ועידיה. אותן המעידין שהורהנה מעידין נמי שלא נסתרה ולא נטמאה ואמרו להן חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה האמינו שלא נסתרה ולא נטמאה ואם אי אתם מאמינים שלא נסתרה ולא נטמאה אל תאמינו שהורהנה:

ופריך לפי שהעדים מעידין אותה שלא נסתרה ולא נטמאה. הוא דאמרו חכמים שהיא טהורה הא ליכא עדים אפי' ע"י ממון אסורה ובמתני' תנן ע"י ממון מותרת אפילו ליכא עדים:

שנייא היא בהרהון. שאני הרהון:

שהרבים נוהגין לו בהתר. דכיון דמדעת הוא ואם הגיע הזמן ולא נפדית הרי אלו של המלוה בדיניהם לפיכך צריכין עדים אבל נחבשה דאינה נחלטת להם לא בעינן עדים הואיל וע"י ממון הוא מירתתי:

אשת לסטים. שנחבשה בידי עכו"ם הרי היא כלסטים שאם נחבש בעלה להריגה היא אסורה שדרך המלכות להפקיר נשי הגנבים ובתיהן:

ה"ג כגון זווגין ושלשלאות וכלבים ואווזים וכו' וכ"ה בגיטין. וה"פ כגון ששמו סביבות העיר זוגין ושלשלאות של ברזל שישמיעו קול כשירוץ איש עליהם או ששמו סביב כלבים ואווזים ותרנגולים שיזעקו בבוא בן אדם לצאת חוצה:

ה"ג ואסרטוטות מקיפין את העיר. וה"פ חיילות שומרים העיר סביב:

וברחה. משם מן עיר שהקיפוה כרקום סומא אחת והכשירו את הכל דכי היכי דהיא ברחה י"ל על כל אחת ואחת:

היה שם פירצה אחת. שיכולין לצאת משם מצלת על כל הכהנות שבעיר:

ה"ג היה שם מחבוי' צריכה וכ"ה בגיטין. וה"פ היה בעיר מחבואה שיכולה אשה אחת להסתתר בתוכה מיבעיא לן מי מצלת על הכל דכל חדא וחדא אמרינן היינו הא או דלמא לא אמרינן הכי:

ובלבד כרקום של אותה מלכות. שיושבין בטח ואין עליהן אימה לפי שאין מחנה אחריהן ויש להן פנאי לבעול אבל כרקום של מלכות אחרת שאימת מלכות שבאה בגבולה עליהן פן יבואו אחריהן אין להן פנאי והרי הן כלסטים:

ואפי' קטן. נאמן להעיד על האשה שלא נטמאה:

אפי' קטן וקרוב. מיבעיא ליה הא דקאמר ריב"ל אפי' קטן אפילו קרוב היינו אפילו קטן והוא קרוב נאמן או דלמא קטן או קרוב נאמן אבל קטן וקרוב לא:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

חנניה קרתיסיה. כהן היה:

אישתבאי. נשבה הוא ובניו ואשתו והיה הוא ובניו הקטנים מעידין על אשתו שלא נטמאה:

אתון. באו לפני ר"ח ולא קיבל עדותן דהוא אינו נאמן להעיד על עצמו ובניו קטנים היו ואין קטן וקרוב נאמן:

אתון לגבי ריב"ל. וקיבל עדותן זאת אומרת אפי' קטן וקרוב נאמן:

ה"ג שלח בתר איתתיה. וכ"ה בסוטה:

אמר. יעלו עמה ג' תלמידים שאם יפנה אחד מהן לצרכיו ישתיירו שנים ולא יהיה יחוד:

ופריך והא תנינן. בפ"ק דסוטה שמוסרין לסוטה שני ת"ח שיעלו עמה משמע דבתרי סגי:

ומשני אר"א ובעלה. שעולה גם הוא עמה הרי כאן ג' ומכאן סייעתא לדר"ח בר יוסף:

אף הוא וכו'. אמתני' קאי ר' זכריה בן הקצב אף שאסרו עליו אשתו שכר לה בית וכו':

יגעתי באנחתי. בשעת אנחה דהיינו בשעה שנכנסו לירושלים יגע עצמו לשמרה כדי להעיד עליה ואפ"ה לא מצא מנוחה:

הלכה י

מתני' **זה כתב ידו של אבא**. ומקיימין השטר על פיו דקיום שטרות דרבנן והימנום רבנן בדרבנן:

שיצתה בהינומא וראשה פרוע. ונוטלת כתובה מאתים שזהו סימן שניסת בתולה וכדאמרינן ריש פרקין:

יוצא מבית הספר. כשהיינו למדין תינוקות בבית רבן לאכול בתרומה ובכולהו מפרש טעמא בגמרא:

ושהמקום הזה בית הפרס. ולא יותר ובא לטהר:

ועד כאן היינו באין בשבת. דתחומים דרבנן:

אבל אין נאמנין וכו'. דאפוקי ממונא הוא ובעינן עדות מעליותא ובכתובה היינו טעמא דרוב נשים בתולות נשאות וגלויי מלתא בעלמא הוא:

מעמד ומספד. היה לו כאן להספיד מתיו כשמוליכין לבית הקברות שלו ולעשות שם מעמדות ומושבות שהיו עושין שבעה למת:

גמ' **תני אין הקטן נאמן אלא בדבר שהוא רגיל בו**. כגון כתב יד אביו ורבו ואחיו שהן תמיד עמהן אבל לא על כתב שאר בני אדם:

ובלבד שיצטרף עם אחרים. שיהא עוד גדול עמו:

וחש לומר שמא עבד הוא. אהא דתנן ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה פריך ניחוש שמא עבד כהן הוא:

ומשני הדא מסייעא. מתניתין מסייעא להא דאמר ר' חמא בר עוקבא וכו':

ופריך לא כן א"ר זעירא בשם ר"י העבד עולה משבעה. קרואים שקורין בשבת הרי דעבד קורא בתורה:

ה"ג וידבר עולה מג' פסוקים וכ"ה במגילה. וה"פ אף זה אר"ז בשם ר"י דפסוק וידבר ה' אל משה לאמר עולה ממנין ג' פסוקים שצריך כל העולה בתורה לקרות אע"ג דאין למידין ממנו כלום:

ומשני תיפתר. תפרש הא דר"ז שלמד העבד מאליו ואין איסור אלא כשרבו מלמדו:

או שלמדו רבו. ואפ"ה אין בו איסור כגון טבי שהיה ר"ג מלמד עם החכמים ושמע טבי וזהו נמי כלומד מעצמו:

וחש לומר שמא עבד הוא. אהא דתנן במתני' ושהיה חולק עמנו על הגורן פריך ניחוש שמא עבד כהן הוא:

ומשני מסייעי' להההיא דתני רבי חייא וכו':

מהו להוציא ממון מתוך עדותן. של הקטני':

היך עבידא. היכי דמי הא תנן בסיפא שאין מוציאין ממון ע"פ עדותן:
ומשני היו הכל יודעין וכו'. נמצא שבעדות זה שאמרו עד כאן תחום שבת אנו יודעין שזהו שדה של ראובן מהו להוציא השדה מיד שמעון ולהחזירו לראובן שהרי בתחום שבת נאמנין או דלמא בכה"ג אפי' אתחום שבת אינן נאמני' או דלמא פלגינן דיבורי':
יוצאין היו פלוני ופלוני ללקט פגי שביעית. ואינן נאמנין בשביעית על הפירות לומר שהן של ששית:
ושמענו פלוני. מדבר על אשתו שזינתה או שהיא פרוצה ביותר לאסרה על כהן:
אשה פלונית. מדברת על בניה שהן פסולים:
הוזמו. אנו שהעידו בגדלן מה שראו בקטנן מהו שישלמו כגון בכתובת אשה שהעידו שיצאה בהינומא וכתובתה מאתים והוזמו:
או. אתיא כי האי דא"ר בא וכו' אין לומדין דבר מדבר בעדים זוממין דעדים זוממין חידוש הוא ואין לך בו אלא חידושו:
וכא כן. והכא נמי כן הוא דוקא בגדול דאיירי ביה קרא הוא דחייב לשלם כשהוזם אבל קטן פטור מלשלם:
תני. נאמן קטן לומר שאכל בקציצת פלוני ופלוני דכיון דאית לי' קלא יתירא ומפרסמא מילתא טובא לא מחלפא לי' הלכך אפי' בממון ולפסול משפחה נאמן:
אין נאמנין אלא בגודלן. אמתני' קאי דתנן אלו נאמנין להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן אבל להעיד בקוטנן אינן נאמנין דאין נאמנות לקטן א"נ אהא דקציצה דבסמוך קאי וזה נראה יותר דאל"כ לעיל ה"ל לשנויי:
תמן תנינן. בב"ק פ"י:
ה"ג אר"י בן ברוקה נאמנת וכו' מיכן יצא נחיל זה ומהלך בתוך שדה חברו להציל את נחילו. וה"פ נחיל של דבורים והיינו קבוץ של דבורים שנקבצי' עם המלך שלהם שמעינן מיהת דקטן נאמן אפי' לענין ממון:
ובההוא אמר כן. והכא קאמר במתני' דבדבר ממון אינו נאמן להעיד אפי' בגודלן:
שאין גזלו דבר תורה. אלא מפני דרכי שלום דהא הפקר נינהו דתני יוני שובך ויוני עליי' אין בהן משום גזל אלא מפני דרכי שלום:
ובלבד במפריח. כשהן פורחין הוא דאין בהן משום גזל אבל כשהדבורים עומדים על השוכו והוא ענף האילן יש בו משום גזל דאורייתא:
לא מסתברא. שיהא נאמן על נחיל של דבורים אלא לאלתר אבל לאחר זמן אין הקטן נאמן:
ותנינן. ותניא נמי הכי:

ה"ג בד"א בזמן שהעידו על מעמדן אבל אם יצאו וחזרו אין נאמנין שאני אומר מפני יראה ופיתוי אמרו וכ"ה בתוספתא. וה"פ דוקא בשהעידו מיד אבל אם יצאו וחזרו והעידו אני אומר שמפני אימה או שנתפתו העידו כן:

פרק ג

הלכה א

מתני' **אלו נערות**. דוקא נערה משהביאה ב' שערות עד שתבגר והם ששה חדשי' שבין נערות לבגרות אבל קטנה ובוגרת אין להן קנס וקמ"ל אלו נערות אע"פ שהן פסולות אם אנס אדם אחת מהן נותן לאביה קנס חמשים כסף וכ"ש כשרות שיש להן קנס:

הנתינה. מן הגבעונים וע"ש שנתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים נקראים נתינים ודוד גזר עליהם מלבוא בקהל:

ועל הכותית. קסבר האי תנא כותים גירי אמת הן אלא דסד"א דלקנסינהו שלא יהא להם קנס שלא יטמעו בהן ישראל קמ"ל דאית להו קנס:

פחותות מבנות ג' שנים. דבחזקת בתולות הן שאע"פ שנבעלו בשביה או בגויותן בתוליהן חוזרין:

ועל אשת אחיו. שנתקדשה לו ומת ועדיין בתולה היא ובגמרא פריך ולא יבמתו היא ושני לה:

שאע"פ שהן בכרת. אינו פטור מן התשלומין כיון שאין בהן מיתת ב"ד:

גמ' **כתיב**. באונס ולו תהיה לאשה דמשמע אם היא אשה הראוי' לו חייב קנס ואם אינה ראוי' לו אין לה קנס:

ופריך וממזרת היא ראוי' לו. בתמי' הא אסורה לבא בקהל ולמה יהי' לה קנס וה"ה אשאר פסולי' דתנן במתני' קשיי' לי':

כסף ישקול כמהר הבתולו'. כתיב במפתה וגמרי' אונס מיניה למה לי' למכתב בתולות לשון רבים אלא לרבות בתולות הרבה אפי' פסולות:

אלו הוה כתיב. ישקול לבתולות כמוהריות שפיר איכא למשמע מבתולות לרבות פסולות:

ליתכתיב וכו'. אבל השתא דלא כתיב אלא כמוהר הבתולות יש לרבות שאף לפסולות יש מוהר דהיינו כתובה אבל קנס ליכא לרבויי מהכא:

ווידא אמרה. אלא היכן אמרה תורה דיש קנס לפסולות:

מנין שאם ימאנו אפי' מן השמים. כגון פסולות שהתורה אסרתה עליו מנין שיש להן קנס:

ה"ג מעתה הבא על השפחה יהא לה קנס. וה"פ כיון דאמרת דממאן ימאן מרבינן פסולות אף שפחה נרבינן מיניה וה"ה דהוה מצי למיפרך כן לרשב"ל דמרבי לכולהו מהבתולות: **ומשני לית יכיל**. אי אפשר לומר כן:

יהא חייב. קנס:

ה"ג שאין לו הויה בה. שאין קידושין תופסין בשפחה כדתנן ספ"ג דקידושין:

הרי אחותו אין לו הויה בה. דאין קידושין תופסין בה כדתנן בקידושין שם ותנן במתני' דיש לה קנס:

ומשני שנייא היא. שאני אחותו דאע"ג דאין לה קידושין לגבי דידיה מ"מ יש לה קידושין לגבי אחרים וכן ממזרת אע"ג דאסורה לבא בקהל ואיכא מ"ד דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין מ"מ לגבי ממזר תופסין בה קידושין משח"כ שפחה אין קידושין תופסין בה מכל אדם:

ופריך הרי בתו. שקידושין תופסין בה מאחרים ואפ"ה אין לה קנס כדתנן בסיפא דמתני' ומשני שנייא היא. שאני בתו כדקתני טעמא דלכך אין לה קנס מפני שמתחייב בנפשו וכו':

לא חשו להם. אינן אסורים מלבא בקהל מפני שאינן גירי אמת אלא מפני שמצאו בהן פסול משפחה שאינן ראויין לדבק בהן:

ה"ג אין תימר וכו'. וה"פ אם נאמר שאסורים לבא בקהל מפני שגזרו עליהן משום עבדות קשיא א"כ לא יהא לה קנס דהא אמרינן לעיל דשפחה ממעטינן שאין לה קנס ובנתינ' תנן במתני' דיש לה קנס אלא ודאי משום פסולי משפחה פסלו להנתינים:

ברם כמ"ד וכו'. אבל למ"ד כותי כעכו"ם לכל דבר:

לא בדא. אין להן קנס דעכו"ם ודאי אין להן קנס דלית בהן הויה:

דאיתפלגון. דפליגי תנאי אם כותי כישראל או כעכו"ם:

ופריך אפי' תימא כותי כעכו"ם. ראוי שיהיה לה קנס:

כותים משום מה הן פסולים. הרי גרים הם ע"כ משום עכו"ם או עבד שנתערב בהן הן פסולים וכן הוא בבבלי פ"ד דקידושין ור' דקאמר כותים כעכו"ם לאו לכל דבר קאמר אלא מספק:

וממזרת יש לה קנס. כדתנן במתני' א"כ גם לכותי יש קנס:

ה"ג לחומרין לעניין משפחה וכו'. וה"פ משני אס"ד כותים כעכו"ם מספק קשיא ניזיל לחומרא וראוי שיהיו לענין משפחה כעכו"ם והכותית כישראלית וה"ל כעכו"ם שבא על בת ישראל שולד ממזר ולענין קנס נעבדינהו לכותי כישראל והכותית כנכרית שולד שלהן עכו"ם אלא ודאי מתני' כמ"ד כותים גירי אמת הן:

האונס והמפתה את היתומה פטור. שנא' ונתן לאבי הנערה וכבר מת:
מחלוקת. הא דריב"ח דיתומה פטור לא אתיא לכ"ע אלא כר"י הגלילי דאמר לקמן בפרקין דנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס כיון שכבר יצאה מרשות אביה ודריש אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ה"ה יתומה אין לה קנס דדרשינן ונתן לאבי הנערה הא אין לה אב אין לה קנס:
ברם כר"ע. אבל לר"ע דפליג אר"י הגלילי וקסבר נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה ה"ה יתומה יש לה קנס וקנסה. לעצמה:
מתניתא אמרה. ממתני' מוכח דיתומה יש לה קנס:
ולא כיתומה היא. גיורת שנתגיירה פחותה מבת ג' שנים ואפ"ה תנן שיש לה קנס ש"מ דסובר ר"ע דיתומה יש לה קנס ומתני' ר"ע היא:
תחת אשר ענה. דמשמע דקנסא לעצמה תחת ענויה ומרבינן מיניה שיש קנס ליתומה וקשית לריב"ח דאתיא דלא כמאן דלר"ע לא צריך קרא לרבויי דיש לה קנס ולר"י הגלילי מרבינן מקרא דיש לה קנס:
תיפתר. תפרש להך ברייתא דמרבינן מתחת אשר עינה שבא עליה עד. שלא מת אביה ומת אביה ונעשית יתומה דיש לה קנס שכבר נתחייב בקנס כשהיה אביה חי. וריב"ח איירי בשאנסה כשהיא יתומה:
תמן תנינן. תרומות ריש פ"ו:
ותנינן. ריש פ"ג דמכות:
אלו הן הלוקין. הבא על אחותו וכו' אכל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו:
וכא. והכא גבי תרומה תנן דמשלם וכן תנן במתני' דהכא דהבא על אחותו יש לה קנס וקיי"ל דאינו לוקה ומשלם:
לצדדין היא מתני'. כלומר מתני' דמכות איירי שהתרו בו דאיכא מלקות לוקה ואינו משלם ומתני' דהכא ודתרומות איירי בשלא התרו בו משלם ואינו לוקה:
ה"ג במקום מכות ותשלומין לוקה ואינו משלם:
ופריך וילקה וישלם. כשהתרו בו:
ומשני כדי רשעתו. כתיב דמשמע עונש אחד עבדינן למאן דמחייב מלקות ותשלומין:
ופריך וישלם ולא ילקה. דאינו אלא עונש אחד:
ומשני במי שיש בו ב' רשעיות הכתוב מדבר. וכתיב והפילו השופט וכו' ש"מ דהיכא דאיכא ממון ומלקו' מילקא לקי וממונא לא משלם:
ואפי' לא התרו אינו משלם. וה"ה אפי' שוגג אינו משלם כיון דאלו עשאו במזיד ובהתראה היה חייב מלקות:

ואלו התרו בו אינו לוקה. בתמיה ואמאי ישלם:
פתר לה כר"מ. מוקי למתני' כר"מ דאמר פ"ק דמכות גבי עדים זוממין דלוקין ומשלמין ולית ליה כדי רשעתו ולקמן פריך מקרא ואיש כי יאכל קדש וגו':
אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת וכו'. אע"ג דאלו התרו בהן יש בהן מלקות כי לא התרו בהן משלמין קנס:
מן המוציא שם רע למד ר"מ. כי היכי דבמוציא שם רע לוקה ומשלם ה"ה בכל מקום דאיכא ממון ומלקות שלוקה ומשלם:
ויסרו אותו מלקות. דכתיב הכא ויסרו אותו וכתיב בבן סורר ומורה ויסרו אותו דהתם מלקות הוא דילפינן בן דכתיב בבן סורר ומורה מוהיה אם בן הכות הרשע:
וענשו אותו ממון. דכתיב וענשו אותו מאה כסף:
לחידושו יצא. מוציא שם רע חידוש הוא דבדיבורו מתחייב. אע"ג דלא אתעביד מעשה ע"י דבורו אלא ע"י עדים:
ה"ג הואיל וכן כשם שאי אתה למד ממנו דבר אחר כן אי אתה למד ממנו וכו'. וכ"ה בתרומות וה"פ הואיל וכן שמוציא שם רע הוא חידוש כשם שאין למידין שום דין מחידוש כך אין למידין ממנו עונשין ומלקות א"כ ה"ק כשם שאין למידין ממוציא שם רע במקום אחר דבדיבור מתחייב כך אין למדין ממנו במקום דאיכא ממון ומלקות דמשלם:
ה"ג מזיד בחלב ושוגג בקרבן וכו' וכ"ה במס' תרומות. וה"פ אם אכל חלב במזיד שידע שחייב עליו לאו אבל לא ידע שחייבין עליו כרת וקרבן בשוגג אם התרו בו לוקה כדין כל חייבי כריתות ומביא קרבן דשגגת קרבן שמה שגגה:
והכא ילקה וישלם. וקשיא ליה א"כ גם כאן ליחייב משום שתי רשעיות כלומר ילקה וישלם כי היכי דלוקה התם ומביא קרבן:
כדי רשעתו. ברישא כתיב והפילו השופט לפניו ודרשינן הכי כשיש שני עונשים בידי אדם כגון ממון ומלקות לא יעשה השופט כ"א עונש א' אבל אם עונש א' לשמים וא' להשופט השופט מענשו וגם עונשו לשמים יעשה:
הכל מודין. ר"י ורשב"ל:
שאין ממון אצל מיתה. אם שגג בדבר שחייב עליו מיתה וממון שפטור מתשלומין:
מן הדא. מהא שמעינן דאין מיתה וממון אפילו בשוגג:
מכה בהמה ישלמנה וכו'. הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לחיוב דאדם מועד לעולם דכתיב פצע תחת פצע וחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון אף מכה אדם אין בו חילוק בין שוגג למזיד דלעולם פטור:
מה פליגין. כי פליגי ר"י ורשב"ל:

בממון אצל מכות. חייבי מלקות שוגגין וממון:
נאמר רשע במחוייבי מיתה. דכתיב אשר הוא רשע למות:
ונאמר רשע במחוייבי מכות. והיה אם בן הכות הרשע:
נתן בר הושעיה אמר. לשנויי רומיא דמתני' דהכא אמתני' דאלו הן הלוקין דמתני' דהכא דיש להן קנס איירי באחותו נערה דכיון דאיכא קנס ממונא משלם ומילקי לא לקי ומתני' דמכות איירי בבא על אחותו בוגרת דלית לה קנס ולקי:
ופריך ואין לה בושת ופגם. בתמיה וכי אין לבוגרת בושת ופגם דגבי קנס הוא דבעינן נערה אבל בושת ופגם ממונא הוא וכיון דאיכא בושת ופגם הרי דאיכא ממון וישלם ולא ילקה:
ופגם. כאלו היא שפחה נמכרת בשוק כמה פיחתה מדמיה להשיאה לעבד שיש לרבו קורת רוח הימנו והא בבוגרת נמי איתא:
תיפתר שפיתתה. דאין לה בושת ופגם:
או שמחלה לו. על בושת ופגם:
וסבר נתן בר הושעיה. כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם ולא לקי הלכך בנערה משלם קנס ולא לקי:
ופריך וסבר וכו' וילקה וישלם. מנ"ל למפטרו ממלקות:
ומשני כדי רשעתו וכו':
ה"ג וילקה ולא ישלם:
ומשני כעדים זוממין. כי היכי דבעדים זוממין דאיכא ממון דכתיב אשר זמם ומלקות דכתיב לא תענה ממונא משלם ומילקי לא לקי דכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וסמיך ליה לא תחוס עינך נפש בנפש וכו' יד ביד למה לי הא מכאשר זמם נפקא אלא למידרש שיענשו בדבר הניתן מיד ליד והיינו ממון והכא נמי בכל מקום שיש מלקות וממון ממונא משלם ומילקי. לא לקי:
כדי רשעתו. ה"ק קרא והפילו השופט והכהו אם המכות הם כדי רשעתו ואין שם ממון אבל אם יש שם עונש ממון משלם ואינו לוקה:
מתני'. דריש פ"ז דתרומות קשיא לרשב"ל דאמר לעיל דאפי' חייבי מלקות שוגגין פטורין מתשלומין:
ע"ד דנתן בר הושעיה. דקסבר דהיכא דאיכא ממון ומלקות משלם ואינו לוקה ניחא דמשלם קרן:
ה"ג פתר לה במזיד בלא התראה. וכ"ה בתרומות וה"פ ר"י מוקי למתני' דתרומות בשלא התרו בו שאין שם חיוב מלקות הלכך חייב בתשלומין:

ע"ד דרשב"ל. כלומר אלא לרשב"ל דסובר דל"ש חייבי מלקיות שוגגין או מזידין בין התרו בהן בין לא התרו בהן לעולם פטורין מתשלומין קשיא מתני' דתנן האוכל תרומ' מזיד משלם את הקרן:

ומשני פתר לה. למתני' דתרומו' כר"מ וכדפרישי' לעיל:

ואפי' יסבור. ואפי' נאמר דסבר רשב"ל דמתני' אתיא כר"מ מ"מ קשיא לן קרא דכתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו שמעינן היכא דאיכא מלקות וממון ממונא משלם וכי נוכל לומר דקרא אתיא כר"מ:

חומש קרבן. ואינו נחשב לתשלומין אלא לכפרה וכבר אסיקנן לעיל אין שני דברים מסורין לב"ד יצא זה שהוא מסור לשמים:

ופריך ואפי' תימר חומש קרבן קרן קרבן. בתמיה ולמה משלם בשוגג ובמזיד קרן:

מתני' אמרה. ממתני' איכא למידק שהקרן קנס שקנסה תורה ואף הוא כקרבן:

דתנינן תמן. פ"ו דתרומות האוכל תרומה שוגג אינו משלם תרומה אלא חולין מתוקנים וכו' ואס"ד דמדינא משלם הקרן כדין גזלן אין לו לשלם אלא כעין שגזל תרומה שיוכל לקנותה מהכהן בזול אלא ודאי קנסא הוא:

ועוד מהדא. איכא למידק דקרן קנס:

ולא דמי עצים הוא חייב לו. דתרומה טמאה אינה ראויה אלא להסקה ולמה ישלם לו פירות זאת אומרת שהקרן קנס וצריך לשלם יותר ממה שגזל:

ופריך וכמה דתימר קרן קנס. ה"נ חומש קנס דהא אף החומש משלם חולין מתוקנים וכן בטמאה משלם חומש חולין כדתנן רפ"ו דתרומות אם כן למה אינו משלם גם במזיד חומש ובקרא כתיב ואיש כי יאכל קדש בשגגה. א"כ קשה ליה וכי בשני קנסות קנסינן ליה והראשון נ"ל:

אלא רשב"ל כדעתיה. לשיטתו כמה מה דהוא אמר הטעם דעדים זוממין משלמין ממון לרבנן ואינן לוקין משום דהכל בין עדות שבאו לחייבו ממון בין שבאו לחייבו דבר שאינו ממון הוא בכלל לא תענה:

יצא עדות שיש בו ממון. מדכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו לחייבו ממון שזהו כאשר זמם ופטור ממלקות מדכתיב כדי רשעתו:

וכא. והכא בתרומה נמי:

הכל הי' בכלל וכל זר וכו'. בין שוגג בין מזיד:

יצא ואיש כי יאכל קדש בשגגה לחייבו ממון בשוגג. וה"ה במזיד בלא התראה כיון שאינו לוקה משלם:

מודין חכמי' לר"מ. אע"ג דפליגי בעדים זוממין וסוברין דמשלם ואינו לוקה:

בגונב. ישראל שגנב תרומתו של כהן:
שכן האוכל תרומה. שלא במזיד לוקה הלכך ה"נ לוקה ומשלם שכבר נתחייב בגנבה קודם שבא לידי איסור תרומה דמעידנא דאגביה קנייא ומלקות לא מיחייב עד דאכיל לי':
שכן האוכל חלב לוקה. ומשלם נמי שכבר נתחייב בגניבה קודם שבא לידי איסור חלב דמעידנא דאגביי' קניא ומלקות לא מיחייב עד דאכיל לי':
ה"ג והתני החוסם פרתו של חבירו שהוא לוקה ומשלם ששת קבין לפרה וד' קבין לחמור וכן הוא במסכת תרומות. וה"פ כך שיערו חכמים שיעור אכילתן של פרה וחמור ולוקה ומשלם שמשעת חסימה חייב מלקות ותשלומין לא מיחייב עד שעה שראוי שתאכל ובסמוך פריך הש"ס אחסימה:
שכן מחוייבי מיתות. אף במחוייבי מיתה בידי שמים כגון הגונב הקדש ואכלו הדין כן וקסבר המועל בהקדש חייב מיתה:
גנב תרומת הקדש. כגון שהקדיש תרומה לבדק הבית או שגנב מדבר מאכל שקנו מתרומת הלשכה לצורך גבוה ואכלו לוקה ומשלם דמעידנא דאגבייה קניא ומלקות לא הוה עד דאכיל:
מ"מ הפסידו ממון. כלומר אע"ג דתשלומין להקדש נינהו מ"מ כיון שהפסיד להקדש ממון חייב נמי תשלומין כמו להדיוט א"נ קשיא ליה מ"ש הקדש מתרומה ומשני דשאני הקדש דממון הוא משלם:
מעתה וכו'. מחסימה פריך כדמסיק:
הבא על אחותו קטנה. לרבנן דפליגי אר"מ דקסברי קטנה יש לה קנס א"נ קטנה לאו דוקא אלא נערה:
שכן הבא על אחותו בוגרת לוקה. וקס"ד דטעמא דחסימה ודאי משום דמצינו מלקות דחסימה בלא תשלומין הלכך כשיש תשלומין לא מיפטר ממלקות וקשיא ליה מאחותו דילקה וישלם ומאי דוחקייהו דר"י ורשב"ל לשנויי רומיא דמתני' דהכא ודאלו הן הלוקין בשינוייא אחרינא:
חזר. ר' מנא ואמר דלא דמיא הבא על אחותו לחסימה:
גבי אחותו חל עליו תשלומין. וכרת כאחת:
ברם הכא. אבל כאן בחסימה כיון שחסם נתחייב מלקות וכו' כדפרישית לעיל:
המציל גדישו. המדליק גדישו של חבירו בשבת נאמר נמי שחייב לשלם שהרי על השיבולת הראשון שהדליק חייב מיתה ועל השאר יתחייב בתשלומין:
ה"ג על שיבולת הראשון חייב מיתה מכאן ואילך בתשלומין וכ"ה בתרומות:

ולית אמר כן. ואנן לא תנן הכי בב"ק פ"ג דתנן התם המדליק גדישו של חבירו בשבת פטור אלא ודאי היינו טעמא דעל כל שיבולת ששורף אלו התרו בו היה חייב מיתה הלכך אין שם תשלומין:

וכא. והכא נמי על כל דישה שהיא חסומה אלו התרו בו היה חייב מלקות על כל אחת ואחת כדתנן סוף מכות אין כאן תשלומין:

תרין אמוראין. שני אמוראים פליגי בפירושא דברייתא דתני בחסימה דמודים רבנן דלוקה ומשלם:

בחוסם בתרומה ובקדשים. מתחלה חסם בחולין ונתחייב מלקות על החסימה ואחר כך דש בתרומה ובקדשים שאין בהן איסור חסימה דכתיב לא תחסום שור בדישו דוקא הראוי לו לאפוקי תרומה וקדשים שאסור להאכילן לבהמה אם הוא מיוחד למאכל אדם:

בחוסם ע"י שליח. דשליח לוקה כדמסיק והמשלח חייב בתשלומין שהרי נהנה א"נ סתמא דש"ס פריך לוקה והוא פטור ובברייתא תניא לוקה ומשלם משמע דבחד גברא איירי והראשון נראה:

דם יחשב לאיש ההוא. כלומר מנ"ל דהשליח חייב והמשלח פטור מדכתיב בשחוטי חוץ דם יחשב לאיש ההוא למעט דהמשלח פטור ומיניה ילפינן בכל התורה דאין שליח לדבר עבירה וכ"ה בבבלי בקידושין ריש פ"ב:

שוגג בתרומה וכו'. האוכל תרומת חמץ בפסח ויודע שהוא חמץ אבל אינו יודע שהוא תרומה:

שוגג בתרומה ומזיד בנזיר. יודע שקיבל על עצמו נזירות והוא שותה יין או אוכל ענבים ואינו יודע שהן תרומה:

אין תפתרינה. אם תפרש איסור אחד שהוא חלוק בלאוין כגון אלו הן כשני דברים דכדי רשעתו לא קאי אלא שאינו לוקה ומשלם על איסור אחד שיש בו מלקות וממון אבל זה אין המלקות משום תרומה אלא משום איסור אחר דהיינו משום חמץ או נזיר או יה"כ והתשלומין הוא משום תרומה:

ניחא. אין כאן מחלוקת ולכ"ע לוקה ומשלם:

ואין תיפתר בדבר אחד. ולעולם אין מלקות וממון:

מחלוקת ר"י ורשב"ל. לר"י דלית ליה דתשלומי תרומה קנס וכל היכא דאיכא ממון ומלקות מילקי לקי וממונא לא משלם א"כ יש כאן מלקות ואין כאן תשלומין ולרשב"ל דאמר לעיל תשלומי תרומה קנס הן א"כ יש כאן ממון ומלקות:

תמן תנינן. מגילה פ"ק:

שזה זדונו בידי אדם. שחייב מיתה בב"ד המחלל שבת במזיד:
שניהן שוין. שאין תשלומין אצל מיתה אפי' בידי שמים:
יה"כ כשבת לתשלומין. מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מתשלומין כדתנן במתני' בסיפא גבי בא על בתו ויליף לה מולא יהיה אסון ענוש יענש אף יוה"כ שהוא בכרת אם הדליק גדישו של חבירו ביה"כ פטור מתשלומין:
ה"ג ר"ש בן מנסיא אומר מתוייבי כריתות כחייבי מיתות ב"ד. כלומר לאו דוקא יה"כ אלא ה"ה שאר חייבי כריתות וכדמסיק בסמוך:
מה ביניהון. מאי איכא בין ר"נ לר"ש בן מנסיא הא מיהת לתרווייהו חייבי כריתות פטורין מתשלומין:
נערה נדה ביניהון. המאנס נערה נדה איכא בינייהו וכדמסיק:
אחות אשתו. המאנס אחות אשתו איכא בינייהו:
ואלו. נערה נדה ואחות אשתו שיש היתר לאיסורן נדה לאחר טהרתה ואחות אשתו לאחר מיתת אשתו משלמין:
ה"ג ואלו הואיל ויש בהן כרת אינו משלם:
מכות וכרת. עבר עבירה שיש בה מלקות וכרת:
מה אמרין בה אילו תנאי. ר"נ ור"ש בן מנסיא מי הוה ככרת ותשלומין דפטרי מתשלומין א"נ מי אמרי' דהוה דומיא דשבת דאין לוקין על לאו שבו או דלמא קרא דענוש יענש לא קאי אלא אממון ומיתה אבל כרת ומלקות מילקי לקי:
צריכה לרבנן. בעיא זו צריכה לחכמים לפשטה:
ר' יונה. הקשה ולמה לא פשטה מהא דתני רשב"י:
מה מכות שנא' בשבת אין מכות אצל כרת. דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא ואין לוקין עליו:
מה צריכה לי. כי קמיבעיא ליה לרשב"ל אבל לר"י לא קמיבעיא ליה דהשתא מלקות ומיתה סובר דלוקין כ"ש מלקות וכרת דלוקין:
דאיתפלגון. דפליגי ר"י ורשב"ל:
השוחט אותו ואת בנו לשם ע"ז. דעל או"ב חייב מלקות ועל ששחט לשם ע"ז חייב מיתה:
היה נסקל. כי לא אתרו ביה משום ע"ז אלא משום או"ב פטור ממלקות כיון דאית ביה צד מיתה קרינן ביה ואם לא יהיה אסון ענוש יענש:
א"ל אפי' לר"י. מיבעיא ליה דעד כאן לא קאמר ר"י התם דלוקה שאין המלקות בא בשביל האיסור שחייבין עליו מיתה אבל בעיא דידיה כשהמלקות והכרת באין על דבר אחד כמו האוכל חלב או דם שיש בהן לאו וכרת והתרו בו על הלאו ולא על הכרת:

ע"ד דרשב"ל. דסובר דלרבנן אין מלקות בדבר שיש בו כרת ה"ה דאין תשלומין בדבר שיש בו כרת:

מאי איכא. בין ר' נחמיה ור"ש בן מנסיא ובין רבנן דפליגי עלייהו:

ומשני לאוין. איכא בינייהו ולא כריתות כלומר חייבי לאוין גרידא לר"נ ור"ש משלמין ואינן לוקין ולרבנן לוקין ואינן משלמין:

ר' יודן אמר וכו'. מפרש הא דקאמר חייבי לאוין איכא בינייהו היינו בשיש בהן ג"כ ממון כגון הבא על הממזרת באונס דאיכא ממון ומלקות:

ה"ג המצית גדישו של חבירו בי"ט ביניהון וכ"ה בתרומות. דבי"ט איכא לאו דלא תעשה מלאכה ולא כרת:

ה"ג ע"ד דאילו רבנן הואיל ויש בהן מכות וכו':

ופריך מעתה. מתני' אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת נימא דאתיא כר' נחמיה ולא כרבנן:

תיפתר. תפרש דמתני' אתיא ככ"ע ואיירי בממזר שבא על ממזרת דליכא מלקות וקמ"ל דאף הפסולים יש להן קנס:

ופריך ואשת אחיו. דתנן במתני' יש לה קנס אמאי הרי יבמתו היא שהרי אין לאחיו בנים דעדיין נערה בתולה היא וליכא לאוקמי בשאחיו קיים דא"כ נערה מאורסה היא ובסקילה ואין לה קנס:

שהיה לאחיו בנים. מאשה אחרת ואירס את זו ומת ובא עליה אחיו לאחר מיתתו וה"ה דה"מ לאוקמי בשגירשה אחיו שאף גרושת אחיו בכרת:

הלכה ב

מתני' **יתירות על ג' שנים**. דכיון דראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלות בנכרותן והשבויי' בשבייתה והשפחה בעודה שפחה:

הרי היא בקדושתה. ואינה בחזקת בעולה אע"פ שנשבית כשהיא גדולה:

גמ' **לא ריבה**. ר' יהודה לשבויה שהיא בחזקתה אלא לענין קנס שלא יהא חוטא נשכר אבל לשאר דברים כגון לענין כתובה ולאכילת תרומה לא:

ה"ג אף לכתובת מאתים. בתולה שנשבית וניסת אח"כ כתובתה מאתים דלמא ממנעי ולא נסבי לה אי פחתינן לה מכתובתה ושוינן לה כבעולה:

אף להאכילה בתרומה. שבויה בת כהן אוכלת בתרומה ולא מחזקינן לה כנבעלת לפסול לה המחללה בביאתו ודוקא בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לא:

דתנינן תמן. עדיות פ"ג:

דברי ר"ד. וקסבר רשב"ל ר"י ור"ד אמרו דבר א':

הלכה ג

מתני' **ולא יהיה אסון**. הא אם יהיה אסון באחד משני אלו האנשים המריבין שנהרג אחד מהן לא יענש ההורג בממון שהרי הוא חייב מיתת ב"ד כיון שהרגו לזה:

גמ' **אלו אחר וכו'**. אמתני' פריך דתנן הבא על בתו אין לה קנס מפני שמתחייב בנפשו וקשיא ליה הא בלא"ה נמי אין לה קנס דהשתא אלו בא עליה אחר קנסה לאביה כשבא עליה הוא פשיטא שאין לה קנס:

ומשני תיפתר שבא עליה וכו'. כלומר כשם שאם בא עליה אחר עד שלא מת האב ומת האב קודם העמדה בדין קנסה לעצמה ה"נ איירי שבא על בתו ומת אין היורשין חייבין לשלם הקנס משום שמתחייב בנפשו וה"ה עד שלא בגרה ובגרה:

כר"י הגלילי. כלומר לר"י הגלילי דאמר לקמן במתני' דנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס הוא דאיצטריך לתרץ דמתני' בשבא עליה עד שלא מת ומת וה"ה בבא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה ונתגרשה דמודה ר"י הגלילי דקנסה לעצמה כדאמרי' לקמן בפרקין:

ברם כר"ע. אבל לר"ע דאמר לקמן נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה איכא לאוקמי מתני' בבא על בתו שנתארסה ונתגרשה שקנסה לעצמה:

איני יודע אם יהיה אסון ונתת וכו'. דהא כתיב מכה איש ומת מות יומת:

ה"ג לרבות את המזיד בלא התרייה. וה"פ לרבות שאם הוא מזיד אע"פ שלא היה שם התראה פטור מתשלומין שאלו היה שם התראה היה חייב מיתה:

ולאו מתני' היא. ולמה ליה לר"א לאשמועינן א"נ ממתני' שמעינן דהא מולא יהיה אסון לחוד שמעינן:

שכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון. ולא תנן כל שמיתתו בידי ב"ד פטור מתשלומין אלא ש"מ דאפי' מזיד בלא התראה כיון שמתחייב בנפשו מיהת פטור מתשלומין:

דלא אתיא. ר' לעזר לאשמועינן אלא דאפי' חייבי מיתות ב"ד שוגגין פטורין מתשלומין:

אמר. ר' יוסי אף זה לא היה צריך ר"ל לאשמועינן דעדיין תני כן חזקיה בברייתא דחייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין:

מכה בהמה ישלמנה וכו'. מקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה לעולם חייב דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד אף מכה אדם לעולם פטור:

הלכה ד

מתני' **ה"ג נערה שנתארסה ונתגרשה**. דאילו ארוסה שלא נתגרשה חייב מיתה ואין שם קנס:

אין לה קנס. מפרש בגמ' מ"ט ורישא דקתני אשת אחיו ואשת אחי אביו דיש להן קנס בנתארסה ונתגרשה או נתאלמנה איירי ור"ע היא:

גמ' ה"ג מ"ט דר"י הגלילי אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ור"ע אשר לא אורסה עד שלא נתארס' נותן לאביה נתארס' נותן לעצמה. וכ"ה בבבלי בפרקין:

ה"ג ע"ד דר"ע נערה נותן לאביה וכו'. וה"פ קשיא לש"ס לר"ע אלא מעתה הא דכתיב נערה למעוטי בוגרת ובתולה למעוטי מוכת עץ נימא נמי דלא ממעט לגמרי ותדרוש נערה לאביה ובוגרת לעצמ' וכן במוכת עץ ולא משכחינן שום תנא דתני בוגרת יש לה קנס וקנסה לעצמה:

ומשני שנייא היא. שאני הכא דכתיב נערה ובתולה דמשמע ולא בוגרת ומוכת עץ:

ופריך לית כתיב אשר לא אורשה. בתמיה דהא הך קרא מפורש יותר למעט ארוסה מקראי דנערה ובתולה:

ומשני אשר לא אורשה. איצטרך ללמד גז"ש נאמר כאן באונס אשר לא אורשה ונאמר להלן במפותה אשר לא אורשה מה כאן חמשים כסף אף במפותה חמשים:

ופריך ולית לר"י חמשין. כלומר ור"י הגלילי דלא אייתר לי' אשר לא אורשה מנ"ל במפותה חמשין:

ומשני אית ליה וכו'. ר"י הגלילי יליף מפותה מאונס בגז"ש דכסף כסף נאמר באונס חמשים כסף ונאמר במפותה כסף ישקול:

בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה ונתגרשה. אית לה קנס לר"י הגלילי יש לה קנס או לא:

ופשיט לית מלתא וכו'. וכי לא שמעינן מדברי ר' אחא דמייתי בסמוך דיש לה קנס:

והתני וכו'. דהוא קשיא והתני וכו':

לרבות את היתומה לקנס דר"י הגלילי. ובמתני' תנן דסובר ר"י דנערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס דכתיב אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס א"כ הא דכתיב ונתן לאבי הנערה נמי דוקא הא אין לה אב כגון יתומה אין לה קנס:

כבר נראה. הקנס ליתן לאביה כשהיה חי הלכך אף כשמת לא מיפטר המאנס ומשלם הקנס לעצמה:

הוא בא עליה וכו'. כלומר השתא תפשוט לן בעיין דל"ש בא עליה עד שלא מת ומת ול"ש בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה ונתגרשה יש לה קנס אף לר"י הגלילי שהרי נראה ליתן לאביה:

ה"ג והוא בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה ונתגרשה:

בא עליה עד שלא נישאת ונישאת. מהו מי הוה קנסה לאביה או לעצמה:

ופשיט ממה. דאת אומר התם בארוסה אע"ג דתחתו בעלה היא אפ"ה קנסה לאביה:

וכא. והכי נמי לענין נישואין קנסה לאביה כיון דבשעת ביאה היה של אב לעולם הוא של אב דכתיב ונתן האיש השוכב עמה וכו' משעת שכיבה הוא של אב:

הלכה ה

מתני' **בושת ופגם**. במתני' לקמן מפרש להו:

האונס נותן את הצער. בגמרא מפרש צער דמאי:

האונס נותן מיד. לאביה אע"פ שכונסה. לכשיוציא. בגמרא מפרש לכשלא יכנוס שאם יכנוס אינו נותן קנס דכתיב מהר ימהרנה לו ואם מאן ימאן כסף ישקול אבל גבי אונס כתיב ונתן חמשים כסף ולו תהיה לאשה:

שותה בעציצו. בכלי מאוס שבחר בו כלומר ע"כ ישאנה כדכתיב לא יוכל שלחה:

גמ' **ודלא כר"ש**. מתני' דתנן האונס נותן את הצער אתיא דלא כר"ש:

ועתיד לחתכה. אף זו סופה להצטער תחת בעלה:

א"ל אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון. דמחמת תאותה אין לה צער כל כך משא"כ באונס וכן הנבעלת בחופה תאותה גדולה ואינה מרגשת בצער:

תחת אשר עינה. דכתיב גבי אונס דמשמע דמשלם צער:

בשבא עליה על הקוצים. בשדה ולאו דוקא בקוצים אלא בשחבטה ע"ג קרקע איירי דאונס מסתמא הוא בשדה ור"ש איירי בשלא בא עליה בשדה:

בשלא רצה לקיים. הא דתנן במתני' לכשיוציא לאו דוקא דהא לאו אשתו היא אלא ה"ק כשלא רצה לכנסה נותן קנס אבל כשכנסה אינו נותן כלום דכתיב מהר ימהרנה לו לאשה ואם מאן ימאן וכו' כסף ישקול:

מגיד. שהמפתה עושה הקנס עליו כתובה ואינו נותן מיד אלא כשיוציא אבל כשכנסה אינו נותן קנס:

ה"ג ר"א שאל בנות מפותה מהו שיהא להן. מזונות בתנאי כתובה כדתנן לקמן בפרק נערה דתנאי כתובה הוא בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי אינון תהוון יתבין בביתי ומתזנן מנכסי וקיי"ל כל שאין לה כתובה אין לה מזונות ומפותה הואיל ואין לה כתובה דיהיב לה בעלה מחמת קנסה כדאמרינן בסמוך שהוא עושה אותן עליו מוהר אף תנאי כתובה לית לה או דלמא כיון דכתובה מיהת איא לה אף תנאי כתובה יש לה:

פשיטא לי באנוסה דלית לה כתובת בנין דכרין כמפותה. דתנן לקמן פרק נערה מתנאי כתובה בנין דכרין דיהויין ליכי מינאי אינון יהויין ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון פשיטא לן דלית להו דטעמא מאי תקינו רבנן כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ

אדם ויתן לבתו כבנו כי היכי דקפצי בני אדם וניסיב לה הנהו בלא רצון אביהם נבעלו וכבר קפצו עליה בני אדם:

ה"ג ודאית לה בנן נוקבן. וה"פ והא נמי פשיטא דבנות אנוסה אית להו מזוני דהא אנוסה אית לה כתובה כדמסיק בסמוך לריב"י:

ה"ג אית תימר תריהון צריכה ליה. וה"פ איכא דאמרי על שניהם קמיבעיא ליה על אנוסה ומפותה אם יש להן תקנת בנן נוקבן:

הן דצריכה ליה. מאן דקמיבעיא ליה בבנות אנוסה היינו לרבנין דסברי דאנוסה לית לה כתובה דטעמא מאי תקינו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציא וזו אינו יכול להוציא וקמיבעיא ליה כמו במפותה:

הן דפשיטא ליה. מאן דפשיטא ליה דבנות אנוסה יש להו מזוני סברי כריב"י דקסבר אנוסה כתובת' מנה דקסבר הא נמי מצער לה עד דאמרה לא בעינא לך:

הלכה ו

מתני' **מוכת שחין**. מצורעת:

נמצא בה דבר ערוה. אחר שכנסה:

גמ' ה"ג לא יאמר ולו תהיה לאשה במוציא שם רע שאינו צריך שהרי היא כבר נשואה לו: **מתדרש**. כלומר והכי דריש לה לגזרה שוה נאמר במוציא שם רע ולו תהיה לאשה ונאמר באונס ולו תהיה לאשה מה כאן במוציא שם רע אשה הראויה לו שהרי באשה כשרה שנשא איירי דאם לא כן עד שידונו על הוצאת שם רע ידונו ב"ד לכופו להוציא אף אנוסה באשה הראוייה לו איירי:

ופריך אי מה להלן וכו'. א"כ דילפינן אנוסה ממוציא שם רע נילף נמי מה מוציא שם רע לעולם אינו חייב קנס עד שתהא ראויה לו אף באונס נימא הכי ואנן תנן בר"פ דאף לפסולות יש קנס:

מה לו תהיה שנא' להלן. במוציא שם רע:

גירש אומר לו שיחזיר. דאל"כ למה לי ולו תהיה לאשה שהרי כבר אשתו היא ועוד הא כתיב בתרי' לא יוכל לשלחה כל ימיו:

אם היו כהנים. זה שאנס אשה או הוציא עליה שם רע וגירשה:

סופגין את הארבעים. מלקות דעבר אלאו דלא יוכל שלחה כל ימיו ואי אפשר להחזירה דכהן אסור בגרושה:

ה"ג תני בעולת בעל. ואגב שיטפא דסוגי' דריש קידושין נקט הכי דכתי' כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל ומתו גם שניהם בחנק:

להביא את. שבא עליה ארוסה בבית אביה שעדיין ארוסה היא לענין מציאתה ומעשה ידיה שהן של אביה אפ"ה לענין זה דינה כבעולה שהבא עליה אח"כ נידון בחנק כדין הבא על אשת איש ואינו בסקילה כדין הבא על הארוסה:

ולא סוף דבר. ולאו דוקא שבא עליה הארוס כדרכה אפי' בא עליה שלא כדרכה הבא אחריו בחנק:

לכן צריכה. לא איצטרך קרא שאם בא עליה הארוס שהבא אחריו בחנק אלא לשבא עליה הארוס שלא כדרכה:

ה"ג אין תימא מכדרכה למה לי בעלה אפי' אחר. כלומר אם תאמר דקרא אתי לכדרכה למה לי בעלה שבא עליה הארוס הא אפי' אם בא עליה איניש אחרינא בכדרכה הבא אחריו בחנק דה"ל בעולה ולכתוב רחמנא בעולת איש מאי בעולת בעל אלא ודאי בבא עליה הארוס שלא כדרכה אתיא קרא לאשמועינן דהבא אחריו בחנק ללמד שהבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה בעולה שלא כדרכה:

כיי. כי האי דתנינן תמן. סנהדרין פ"ז:

באו עליה. על נערה המאורסה:

והשני בחנק. דבעולה היא:

נערה מאורסה באו עליה עשרה שלא כדרכה וכו'. ברייתא היא דתני עלה דמתני' ה"ג הערו בה וכו' כולהון בסקילה. דבהעראה לא נעשתה בעולה:

כולם בקנס. דאונס ומפתה:

ביררה לה. הנערה אחד מאותן שבאו עליה שלא כדרכה שישא אותה:

נפטרו כולם. דכיון שבידה לעכב אין החיוב חל אלא על אותו שתברור:

מלא תעשה ל"ג א"נ ה"ג מעשה וה"פ פטורים מעשה דלו תהיה לאשה:

ה"ג אמרה אי אפשי בוררת וכו' וכ"ה בר"ן. וה"פ חזרה מהראשון שביררה יכולה לחזור ולברור אחר עד שתינשא לאחד מהן ואז פטורין השאר:

ה"ג היה נשוי אחותה ומתה כבר נפטר. וה"פ הי' המאנס נשוי אחות אנוסתו בשעה שאנסה ואח"כ מתה אחותה ועדיין האנוסה פנויה כבר נפטר כיון שבשעה שאנסה לא היתה ראויה לו:

מת. המאנס:

אין כופין את היבם. לישא או לחלוץ את אנוסתו דכל זמן שלא נשאה אחיו אחר שנאנסה לא אשתו היא ואין לה דין ארוסה:

הלכה ז

מתני' **יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב והמפתה פטור**. דכיון שיתומה היא וקנס שלה הא אחילתה גביה דמדעתה נתפתתה לו ופטור:

גמ' **אתיא**. הא דאר"א במתני' האונס חייב:

בשיטת רבי עקיבה רבו. דסתם ר"א הוא ר"א בן שמוע תלמיד של ר"ע:

כמה דר"ע אמר. לעיל בפרקין נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה ה"נ סובר דיש לה קנס הלכך האונס חייב אבל לר"י הגלילי דאמר לעיל שאין לה קנס דכתיב אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס אף האונס פטור:

ופריך מעתה. דיש לה קנס אפי' מפותה יהא חייב קנס:

ומשני תיפתר שמחלה לו. כלומר סתם מפותה מוחלת לו הקנס וכדפרישית במתני' ופריך ויש אדם מוחל דבר שאינו שלו. דלא הוה גרס במתני' יתומה וקס"ד הא דתנן מפותה פטור מכל חיוב ממון הוא דפטור אפי' מבושת ופגם וקסבר הא דאר"ע נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה קנס דוקא אבל בושת ופגם דאבוה הוה וקשיא ליה וכי יש בידה למחול בושת ופגם שאינו שלה אלא דאבוה:

ומשני פתר לה ביתומה. מתני' ביתומה איירי דאף בושת ופגם שלה ויכולה למחול:

ותני דבית רבי כן. התנאים ששנו בבית רבי תנו במתני' מפורש יתומה שנתארסה וכו' ר"א אומר וכו':

ופריך ויש אדם מוחל על דבר שאינו ברשותו. דקנס אינו ברשותה עד לאחר העמדה בדין כדמסיק ואיך תנן במתני' המפותה פטור דמשמע מכל חיוב ממון פטור:

נישמעינה מן הדא. תא שמע דקנס אינו ברשותה משעת שכיבה:

דתנינן תמן. לקמן ר"פ נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה של אביה עמדה בדין וכו' לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן לעצמה ואס"ד דמשעה הראשונה זוכה בו אפי' לא עמדה בדין יהא של אחין אלא ודאי שאינו זוכה בו עד שעמדה בדין:

ומשני בבושת ופגם הדא מתני'. אם נאמר דר"א כר"ע ס"ל צריכין לומר הא דתנן המפותה פטור היינו בבושת ופגם אבל קנס חייב שאינה יכולה למחול כיון שאינו ברשותה:

ה"ג ר' מנא אמר מהו וכו' ר' אבין אמר ר' שמאי מה וכו'. וה"פ מהו פירושא דמתני' דתנן והמפתה פטור וקאמר ר' מנא דפטור מהכל אפי' מבשת ופגם. ור"א אמר בשם ר' שמאי דפירושא דמתני' המפתה פטור מבושת ופגם וחייב בקנס:

ה"ג והיא ר"ע ומאן דאמר האונס חייב בבושת ופגם ופטור מקנס והמפתה פטור מן הכל ההיא ר"י הגלילי היא. וה"פ ר' מנא ור"א בשם שמאי לא פליגי דר' אבין מפרש

למתני' אם נאמר דר"א דמתני' כר"ע אתיא דסובר דיש לה קנס וקנסה לעצמה א"כ גם מפותה יש לה קנס שהרי אינה יכולה למחול שאינו ברשותה ור' מני דקאמר מפותה פטור מן הכל מפרש למתני' דר"א כר"י הגלילי דקסבר נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס הלכך פטור מן הכל דבושת ופגם דמפותה מסתמא מחלה א"נ מתני' ביתומה איירי וקנס אין לה והאונס חייב היינו דוקא בבושת ופגם אבל קנס אין לה והאונס חייב בכל דקאמר ר' מנא לאו דוקא:

הלכה ח

מתני' **הכל לפי המבייש וכו'**. בגמ' מפרש:

רואין אותה כאלו היא שפחה וכו'. אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח הימנו:

גמ' **בושת הגדול מרובה**. אם אדם מבייש הגדול הוא בושת מרובה:

ונזקו ממועט. אם הגדול מזיק אחרים כגון שבייש לאחרים נזקו הוא דבר מועט שכן דרך בני אדם שהגדולים מצחקים עם הקטנים מהם ואין זה להם לבושת:

בושת הקטן. כלומר אדם שפל שבייש:

הלכה ט

מתני' **כל מקום שיש מכר**. לאב בבתו דהיינו בקטנותה אין לו בה קנס דאין קנס לקטנה:

וכל מקום שיש קנס. משהיא נערה והיא כשתהיה בת י"ב שנה ויום אחד והביאה שתי שערות שזו יש לה קנס:

אין מכר. דתניא יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת מכורה כבר יוצאה בסימני נערות כדתנן פ"ק דקידושין שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר:

הבוגרת. מבת י"ב שנה וששה חדשים ויום אחד והביאה ב' שערות היא נקראת בוגרת ואין אביה יכול למכרה ואין לה קנס:

גמ' **דר"מ היא**. מתני' דתנן אין לקטנה קנס אתיא כר"מ:

ברם כרבנן. אבל לרבנן יש לקטנה מכר וקנס:

ה"ג כר"מ מבת יומה ועד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משהביאה ב' שערות ועד שתבגור וכו':

ה"ג כרבנן מבת יומה ועד ב' שנים ויום אחד יש לה מכר ואין לה קנס מבת ג' שנים ויום אחד עד שתביא ב' שערות יש לה מכר וקנס כאחת משתביא ב' שערות וכו'. וכ"ה בבבלי וה"פ עד ג' שנים ויום אחד אין לה קנס שאין ביאתה ביאה שבתוליה חוזרין:

תמן תנינן. סנהדרין פ"ז:

אינו חייב. סקילה:
עד שתהא נערה. אבל קטנה שקדשה אביה הבא עליה בקטנותה אינו חייב סקילה:
בתולה. ולא בעולה:
מאורסה. ולא נשואה ואפי' נכנסה לחופה ולא נבעלה דאע"ג דבתולה היא מיהו לא קרינא בה מאורסה:
בבית אביה. למעוטי מסרה האב לשלוחי הבעל וזינתה בדרך:
באו עליה שנים. כדרכה:
והשני בחנק. דבעולה היא:
דר"מ היא. הא דתנן במתני' עד שתהא נערה ולא קטנה אתיא כר"מ דאמר קטנה אין לה קנס דכתיב נערה ה"ה דאינו חייב עליה סקילה דנערה המאורסה כתיב:
ה"ג ברם כרבנן אפי' קטנה. וכ"ה בסנהדרין וה"פ אבל לרבנן דסברי דיש קנס לקטנה ה"ה קטנה ארוסה בסקילה ולא מיעט הכתוב אלא בוגרת:
ה"ג מ"ט דרבנן נער חסר כתיב מה מקיים ר"מ נער. וה"פ נער כתיב חסר בלא ה' ואפי' קטנה במשמע ופריך לר"מ הא כתיב נער חסר:
נערה אחת שלימה כתיב בפרשת מוציא שם רע ונתנו לאבי הנערה:
לימדה על כל הפרשה. אפי' במקום שכתיב נער חסר נמי גדולה דוקא ולא קטנה:
הרי כתיב בו נער. חסר בכולא פרשתא ובגדולה דוקא איירי דהא כתיב ואם אמת היה הדבר לא נמצאו בתולים לנער והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא ואינה נסקלת:
תיפתר שבא עליה דרך זכרות. לכך כתיב במוציא שם רע נער ללמד שאפי' בא עליה אחר דרך זכרות כלומר שלא כדרכה אפ"ה חייבת סקילה:
הבא על הקטנה. מאורסה לר"מ מהו לגמרי ממעיט ליה לגברא ממיתה דהואיל והיא פטורה דלאו בת עונשין היא ולא קרינן בהו ומתו גם שניהם כדכתיב גבי שוכב עם אשה בעולת בעל או דלמא מסקילה ממעיט ליה אבל חנק כדין הבא על אשת איש מחייב ל"א לרבנן מיבעיא ליה אי מחייבי סקילה להבא על הקטנה אי בחנק מחייבי ליה דכתיב ומתו גם שניהם עד שיהו שניהם שוין אבל אי אינן שוין מיתתו בחנק דלהכי אהני נער חסר לחייבו חנק מיהת ור"מ לגמרי פוטר:
א"ל בסקילה. ללשון ראשון שפירשתי בסמוך צריך להגיה כאן א"ל בחנק וכן בסמוך גרסי' במקום סקילה בחנק וכ"ה בבבלי בסנהדרין פ"ז. א"ל אני אקרא נערה ולא בוגרת. ללשון ראשון פטור לגמרי קאמר וללישנא בתרא פטור מסקילה קאמר:
ופריך אקרא נערה ולא קטנה. ויהא הבא על הקטנה פטור מחנק או מסקילה:

ה"ג על דבר אשר ענה לרבות את הקטנה. ול"ג לקנס וה"פ על דבר אשר ענה כתיב בנערה המאורסה וזה שייך גם בקטנה לישנא אחרינא ה"ג וקרא נערה ולא קטנה ולית את מודה לי שהיא בקנס וכ"ה לקמן בסנהדרין וה"פ דהקשה ר' יעקב לרב א"כ אקרא נמי נערה ולא קטנה ולא יהא לה קנס והא ודאי דיש לה קנס ואתיא כלשון הראשון שפירשתי דלרבנן מיבעיא ליה דס"ל דיש קנס לקטנה והראשון נראה:

ה"ג וקרא על דבר אשר עצה לרבות בוגרת. ול"ג לקנס וה"פ מנ"ל דקאי אקטנה דלמא לרבות בוגרת ומנערה לא ממעטינן אלא קטנה:

ה"ג אע"ג דנצחי יעקב בדינא. וה"פ אע"ג דנצחני ר' יעקב דפריך מבוגרת אפ"ה הלכה הבא על הקטנה חייב סקילה או חנק אע"ג דהיא פטורה:

ה"ג ולמה לא שמע לה מן הדא. ה"ל לרב להביא ראיה מהאי קרא:

ומת האיש אשר שכב עמה לבדו. סיפא דקרא ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא מות:

להביא הבא על הקטנה המאורסה וכו' וה"פ דקרא הוא לבדו ימות בסקילה אף שאין לנערה חטא מות בכל עבירות שבתורה דהיינו קטנה שאינה בת עונשין והאי קרא ליכא לאוקמי בבוגרת דאיהי ודאי חייבת מיתה בחנק מיהת וכן חייבת על כל עבירות שבתורה:

הלכה י

מתני' האומר פתיתי את בתו של פלוני לא מיבעיא האומר אנסתי שאינו פוגם כל כך שאין לעז של אנוסה גדול כל כך דפשיטא דמשלם בושת ופגם על פי עצמו אלא האומר פתיתי דפגים לה טפי וסד"א דלא מהמנינן ליה להחזיק הלעז קמ"ל דניחא לדידה להחזיק הלעז כדי להשתכר הממון כיון דאביה או היא מודים בדבר:

ואינו משלם קנס. דמודה בקנס פטור דאמר קרא אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו:

המית שורי את פלוני. והריני חייב בכופר משלם ע"פ עצמו דכופרא ממונא הוא:

עבדו של פלוני. והריני חייב שלשים סלע פטור דקנס הוא:

גמ' **מהו שישלם דמי**. שויו של העבד ע"פ עצמו דשויו לא קנס הוא דכל שאינו משלם יתר על מה שהזיק לאו קנס הוא:

מה צריכה ליה. מאי קמיבעי' ליה:

כל שלשים. של עבד שחייב הכתוב לשלם הוא קנס ובדין הוא דלא לישלם אפי' דמיו או דלמא מה שהוא משלם יתר על דמיו כגון שהעבד אינו שוה אלא עשרה העשרים שהוא משלם יותר הם קנס אבל דמי שויו אינו קנס ומשלם ע"פ עצמו:

ה"ג אין תימר כל שלשים קנס אינו משלם אין תימר יותר מדמיו קנס משלם וכ"ה בשבועות פ"ה:

תמן תנינן. בשבועות פ"ה:

ה"ג משביעך אני ואמר אמן פטור וכ"ה שם במתני'. וה"פ אם הודה שנשבע לשקר אפ"ה פטור מקרבן שבועה ואס"ד שאין כל השלשים קנס הרי כפר ממון דמי שויו ולמה הוא פטור מקרבן שבועה:

תיפתר שהמית עבד מוכה שחין. שאינו שוה כלום וכל שלשים קנס הן:

א"ל אמור דבתרה כלומר אימא סיפא ולא סיפא דמתני' היא אלא בברייתא תני הכי:

ופתרה במוכה שחין. ואס"ד דמתני' במוכה שחין הך ברייתא נמי במוכה שחין למה יתחייב קרבן שבועה הרי לא כפר ליה ממון שהרי אינו שוה כלום:

תיפתר. תפרש להך ברייתא דאתיא כמ"ד ונתן פדיון נפשו של המזיק הכופר שהוא משלם הוא דמי המזיק הלכך גבי בנו אע"ג דניזק אינו שוה כלום חייב לשלם המזיק דמי עצמו אבל העבד כיון שאינו שוה כלום אין כאן תשלומין אלא קנס:

א"ל. ואם כמ"ד ונתן פדיון נפשו דמי מזיק א"כ כל התשלומין קנס כיון שאינו משלם כמה שהזיק ולמה חייב קרבן שבועה הלא לא כפר ממון אלא ודאי הך ברייתא אתיא כמ"ד כופר דמי ניזק ואיירי בבן חורין שאינו מוכה שחין א"כ ה"ה עבד דמתני' בשאינו מוכה שחין איירי ואיפשיטא בעיין:

מהו שיאמרו לו. למודה בקנס ע"פ עצמו שישלם לצאת ידי שמים או דלמא אפי' לצאת ידי שמים פטור:

נשמעינה מן הדא. תא שמע מהא:

מצאתי עילה לשחררו. לפי שטבי עבד כשר היה והיה מתאוה לשחררו אלא שהמשחרר עבדו עובר בעשה כיון שהפיל שנו שמח שמצא עלילה שמחוייב לשחררו:

א"ל. ר' יהושע:

ומה בידך. מה אתה סובר הרי עדיין אין אתה חייב לשחררו:

ואין קנסות. שאין מודה בקנס חייב אלא כשתבעו בב"ד והביא התובע עדים בדבר אבל אם הודה בב"ד קודם התביעה ואין עדים בדבר פטור ואתה כבר הודית בב"ד:

ויאמרו לו צא ידי שמים. ואס"ד דמודה בקנס חייב לשלם לצאת ידי שמים היה ראוי לומר לר"ג שאע"פ כן לצאת ידי שמים ישחררנו אלא ודאי דאף לצאת ידי שמים פטור:

ר"ג כמ"ד מותר לשחררו. בתמיה ר"ג דרצה לשחררו וכי סובר דהותר לשחרר עבדו לכתחלה הא קעבר בעשה והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם:
א"ל. כל עצמו של דברי ר"ג משמעין דאסור לשחררו דאל"כ היה לו לשחררו מיד בלא הפלת שנו אלא ודאי דאף ר"ג סובר המשחרר עבדו עובר בעשה וטבי הוא דלא תבעו בב"ד ולא היה לו עדים לכך לא היה רשאי לשחררו וכדפרישית:
הדרן עלך אלו נערות

פרק ד

הלכה א

מתני' **נערה שנתפתתה**. והצער בתפוסה. באנוסה הצער נמי לאביה ולישנא דקרא נקיט ותפסה ושכב עמה:
מת האב. משעמדה בדין בנערותה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה הרי הן של אחין דכיון דעמד בדין זכה בהן האב:
לא הספיקה לעמוד בב"ד וכו'. כיון דלא עמד האב בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו דאין אדם מוריש לבנו זכות שזכתה לו תורה בבתו:
מתני' **מת האב**. משעמדה בדין בימי נערות בין בגרה קודם מיתת האב בין לא בגרה הרי הן של האחין דכיון דעמד בדין זכה בהן האב:
גמ' **מאן תנא נערה**. במתני' דמשמע דוקא נערה אבל קטנה אין לה כל הכי דתנן במתני:
ר"מ. דאמר קטנה אין לה קנס:
באנוסה. בתפוסה היינו אנוסה וכדפרישית במתני' פוטר את האונס מן הצער. כדאמרינן לעיל פ' אלו נערות (די"ג) דדומה לחותך יבלת חבירו ועתיד לחתכה:
עד כדון. עד כאן שמעינן ממתני' דדברים הבאים מחמת הביאה הן לאב מיהת עדיין מיבעיא לן חבל בה אדם בקטנה או בנערה או סימא את עינה או קטע את ידה או שיבר את רגלה:
למי הוא משלם. החמשה דברים לה או לאביה מי אמרינן כיון דאקנייי' רחמנא לאביה שבח נעוריה תשלומי חבלה נמי דידיה הוא דהא אפחתה מכספה או דלמא שבח נעורים הוא דאקני ליה רחמנא דאי בעי מוסר לה למוכה שחין אבל חבלה דלא מצי לחבל לה דאין אדם רשאי לחבל בבתו דהא ישראלית היא וכתיב לא יוסיף פן יוסיף תשלומי חבלה נמי לאו דידיה הוא אלא לדידה:
נותן לאביה. כל דמי הפחת הוא לאב הואיל ונעשית הפחיתה קודם שתבגור:

ה"ג דמעשה ידיה שלו עד שתבגור. וה"פ שלא זכתה לו תורה אלא שבח נעורים אבל מה שמשלם עבור הפחת שנפחתה ע"י חבלה זו אחר שכלו ימי הנעורים הוא לעצמה:
רי"א. אף הפחת שהוא משלם מבוגרת ואילך הוא של האב אם אירע הפחת בימי נערותה:
עד שעת בוגרת פליגין. דרשב"ל סובר דלא זכתה ליה רחמנא אלא קידושין ממש או למעשה ידיה אבל במה שנפחתה לקידושין אין לאב כלום ור"י סובר אפי' הפחת קידושין דאב הוי:
כל עמא מודיי. הכל מודים שהוא שלה:
מתני' מסייעא לדין וכו'. תניא כוותיה דר"י ות"כ דרשב"ל:
של בנו יתן מיד. דבבנו לא זכי רחמנא לאב מידי:
יעשו בהן סגולה. יקחו בהן דקל ואוכל האב פירות עד שתבגור והיינו כר' יוחנן אליבא דר' אבין:
אית מתני'. איכא ברייתא דרישא וסיפא אתיא כרשב"ל:
ופטור מן הבושת והפגם. דודאי דידיה הוא:
והשאר. שבת:
יעשה בהן סגולה. דמודה רשב"ל בשבת דמעשה ידיה עד שעת בגרות דאבוה הויא:
מה חמית מימר כן. אמתני' פריך מה ראית לומר כן דאם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה:
ונתן לנערה ונתן לאבי הנערה. דכתיב באונס. ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וה"ל למכתב והאיש השוכב עמה חמשים כסף יתן לאבי הנערה כדכתיב במוציא שם רע דסמוך נתינה גבי האב אלא ודאי ה"ק קרא ונתן האיש השוכב חמשים כסף מכל מקום והיינו ונתן לנערה ואם יש שם אב והיא נערה ונתנו לאבי הנערה:
הא כיצד. איך מקיימין שני המקראות:
מנן אילין מילייא. מנא לן שאם לא הספיקה לעמוד בב"ד שהן של עצמה דלמא של האחין:
והתנחלתם אותם וגו'. בעבדים כנענים כתיב:
בקנס. דאונס הכתוב מדבר אבל מעשה ידיה של הבת לאחין דהא מיתזנא מינייהו:
ולא בחבליה. כגון שפצעה בפניה דאפתתא מכספא שאלו היה האב חי היה שלו אם מת אין לאחין כלום דכיון דאין כסף הקידושין שלהם אין להם בחבלה כלום:
משעה הראשונה. משעת מעשה והוא ממון גמור להורישו לבניו:
בסוף. לאחר שעמד בדין:

והא תנינן עמדה בדין וכו'. מסיפא פריך דתנן לא הספיקה לעמוד בדין הרי הן לעצמה ואס"ד משעה ראשונה הרי הוא כאלו כבר גבה האב ויהיה של האחין:

א"ל מטינתה. הגעת להא דארשב"י ונתן לנערה וכו' כלומר שאני הכא דמקרא ילפינן דהן לעצמה:

ובוגרת יש לה קנס. בתמיה אלא ודאי דמשעה הראשונה משעת נערות כבר נתחייב:

א"ל מטינתה. הגעת אל הא דתני ר"ת ושאני הכא דמקרא מרבינן דאם היתה נערה ובגרה דיש לה קנס:

ואתיא אילין וכו'. פלוגתייהו דר' יונה ור' יוסי אתיין כפלוגתא דר' חגיי ור' יוסי:

דתנינן תמן. ב"ק פ"ז:

ואח"כ מת. אביו משלם תשלומי ד' וה' לכל האחין:

ה"ג מתיב ר' חגיי לר' יוסי:

ע"ד. דאת אומר קנס מתחייב בסוף דהיינו משעה שעמד בדין ניתני גנב וכו'. דבסיפא תנן גנב משל אביו ומת אביו ואח"כ טבח ומכר משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ד' וה' וקשיא לר' יוסי לפלוג ולתני בדידיה שמכר וטבח קודם שמת האב ואפ"ה אינו משלם תשלומי ד' וה' כשלא עמד בדין בחיי האב אלא ש"מ דמשעה הראשונה הוא זוכה ואפי' לא עמד בדין:

ומשני והן אמר ד' וה'. והיכן אמרתי דזוכה בסוף בד' וה' בתמיה דודאי בד' וה' מודינא לך דמשעה הראשונה זוכה בו ואפי' לא עמד בדין שהרי גוף הבהמה הוא מוריש לבניו הלכך גם תשלומי ד' וה' דקאתיין מינה מוריש לבניו:

ה"ג ברם הכא כ"ע מודיי שהיא של עצמה. וה"פ אבל הכא הכל מודים שאינו מוריש בתו לבניו דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם הלכך גם הקנס הבא ממנה אינו מוריש לבניו:

לא צורכה. לא צריכא פלוגתייהו דר' יונה ור' יוסי אלא על הקנס שנעשה המעשה בחיי האב של מי הן לאחין או לעצמה:

הלכה ב

רבי שמעון אומר. אע"פ שעמדה בדין לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה ובגמרא יליף טעמא:

מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה:

אע"פ שלא גבתה. כגון שכר פעולה:

ומציאתה. בגמרא מפרש:

מת האב הרי הן של אחים. דמשבא לעולם זכה בו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוה דהא אי מודה מיפטר:

גמ' **ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה**. ולא כתיב והאיש השוכב עמה חמשים כסף יתן לאבי הנערה כדכתיב במוציא שם רע דסמיך נתינה גבי האב אלא ללמד שאין האב זוכה אלא משעת נתינה:

עבד לה כמעשה ב"ד. שאינו זוכה בהן אלא משעת נתינה:

כמלוה. כבעל חוב ומשעמד בדין בעל חוב הוא וגובין האחין:

גובה מעידית. ככל מעשה ב"ד כניזקין ודדמיא להו:

גובה בבינונית. כדתנן הניזקין בעידית וב"ח בבינונית:

אין השביעית משמטתה. דכל מעשה ב"ד כגבוי דמיא ואין השביעית משמטן:

הבכור נוטל פי שנים. דה"ל כמוחזק דכל מעשה ב"ד כמוחזק הוא. מעשה ידי הבת. הניזונת מן האחין:

של מי. מי אמרינן במקום האב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין או דלמא לא דמי לאב התם מיתזנא מנכסיה הכא לאו מדידהו מיתזנא אלא מתנאי כתובת אמן:

שמואל. על שום דהלכתא כוותיה בדינא ושוקד על דבריו לאמרן כהלכה:

בשם ר' אמרוה. ולא בשם שמואל:

ומדרש אמרוה. ולאו מסברא אמרה אלא שיש לו דרש מקרא:

במעשה ידי הבת הכתוב מדבר. שאינו מוריש לבנו:

מתניתא אמרה כן. מתני' נמי דייקא שמעשה ידי הבת לעצמה:

מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה וכו'. וקשיא מציאתה ממאן גביא:

מעשה שעשתה בחיי האב. כלומר אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה דהא לא תיקנו מציאתה לאב אלא משום איבה אבל אחין על כרחייהו מיתזנה מנכסי' אף מעשה ידיה היינו מה שעשתה בחיי האב לאב אבל עשתה לאחר מיתת האב הכל מודים שהן של עצמה:

הלכה ג

מתני' **כתובתה שלו**. של האב מה שהיא גובה משני אירוסין הללו וקסבר יש כתובה לארוסה ובימי נערות וקטנות קאמר:

שלה. הכתובה שלה דמשהשיאה פקע רשותו ובתר גובייא אזלינן וגבייתא בתר הכי הוא ולא אמרינן הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תיהוי דאב:

הראשונה של אב. בגמרא מפרש טעמא:

גמ' **כדי שיהא האדם מצוי ליתן לבתו בעין יפה**. לכך תקנו שתחזיר לו כתובה הראשונה:
ה"**ג ממוציא שם רע למד ר"מ**. וה"פ אמרו לו היינו ר"מ ולמד ממוציא שם רע דמשהשיאה אין לאביה רשות בה:
והתני ר"ח. כלומר דתני ר"ח:
משבגרה. כנסה והוציא עליה שם רע שזינתה כשהיתה בבית אביה:
הוא אינו לוקה. אם כיחש:
ואינו נותן מאה סלע. דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב וזה עקימת שפתיו גרמה לו ליענש ועקימת שפתיו בבגרות הוא דהוי:
אלא או היא. אם אמת היה:
או זוממיה. עדים שהעידו על זנותה ונמצאו זוממין:
מקדימין לבית הסקילה. כלו' ישכימו בבקר לשם כי אין להם נס והמלטה מן המיתה הזאת קתני מיהת אינו נותן מאה סלע אע"ג דקאמר שהזנות נעשה בנערותה ש"מ דבתר גובייא אזלינן והשתא בוגרת היא א"כ גבי כתובה נמי אע"ג דנכתבה כתובה הראשונה בבית אביה השתא שהשיאה אין לאביה כלום:
הגע עצמך. אמור לנפשך אם הוציא עליה שם רע בעודה נערה ובגרה קודם שעמדה בדין דהקנס לעצמה ולענין כתובה תנן במתני' אירסה ונתארמלה כתובתה שלו משמע אע"פ שבגרה:
א"ל שמענו שנותן לאביה. מאה סלע אם הוציא עליה שם רע בנערותה אפי' בגרה קודם הנתינה וה"ה בכתובה הדין כן:
ותמיה אני. איך מדמין רבנן כתובה לקנם דכתובה משעת כתיבה זכה בה האב משא"כ קנס אינו זוכה אלא לבסוף משעת נתינה הלכך אם בגרה קודם נישואין אין לה כלום:
ואת אמר הכי. לדמותן להדדי:
א"ל ומי יאמר לך. שהדין כך שאני אומר אף קנס מתחייב בו משעה הראשונה ודמיא לכתובה:
ה"**ג ואתיא דר' מנא כר' ירמיה ודרבי יוסי כרבי זעירא**. והכי פירושא דר' מנא דאמר הגע עצמך כרבי ירמיה דאמר קנס מתחייב לבסוף ודר"י שהשיב שמענו שנותן לאביה. כר"ז דאמר קנס מתחייב משעה הראשונה:

הלכה ד

מתני' **הגיורת שנתגיירה**'. עם בתה הקטנה הפחותה מג' שנים ולפי שאין בה דעת תנא שנתגיירה עם אמה:
וזינתה. מן האירוסין והיא נערה:

ה"ז **בחנק**. אע"ג דבחזקת בתולה היא שהרי נתגיירה פחותה מבת ג' שנים. אפ"ה היא בחנק דכי כתיב בנערה המאורסה סקילה בבת ישראל כתיבא דכתיב כי עשתה נבלה בישראל:

ואין לה לא פתח בית אב. אין צריך להוציאה למיתה אל פתח בית אביה:

ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן אעפ"כ אין לה מאה סלע דכולא פרשה בישראל כתיבא:

ה"ז **בסקילה**. בגמרא יליף לה מקרא:

יש לה אב. בישראלית איירי:

ואין לה פתח בית אב. כגון שאין בית לאביה:

גמ' **יצתה זו**. גיורת שאינה מישראל:

כי הוציא שם רע על בתולת ישראל. הוה מצי למכתב בת ישראל דכולה פרשתא בבתולה איירי אלא ללמד כל שנעשית בתולה בישראל סגי והיינו שנולדה בקדושה:

ופריך ורבה אותה לקנס. נמי דהא האי קרא בקנס כתיב ובמתני' תנן אין לה מאה סלע:

ומשני לית יכיל. אי אפשר לומר כן מדתני חזקיה:

ממשמע שנאמר וסקלוה דכתיב. וסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה והאי ומתה קרא יתירה הוא דפשיטא שתמות מסקילה:

ה"ג **שהיא בסקילה והוא פטור**. וה"פ אם שקר ענה בה פטור מקנס:

עד שיכנוס ויבעול. כדכתיב כי יקח ובא אליה:

ולמטן. בהך פרשתא דמוציא שם רע:

מה עלילות דברים למטן זנות. דכתיב והנה הוא שם עלילות דברים לאמר לא מצאתי לבתך בתולים. אף כאן. נאמר דוקא שבא עליה בעלה כדרכה מניין שאפי' בא עליה בעלה שלא כדרכה ואומר שזינתה ונמצא שקר שחייב קנס:

פרט לייעודין. שהיתה לו אמה עבריה ויעדה לעצמו או לבנו והוציא עליה שם רע דפטור:

לקחתי ואקרב אליה. שתחילת הלקיחה היתה לשם כך לבא אליה יצאה זו שתחילת הלקיחה היתה לשם עבדות:

לקחתי פרט לשומרת יבם. ארוסה דלאו איהו לקחה אלא משמים הקנוהו לו:

פרט לארוסה. אם בא עליה בעודה ארוסה והוציא עליה שם רע פטור מקנס:

אפי' כמ"ד משעה ראשונה ניתן כסף. מקנתה של האמה העבריה לשם ייעוד אפ"ה לא קרינן בה לקחתי שכבר היתה לקוחה לו לעבדות ופלוגתא דתנאי היא בקידושין אי משעה הראשונה לקידושי ניתנו או לא:

לא סוף דבר. לאו דוקא למשנה הראשונה דתנן במס' בכורות שמצות יבום קודמת למצות חליצה שהיו מתכונין לשם מצוה הוא דלא קרינן בה לקחתי שמיד היא נשואה לו:
אלא אפי' כמשנה אחרונה. לא קרינן בה לקחתי דהשתא כשנשאה מיהת מן השמים הקנוה לו:
לקחתי פרט לארוסה ל"ג:
ופריך וחש לומר וכו'. וניחוש שמא מצא בתולים ומחמת מיעוטן נאבדו ולמה נוציא זו לסקילה או שיהא נאמן להוציאה בלא כתובה אם לא נמצאו הבתולים על השמלה:
ומשני שהביא הבעל עדים שזינתה בבית אביה. וה"פ דקרא לא מצאתי לה כשרי בתולים עדים שיכחישו או יזימו את אלו ויכשירו את בתך לבתולה גמורה:
כתיב ואלה בתולי בתי. ופריך וניחוש שמא שם האב דם צפור על השמלה דהא איכא עדים שזינתה בבית אביה:
ומשני שהביא האב עדים להזים עדי הבעל. וה"ק אלה כשרי בתולי בתי:
הבעל אומר הרי עדים שזינתה בבית אביה. דהא דאמר לא מצאתי לבתך בתולים היינו שהביא עדים שזינתה:
והביא האב עדים וכו'. כדכתיב ואלה בתולי בתי היינו שהביא עדים והזימו עידי הבעל:
והביא הבעל עדים וכו'. דכתיב ואם אמת היה הדבר היינו שהביא הבעל עדים להזים עידי האב והן נקראים זוממי זוממין:
ה"ג אית תניי תני אם אמת הדבר הזה בשלא מצא האב עדים להזים עידי בעל. וה"פ איכא דתני שאין כאן זוממי זוממין אלא אם אמת היה הדבר היינו שלא מצא האב עדים להזים עידי הבעל:
הכל משל. דלאו שמלה ממש קאמר אלא שבאין עדים של זה ועדים של זה ובוררין הדבר כשמלה חדשה:
על בוריו על בריאותו דסלקא דעתך אמינא דכל שיכול להלוך אע"פ שאינו בכוחו אפילו הכי ונקה המכה קמ"ל קרא דבעינן שילך על בוריו כבראשונה אם מת אח"כ הוא דפטור אבל אם לא הלך על בריאתו אמרינן דמחמת מכה הראשונה מת:
שהוא שלום ממנו. שהוא יודע אפי' עומד כנגדו להציל ממונו אינו הורגו כגון אב על הבן אם הרגו חייב:
אלא עד שיתחוורו הדברים כשמלה. ע"י עדים:
ה"ג אמר רב אסי לעולם וכו':
ה"ג ולא אמרו הבעל שכרן להעיד עדות שקר פטור. וה"פ אין הבעל לוקה ואינו נותן מאה סלע:

נאמר כאן שימה. ושם לה עלילות דברים:
ונאמר להלן שימה. לא תשימון עליו נשך:
לא אמר לעדים. המעידים על זנותה:
הא אם אמר אפי' לא שכרן כמי ששכרן. וקשיא לרב אסי דאמר אם לא שכרן אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע ולא משני מידי ובבבלי מפורש דפליגי בה ר' יהודה ורב:
אחת אומרת וכו'. הבעל שכרן להעיד עדות שקר ונמצאו שניהם זוממין:
ה"ג ולא ע"י אלו וע"י אלו לוקה ונותן ק' סלע וכו'. וה"פ והלא הבעל אינו לוקה ואינו נותן ק' סלע אלא ע"י עדות שתי כיתות המזימין א"כ איך ישלמו קנס הכת שאמרו הבעל שכרן אלא לוקין לבד ולא משום כאשר זמם אלא משום לאו דלא תענה:
הוזמו עידי האב. הזמתן בפני כמה דיינים מקבלין בפני שלשה או בפני כ"ג שעידי האב באו לחייב עידי הבעל סקילה שהרי עידי הבעל באו לחייב את הנערה סקילה והוזמו ע"י עידי האב ועתה שהוזמו עידי האב אף הן חייבין סקילה וראוי שידונו בפני ב"ד של כ"ג וגם באו עידי האב לחייב הבעל מלקות ומאה סלע וזה די בשלשה דיינים ומיבעיא ליה אם קבלו הזמתן בפני שלשה מי הויא קבלה לחייבן מיהת מלקות ומאה סלע או דלמא בעינן שיעידו דוקא הזמתן בפני ב"ד של כ"ג כיון דאית ביה נמי עדות נפשות:
לא נמצא הבעל לוקה וכו' בשלשה. שהרי אחר שהוזמו עידי הבעל בב"ד של כ"ג האב תובע הבעל בב"ד של שלשה שילקה ויתן קנס ה"ה אם העידו הזמתן של עידי האב בב"ד של ג' צריכין לשלם לבעל מאה סלעים ולוקין:
שני דינין הן. מה שהבעל לוקה ומשלם קנס ושהיא או העדים נסקלין דין אחר הוא הלכך אמר ר' זעירא שחייבין לשלם לבעל אם הוזמו בבית דין של שלשה:
כולו דין אחד הוא. כיון דאית ביה דיני נפשות צריך שיזומו בפני ב"ד של שלשה ועשרים:
זה בית דין של שלשה השערה וכו'. ש"מ דשני דינין הן ובשני בתי דינין דנין אותן:
ומשני פתר לה כר' מאיר. הך ברייתא תפרש כר' מאיר דקסבר בכל מקום דאיכא מלקות ותשלומין לוקה ומשלם ואפשר לומר דשני דינין הן אבל אם נאמר בכל עבירה דאינו לוקה ומשלם מלבד בעידי זוממין א"כ צריך שיהא ב"ד של כ"ג לעדותן של אלו שהרי מחמת הזמתן משלמין:
תמן תנינן. ריש פ"ק דסנהדרין:
האונס והמפתה. נערה בתולה שנותן חמשים כסף:
והמוציא שם רע. שאמר לא מצאתי לבתך בתולים:
בשלשה. דיינין מומחין סגי:

בנערה מאורסה פליגין. שמוציא שם רע פתח פתוח מצאתי והוא בא להפסידה כתובתה קסבר ר"מ דסגי בשלשה אבל אם הביא הבעל עדים או שחזר והביא האב עדים להזימם אף ר"מ מודה דאפי' בא לדון על הכתובה או על קנס דבעל בעינן כ"ג:

מקום שנסקלת. כלומר באותו בית דין דהיינו ב"ד של שלשה ועשרים ששם נסקלת שם מפסדת כתובתה דחיישינן שמא יצא הקול ויבואו עדים ויעידו שזינתה תחתיו ותיבעי כ"ג דשמא יבא לידי נפשות ויש לעז לשלשה הראשונים שיאמרו לפי שלא ידעו לדון הוסיפו עליהן:

אבל במוציא שם רע. שכבר הביא הבעל עדים שזינתה ועתה מביא האב עדים להזימה לכ"ע בעינן עשרים ושלשה שהרי ודאי יש כאן דיני נפשות שהרי העדים הראשונים באו לחייבה מיתה הלכך אף קנס דבעל אין מוציאין אלא בב"ד של כ"ג. אין דלא תניתה פליגא. בתמיה בדבר שאינו שנוי במתני' איך נאמר דפליגי בה דסתם מוציא שם רע הוא קנס של ק' סלעים ולא להפסיד כתובה:

ה"ג אבל נערה המאורסה כ"ע מודו דבשלשה סגי. דגי' שלפנינו קשיא השתא במוציא שם רע דאיכא עדים ויש בו דיני נפשות אר"מ דבשלשה סגי כ"ש בנערה המאורסה דסגי בשלשה:

ה"ג ואתיא דר' מנא כר' אבהו ודר' יוסי כר' זעירא. וה"פ ר' מנא סובר הכל דין א' כר' אבהו הלכך לכולי עלמא מוציא שם רע בעשרים ושלשה ור' יוסי סובר כר' זעירא דשני דינין הן הלכך סגי לר"מ בשלשה ורבנן דמצריכו כ"ג איירי כשתבע נפשות תחלה:

קנס. של מוציא שם רע מאימת הוא מתחייב:

בסוף. משנתחייבו העדים סקילה:

משעה הראשונה. משעת הוצאת שם רע:

על דעתך. דאת אומר בסוף קשיא הא תניא בברייתא לוקה ונותן מאה סלע בשלשה וכו' ש"מ דמתחייב הבעל אפי' קודם גמר דין דעדים:

ה"ג אפי' על ר' יונה לא מקשייא דכי אתיא כמ"ד וכו'. וה"פ דאיכא לאוקמי הך ברייתא כמ"ד עדים זוממין צריכין התראה ואם לא התרו בהן אלא למלקות וממון בשלשה ואם התרו בהן אף למיתה בעינן כ"ג א"נ קסבר עדים זוממים צריכין התראה למיתה ואין צריכין התראה לממון ומלקות:

א"ר אבא מרי. מי אמר שהוא כן דרישא בהתרו בהן לממון ומלקות וסיפא בשהתרו למיתה וללישנא בתרא קשיא מנ"ל דאיכא מ"ד דעדים זוממין צריכין התראה למיתה ולא למלקות וממון:

ה"ג אריב"ח המוציא שם רע על היתומה פטור. שנאמר ונתן לאבי הנערה וכבר מת:
מחלוקת. הא דריב"ח דביתומה פטור לא אתיא כד"ה אלא כר"י הגלילי דאמר לעיל פ' אלו נערות נערה שנתארסה ונתגרשה אין לה קנס כיון שכבר יצאה מרשות אביה ודריש אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ה"ה יתומה אין לה קנס דדרשינן ונתן לאבי הנערה הא אין לה אב אין לה קנס:
ברם כרבי עקיבא. אבל לרבי עקיבא דפליג אר"י הגלילי וקסבר נערה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקנסה לעצמה ה"ה יתומה יש לה קנס וקנסה לעצמה:
מתניתא אמרה כן. כלומר מתני' נמי דייקא דאיכא מ"ד דיתומה יש לה קנס:
ולא כיתומה היא. זו שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה ולמה ליה לאשמעינן בכגון זו תיפוק ליה אפי' ישראלית מעלייתא והיא יתומה אין לה קנס אלא ש"מ מתני' כר"ע ויתומה ישראלית יש לה קנס:
ויאות. ושפיר קאמר:
שמא כלום היא. בתמיה וכי נסקלת ואז אין בעלה חייב קנס כדאמרינן לעיל בשמעתין לעולם אין הבעל לוקה וכו' עד שיסקלו העדים הלכך אף לקטנה אין לה קנס דהא קטנה אפי' התרו בה אין התראתה כלום והרי היא כגדולה שלא התרו בה:
עד שתהא נערה בשעת הוצאה. לסקילה אבל אם כבר בגרה אינה בסקילה:
ומשבגרה הוציא עליה שם רע וכו' מקדימין לבית הסקילה. והיינו דלא כרב אדא בר אהבה ולא משני מידי:
מתניתא. דפ' בן סורר ומורה נמי קשיא לרב אדא בר אהבה:
ה"ג אם משנגמר דינו ברח וכו'. קאי אהא דתנן התם מאימת נעשה בן סורר ומורה משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן תחתון ואם משנגמר דינו ברח אף על פי שהקיף אחר כך זקן התחתון חייב דגברא קטילא הוא משעת גמר דין ושוב אין לנו לחפש בזכותו ולהצילו וה"נ אם בגרה אח"כ אין זה מצילה מסקילה:
ומשני תמן. במוציא שם רע כתיב והוציאו את הנערה בעינן שתהיה נערה אף בשעת הוצאה אבל הכא בבן סורר ומורה מי כתיב והוציאו את הבן והוציאו אותו כתיב אפי' ראוי להיות אב בשעת הוצאה דנין אותו ובבבלי בסנהדרין משני נגמר דינו שאני דגברא בר קטילא הוא:
על פתח בית אביה. אם באו עדים משניסת:
במקום שעבד. אפי' נדון בעיר אחרת:
מלמד שב"ד מבפנים ובית הסקילה מבחוץ. ואיך קאמר בעיר של עכו"ם סוקלין אותו על פתח ב"ד:

שנייא היא. שאני הכא דארבעה קראי כתיבי במוציא שם רע כתיב והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה והוא השער שקלקל בו ובע"ז כתיב כי ימצא בקרבך באחד שעריך משמע בשער שנמצא בו ובנערה המאורסה כתיב והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא והיינו השער שנידון בו ובמקלל כתיב הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה והוא השער שנסקל בו א"כ כיון דכתיב ד' קראי כל שער שירצה או שאפשר לקיים בו שעריך סוקלין אותו שם:

ה"ג נבלה זו של כל ישראל לזנות וכו':

יתנבלו בהן וכו'. כלומר יתבזו בהן הן וגידוליהן לכך סוקלין אותה על פתח בית אביה:

הלכה ו

מתני' **האב זכאי בבתו**. בקטנותה ובנערותה:

בקידושיה בכסף. שכסף קידושיה שלו:

בשטר. שאם קיבל שטר אירוסין עליה הרי זו מקודשת:

ובביאה. רשאי למוסרה לביאה לשם קידושין:

במציאתה. משום איבה:

ובמעשה ידיה. דכתיב וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה:

ובהפרת נדריה. דכתיב בנעוריה בית אביה:

ומקבל את גיטה. דכתיב ויצאה והיתה אתקוש יציאה להויה כשם שהאב מקבל קידושיה כשהיא קטנה ונערה כך מקבל גיטה ודוקא אם נתגרשה מן האירוסין וקודם שבגרה אבל אם בגרה או ניסת שוב אין לאביה רשות בה:

ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות מבית אבי אמה אין אביה אוכל פירותיהן בחייה אלא עושין לה סגולה:

בחייה. אא"כ מתה והוא יורשה:

יותר עליו הבעל. שהוא זוכה בכל השנוי' למעלה שהאב זכאי בבתו ואוכל פירות הנכסים שנפלו לה בירושה משנישאת לו:

ובפרקונה. אם נשבית חייב לפדותה מתנאי ב"ד כדתנן לקמן:

בקבורתה. שחכמים תקנו קבורתה תחת ירושתה שהוא יורשה אם מתה:

משני חלילים. להספד:

גמ' **ופריך ניחא בכסף ובשטר**. שייך לשון האב זכאי שמקבל הכסף לעצמו ואף בשטר שייך זכייה לצור על פי צלוחיתו אלא בביאה מה זכות הוא לאב:

ומשני תיפתר שאמר לו. הבעל לכשתקנה לי בתך יהיה לך כסף זה נמצא שזכאי בכסף ע"י קנייתו בביאה:

מישאל שאל. איבעיא לי':

מציאה שנפלה לה מחמת שדה. כגון שהיתה לה שדה מירושת אבי אמה ובאה מציאה לתוכה וזכתה לה השדה:

מה את עבד לה. למאי מדמינן הך מציאה:

ה"ג כמציאה או כאכילת פירות אין תעבדינה כאכילת פירות שלה. וה"פ אי דינה כשאר מציאת בתו הרי היא שלו ואי כאכילת פירות כיון דמשדה אתיא הרי היא שלה שהרי אין לאב פירות:

תקנה תיקנו. לכך אוכל הבעל פירות כדי שיפקח וישגיח על נכסיה:

ופריך ונאמר אף באב כן. שיאכל פירות כדי שיפקח על נכסי בתו:

ומשני בלא כך. אף שאינו אוכל פירות מפקח האב על נכסי בתו באהבתו אותה א"נ שיקבל כסף קידושין הרבה אם יש לה נכסים רבות:

ואוכל ל"ג הכא:

אי אפשי. איני רוצה לאכול ולא לפקח על נכסיה אין שומעין לו:

אני אוכל ומפקח. ואם לא יאכל לא יפקח שומעין לו ואוכל ומפקח:

ה"ג שומעין לו ואוכל:

הא אחר אינו גובה. מהבעל מה שהוציא על קבורת אשתו:

ה"ג ותייאן אילין פלוגתא כהלין פלוגתא. וה"פ ואתיין הך פלוגתא דהכא כהא דפליגי ר' חגיי ור' יוסי לקמן:

ה"ג דתנינן תמן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי א"ר חגיי לא אמרו אלא אחר וכו'. וה"פ אר"ח דוקא אחר הוא דהניח מעותיו על קרן צבי אבל אם הלך למדינת הים והוציא האב למזונות בתו חייב הבעל לשלם לו:

ה"ג ובמזונות בין אב בין אחר אינו גובה תני וכו'. וכ"ה בר"ן וכ"ה לקמן פ' שני דייני גזלות לעולם היא ברשות האב. אם בת ישראל מאורסת לכהן היא אינה אוכלת בתרומה וזכאי בה בכל זכות האב בבתו:

הלכה ז

מתני' **עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין**. כלומר שתיכנס לחופה לשם נישואין שתהא מסורה לרשות הבעל:

מסרו שלוחי האב. שהיה האב משלחה לו ע"י שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם:

גמ' **לא סוף דבר**. לאו דוקא שנכנסה לחופה אלא אפילו נכנסה לבית שיש בו חופה לצורך חופה יצאה מרשות האב לרשות הבעל:

בעיא. קמיבעיא להו:

דא אמנותא. בית ששמו אמנותא ויש בו טרקלין והוא חדר גדול ובו קיטון והוא חדר קטן ובו החופה ומקיטון יכולים ליכנס לטרקלין ונכנסה לטרקלין מהו שיהא כאלו נכנסה לבית שיש בו חופה או דלמא כיון דקיטון מפסיק בין חופה לטרקלין אינו ככניסה לחופה:

ה"ג להדא מילא. וה"פ אמתני' קאי לאיזה דבר הרי היא כאשתו משמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל:

ליורשה. הוא דמהני מסירה שאם מתה בדרך בעל יורש נדונייתה דאף על גב דקיי"ל אשתו ארוסה מתה אינו יורשה הכא כיון דמסרה אחולי אחיל האב מהשתא מחמת קירוב נישואין אבל לתרומה ולהפרת נדרים שלא בשותפות ולמציאתה דאינה אלא משום איבה ועדיין ליכא למיחש להכי לא מהניא מסירה לחופה:

להפר נדריה. אף לענין הפרת נדרים כבר יצאה מרשות האב משמסרוה שלוחי האב לשלוחי הבעל ולא קרינן בה ואם בית אביה נדרה אלא ואם בית אישה נדרה:

מודה. שאין הבעל מיפר נדרים אלו עד שתיכנס לחופה:

אלא בחנק. ש"מ דלא קרינן בה בית אביה משמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל:

הלכה ח

מתני' **האב אינו חייב במזונות בתו**. בחייו ובגמרא מפרש למה נקט בתו:

זה מדרש דרש ראב"ע. ביום שמינוהו נשיא:

בכרם ביבנה. על שם שהיו יושבין שורות שורות בכרם וכתיב כרם חמד ענו לה:

הבנים ירשו והבנות יזונו. מתנאי כתובה שהבנים זכרים ירשו כתובת אמן והבנות יזונו מנכסיו:

אינן יורשין אלא לאחר מיתת אביהן. דהא ירתון תנן:

אינן ניזונות. מנכסי אביהן מכח תנאי כתובה אלא לאחר מיתת אביהן:

גמ' **לת"ת**. כדי שיעסקו בתורה:

שלא יצאו לתרבות רעה. לזנות בית אביהן:

נמנו באושא. כשישבו סנהדרי גזית באושא שם היתה אחת מעשרה גליות שגלו סנהדרין:

את בניו קטנים. עד שיביאו ב' שערות:

יודעין אנו מי היה במניין. כלומר לא הי' אותו מנין כדאי לסמוך עליו דנימא שכופין את האדם לזון את בניו הקטנים אלא גוערין בו:
א"ל מנן מרי. מנא לך אדוני דין זה שחייב אדם לזון בניו:
מתניתא אמרה כן. מתני' נמי דייקא דכופין לזון את בניו הקטנים:
דתנינן תמן. לקמן פ' אע"פ:
ומוסיפין לה. לאשתו שהשרה על ידי שליש בשביל בנה שמניקו ש"מ דחייב לזון בניו הקטנים:
הוא ואשתו ניזונין מהן. ואפי' כתב מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים הוא:
בניו קטנים מה הן. מיבעיא לי' אם גם הם ניזונים מנכסים אלו או לא:
אלמנתו מהו. אם מת האב ואלמנותו תובעת מזונותיה ניזונת כל ימי מיגר אלמנותה מנכסי' אלו או לא:
איתתבת ולא אפרשת. כלומר איבעי' ולא אפשיטא:
איתתבת ואיפרשת. דאלמנתו ניזונת מהן:
אם היתה אוכלת. מהן בחיי בעלה אוכלת מהן גם לאחר מיתתו:
לא אמרינן תקנת אושא:
אלא כותב. נכסיו במתנה הא מוכר נכסיו אפי' לבניו אין חייבין לזון אביהם ואשתו מהן:
כתב לבניו. מקצת נכסיו ואח"כ מכר לאחרים שאר נכסיו מהו שיהא ניזון מנכסי בניו או לא:
ה"ג מסתברא איתא. וה"פ מסתברא אפי' מכר לאחרים שאר נכסיו ניזון מנכסי בניו:
אנא. לא יהיבנא ליה אם מכר:
אתא ר' מנא. ואמר לא מסתברא אלא שכופין את הבנים שישכרו לו עבד ויקחו לו אשה כמו שהיה רגיל בשימושו כשהיו לו נכסים אלו:
בני בנים מה הן. אהא דאמר לעיל באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו הקטנים מיבעיא ליה אם מחייבין אותו לזון גם בני בניו הקטנים או לא:
ה"ג ר' מנא אמר בני בנים הרי הן כבנים ר' יוסי אמר בני בנים אינן כבנים ר' שמואל בריה דר' יוסי בר' בון יר' מתניה הוון יתבין סברין מימר הוא בני בנים שכאן הוא בני בנים של הלן א"ל ר"י בר' בון בני בנים קפצה עליהן ירושה של תורה וכ"ה בגיטין פ"ה. וה"פ ר' שמואל ור' מתניה היו סוברין שכשם שבני בנים אינן חייבין במזונות הבנות כך אין הזקן חייב לזון אותן א"נ הואיל ובני בנים יורשים את הזקן ה"נ חייב הזקן במזונותם וא"ל ר' יוסי דהתם הטעם כיון דבני בנים יורשים מן התורה אבל מזון בניו הקטנים אינו אלא מדרבנן ואפשר לומר שהזקן פטור:

במקפיד את הזקן. וציער והקניט כלומר ת"ח שנקרא זקן זה שקנה חכמה:
ינתן לו בושתו משלם. כל מה שמגיע לו דהיינו ליטרא דדהבא וכן מפורש פ"ח דב"ק:
אמרין ריב"ח היה. הזקן שציערו א' והוצרך ליתן לו מי שציערו ליטרא דדהבא וכ"מ שם בב"ק:
למצות. לצדקה:
עד איכן. כנגד מה אמרו שיתן חומש דאיכא נפקא מיניה כדמסיק:
ה"ג כדי מעשר ראשון ומעשר שני. וה"פ חומש לאו דוקא אלא תשעה עשר ממאה דמעשר ראשון עשרה ומעשר שני תשעה:
כמראשית כל תבואתך. דאף כנגד התרומה צריך ליתן דהוה ליה עשרים ואחד ממאה דתרומה גדולה תרי ממאה ולפי זה ג"כ חומש לאו דוקא:
מה חומש בכל שנה. ושנה בתמיה הרי לחמשה שנים הוא מפסיד כולה:
ה"ג גר"ש בהלכתא קדמייתא דפיאה. פי' גמר ורשום שם בפ"ק דפאה כלומר התירוץ על קושית ר' מנא ושארי הדברים הנאמרים בהלכה זו תמצא שם בפ"ק דפאה עד ולא מות אלא שלא ימות לעתיד לבא וקיצרו בעלי הש"ס או המעתיקים מלכתוב שנית כאן ההלכות האמורים שם וכן הוא בכמה מקומות בש"ס זה:
ה"ג ראב"ע עבד לה כתובה מדרש. דרש לשון הכתוב בשטר כתובה לפסוק הדין אחריו:
דב"ה עבדין כתובה מדרש. לאחר שהודו לב"ש דתנן ביבמות פט"ו האשה שבאה ואמרה מת בעלי בש"א תינשא ותיטול כתובתה ובה"א תינשא ולא תטול כתובה א"ל ב"ש והלא מספר כתובה נילמוד שהוא כותב לה שאם תינשאי לאחר תיטלי מה שכתוב ליך חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש. ויותר נראה דגרסינן הלל עביד כתובה מדרש וכ"ה ביבמות:
לשון הדיוט. שהרגילו ההדיוטות לכתוב שלא כתקנת חכמים אפ"ה היה דורש לשון ההוא לפסוק הדין אחריו:
ה"ג לשון הדיוט שהיו כותבין באלכסנדריאה מעשה שהי' אחד וכו':
וחבירו חוטפה מן השוק. ונשאה והולידו בני' ובקשו חכמי' לעשות הבנים מהם ממזרים:
הוציאו כתובות אימותיכן. שהיו כותבין בשעת אירוסין:
לכשתכנסי לביתי וכו'. והכשירום שלא חלו הקידושין אלא בשעת כניסתה לביתו והרי חטפה השני קודם לכן:
ב"ש וכו'. היינו הך דאמר לעיל ב"ה עבדי כתובה מדרש אחר שהודו לב"ש:

ר"מ עביד כתובה מדרש. לשון שהורגלו ההדיוטות לכתוב היה דורש ואפי' לא נכתב כאלו נכתב דאי דוקא כשכתב למה לי' למדרש פשיטא שצריך לקיים כמה שהתנה בשטר דהא לאו אסמכתא היא:

המקבל שדה מחבירו. למחצה לשליש ולרביע מכל אשר תוציא השדה:

אם אוביר. אניחנה בורה:

ולא אעביד. ולא אעשה בה פעולה הראוייה לעשות בשדה כזו אשלם במיטיב כפי אשר ראוי לעשות:

ע"י אשתו. בשביל אשתו:

כל קרבן שהיא חייבת. כגון קרבן זיבתה ואשמה וחטאתה שעליה אבל נדרים ונדבות שלה אינו חייב לשלם:

פטרה. גירשה ונתן לה כתובתה ועדיין קרבנותיה עליה אינו חייב בהן שכך כותבת לו בשובר שכותבת על קבלת כתובתה:

ואחרן וכו'. התקבלתי כתובתי וכל אחריות שהיה לי עליך מלפני היום הזה:

לעשות כתובה מלוה. שכל מה שכתוב בשטר כתובה ודין נדוניא דהנעלת לי' מבי נשא לבית בעלה וכו'. נפרעת ממנו כשנתארמלה או נתגרשה כדרך שבעל חוב נפרע ככל הכתוב בשטר מלוה כגון שכתוב בה כמו שאנו כותבין אחריות דנא קבלית עלאי. גובה את הכל. הבעל גובה מחמיו כל מה שכתוב בה:

לכפול. מקום שנהגו לשום את מה שמכנסת לו כפליים בדמיו בשביל כבוד וכותבין גם בכתובה כפליים וכשהיא יוצאה אינה נפרעת אלא החצי:

אינו גובה. החתן מחמיו אלא המחצה שכתוב בכתובה:

אין אדם רשאי וכו'. מספר כתובה דרש הכי שכך כותב הוי לי לאנתו ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס ליכי וכו' מדמתחיל בתנאי זה ש"מ דאי לאו דאית לי' למפרנסה אסור לישא אותה וה"ה חיה ועוף אסור ליקח אא"כ התקין להן מזונות:

ה"ג לא ימשכנו יותר על חובו וכ"ה ביבמות. וה"פ לא ימשכן ע"י שליח ב"ד במשכון שהוא יתר על חובו:

שכן הוא כותב לו תשלמת' וכו'. אם משיב לו העבוט לזמן מרובה שמין את המשכון וכותב לו בשטר זה יהי' לך כל תשלומין עלי ליפרע ממני דמי המשכון הזה מנכסים שיבואו לידי ונכסים דאקנה מהיום ואם יפרע יותר מחובו נמצא שהוא גובה שלא כדין:

נכסי' שיש להן אחריות. מקרקעי:

ושאין להן אחריות. מטלטלי:

נפרעים מהן. מן היתומים:

הבנים מוציאין מן הבנים. קטנים מן הגדולים לחלוק בשוה:
והבנות מן הבנות. קטנות מן הגדולות אם אין שם אלא בנות והחזיקו גדולות בנכסים מוציאין מידם וחולקות בשוה והכא ליכא מזוני שאין הבנות נזונות מן הבנות לפי שכולן שוות בירושה:
והבנות מן הבנים. למזונות ולפרנסה:
ואין הבנות מוציאין מן הבנים. שאינן ניזונות מן המטלטלים:
אמרין חזר בו רב הונא. והורה כשמואל:
אמרין יאות. שפיר עביד דהדר ביה:
כתובה מדבר תורה. דקסבר כתובת אשה דאורייתא ואפ"ה אינה נגבית ממטלטלין דמטלטלי דיתמי לא משעבדי לבעל חוב כ"ש מזון הבנות שאינו אלא מדרבנן שאינן ניזונין ממטלטלי:
ופריך ודבריהן עוקרין ד"ת. בתמיה וכי יש יכולת ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ולמה לא תגבה האשה כתובה ממטלטלי:
אלא בכסף כתובת אמן פליגין. היינו כתובת בנין דכרין בה פליגי רב הונא ושמואל דקסבר שמואל אף הבנים אינן גובין כתובת בנין דכרין ממטלטלין ושתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה למדות זו מזו וכדדרש ראב"ע ורב הונא סובר דכתובת בנין דכרין נגבית ממטלטלין:
ופריך ואפי' תימר. דפליגי בכתובת בנין דכרין נמי קשיא לרב הונא דהא תנן לקמן פרק מי שהיה נשוי דכתובת בנין דכרין אינה נגבית ממטלטלין אלא ממקרקעי אלא מחוורתא במזונות פליגי והדר ביה רב הונא. ותלש. פירות שנה זו:
הרי זה זריז. מהיר לזכות בשלו טרם יפסיד שכל הפירות התלושים מן הקרקע הן שלו ביציאה כדתנן לקמן פ"ח ונשכר בזריזתו:
אילו הן. כנכסי שבויין שאין מוציאין אותן מידו:
נכסי נטושים. שהנכסים נטושים:
הן שבויים הן נטושים. כלומר הנטושים כשבויים שאין מוציאין אותן מידו:
רטושים. שהנכסים רטושים נעזבין מבעליהן:
שבוי זה שיצא שלא לדעת. אלא בע"כ נשבה פתאום לפיכך אין מוציאין מידו דאמרי' אלו יצא לדעת היה מצוה לקרוב שירד לנכסיו וכן נטוש הוא היוצא בע"כ כדכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה:
ה"ג רטוש זה שיצא לדעת וכ"ה בבבלי פ"ג דב"מ כדכתיב אם על בנים רוטשה. ושמואל דברי רשב"ג אתי לפרושי:

ה"ג **שעילה היה רוצה**. כלומר עלילה היה רוצה להבריח קרובו מנכסיו שאלו היה רוצה שירד קרובו לנכסיו היה לו לצוות כן קודם יציאתו אלא ודאי לא ניחא ליה לפיכך מוציאין אותו מידו:

המטלטלין אין בהן משום נכסי רטושין. ואין מוציאין אותן מיד הקרוב כיון שצריך להחזירם בעיניהו:

ה"ג רבי יעקב בר אחא בשם רב יהודה קמה עומדת לקצור וגפנים עומדות לבצור כמטלטלין הן רב ששת שאל אילין דקליא וכו' וכן הוא ביבמות פרק ט"ו. וה"פ קמה עומדת לקצור וכו' הן כמטלטלין ואין בהן משום נכסי רטושין:

אילין דקליא דבבל. אותן דקלים שבבבל שאינן צריכין להרכבה שיש דקלים זכרים ונקבות וצריך להרכיבן זכר בנקבה שיעשו פירות ויש דקלים שאינן צריכין להרכבה ומיבעיא ליה. מי לא מסתברא לעשותן כקמה עומדת לקצור וכו' כיון דהדרא בעיניה וממילא קא רבו ואינן עלולים להפסד או דלמא כיון שצריכין קצת השגחה מה שהן צריכין מוציאין אותן מיד הקרוב כשהן נכסי רטושין:

הלכה ט

מתני' **ולא כתב לה כל נכסים וכו' חייב**. להיות כל נכסיו אחראין לה והיא תטרוף כל מה שימכור או יתן ולא יכול למימר אין ליך אלא שדה הכתובה ליך בכתובתיך:

גמ' **מתני'**. מני רבי מאיר דמפרש למתני' אפי' מחלה גובה כתובה שלימה ואינה יכולה למחול בעודה תחתיו:

דר"מ אמר. לקמן ר"פ אע"פ כל הפוחת וכו' ה"ז בעילת זנות ואי ר' יהודה האמר התם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה וכו' הרי דמהני תנאי:

למי נצרכה. סיפא דמתני' דתנן כתב לה שדה וכו' חייב לר"מ איצטרך דקסבר אחריות לאו טעות סופר אפ"ה חייב דלר' יהודה פשיטא דהא קסבר אחריות טעות סופר:

מודה הוא הכא. גבי כתובה שהיא גובה הכל ממשועבדין משום חינא ובבבלי משני מאי חייב דתני בסיפא מן המשוחררין:

הלכה י

מתני' **ובכהנת**. שאינו יכול לקיימה משנשבית שאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה כותב לה אפרקינך ואהדרינך למדינתך וחייב לתת לה כתובה אע"פ שבע"כ צריך לגרשה:

הכי גרסינן תפדה את עצמה אילו רשאי לקתה חייב לרפאותה אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי. וה"פ אם אמר תפדה את עצמה אינו רשאי שכבר נתחייב

בפרקונה משנשבית ואם לקתה חייב לרפאותה שהרפואה כמזונות ואם אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי שאין אדם חייב לזון גרושתו:

גמ' **ה"ג לא סוף דבר שנשבית לאחר מיתת הבעל אלא אפי' נשבית בחיי הבעל אין היורשין חייבין לפדותה**. וכ"ה בבבלי ובסמוך מסיק טעמא דרב:

אין כאן אנתתו. שהרי כבר מת:

מה למדינתך ממש ליישוב. מיבעיא ליה אם מחוייב להחזירה לעירה ממש או דלמא מדינתך לאו דוקא אלא חייב. להחזירה ליישוב ולא אפשיטא:

כל מכה שיש לה קצבה. כמה יהיו דמי רפואתה מתרפאת מכתובתה דלא דמי למזונות שאין להן קצבה:

מתרפאת מן הנכסין. שהניח בעלה כמו שיש לה מזונות:

כהדא. כהא:

הדא איתתא. הך אשה חולה שבאה לגבי ר"י לתבוע מהיורשין דמי רפואתה:

א"ל קצץ הוא אביד. אם יש קצבה כמה דמי רפואתה אבדת שאתה צריך להוציא מכתובתך כרשב"ג:

א"ל לא. אינו קצץ:

כעורכי הדיינין. שעורכין הדין לפני הדיינים לזכותו ומטעים זכיותיו וע"י כן יבא לטעון אח"כ שקר:

ומשני יודע היה. רבי יוחנן בהאשה ההיא שהיא כשרה שלא תטעון שקר:

הלכה יא

מתני' **יתר על חולקהון דעם אחוהון**. אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתי אתרי מותי כשיבואו לחלוק בנכסי עם בנים שיהיו לי מאשה אחרת ונפקא מיניה כגון שכתובה של זו מרובה משל אחרת או שבני האשה האחרת מרובים מבניה של זאת וטוב לאלו שיטלו כתובת אמן ואפי' הכתובות שוות:

גמ' **הדא דאר"א**. היינו טעמא דתקינו רבנן כתובת בנין דכרין כדי שיתן אדם לבתו נדוניא בעין יפה שלא יאמר הואיל והבעל יורש את אשתו מה לי ליתן לה נדוניא אבל עכשיו שבני בתו חוזרין ויורשין אותה לא יקפיד על כך:

תמן תנינן. בב"ב פרק יש נוחלין:

אם אמר וכו'. רישא דמתני' האומר איש פלוני יירשני במקום שיש בת או בתי תירשני במקום שיש בן לא אמר כלום שמתנה על מה שכתוב בתורה וקאמר עלה ריב"ב אם

אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין דכתיב והיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות להאב להנחיל לכל מי שירצה:

ה"ג אלא על בן בין הבנים ובת בין הבנות בת בין האחין אח בין הבנות לא וכ"ה בב"ב. וה"פ קס"ד הא דאמר ריב"ב מי שהוא ראוי ליורשו היינו שהוא ראוי לנחול אותו בשום פעם אע"ג שעכשיו אינו ראוי ליורשו כגון בת בין הבנים קמ"ל ר"י דבעינן שיהא עכשיו מקרוביו שהם ראוים ליורשו אפי' בלא צוואתו ואז יכול להנחיל לו כל ירושתו אבל הבת במקום שיש לה אחים אין הבת ראוי ליורשו עכשיו:

ה"ג ר' זעירא בשם ר"י ר' שאל את נתן הבבלי מ"ט דריב"ב ר' בא ור' חייא בשם ר"י ר' שאל את נתן הבבלי מה ראו חכמים לומר הלכה כריב"ב א"ל לא את שניתה לנו כן אינון ירתון וכ"ה בב"ב. וה"פ ר' זעירא ור' בא פליגי איך שאל ר' לנתן הבבלי ולר' בא א"ל נתן הבבלי הלא תנינן במתניתין בנין דכרין אינון ירתין כסף כתובתיך יתר על חולקהון וכו' הרי שביד האב להוסיף על ירושת אחד מבניו בין שאר הבנים כריב"ב אבל לר' זעירא צריכין לומר שהשיב לו מדכתיב והיה ביום וכו' כדפרישית:

ה"ג א"ל יטלון תנית אתא לגבי אביו א"ל קפחת וכו'. וה"פ א"ל ר' יטלון תנן דהוה לשון מתנה אבל ירושה לא ובא ר' לגבי רשב"ג אביו וא"ל שלא השיב על נכון לנתן הבבלי דלא תנן יטלון אלא ירתון:

אכין אמר ליה. הכי א"ל רשב"ג לר' טעיתי כששניתי לכם יטלון אלא צריך להיות ירתון:

קל הוא בתנאי כתובה. אע"ג דתנן ירתון אתיא מתני' כב"ע דהקילו חכמים בתנאי כתובה דאפילו לשון שאינו מועיל במקום אחר מהני בתנאי כתובה:

לפי שבכל מקום וכו'. כלומר והא ראיה שהקילו בתנאי כתובה שהרי בכל מקום אין אדם מזכה דבר לאחר אלא בכתיבה בשטר:

וכאן אפילו בדברים. דהא תנן לא כתב לה וכו' חייב:

וכאן למי שאינו בעולם. שהרי הבנים שירשו כתובת בנין דכרין עדיין אינן בעולם:

ותמיה אני איך רבנן מדמין וכו'. על מי ששנה ירתון קא מתמה דודאי לא שייך לשון ירושה בכתובה שהיא מדרבנן א"נ ה"ק בשלמא בכתובה מהני לשון ירושה כיון שהיא מדרבנן והם אמרו דאף לשון ירושה מהני:

ותימר אכן. ואת אמר כן דמיין:

אפי' תימר וכו'. כלומר ואפי' למ"ד כתובה דאורייתא מ"מ תנאי כתובה לכ"ע מדרבנן הן וכתובת בנין דכרין מתנאי כתובה היא:

הלכה יב

מתני' **ומתזנן מנכסי**. אחר מותי:

עד דתינסבון. שיתארסו:

חייב. אפי' לא כתב לה ועל לא כתב דלעיל קאי:

גמ' **איבדו מזונות**. שכך כותב לה עד דתבגרן או עד דתינסבון לגוברין:

פרנסתן. עישור נכסים:

ולא איבדו פרנסתן. ופליג אדרב חסדא:

ה"ג ומורין להך כהדא. וה"פ אם יש הכחשה בין הבת ובין היורשין שהיורשין אומרים נתקבלה פרנסתה והיא אומרת לא התקבלתי מורין כאן כמו שמורין בהכחשה בין האלמנה והיורשין אם עד שלא ניסת על היורשין להביא ראיה אם ניסת על הבת להביא ראיה:

ופריך והא תנינן. לקמן פ' מציאת האשה:

הא גדולה. כגון נערה:

ויתרה. מחלה על השאר אלמא נישאו איבדו פרנסתן אפי' בימי נערות:

ומשני תיפתר. תפרש טעמא דמתני' דבגדולה ויתרה הואיל ונטלה מקצת פרנסה אבל לא נטלה כלום אפי' גדולה לא אבדה פרנסתה:

לא כן וכו'. מייתי סייעתא דשאני לן בין נטלה מקצת או לא נטלה כלום דא"ר אבינא בשם ר"א בכור שחלק כפשוט במקצת נכסים:

חזקה וויתר. חלק בכורתו בכל הנכסים:

עוד היא. אף כאן כשנטלה מקצת פרנסה כשהיתה גדולה מחלה על השאר:

לא נטל זה מבכורתו כלום. כלומר לא דמיא בכור שחלק כפשוט שויתר הכל לנערה שנטלה מקצת דבשלמא בכור לא נטל מבכורתו כלום אמרינן שמחל ליטול כפשוט אבל זו שנטלה מקצת פרנסתה איכא למימר שלא מחלה השאר ל"א סתמא דש"ס פריך לא כן וכו' ואע"ג דלא לקח הבכור כלום מבכורתו אמרינן וויתר ומשני עוד היא אף זו כנוטל מקצת שחלק פשיטות שנטל מקצת הוא ואר"י בר' בון שאין זה מקצת שהרי לא נטל מבכורתו כלום וקשיא לר"ח:

אתא עובדא וכו'. בא מעשה לפני ר' מנא ביתומה שניסת ולא קבלה פרנסתה מהיורשין:

ובעא מיעבד. להורות כרב חסדא שאבדה פרנסתה:

אנא אמרי שמועה. כלומר הא דרב חסדא מימרא והא דר' חייא ברייתא ודחינן מימרא מקמי ברייתא ויש לה פרנסה:

הלכה יג

מתני' **מיגד ארמלותיך**. משך אלמנותיך וימשכו ויעלו את יוסף מתורגם ונגידו:

גמ' **מעכשיו נתקיימו בה תנאי כתובה**. אפילו אם מת קודם שהכניסה לביתו יש לה כל תנאי כתובה כיון שכבר בא עליה או דלמא לא תקנו רבנן תנאי כתובה אלא בנישואין ממש:

זכות בניה לא איבדה. ויש להן כל תנאי כתובה או דלמא כיון דמחלה על העיקר כתובה ממילא נתבטלו כל תנאי כתובה:

לא היה שם בית. ראוי לדירת האלמנה והיתומים מהו לחייב היורשין לשכור לה בית או לא:

מיכן והילך. אם יש שם בית והיא אומרת בבית בעלי אני רוצה לדור והיורשים אומרים נשכור לך בית ונדור בבתינו:

הדין עם היתומים. שיכולין לשכור לה בית והם ידורו בבית אביהם לפי שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא לדירה בעלמא:

כהדא. כהא אשה אחת שהיתה כתובתה עשרים דינר והיה שם בית אחד ששוה עשרה דינרים ולא היה שם נכסים אחרים:

ה"ג והוה תמן חד בית דטב עשרה דינר:

אמר. כיון שהיא רוצה ליקח קרקע זו בכל כתובתה או יתנו לה הבית או יתנו לה עשרים דינר כפי כתובתה:

ה"ג א"ר מנא מכיון דלית ביתא טב מעשרה דינרין וכו' וכן גי' הרא"ש. וה"פ כיון שאין הבית שוה יותר מעשרה דינרין לא תטול הקרקע אלא יתנו לה דמיה שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא שעבוד בעלמא יש לה על הבית ה"נ כיון שאין לה בגוף הבית כלום אלא שיעבוד יכולים לסלקה ולשכור לה בית אחר:

הלכה יד

מתני' **כך היו אנשי ירושלים כותבין**. בגמרא מפרש טעמא:

גמ' **חסו על כבודן**. שלא תתזלזל אלמנתן:

קיסרין. המנהג כיהודה ושאר כל הארצות מנהגן כירושלים:

חד בר נש. אדם אחד כשמת אמר תנו לאשתי כתובתה מיד לאחר מותו וממילא לית לה מזונות דלאחר שגבתה כתובתה אפי' בירושלים אין לה מזונות:

אתא. הך עובדא לפני ר' מנא שהיא לא רצתה לקבל כתובה כדי שתיזון מנכסיו:

אמר ר' מנא יתקיימון דברי המת. וינתן לה כתובה מיד ופטורים היורשים ממזונותיה:

ויש אדם מבטל תנאי כתובה בפה. בתמיה וכי בכחו לבטל זכותה בדבור בעלמא:

א"ל אנת אמרת. אתה אומר כן אבל מנא לך הא שהיה תנאו כאנשי גליל:
א"ל ולא בגליל אנן קיימין. שהמקום ההוא היה מגליל א"נ אף שאר ארצות סתם מנהגן כגליל כדאמרינן בסמוך:
וסברנון מימר. וכך אמרנו שאנשי הגליל חסו על כבודן ולא חסו על ממונן וכל הנושא אדעתא דמנהגא הוא נושא לפיכך אינו יכול לבטל התנאי כתובה ל"א ר' מנא א"ל לר"ח שאין הדין כך שהרי אמרנו שטעמן של אנשי הגליל שחסו על כבודן ולא על ממונן וכיון שזה אינו חפץ ביקרה ודאי לית לה מזונות:
הדרן עלך פרק נערה שנתפתתה

פרק ה

הלכה א

מתני' **אף על פי**. אם רצה להוסיף וכו'. ולא אמרינן שאינו רשאי כדי שלא לבייש את שאין לו:
שלא כתב לה. תוספת מדעתו אלא ע"מ לכונסה:
גמ' **ה"ג במה הוא מתחייב לה וכ"ה לקמן פרק הנושא**. וה"פ איך יתחייב בתוספת זה הא הויא הוספה בטעות ואינה כלום:
לא כן וכו'. וכי לא כן ר"י ורשב"ל אמרי תרווייהו הכותב וכו':
ה"ג ונמצא שאינו חייב לו אינו צריך ליתן לו וכ"ה לקמן שם:
ומשני רוצה הוא ליתן. הרבה כדי שיקרא שמו עליו שהוא חתנו של פלוני ומתחלה ידע שאינו חייב לתת יותר ממאתים לבתולה ולאלמנה מנה וכתב לה לשם מתנה ופריך עד כדון. הניחא בהוסיף מן האירוסין אלא בהוסיף מן הנשואין דליכא למימר הכי שהרי כבר חתנו הוא למה יתחייב ליתן הא טעותא הוא:
ומשני רוצה הוא ליתן. הרבה שתיבעל לו ברצון ל"א רוצה הוא ליתן הרבה בשביל הנאה שהיה לו מבעילה הראשונה שבעל:
ה"ג עד כדון כשלא בעל כשבעל. וה"פ אם הוסיף לאחר שבעל מאי איכא למימר. וללשון השני אין צורך להגיה וה"פ אם הוסיף קודם שבעל מאי איכא למימר:
ומשני רוצה הוא ליתן. הרבה על שהוסיף בקנינו שבעלה וליל"ב על שהכניסה לחופה:
ה"ג פסק מן הנישואין לאחר זמן ולקרות וכו' בהנאת תשמיש אין בו וכו'. וה"פ אם פסק מן הנישואין לאחר שנשאה זה כמה מאי איכא למימר דלקרות לו חתנו של פלוני כבר עבר משעת חופה הנאת תשמיש נמי ליכא למימר שכבר בעל זה כמה וגם קנין לא הוסיף לאחר מכאן שהרי כבר נשא ובעל ימים רבים:

ומשני רוצה הוא ליתן. הרבה שלא תחזור האשה:
ופריך ויכולה היא. בתמיה:
לא כן תני. ביבמות ר"פ חרש:
האיש אינו מוציא אלא לרצונו. ואין האשה יכולה לצאת ממנו שלא ברצונו:
מעיקא היא ליה. מצערת אותו עד שמתרצה לגרשה לכך מוסיף לה שלא תצערנו ותשב עמו בשלום:
ובלבד באותן דברים שנקנין באמירה. כלומר בשעת נישואין דמשום דמחתני אהדדי גמר ומקני:
היך עבידא. היכי דמי:
זכת בין הבנות. הבת שנתקדשה זכתה בדברים אלו שאמר האב ליתן ואין שאר הבנות אפי' הן יורשות יכולין לעכב על ידה:
אשכח גידול רביתא ומר זעירתא. מצא רב גידול לומר חידוש גדול בשם רב ואמר דבר קטן דהא דזכתה הבת בין הבנות דבר פשוט הוא שכן דרך בני אדם ליתן לבתו ובודאי גמר ומקני:
אלא כיני. אלא כן היה לו לומר שאף הבן זכה במה שאמר אביו מלבד חלק ירושתו:
והדא היא זעירתא. בתמיה וכי זה הוא דבר קטן דאמר גידול:
ה"ג לא נמצא קונה אשה ומטלטלין בשוה פרוטה וכו'. וה"פ זהו חידושו שקונה אדם דבר עם אשה כאחת בשוה פרוטה דסד"א כשם שאין אדם קונה שתי נשים בפרוטה כך אינו קונה אשה ומטלטלין כאחת:
ה"ג ומה כן אין אדם וכו'. וה"פ ומאי רבותיה דגידול וכי לא ידעינן דאדם קונה קרקע ומטלטלין כאחד בשוה פרוטה ואשה יליף משדה עפרון:
ומשני שכן אדם קונה וכו'. שאני קרקע מאשה לענין זה שהרי אדם קונה וכו':
ובלבד מן הנישואים הראשונים. שדעתו של אדם קרובה אצל בנו ומרוב שמחתו בנישואין הראשונים אפילו באמירה לחוד גמר ומקני ליה:
ותיי כיי. ואתיא כי האי דאמר ר"ח:
זכה במטלטלין. המונחים בבית שהשיאו אביו בו אבל בבית עצמו לא זכה:
ופריך ופליג. בתמיה וכי פליג ר"ח אברייתא דר' הושעיא:
ר"י בשם ר"א. אמר תפרש הא דתני ר"ה שהיה אוצרו של אביו נתון שם בבית שהשיאו בו וכיון שהאב משתמש בו לא הוציאו מחזקתו ואינו קנוי לבנו:
לכן צריכה. לא נצרכה הא דר' הושעיא אלא אפי' היו הכלים שהניח האב בתוך הבית שאולים בידו מאחרים וקמ"ל ר"ה דאפילו הכי מעכבים שלא יזכה הבן בבית:

אם אמר לו. האב להבן שהם מונחין בו לשאילה שהשאיל המקום להשואל שיניח שם חפציו לא זכה הבן בהבית אבל אם לא א"ל זכה בו הבן:
אתא עובדא. מעשה בא לפני ר"י בר' בון וכו':
עיקרא לית לה תמליוסים. עיקר דין זה שיזכה הבן בהבית או במטלטלים המונחים בבית שהשיאו בו אין לו יסוד דהוא כמלתא בלא טעמא כדאמרינן בבבלי:
ורבנין. וחכמים בונין ועולין עליו כלומר שמחדשין בו דברים דכיון דחידוש הוא הבו דלא להוסיף עליו וקסבר אפי' לא א"ל לשאילה לא זכה בו הבן:
את אמר האב פוסק ע"י בתו אפי' היא בוגרת. מיבעיא ליה מי אמרי' דדוקא בבתו נערה הוא דהדברים נקנין באמירה דמטא הנאה לידיה שכסף קידושיה שלו אבל בבוגרת לא או דלמא אף בבוגרת:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
ה"ג ולא אח ע"י אחותו ואפי' היא קטנה. וכ"ה גי' הרי"ף ר"פ הנושא:
שנייא היא וכו'. סיומא דפשיטות הוא וכי יש לחלק באח בין נערה ובוגרת וכי היכי דסיפא בין בנערה בין בבוגרת איירי ה"ה רישא דאב פוסק ע"י בתו בין בנערה בין בבוגרת איירי:
ה"ג אפי' אחר נישמעינה מן הדא וכו' כ"ש אחר. וה"פ כ"ש אחר דלא מהני באמירה בעלמא:
אף למדת הדין כן. אף לענין חיוב ממון כגון שא"ל קח השדה וכו' הדין כן שאין נקנין הדברים באמירה לאב:
כיני מתני'. כן היא משנתינו דוקא אם הוסיף לאחר בעילה הראשונה הוא דלא בעי קנין דבשביל חיבת לילה הראשון שבעל גמר ומקני אבל אח"כ צריך קנין ממש:
בעל. וגירשה לאחר בעילה הראשונה והחזירה והוסיף לה אח"כ אמרינן דעדיין חיבת בעילה הראשונה קיימת וא"צ קנין א"נ אבעילה הראשונה שלאחר שהחזירה קאי שהיא כחיבת לילה הראשונה שלאחר הנישואין הראשונים ונקנין הדברים באמירה:
בעל. בעילה הראשונה ומת ונפלה לפני יבם אם הוסיף לה היבם באמירה בעלמא קנה אי נמי אף שכבר היתה נשואה לבעלה הראשון ימים רבי' אם הוסיף לה היבם נקנה באמירה דלדידיה חיבת לילה הראשונה עדיין קיימת:
ה"ג אמר ר' ינאי אמרו לר"ח צא וקרא. שר' חנני' הי' קורא בתורה בבהכ"נ והיה נקרא ר' חנניה קרא וא"ל שאין לו עסק בהלכות שאין הלכה כראב"ע:
אמר ר"י סי' הוה לן. בהלכות אלו דחזקיה ורבי יונתן אמרו דבר אחד וממילא שמעינן דר' יונתן אמר דהלכה כראב"ע:

ה"ג ומר חזקיה הלכה כר"ש בן מנסיא היא דראב"ע היא דר"ש בן מנסיא. וה"פ כיון דאמר חזקיה דהלכה כר"ש בן מנסיא ממילא הלכה כראב"ע דהא תרווייהו בחדא שיטתא קיימי דאזלינן בתר אומדנא:

ומר רבי ינאי וכו'. ואיך אמר רבי ינאי לר"ח צא וקרא דאין הלכה כראב"ע הא לפי סימנא דאית לן הלכה כראב"ע:

וכן נפק עובדא. הבני ישיבה נמנו וגמרו הלכה למעשה כראב"ע:

הלכה ב

מתני' **והיא כותבת התקבלתי**. אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת שנתקבלה:

גמ' **מיסבר סבר ר"י וכו'**. מדקאמר שהיא כותבת התקבלתי ממך מנה ובאלמנה חמשים זוז ולא קאמר שהיא כותבת התקבלתי ממך הכל וה"מ למתני בתולה ואלמנה בחדא בבא אלא ש"מ דקסבר רבי יהודה שאין פוחתין לבתולה ממנה ולאלמנה מחמשים זוז לכך הוצרך למיתנייהו בתרתי בבי:

ופריך ויכתוב כן משעה ראשונה. לבתולה כתובה מנה ולאלמנה חמשים זוז:

ומשני אלא בפוחת והולך. מודה ר"י שאסור לעשות כן לכתחלה לכתוב לבתולה פחות ממאתים ולאלמנה ממנה דקא עקר לתקנת חכמים אבל אח"כ מותר לפחות:

ופריך ויכתוב שנתקבלתי ממך. דמשמע שנתקבלה המעות ע"י מחילה אבל התקבלתי משמע שקיבלה המעות דמיחזי כשקרא:

אף ר"י מודה. דלא מהני מחילה דעוקר תקנת חכמי':

אין הוא בתחלה וכו'. איזה הוא בתחלה ואיזהו בסוף:

עד שלא בעל. זהו בתחלה ומשבעל זהו בסוף:

עד שלא כנס. לחופה זהו בתחלה ומשכנס לחופה אפי' קודם הבעילה זהו בסוף:

לא בעל לאחר כניסתה לחופה אלא גירשה מיד ואח"כ החזירה מיבעיא לי' לר' זעירא אם זו היא בתחלה או היא לבסוף:

תנאי כתובה. תוספת ובנין דיכרין וכל השנוייי' בפ' נערה:

ע"מ שלא לזונה ושלא לפרנסה. אע"ג דמדאורייתא חייב לה דכתיב שארה כסותה לא יגרע דקסברי רבנן המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו קיים א"כ קסברי מזונות וכתובת אשה מדרבנן וכי היכי דמצי להתנות על מזונות ה"ה אכתובה נמי מצי להתנות:

וכיון שבאו שני רעבון. ולא היה סיפוק בידה לפרנסו וחלקו הנכסים בינו לבינה:

התחילה קובלת עליו לחכמי ישראל. שאינו מפרנסה:

היא נאמנת עלי יותר מן הכל. שתאמר איך התניתי עמה:

ה"ג אמרה להן בודאי כך התניתי אמרו לה אין לאחר קנין כלום. וכ"ה בתוספתא פרק ד' וה"פ אמרה אע"פ שכך התניתי אינו בדין שיניחני בלא פרנסה או שאין הקנין כלום כר"מ ור"י והם אמרו אין אחר קנין כלום דלית הלכתא כר"מ ור"י:

הלכה ג

מתני' **נותנין לבתולה**. זמן לכנסה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקדשה להזהירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה:

לפרנס את עצמה. בתכשיטיה:

י"ב חדש. דכתיב תשב הנערה אתנו ימים ומאי ימי' שנה דכתיב ימים תהיה גאולתו והיינו שנה:

לפרנס עצמו. בצרכי סעודה וחופה:

ולאלמנה ל' יום. שאינה טורחת כ"כ בתכשיטיה שכבר יש בידה:

ולא נישאו. שהבעלים מעכבין:

ואוכלת בתרומה. אם כהן הוא והיא ישראלית שמשעה שקדשה אוכלת בתרומה מן התורה דכתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וזו קנין כספו היא אלא דרבנן גזרו על בת ישראל המאורסת לכהן שלא תאכל בתרומה גזרה שמא ימזגו כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה וכשהגיע הזמן בעלה מיחד לה מקום ומאכילה שם וליכא למגזר:

נותנים לה הכל תרומה. אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין:

מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה:

גמ' **ה"ג תני הבוגרת כתבועה ונותנים לה י"ב חדש וכ"ה בתוספתא רפ"ה**. וה"פ הבוגרת משעה שבגרה היא כתבועה כאלו תבע הבעל להכין עצמה לנישואין:

ונותנין לה. לבוגרת לאחר שנתקדשה ולאלמנה שלשים יום:

ופריך תנינן במתני' נותנין וכו' משתבעה הבעל. משמע דנותנים לארוסה י"ב חדש ובברייתא תני שאין נותנין לארוסה אלא ל' יום א"נ בברייתא משמע שנותנין לה י"ג חדש ובמתני' תנן י"ב חדש:

לאחר בוגרה וכו'. כולא הך ברייתא בבוגרת איירי וה"ק נותנין לבוגרת י"ב חדש משעה שבגרה ואם נתארסה אחר י"ב חדש משעה שבגרה נותנין לה ל' יום כאלמנה שנותנין לה ל' יום:

ה"ג ואמר לה לא כבר הזמנת יכולה היא לומר חיבתו עלי מן הראשון. וה"פ אם נתאלמנה מן האירוסין וא"ל השני כבר הזמנת תכשיטין י"ב חדש לפני הראשון וסגי השתא בשלשים יום יכולה היא לומר שהשני חביב עליה מן הראשון וצריכה להכין

תכשיטיה מחדש י"ב חדש וכשהשני בחור וכשנתקדשה לשניהם קודם שעברו יב"ח אחר ימי הבגרות איירי:

והוא בעי מיסב. והבעל רוצה לישא לאחר ל' יום:

והיא בעיא מיסב. לאחר ל' יום והוא אינו רוצה שגם לאיש נותנין י"ב חדש כדתנן במתני' שומעין לה. שמא אינה יכולה לסבול:

מתו בעליהן. לאחר י"ב חדש וי"מ מתו בעליהן לאחר שנישאו ולצדדין קתני:

והוא ששלם. י"ב חדש ברביעי בשבת דה"מ למנסבה ביומא דמשלם זימנא כדתנן בריש מכלתין בתולה נישאת ליום ד' אבל אם שלמו יב"ח ביום אחר פטור עד יום הרביעי:

תריהון אמרין. דלכך פטור כשכלה הזמן בג' או בה' דנעשה כמו שחבשוהו הדייני' דפטור מטעם אונס ה"נ אונס הוא מתקנת חכמי':

אם היתה עיכובה מחמתו. כגון שחלה הוא מעלה לה מזונות:

שהתרומה מצוי בכל מקום. ולמה לנו להטריח אותו:

שהנשים מצויות לטמא טהרות. בעת נדתן וצריכות המחצה לימי נדותה:

נותנין לה כפליים בחולין. קסבר לא מטרחינן למוכרה בשווי' אלא נותן לה תרומה הרבה כדי שתמכרנה בזול ותמצא לוקחין הרבה:

הלכה ד

מתני' **היבם אינו מאכיל בתרומה**. בעודה שומרת יבם דכתיב וכהן כי יקנה נפש קניין כספו וגו' והאי קנין אחיו הוא:

עשתה ששה חדשים. מהנך י"ב חדש הקבועים לה משתבעה הבעל:

או אפי' וכו'. אע"ג דרובא בפני הבעל כיון דלא נתחייב במזונותיה בחייו אינה אוכלת בתרומה:

זו משנה ראשונה. דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה:

אין האשה אוכלת. דחיישינן שמא ימצא בה מום ונמצאת זרה למפרע שהיה מקחו מקח טעות:

גמ' **כל ג' חדשי' הראשונים**. לאחר מיתת בעלה שאינה יכולה לא להנשא ולא להתייבם כדתנן ר"פ החולץ ניזונית משל בעלה:

עמד יבמה בדין. ואמרה לו או כנוס או חלוץ וברח ניזונית משל יבם:

חלה. לאחר שעמד בדין:

והלך לו למדינת הים. לאחר שעמד בדין:

מוגדת. מושכת כלומר הרי אני מושך ימי אלמנותי בבית בעלי ואיני רוצה להנשא לאחר:

שומעין לה. והיורשים חייבין במזונותיה:

האומר איני חולץ. אלא לייבם ומעכב' כאומר איני מגרש את אשתי שודאי חייב במזונותיה:

וכהן כי יקנה נפש קנין כספו. והך נמי קניין כספו היא:

דלא כן. דאל"כ שאין זו קרויה קניין כספו א"כ אף שפחתו לא תאכל בתרומה דמה בין זו לשפחה:

לכשיתחייב במזונותיה. דחיישינן שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה אבל משחייב במזונותיה מיחד לה מקום:

שאין הביאה קונה אותה להאכילה בתרומה. אם בא עליה כהן ולא קנאה בכסף אינה אוכלת דבעינן קנין כספו וקידושין נמי לא תפסי בה שתהא מקודשת לו בביאה זו שהרי אין קידושין תופסין בשפחה:

הכסף קונה אותה להאכיל בתרומה. דכתיב קנין כספו הוא יאכל בו:

אשה שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה. דכתיב כל טהור בביתך יאכל אותו:

כל טהור בביתך יאכלנו. משתיכנס לביתך והיינו חופה:

דו יכיל מימר ליה. שהוא בן בג בג יכול למימר ולהשיב על הק"ו מה לשפחה כנענית שנקנית בחזקה וכו':

הלכה ה

מתני' **המקדיש מעשה ידי אשתו**. לקמן במתני' מפרש מה היא עושה לו משקל חמש סלעים וכו':

הרי זו עושה ואוכלת. אין מעשה ידיה קדוש על פיו דכיון שתקנו מעשה ידיה תחת מזונות לפיכך היא עושה ואוכלת:

המותר. בגמרא מפרש:

ר"מ אומר הקדש. מפרש בגמרא:

גמ' **ה"ג רמ"א הקדש כשלו ור"י הסנדלר אומר חולין כשלה**. וה"פ רבי מאיר אומר הקדש הוא דהמותר הוא כשלו ויכול להקדישו ור"י סובר דהמותר הוא כשלה הלכך חולין הוא דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ואפשר לקיים הגי' שלפנינו ואליבא דרשב"ל קאמר דתרווייהו ס"ל דהוא כשלו וטעמו דר"י הסנדלר משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ומעשה ידיה שלא עשאתן עדיין דבר שלא בא לעולם הם וכן נראה עיקר:

במותר מה' סלעים פליגין. הא דתנן במתני' המותר היינו מותר מעשה ידיה שהיא מחוייבת לעשות לו והוא המותר ממשקל ה' סלעים בצמר כדתנן לקמן בפרקין ומחיים הוא קדוש:

תיפתר לה. תפרש למתני' ה"ג ותנינן אם אינו נותן לה מעה כסף וכו'. וכ"ה לקמן ר"פ מציאת האשה וה"פ מדתנן לקמן בפרקין אם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה ש"מ דתקנו מותר תחת מזונות ומעשה ידיה תחת מעה כסף הלכך עושה ואוכלת כיון דאינו נותן לה מעה כסף אבל המותר הקדש כיון דמעלה לה מזונות וקסבר ר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה ואין אדם מוציא דבריו לבטלה ואדם יודע שאין אדם מקדיש דשלב"ל וגמר ואמר לשם ידים עצמן שיקדשו לשמים וידים איתנהו בעולם ור"י הסנדלר סובר כיון דלא אמר יקדשו ידיך אלא מעשה ידיה ה"ל כמקדיש דשלב"ל וה"ל חולין לישנא אחרינא ר"י הסנדלר קסבר אינו יכול לכופה למעשה ידיה א"כ אין גופה קנוי לו ולא חל הקדשו על הידים עצמן ומעשה ידיה ה"ל דשלב"ל וקסבר תיקנו מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה וה"ה דה"מ למפלגו במעשה ידי' עצמן בשאינו מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף אלא דאין רגילות למיעבד הכי א"נ קסבר רשב"ל בשאינה ניזונת אף מעשה ידיה שלה דאפי' לעבד עברי אינו יכול לומר עשה עמי ואיני זנך כ"ש אשתו:

במותר אחר מיתה פליגין. כשהותירה ממעשה ידיה ומתה פליגי:

דו א"ל. דהוא מוקי למתני' בשאינו מעלה לה מזונות וקסבר ר"מ אדם מקדיש ור"י סובר כיון שעדיין לא מתה ואין לו רשות במותר הואיל ואינו מעלה לה מזונות ה"ל דשלב"ל ואין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דאי במעלה לה מזונות אמאי תני רישא הרי זו עושה ואוכלת דהא קסבר ר"י תקנו מזונות תחת מעשה ידיה:

אבל אם מעלה לה מזונות ד"ה קדשו. מעשה ידיה דקסבר ר"י דלכ"ע אמרינן אין אדם מוציא דבריו לבטלה והרי זה כאומר יקדשו ידיך לשמים וה"ל דבר שבא לעולם:

ואין כל וכו'. לר"י פריך דקס"ד דקסבר ר"י לד"ה אדם מקדיש דשלב"ל ולר"י הסנדלר לא קדיש משום דבשעת ההקדש לא היה לו זכות בו כיון דאינו מעלה לה מזונות וקשיא הא מיהת משועבד המותר לבעל לאכילת פירות אפי' בחייה ולמה יהיה חולין המותר לאחר מיתתה:

מעשה ידים ראויין לקדש משעה הראשונה. דאדם מקדיש דשלב"ל ור"י הסנדלר קסבר אין אדם מקדיש דשלב"ל ומעשה ידיה לחוד אין ראויין להקדש אלא ידיה עצמן וכיון דאינו מעלה לה מזונות ה"ל כדבר שאינו שלו ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו:

במצודתי. של חיות ועופות ודגים וקשה הא אין מקדיש דשלב"ל. ה"ג בלוה לתכריכי אביו. ומשני הא דדבריו קיימין היינו משום כבוד אביו שלא לשהותו בבזיון גמר ומקני אע"ג דה"ל דשלב"ל:

והוא שתהא מצודה פרוסה בפניו. דאם אינה פרוסה ה"ל כדשלב"ל:

אף לקדש לא קדשו. אפי' אמר מה שאירש מאבא היום או מה שתעלה מצודתי היום להוי הקדש ואפי' מצודה פרוסה לא קדיש:

ופריך למה וכו'. כלומר מה דעתך דלא קדיש משום פלוגתא דר"מ ור"י הסנדלר והלכתא כר"י דאין אדם מקדיש דשלב"ל:

ה"ג אימר שנייא היא. דלמא שאני הקדש דהכא דה"ל כמצודה שאינה מצויה דרוב נשים אינן עושות יותר ממזונותיהן או מחמש סלעים אבל המקדיש מה שתעלה מצודתי ומצודתו פרוסה לדברי הכל קדוש:

נהיר. זכור שהייתם אומרים אתה ור"י בשם רשב"ל:

הוי רעיין אית ליה לרשב"ל. כלומר מחשבות רבות יש לו א"נ דעין דעין אית ליה לרשב"ל כלומר אמוראי נינהו אליבא דרשב"ל דמדאמר במותר ה' סלעים פליגין וכו' משמע דקסבר דאין טעמו של ר"מ משום דאדם מקדיש דשלב"ל ולפי מאי דאמרינן דאמר רבי שמעון בן לקיש דהקדיש מצודה שאינה מצויה מחלוקת ר"מ ור"י משמע דקסבר דטעמו דר"מ דאדם מקדיש דשלב"ל:

המקדיש מעשה ידי עבדו. ואיירי בשאינו מעלה לו מזונות:

והיה צייד. דהוה ליה כדבר שבא לעולם:

מהו. מי אמרינן יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ומעשה ידיו קדש וה"ל כאשה שמעלה לה מזונות דלדברי הכל קדש כדאמרינן לעיל או דלמא אינו יכול וכיון דאינו מעלה לו מזונות עושה ואוכל דאין ההקדש חל עליו:

נישמעינה מן הדא. תא שמע:

הוא קדש. לדמיו:

ומעשה ידיו חולין. שעושה ואוכל:

מעשה ידי עבדו. אם לא הקדיש אלא מעשה ידיו. ומעשה ידיו הקדש. דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך:

נוטל. הרב:

נזקו. דעבד והיינו שבת קטנה כמה יכול ליטול להיות שומר קישואין אפי' בלא ידו דדמי דכולא ידו וזהו שבת גדולה כבר אמר פגמו וריפוי לא קחשיב דעבד הוא דבעי ליה לרפאות את עצמו:

והלה. אותו העבד יצא ויתפרנס מן הצדקה דיכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך:
ה"ג יוציא מהן לפרנסתו והשאר קודש. וכ"ה בב"ק פ"ח וה"פ ש"מ שאינו יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך דאיך יאכל העבד ממעשה ידיו אחרי שהוא קודש ומברייתא דבסמוך המקדיש את עבדו הוא קדש ומעשה ידיו חולין נמי ה"מ למפרך אלא דהך ברייתא גופא קשיא רישא וסיפא אהדדי:
ה"ג לא על דעתו שימות עבדו. וה"פ לא הקדיש עבדו מתחלה אלא לדמיו ולא מעשה ידיו א"נ הקדש גופא ניחא ליה שלא ימות עבדו ברעב. ובב"ק הגירסא א"ר אחא מצווין ישראל לפרנס בני חורין יותר מעבדים:
ופריך. לא כן אר"י וכו' והלה יצא ויתפרנס מן הצדקה. ולמה לא יהיו מעשה ידיו הקדש ויתפרנס מן הצדקה:
מצווין ישראל לפרנס קוטעים. בעלי מומין מצד רחמנות אפי' עבדים אבל כשהוא שלם לא ירחמו עליו ולא יאמינו לו שהוא הקדש וימות ברעב אם לא יהנה ממעשה ידיו:
מן כל מה. שאכל נתן גם לעבדו הכנעני ממנו לאכול:
הלא בבטן וגומר. רישא דקרא אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי הלא בבטן וגו' מיהו ר"י ממדת חסידות הוא דהוה עביד אבל ע"פ הדין יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך אלא תיזון מן הצדקה דאל"כ קשיא דר"י אדר"י והכי מסיק התם בב"ק:

הלכה ו

מתני' **טוחנת**. בריחים של יד שהם קטנים ואם הן ריחים גדולים מכינה כל צרכי הטחינה שנותנת דבר הנטחן לאפרכס וקולטת הקמח:
ואופה. פת:
הכניסה לו שפחה אחת. שפחה ממש או מעות או נכסים לקנות בהם שפחה אחת:
יושבת בקתדרא. על כסא המנוחה ואינה הולכת בשליחותו לכאן ולכאן:
אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה. כגון שאומר הנאת תשמישך אסור עלי אם תעשה מלאכה:
שיעמום. בהלה תמהון לבב מתרגמינן שעמומית לבא:
גמ' **שבעה גופי מלאכות**. כלומר מלאכות שהן עיקר לצרכי הבית שהן שבעה אותן מנו חכמים במתני' וה"ה כל שאר מלאכות חייבת האשה לעשותן אלא לפי שאינן עיקר לא מנו חכמים אותן:
לא אמר. תנא דמתני' אלא בנה למעט תאומים דאם ילדה תאומים אינה חייבת להניק שתיהן:

ולמה אמר בנה. ולא תנן ומניקה את בנו דאיכא למשמע מיניה נמי לאפוקי תאומים:
שלא תינק בן חברתה. בן בעלה מאשה אחרת אינה חייבת להניק:
ה"ג אין האיש כופה את אשתו שתניק בן חברתה ואין האשה כופה את בעלה שתניק בנו של חבירו. דיכול לומר דממעטת ע"י כך מזונות בנו ולא אמרינן אי לאו דהויא לה מותר לא הוה ממציא ליה:
ה"ג נדרה שלא להניק את בנה בש"א שומטין את הדד מתוך פיו. כלומר חל הנדר ולא תניקנו:
כופה אותה. להניקו דמשעבדא לי' להניק ולא חל הנדר:
אבל אם היה מכירה. שאינו רוצה לינק מאחרת:
כמה. חדשים יהא לולד דאית לך למימר שמכירה ואינו יונק מאשה אחרת:
מסתכל ביה. כמתמי' על שמועתו:
א"ל מה את מסתכל בי. משום דקשי' לך דאמר שמואל משהניק בו שלשה ימי' מכירה:
שמואל כדעתי'. שמואל לשיטתו שהוא שיער בנפשו שהוא היה חריף:
חכים אנא. מכיר אני את המיילדת שלי שבצאתו מרחם היה בו דעת להכיר:
לגזירה דגזרין לי. למוהלים שמלו אותי:
חכים אנא לנשיי'. מכיר אני לנשים שהיו עם אמי בשעה שכרעה לילד עמו שכשנולד מתה אמו:
כיונק שקץ. כאלו יונק דבר משוקץ:
פירש. לאחר כ"ד חדש:
עד איכן. כמה ישהא דליהוי פרישה:
תני. בבריית' מעת לעת והיינו כוותי' דרב:
בשאינו של סכנה. כלומר הא דאמרן בפירש מתוך בוריו אין מחזירין אותו דוקא בשאין שם סכנה שאינה מניקה אותו אבל במקום דאיכא חשש סכנה להאשה או לולדה אפי' לאחר שפירש כמה ימים לאחר כ"ד חדש מחזירין אותו:
אלא אפי' היא ראוי' להכניס. שהכניסה לו נדוניא רבה ויש כדאי למביאה נדוניא זו לקנות ממקצתה שפחות להכניס ולשמשה:
אשתו עולה עמו ולא יורדת עמו. כגון שנתעשר ויש לו ממון שראוי לקנות שפחה חייב לקנותה כדי שתפטור אשתו ממלאכות הכבדות:
אלמנה ובניה. שהיא ובנותיה ניזונות מתנאי הכתובה שאפי' כבודן ביותר אין להן אלא דבר המספיק כפי הירושה הנשארת:

הפועלין. שנשכרו למלאכה אצל בעל הבית ופסק עמהן מזונות אם העני צריך ליתן להן כמה שפסק עמהם ואם העשיר מוסיף להם מזונות:
הבת. לענין עישור נכסים אם נתקלקלו הנכסים לאחר מיתת אביהן אין ההפסד על הבת ואם נתרבו הנכסים אין לה חלק בהן א"נ אם קיבל עליו לזון בת אשתו איירי:
ופריך ותכניס שפחה אחת לכל הדברים. שתוכל לומר לבעלה הא איכא אשה אחרת דטרחת עבורה ולמה תנן במתני' אינה מבשלת וכו' משמע הא שאר מלאכות צריכה האשה לעשותן:
מפני חייה של שפחה. דמצי לומר אי טרחא קמאי דידי ודידך מי מטריח עבור השפחה כדי צרכה:
ע"י שהדברים הללו. לטחון ולבשל ושאר המלאכות השנויים במשנה מלאכות בזיון הם תנן שהשפחה צריכה לעשותן וכ"ש שאר מלאכות:
שאין דרך וכו'. פלג"ג אר' בון וקסבר דשאר מלאכות צריכה האשה לעשותן כדי שלא תהיה יושבת בטל בתוך ביתה:
מה נפיק מן ביניהון. מה איכא בין הנך תרי טעמי:
הכי גרסינן הרי הכניסה לו עבדים אין תימר משום שחייבת לו אפילו הכניסה לו עבדים אין תימר וכו':
לא מסתברא. לך שהטעם משום שהיא חייבת לו לעשות ג' מלאכות אלו:
א"ל אף אני סובר כן. שהטעם משום שהיא משועבד' לו:
ותני כן. ותניא נמי הכי:
ומשלבקת את השפיות. פושט וקורע את השפתים ע"י שהיא צריכה לשרות החוט תמיד ברוק:

הלכה ז

מתני' **המדיר את אשתו**. כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אבל הנאת תשמישי עליך לא מיתסרא דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע:
בש"א שתי שבתות. אם הדירה ב' שבתות תמתין ואם יותר יוציא ויתן כתובה:
הטיילים. שאין להם לא מלאכה ולא סחורה:
החמרים. שיוצאין לכפרים להביא תבואה למכור בשוק:
הגמלין. סוחרי חבילות ומביאין על הגמלים ממקום רחוק:
הספנים. פורשין לים הגדול לקצווי ארץ:
גמ' **כימי לידת נקבה**. ששוהא שבועיים מתשמיש:
בתיהן. נשותיהן:

אפי' כמה. הרבה:
וישלחם לבנונה וגו'. ופליג אסתמא דש"ס וקסבר אפילו ברשות לא יותר משלשים יום:
ושני חדשים בביתם. שהרי שלשים אלף איש היה המס וישלח לבנון עשרת אלפים בחדש כשמחליפין אלו הולכין עשרת אלפים אחרים ובחדש הג' עשרת אלפים שלישים נמצא שעמדו הראשונים בביתם שני חדשים וכן כולם בחילופיהם כך:
הבאה והיוצאת. בד"ה כתיב במחלוקת שהיו עובדים את דוד כל מחלקות חדש ומדהוה ליה למכתב המשרתים את המלך לכל דבר מחלקות היוצאת והבאה למה לי אלא ללמד שהיו שתי מחלקות נצבים ומשרתים שמשרתים עם השאר זו ששה חדשים בדילוג וזו ששה חדשים בדילוג זו באה וזו יוצאת מדי חדש בחדשו:
ופריך הכא. ברישא תנן הפועלים שבת אחת משמע דעונתן משבת לשבת ובסיפא תנן הפועלים שתים בשבת הפועלים יוצאין שלא ברשות. נשיהם שבת אחת ורישא דמתני' דתנן שבת אחת בכהאי גוונא איירי שרשאים לשנות ולבטל עונה ממה שהיה מנהגם תחלה שדרכן שתי פעמים בשבת כדתנן בסיפא:
שאר זה דרך ארץ. הא דכתיב בקרא שארה כסותה ועונתה לא יגרע מפרש שאר היינו תשמיש:
אל כל שאר בשרו. לא תקרבו לגלות ערוה:
ויענך וירעיבך. וה"ק קרא עונתה לא יגרע דבר שהוא כעינוי כשמונעו ממנה:
אם תענה את בנותי. היינו שימנע מהן תשמיש שהוא כעינוי:
לפי השאר. זקנה קשה לה משאוי ואינה יכולה לסבול בגדים רחבים וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהם:
לפי העונה. לפי העת אם חמה אם צנה:
מנ"ל. לראב"י שחייב הבעל במזונות אשתו:
שאין בהם קיום נפש. כגון כסות:
מנ"ל. לראב"י שחייב הבעל שלא למנוע ממנה תשמיש:
עד שלא נישאת מכאן. שלא נשאה לכתחלה לשם כך:
למד ר"א. דמתני' שיש לחלק בעונת התשמיש כפי הטורח שמוטל על הזכר:
חד לעשרה. לפי שהן פנויין ממלאכה דרכן להרבות בתשמיש ולעבר עשרה נקבות ובהמה משנתעברה שוב אינה מקבלת זכר:
ובניהם. ובנאיהם זכר כנגד נקבה לפי שהזכר עושה מלאכה כבדה:
הן. הגמלים:
לפיכך לא פרסמו הכתוב. וכתב הזכר בלשון בניהם:

דאינון לעיי. שהן יגעין במלאכה וממעטין בתשמיש:
חד לתרי. דסתם שווריי לחרישה עומדים ואין עבודת החרישה תמידית משא"כ החמורים למשא תמידית הן עומדין:
לא מסתברא. וכי לא מסתברא לעשותן כספנין שעונתן לששה חדשי' שהן מטריחין עצמן הרבה:
אוכלת עמו מלילי שבת וכו'. דתנן לקמן בפרקין:
בלשון נקיה. תני תנא אוכלת וכוונתו תשמיש שאפי' גמל וספן המשרה אשתו ע"י שליש חייב בתשמיש בכל לילי שבת א"נ אתלמידים קאמר רב דעונתן בכל לילי שבת ולשון זה נראה עיקר:

הלכה ח

מתני' **המורד**. מתשמיש אבל ממלאכה כופין אותה לעשות מלאכה ולא דיינינן לה כמורדת:
טרפעיקים. כל טרפעיק משקל ו' שעורי' של כסף צרוף:
עד כנגד כתובתה. ואח"כ נותן לה גט ויוצאת בלא כתובה אבל אינו משהה אותה כדי לפחות על הנכסים שנפלו לה מבית אביה ולהפסידה:
שלשה דינרים. בגמ' מפרש מ"ש הוא מינה דידה:
גמ' **ופריך הכא**. באישה מורד תנן שמוסיפין לה ג' דינרים ובאשה המורדת תנן ברישא שפוחתין לה שבעה דינרין בשבת:
היא ע"י שהיא חייבת. לעשות לבעלה שבע מלאכות כדתנן לעיל בפרקין לפיכך פוחתין לה שבעה דינרין:
והוא ע"י שהוא חייב. לאשתו שלשה שארה כסותה ועונתה לפיכך מוסיפין לה שלשה:
ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך איך תנן סתמא בדידה שבעה הא בהכניסה לו שפחות אין לפחות לה כלום שאינה חייבת לפחות לו שום מלאכה א"נ קשיא ליה א"כ בהכניסה לו שפחות אין פוחתין לה כלום מה הועילו חכמים בתקנתן:
הגע עצמך שהתנה וכו'. ותו אם התנה הבעל שלא יתחייב בשאר כסות ועונה כדאמרי' לעיל בפרקין שיכול הבעל להתנות על כך לדבריך לא יוסיפו לה כלום כשמורד הבעל בתמיה וכי לא ראוי לקנוס על כך:
מאי כדון. מעתה מ"ט יש בדבר:
כיי. כי האי דאמר ר"י:
צערו של איש. בבטול עונתו הוא יותר מדידה לפיכך פוחתין לה יותר:
ותאלצהו. ל' דוחק ומצוקה:

מאי ותאלצהו. הא כבר כתיב ויהי כי הציקה לו:
שהיתה שומטת עצמה מתחתיו. בשעת תשמיש:
היא לא קצרה נפשה למות. ש"מ דצערו של איש מרובה:
וי"א. דמכאן אין ראיה לכך לא קצרה נפשה לפי שזנתה מאחרים:
ופריך כ"ש דתבעה. אלו זנתה מאחרים כ"ש שהיה לה לתבוע תשמיש שמשון:
האבר הזה. אבר התשמיש:
הרעיבתו. תאותו נחלשת והוא שבע:
השביעתו. בתשמיש תאותו מתחזקת והוא רעב ומתאוה תמיד:
וכר"א. דאמר לעיל במתני' שיש עונה קבועה לכל אחד מיבעיא לן אשת הספן המורדת פוחתין לה כל שבת שבעה דינרין או דלמא כל ששה חדשים שבעה דינרין דהא אין הפחת אלא משום ביטול תשמיש ועונתו אחת לששה חדשים:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
מה אנן קיימין. במאי עסקינן:
התורה המרדתו עליו. הא מן התורה אסורה לו:
הרי אינה ראוי' למרוד. באותו זמן ואפ"ה כותבין כדי לפחות כתובתה הואיל שכבר מרדה בעת טהרתה לפי שאין לו פת בסלו:
וכא פוחת. ה"נ ספן לר"א מיד שהתחילה למרוד פוחתין לה כל שבת שבעה דינרין דאין לו פת בסלו:
מפרא פרנון. מתוספת כתובה דידה ולת"ק מיבעיא ליה וי"מ מפרא פרנון היינו נכסי מלוג שלה:
לא אמר. לא פליגי ר' יוסי וחכמים אלא בירושה שהיא דבר שאינו מצוי אבל תוספת כתובה לדברי הכל פוחתין:
ה"ג ה"ק בשם שמואל אין כותבין וכו':
כאן כמשנה הראשונה. שאמרו מצות יבום קודמת למצות חליצה שהיו מכוונין לשם מצוה לפיכך תני ר"ח כותבין אגרת מרד על שומרת יבם:
כאן. הא דאמר שמואל אין כותבין היינו למשנה אחרונה שראו שאין מכוונין לשם מצוה ואמרו מצות חליצה קודמת:
אפי' תימר כן. דאף מאי דתני ר"ח הוא למשנה אחרונה ליכא נפקא מיניה לדינא דעכשיו אין כותבין אגרת מרד כלל:
ה"ג ב"ד שאחריהן אמרו מתרין בה ד' שבתות וכו'. וה"פ ב"ד שלאחר ר"י ור"י תקנו שמתרין בה ד' שבתות ואח"כ מפסדת כתובתה ואפי' שומרת יבם וכ"ה בתוספתא

בפרקין רבותינו תקנו שיהא מתרין בה ד' שבתות ואח"כ מפסדת כתובתה אפי' היא ק' מנה אחת ארוסה ואחת נשואה ואחת שומרת יבם אפי' נדה אפי' חולה:

אין לה בליות. בגדים שהכניסה לו בנדונייתה שמאום עליו בכתובתה ועדיין הבלאות קיימין תפסיד אותם:

ומורדת יש לה. בלאות הקיימין:

אילין דכתבין. הנך שכותבין בשטרות קודם החופה אם שנא הוא אותה אחר החופה או אם תשנא היא אותו יותן לה כך וכך תנאי ממון הוא יכל תנאי שבממון קיים:

הלכה ט

מתני' **המשרה את אשתו ע"י שליש**. שנותן לה מזונותיה ע"י אפטרופס ואינה אוכלת עמו תרגום ויכרה להם כרה גדולה שירותא:

לא יפחות לה. בכל שבוע:

לא פסק לה שעורים. כפלים מן החטים:

שהיה סמוך לאדום. ששם השעורים רעות:

הלכה י

דבלה. תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל ולא במדה:

מפץ. רך ממחצלת:

ה"ג ואם אין לו מפץ נותנים לה מחצלת:

כפה. צעיף אחד משנה לשנה:

ומנעל ממועד למועד. מנעלים חדשים לכל ג' רגלים:

חדשים. קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים:

והשחקים שלה. אף כשיקנה לה חדשים שצריכה להם להתכסות בהם בימי נדותה:

גמ' **לדרומה**. שאדום היה בצד דרום של ארץ ישראל:

מנה וארבע ריטלין. והן תאנים גרועות צריך להוסיף ד' על המנה ול"נ שהן ד' משקלות קטנות שצריך להוסיף לקלבון:

ה"ג הותירה מזונות שלו הותירה בליות שלה וכו' בין שהותירה בליות שלהם וכן הגירסא בר"ן וכ"ה בבבלי. וה"פ הותירה מזונות כגון אשה שמזונות הקצובין לה במשנתינו עודפין לה שאינה רעבתנית המותר לבעלה אבל מותר בלאות שלה להתכסו' בהן בימי נדות' שלא תתגנה על בעלה אבל אלמנה הניזונית מנכסי יתומי' ועליהם ליתן לה כלים של נ' זוז משנה לשנה מותר בלאות נמי ליתומים דלא איכפת להו שתתגנה:

הלכה יא

מתני' **ונותן לה מעה כסף**. לכל שבת לצורך דברים קטני' כגון פרוטה לכבוס או למרחץ:
ואוכלת עמו. מפרש בגמרא:
מעשה ידיה. כלומר מה שעושה מותר על מזונותיה:
שתי. קשה לטוות כפלים כשל ערב ומשקל סלע שביהוד' כפלי' כסלע שבגליל:
הכל לפי כבודו. וכמנהג המדינה:
גמ' **דברים אמורי' לשון נקי**. הא דתנן ואוכלת עמו היינו תשמיש אלא ששנאו בלשון נקי כדכתיב אכלה ומחתה פיה:
אכילה ממש. והיינו טעמא לפי שלילי שבת ליל עונה אוכלת נמי עמו משלו:
ה"ג ע"ד דרב אוכלת משלה וע"ד דר"י אוכלת משלו. וה"פ ואיכא בינייהו לרב מזונותיה בלילי שבת משלה ולר"י מזונותיה בלילי שבת משלו:
ועשירות שותות. לפיכך פוסקין להן יין:
והתני. בניחותא:
ופריך וב"ד פוסקין יין. לאשה בתמי' ואיך פסקו למרתא יין:
אר"ח בר אדא. לכך אין פוסקין לאשה יין על שם זנות יין וגו' וה"פ יין ותירוש יקח לב לזנות:
ומשני והתנינן וכו' ואריב"ל שמוסיפין לה יין. ה"נ מרתא מניקה היתה:
ה"ג ר"ח רבי אבא בשם רבי יוחנן לתבשילה פסקו. לתת לתבשיל להטעימו ואין פוסקין יין לאשה היינו לשתות:
אעפ"כ. שפסקו לה הרבה כל כך לציקי קדרה קיללה אותן:
מלקטת שעורים. כדי להתפרנס מהן:
אם לא תדעי לך. אם לא תתני כנסת ישראל לב לשמור התורה סופך לצאת בעקבי הצאן ולרעות את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך:
והתני. בניחותא:
שפסקו לה חכמים. כשהיתה שומרת יבם באה לב"ד לפסוק לה צרכיה מנכסי בעלה ופסקו לה ת"ק דינרין לצורך קופה של בשמים להתקשט בהן:
הדרן עלך פרק אף על פי:

פרק ו

הלכה א

מתני' **מציאת האשה**. וירושתה. אם נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה:

ופגמה נזק חבלה אם יחבלו בה:

ובזמן שבגלוי. שהבושה שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובלה:

ילקח בהן קרקע. שהרי זה כשאר נכסים שנופלין לה שהן תלויין:

אוכל פירות בחייה. והקרן שלה אם יגרשנה או ימות ואם תמות היא יורשה:

גמ' **איתפלגון**. פליגי בה ר"י ורשב"ל:

במחלוקת. הא דתנן מציאת האשה לבעלה לא אתיא אלא כר"מ דאמר לעיל פ' אף על פי המקדיש מותר מעשה ידי אשתו הרי זה הקדש א"כ אף מציאתה לבעלה אבל לר"י הסנדלר דאמר המותר חולין דשלה הוא כ"ש מציאתה שלה:

דו פתר לה. שהוא מפרש לפלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר במעלה לה מזונות וכו' ומחיים הוא דפליגי וטעמו דר"מ לפי שיכול לכופה למעשה ידיה הלכך חל ההקדש על הידים עצמן שהיא קנויה לו כשפחה ולא הוה דבר שלא בא לעולם וכיון דקנויה לו כשפחה אף מציאה שלו ור"י הסנדלר קסבר שאינו יכול לכופה א"כ ידיה עצמן אין ההקדש חל עליהן דה"ל כדבר שאינו שלו ואמעשה ידיה אינו חל דה"ל דבר שלא בא לעולם א"כ מציאתה אינה שלו דלא תקנו לו חכמים אלא מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה אבל מציאה אינה בכלל מעשה ידיה ולא בכלל מותר אבל לר' יוחנן דמוקי לפלוגתייהו דר"מ ור"י הסנדלר בשאינו מעלה לה מזונות ולאחר מיתה ובאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם פליגי ותרווייהו סברי שאינו יכול לכופה צריכין לומר דלדברי הכל מציאה בכלל מעשה ידיה או מותר היא ומתני' כר"ע:

מעשה ידים שהן כמציאה. כלומר כי היכי דפליגי במעשה ידיה פליגי נמי במציאה:

ד"ה היא. מתני' דהכא אתיא כר"ע:

הוי דעיין דעיין אית לרשב"ל. הרי דאמוראי איכא אליבא דרשב"ל דמ"ד דרשב"ל אמר במחלוקת סובר כמ"ד לעיל פ' אע"פ משמיה דרשב"ל במותר מחמש סלעים פליגי ומ"ד הכא דרשב"ל אמר ד"ה היא סובר כמ"ד לעיל משמיה דרשב"ל דטעמא דר"מ משום דהוא דשלב"ל:

למי נצרכה. תנא דמתני' לאשמועינן דירושתה הוא אוכל פירות ואין כולה שלו דמלתא דפשיטא הוא מ"ש משאר נכסי מלוג:

לר"מ. איצטרך דקסבר זכת האשה זכה בעלה סד"א כולה שלו קמ"ל דאפ"ה לא זכה הבעל מירושתה אלא הפירות:

תמן תנינן. פ"ק דב"מ:

שיכול לשנותן. לכל מלאכה שירצה הלכך אף הגבהת המציאה בכלל מלאכות בעל הבית היא:

שאינו יכול לשנותן למלאכה אחרת. שלא שכרן מתחלה לכך לפיכך מציאתן שלהן:

אינו יכול לשנותה למלאכה אחרת. דתנן לעיכ פרק אף על פי וכופה לעשות בצמר אבל אינו כופה לעשות מלאכה אחרת ולמה מציאתה לבעלה:

מפני קטטה. שאם לא תתן לו מציאתה ירגיל קטטה עמה:

ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך מה הועילו חכמים בתקנתן הלא תהא מברחת ותאמר שנתן לה אחר מתנה על מנת שאין לבעלה רשות בה:

ומשני קול יוצא למתנה. אם איתא שבמתנה ניתן לה היה הקול יוצא ויראה לשקר שיש לעמוד על השקר ע"י חקירה משא"כ במציאה יש לחוש שמשקרת כיון שאין קול למציאה:

ופריך הגע עצמך שמצאה בעדים. למה לא תהא שלה ובמתני' תנן סתמא משמע שלעולם מציאתה שלו:

ומשני זו מפני זו. כלומר משום לא פלוג תקנו אף מציאה שמצאה בעדים תהא שלו:

בשאין טפולין לאביהן. הח דתנן מציאת בנו ובתו הגדולים הרי אלו שלהן היינו בשאינן סמוכין על שלחן אביהן אבל בסמוכין על שלחן אביהן אפי' גדולים מציאתן לאביהן:

הורי רבי יצחק. בהאי דמגרש אשתו ולא גמר לסלק לה כל דמי כתובתה אלא מקצתה חייב במזונותיה עד שגומר בתשלומי כל כתובתה:

ממרק. גמר כמו קרצו ומירק אחר השחיטה על ידו:

דלא מחסר לה. טעמא דמתני' קאמר למה בושתה שלה כיון דלא מחסר לה מידי שיהי' בזה הפסד לבעלה אלא צערא דגופה הוא שביזה אותה והרי הוא שלה א"נ אדר"י בן בתירה קאי מפני מה יש לבעל שני חלקים בבשתה לפי שעיקר הנזק אליו יגיע וה"ק דלא מחסר לה כ"כ כמו שמחסר לבעלה:

בסתר למה נוטל. אבושת פריך אם הוא בסתר בינו לבינה למה יקח הבעל חלק אחד:

ומשני מפני צערו שמצטער עמה. שאף לאחר שנתביישה עדיין יש לה ולו צער על הבשת ההוא לפיכך יש לו חלק בו א"נ אריב"ב קאי כשהנזק בסתר למה יטול כלום הא אינו רואהו ואינו מגיע לו צער מן הנזק ומשני שמגיע לו שליש נזק ובושת לפי שמצטער עמה על נזקה ובושתה:

הלכה ב

מתני' **ומת חתנו**. ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסק לאחיו:

יכול הוא שיאמר וכו'. או חלוץ או יבם ואלו לאחיו חייב ליתן מה שפסק:

גמ' **ופריך ולא דברים שנקנין באמירה הן**. בתמיה וכיון שכן זכה בהן אחיו ויהא יבם מוציא מיד חמיו בע"כ:

ה"ג פוסק לשם כתובה ע"מ לכנוס. דכל הפוסק דעתו על מנת שיכניסנה הוא וכיון שמת חתנו ולא כנסה אינו חייב לתת לאחיו וי"א מתני' איירי בשהתנה בפירוש ע"מ לכנוס הוא פוסק:

וכיני. וכן היא אם פסק בשעת קידושין כך וכך אני נותן לבתי הקטנה אע"פ שמת חתנו כופין אותו ליתן ואינו יכול לומר לא פסקתי לבתי אלא על מנת שתנשא להראשון דאמרינן כיון דפסק לבתו קנתה:

ופריך הא לגדולה לא. בתמיה כיון דטעמא דפסק לה ולא לחתנו למה לא יתן לגדולה:

ה"ג כופין אותו ליתן גם לקטנה. וה"פ לא מיבעיא לגדולה דיש לה זכיה דצריך ליתן אלא אפי' לקטנה דאין לה יד לזכות לעצמה מדאורייתא כיון דבשעת קידושין פסק צריך ליתן לה:

הלכה ג

מתני' **והוא פוסק כנגדן ט"ו מנה**. אלף דינר הן י' מנה וכשבא החתן לקבל ולכתוב בכתובה כותב שליש יותר שהן ט"ו מנה אם הכניסה לו מעות בעין ובגמרא מפרש טעמא:

וכנגד השום. אם הכניסה לו בגדים ותכשיטים שצריכים שומא הוא פוסק פחות חומש שאם הכניסה לו שום של אלף זוז אינו מקבל עליו אלא ח' מאות ובגמרא מפרש טעמא:

שום במנה ושוה מנה. שפסקה לו בלשון הזה לפיכך אין לו אלא מנה דהלשון משמע אע"פ שלא יהיה שוה אלא מנה יכתוב לה בכתובתה מנה אבל אם פסקה לו שום במנה סתם יש לה להוסיף חומש דהיינו ל"א סלע ודינר:

ובד' מאות שום. כשיקבל עליו החתן לכתוב ד' מאות היא נותנת ת"ק:

ומה שהחתן פוסק. כלומר אף הבגדים שהחתן נותן לה שמקבל עליו אח"כ אף בהן תקנו שיפחות חומש ומשתמש בהן:

גמ' **מה ראו לומר**. בהכניסה לו כספים שהוא מוסיף שליש ובהכניסה בגדים היא מוספת חומש על השום:

שמין דעתה של אשה וכו'. דמדינא כל מה שהיא מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל ולא היא רשאין להשתמש בהן אבל חכמים עשו תקנה ביניהם כשמכנסת שום דהיינו

בגדים וכלים הנישומין שמין דעתה שהיא רוצה להשתמש בכליה ושיפחות הבעל בכתובתה חומש משוויין ואם הכניסה כספים שמין דעת הבעל שרוצה להוסיף שליש כדי להשתמש ולהרויח בהם כל ימי חייו:

לבלות את כליה. כלומר להשתמש בהן עד שיבלו:

זאת אומרת שאין אדם רשאי למכור כלי אשתו. שהרי פוחת חומש בכתובתה כדי שתשתמש בכליה:

דלמא. מעשה שר"ח ור"י ור"א נכנסו לשום לבת ריב"ח כלים ובגדים שהכניסה לבעלה:

אמרין ליה. כלומר בעו מיניה מי אמרינן במכנסת שום לאחר שפיחת החומש הרי הוא כאלו הכניסה מעות ומוסיף אח"כ שליש בכתובתה כמו בכספים או לא:

א"ל פוחת חומש ואינו כופל. אלא כותב בכתובה הקרן לאחר הפחת:

הכניסה לו זהב. כלי זהב כגון נזמים וטבעות א"נ דינרי זהב באתרא דלא סגיין והראשון נראה:

בשוויו. לא יפחות ממנו שהרי אינן כלין בתשמישן וגם לא יוסיף שהרי אינן ראויין לישא וליתן בהן:

ותני כן. ותני נמי הכי:

תקשיטין. כמו תכשיטין והוא מלשון קישוט:

תקשיטין לעשותן דינר. שמו לו תכשיטין העומדים למכור ולעשותן מעות מיד שאינן ראויין לאשה זו להתקשט בהן הרי זה מוסיף שליש כמו כספים:

דינר. שהכניסה לו דינר זהב והתנה עמו שיעשה לה בו תכשיטין ה"ז כותב בכתובה דינר ואינו פוחת ולא מוסיף עליו והיינו כר"י בר חנינא:

ופריך ואינו משתכר וגובה. שכר וריוח מהקרקע והבהמה ולמה לא יוסיף חומש:

ומשני קרקע. ובהמה אין לו בהן אלא אכילת פירות אבל גוף הבהמה והקרקע אינו רשאי למכור מפני שהן שבח בית אביה וכל שאינו יכול לישא וליתן בהן כבשלו אינו מוסיף עליו:

הלכה ד

מתני' **פסקה להכניס כספים**. דינרים בעין שמוכנים להשתכר בהן מיד:

סלעה. שהיא נותנת שהוא ד' דינרין נעשה ליכתב בשטר כתובה בו' דינרין בתוספת שליש ואשמועינן תנא בדינרין בעין בין מרובין כגון אלף דינר דרישא בין מועטים כגון סלע לעולם מוסיף שליש וכן בשום לעולם פוחת חומש:

לקופה. שיתן לה עשרה זוז לכל מנה שהיא מכנסת לו כדי לקנות לה בשמים ותמרוקי נשים:

גמ' **לא עשה כן**. אלא כתב לה כתובה אלף זוז אע"פ שלא הכניסה לו אלא שום בת"ק זוז:
קיצותא. שומא קודם כתיבת הכתובה:
גובה את הכל. שהרי ידע שלא הכניסה לו אלא ד' מאות זוז ואפ"ה כתב אלף זוז א"כ מדעתיה קיהיב לה מתנה:
ואם לאו. שלא עשה קיצותא:
מיגרע חמשה דינרין לכל סלע. כלומר מה' דינרים עושה סלע שהוא ד' דינרים והיינו פוחת חומש:
ואינו נוגע בתוספת. דדוקא בחמש מאות הראשונים אמרי' דטעה וסבר שהוא פוסק כפי מה שהיא מכנסת ולא ידע שפוחת חומש אבל בת"ק הנוספים אמרי' דודאי מתנה יהיב לה ואינו פוחת מהן דבר ל"א א"צ להוסיף עיקר הכתובה שכבר הוסיף ופי' זה נראה עיקר:
עושה אותן ז' מאות ומחצה. והיינו תוספת שליש:
אם עשתה קיצותא גובה את הכל. כלומר נוטלת מה שכתב לה וכ"ה בתוספתא אבל לא יותר:
ה"ג ואם לאו מוסיף ששה דינר לכל סלע ואינו נוגע בתוספת. וה"פ ואם לאו שלא עשה קיצותא אמרי' מסתמא הני חמש מאות שהוסיף במתנה הוסיף ועוד צריך מאתים וחמשים זהובים על ת"ק זהובים כספים שהכניסה לו כפי תקנת חכמים ולל"ב גם כאן א"צ להוסיף עיקר הכתובה:
ה"ג פסקה להכניס אלף דינר וכתב לה שום י"ב מנה וכ"ה בתוספתא. וה"פ שפסקה לו שום אלף זוז ושוה אלף זוז:
גובה את הכל. כלומר נוטלת מה שכתב לה ולא יותר דמחלה לו השאר ואם לאו אין פוחתין וכו' אין פוחתין לה עיקר כתובתה אלא צריך ליתן לה גם עיקר הכתובה וכ"ה בתוספתא שם מה שהחתן פוסק פוסק פחות חומש חוץ ממאתים לבתולה ומנה לאלמנה:
ופריך הכא את מר מיגרע וכו'. בפסקה להכניס ת"ק זוז שום וכתב לה אלף זוז אמרת דאם לא עשתה קיצותא מגרע ובסיפא גבי אלף זוז שום לא תני דמגרע:
ומשני כאן בנטלה מקצת וכו'. ברישא אם מחשבין הפחת עדיין יש תוספת ע"כ אמרינן דמגרע אבל בסיפא אם מחשבינן הפחת אין כאן תוספת הלכך אינו מגרע לישנא אחרינא ברייתא אחריתא איתא דתני ברישא דאינו מגרע וקשיין אהדדי ומשני כאן בברייתא דתני בה דאינו מיגרע איירי בשנטלה מקצת כתובה ולא הפחית לה כלום אמרינן מסתמא כל

מה שהוסיף מחל לה וכאן ברייתא דידן דתני בה מגרע איירי בשלא נטלה עדיין כלום והראשון נראה עיקר:

ופריך הכא את מר נוגע בתוספת וכו'. בסיפא תניא ונוגע בתוספת דתני שיש לה עיקר כתובה ובמציעתא תניא ואינו נוגע בתוספת ולל"ק צ"ל דגרסינן בברייתא בסיפא בשום בכתב לה בשוה השום שנוגע בתוספת:

ומשני תמן הוסיף ולא פיחת. ברישא אף אם מגרעין החומש עדיין יש בו תוספת הלכך אמרינן לשם מתנה יהיב ולא ידע שצריך להוסיף על הכספים הלכך צריך להוסיף מלבד התוספת שהוסיף אבל בסיפא פיחת ממה שצריך להוסיף כפי תקנת חכמים הלכך נוגע בתוספת דאמרי' שיודע דמתקנת חכמים צריך להוסיף יותר ולא נתן זה שהוסיף לשם מתנה אלא שסבר לפחות ולל"ב ה"פ במציעתא כבר הוסיף כפי שיעור הכתובה הלכך אינו נוגע בתוספת עכשיו אבל בסיפא אין כאן תוספת כפי שיעור הכתובה הלכך צריך ליתן לה עיקר הכתובה:

ה"ג תניא בין בשום בין בכספים בשום מה שהוא פוחת ובכספים מה שהוא מוסיף הכל לפי מה שהיא מכנסת. וה"פ בין כספים מרובים תו מועטים לעולם הוא מוסיף ובשום מרובה או מועט לעולם הוא פוחת חומש כפי הערך שהכניסה:

כיני מתני'. כן הוא פירושא דמתני' לקופת בשמים לכל מנה. דבמתני' תנן סתמא לקופה ולא ידענא מאי ניהו הקופה זו:

עשו הניית. בשמים שהבעל נהנה ממנו כהניית כספים ולא אמרי' כיון שנותן עשרה דינרים מכל מנה לצרכה לא יוסיף על אלו שליש אפי' הכניסה כספים שהרי אינו יכול לישא וליתן בהן קמ"ל דה"ל לדידיה כהניית כספים שנושא ונותן בהם:

עשו הנאת פריה ורביה. כיון שע"י הבשמים הבעל מתאוה לה ה"ל כהניית כספים:

לקרשין. שם מקום. אשכחינין ערירין. מצאו אותן עוררים ומריבה ביניהם בעניני תמרוקי נשים כמה יתנו להן:

אמרו להו. אם התניתם בתנאי מפורש כמה יתנו עשו כתנאי ואם לאו הכל כמנהג המדינה דהלכה כרשב"ג דמתני' לא יפחות לה מחמשין זוז. פשיטי שהן שמינית של צורי:

הלכה ה

מתני' וכן גבאי צדקה המשיאין את היתומה:

אם יש בכיס. של צדקה:

גמ' **אפילו אמר**. הבעל קודם נישואיה ופסק לה שאפילו יעמוד ערום מכל יכסה את אשתו בבגדים יקרים וכ"ה בתוספתא בפרקין:
אלא מכסה אותה. בבגדים הראוי לה לפי עשרו ובמתני' תנן שמחוייב לכסותה אפי' עודה בבית אביה הואיל ופסק לכסותה:
ומשני תמן. התם דרך בני אדם לומר כן ניחא לי לעמוד ערום ולכסה אשתי ואינן אלא פטומי מילי בעלמא:
ברם הכא. אבל כאן במתני' דתנאי גמור הוא אמרינן כיון שהתנה להכניסה ערומה ודאי כך היתה כוונתו שיכסנה עודה בבית אביה שאין זה כבודה שתצא ערומה מבית אביה:
כיני מתני'. כן היא פירושא דמתני' וכן המפרנסין את היתומה שנותנין לה בגדיה ותכשיטיה שאין הגבאין יכולין להשיאה אלא או היא או אביה לכך קאמר דמשיאין דסיפא היינו לשון פרנסה וכן מפורש בסיפא דמתני' דו פתר לה. דהוא מפרש הא דתנן במתניתין לא יפחתו לה מחמשים היינו כשאין בכיס לוין עד חמשים זוז דאם יש בכיס תנן בסיפא מפרנסין לפי כבודה אפי' יותר מחמשים:
דו פתר לה כשיש בכיס. נותנים לה חמשים זוז ואם יש בכיס לפרנס אחרות אם תבאנה היום או מחר מפרנסין אותה לפי כבודה אבל אם יש בכיס לפרנס את זו בלבד לפי כבודה אין נותנין לה כל מה שיש בכיס אבל אם אין בכיס אין לוין כלל:
כהדא. מעשה בילדה אחת שבאה בימי דר' אמי לפרנסה מן הצדקה:
אמר. רבי אמי ישתבוק כלומר ישתיירו המעות של צדקה לצורך הענים במועד:
א"ל ר"ז. אתה גורם שתפסיד זו בן זוגה אם לא תתן לה:
אלא יתכול. יגמרו נישואיה ויתן לה כל מה שבכיס:
דמאריה דמועדיא קיים. כלומר השם ב"ה שהוא אדון המועד הוא קיים ויזמין צדקות לעניים כפי הצורך למועד:
ותייא. דר"ח דאמר אם יש בכיס לפרנסה לפי כבודה בלבד נותנין לה הכל כר"ז שאמר שאין משגיחין על מה שצריכין העניים אח"כ ודר"י דאמר חוששין לעניים הבאים אח"כ כר"א שחשש על צורך העניים למועד:

הלכה ו

מתני' **למה שראוי להנתן לה**. עישור נכסים:
אם השיא. האב בחייו את הבת הראשונה:
יינתן וכו'. בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין שהוא יותר:

גמ' **כיני מתני'**. כן צריך להיות במתני' ה"ג יינתן לשנייי' כדרך שנתן לראשונה דברי ר"י וחכ"א פעמים שאדם משיא וכו' וכ"ה בתוספתא. וה"פ חכמים לא השיבו פעמים שאדם עני והעשיר וכו' כדתנן במתני' משום דקשיא מכלל דר"י סבר אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה הא לית ליה שהרי עני הוא אלא הכי קאמרי חכמים לרבי יהודה פעמים שאדם משיא בתו ונותן עליה מעות שבן זוגה אינו רוצה לישא בלא מעות ופעמים שימצא אדם החפץ בבתו ונותן מעות לאביה שישאנה לו:

מאן תנא. שנותנין לבת עישור נכסים:

ה"ג א"ל רב נחמן בשם ר"י עישור נכסים רבי היא דאמר הכי בפירוש כדתניא בתוספתא:

בעון קומי ר'. שאלו לפני ר':

ה"ג הרי שהיו עשר נקבות ובן אם נטלה וכו':

אין כן. כמו אם כן:

נוטלות תרין חולקין פרא ציבחר. הבנות כולן נוטלות שני שלישים פחות מעט שהן נוטלות ממאה ס"ה חלקים א' עשירית וחסר מן שני שלישים חלק א' וא' חומש בקירוב:

והבן נוטל. שליש אחד ומעט יותר דהיינו ל"ד חלקים וג' חומשים ממאה:

עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות:

השנייה נוטלת עישור נכסים. תחלה מהנכסים כמו שנטלה אחותה ואח"כ חולקות בשוה הנותר:

תמן. הראשונה נעלה עישור לפי שלא היה לה במה להתפרנס אבל זו שאפשר לה להתפרנס בחלק ירושתה כלומר השתא מגיע לה יותר מאלו נטלה מעיקרא עישור נכסים:

אין מן המשועבדין היא גובה. אם גבתה הראשונה עישור מנכסים שהיו משועבד להבן שהוא היורש ולה לא היה משועבד כלום כ"ש שתגבה זו מנכסים שמשועבדים לה ולאחותה לישנא אחרינא אם מן המשועבדים ששיעבדו אחים את הנכסים יפה כח הפרנסה לטרוף מן הלקוחות כ"ש שתטול זו מן הנכסים שהן בעין ופי' זה נראה עיקר דכן משמע בבבלי בפרקין:

ר"י. לשיטתו:

דמר. דאמר ר"ז ר"י לא גבה ממשעבדי לפרנסת הבנות דקסבר ר"י אין מוציאין ממשועבדים וכ"מ בבבלי הלכך אמר ר"י דשנייה אין לה עישור נכסים דליתא לקו"ד ר"ח:

ה"ג מאן גבי ר"ח ור' אילא גבו וכ"ה בגיטין. וה"פ ר"ח לשיטתו דקסבר מוציאין ממשעבדי פרנסה הלכך אמר דיש לשנייה עישור נכסי מק"ו:

ר' יסא. הופקד אצלו הון של יתומים והיו שם יתומים שהיו צריכין פרנסה לנישואיהן:

אעיל עובדא. נכנס הדין הזה אם עישור נכסי ניתן גם ממטלטלים או דלמא ממקרקע דוקא לפני ר"א ולפני ר"ש בר יקים:

ואין רבותינו נוגעין בו. שמיבעיא להו פרנסה ממטלטלי או ממקרקע אנן האיך נעשה מעשה ליגבות ממטלטלי:

אר"י. אני אתן להן להיתומים פרנסה ממטלטלי ואם יגדלו היתומים ויערערו עלי אחזור להם משלי:

ה"ג ואין קמון יתמי וערערין אנא וכו' אפי' כן קמון ולא עררון. וה"פ ואפ"ה כשגדלו היתומים לא ערערי ובגיטין ואפי' כן קמון וערערון:

היך עבדין עובדין. הלכה למעשה כר"י או כר"ח וכן. יצא מעשה כר"ח:

כאלו הן חריבון. הא דתנן במתני' שמין את הנכסים היינו שרואין אותן כאלו הם חריבין ולא שמין השבח שעלה עליהם דהשבח דמיא למטלטלי אי נמי השבח ששבחו אחר כך אין שמין:

הלכה ז

מתני' **המשליש מעות לבתו**. מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות שדה או נדוניא לכשתנשא:

והיא אומרת. בגמרא מפרש:

נאמן עלי בעלי. שלא יעכבם לעצמי תנם לו והוא יקנה לי שדה לכשארצה:

יעשה שליש וכו'. יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת:

וכי אינה אלא שדה. וכי מה תועלת לו לקנות אפי' אם כבר קנה השדה והיא רוצה למכור הרי היא מכורה הלכך שומעין:

גמ' **מתני' בפסק מן האירוסין**. כשהאשה אומרת כן כשהיא ארוסה הוא דאר"מ יעשה השליש מה שהושלש בידו:

אף ר"מ מודה. שאף האב לא עלה על דעתו למוסרם ליד שליש אלא עד שתינשא דמשנישאת הבעל זכאי לאכול פירות:

השליש. האב המעות לאחר שנישאת ומת:

היא המחלוקת. אף בזו פליגי ר"מ ור"י:

שקל. חצי סלע:

והן ראוין. שאין ניזונין בפחות:

נותנין להם סלע. דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע לא הוה אמר שקל:

אל תתנו וכו'. הרי מיחה בידם ולא עשאן יורשים אלא בענין זה:

למזון האשה והבנות וכו'. נותן כפי הצורך וכיון דבתורת חוב אכלי לאו כל כמיניה להפקיע חובם:
נותנין להם שקל והשאר מתפרנס מן הצדקה. דמצוה לקיים דברי המת והוא לא אמר יותר משקל:
עד שיכלו הנכסים. שהניח אביהן ואח"כ יתפרנסו מן הצדקה דמוטב שיתפרנסו משל אביהן ולא משל צדקה:
הדא פשטא שאילתא. ממשנתינו פשט אילפא השאלה ששאלו מברייתא זו:
דאילפא. אמר אשב על שפת הנהר אם לא אפשוט ממתני' כל הדינים ששנה ר' חייא הגדול בברייתא יזרקוני לים ושאלו ממנו ברייתא זו האומר תנו שקל וכו':
מה הוה מימר. מה היה אומר אילפא:
יעשה השליש מה שהושלש בידו. תנן במתני' משום דמצוה לקיים דברי המת ופשיט אילפא דה"נ אין נותנין להן אלא שקל והך מעשה איתא גם בבבלי בפרקין:
מתו יירשו אחרים. בהך ברייתא האומר תנו שקל לבני גרסי' בתוספתא ובבבלי אם אמר אם מתו יירשוני אחרים בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל. ופריך לא כן אר"א וכו' בכל הלשונות אדם מזכה לחבירו חוץ משכתב לו בלשון ירושה אינו כלום דמתנה לא הוי דהא כתב לשון ירושה ובאמת הוא אינו יורש מדאורייתא א"כ למה מהני כאן מה שאמר יירשו אחרים:
ומשני לית כאן ירתון. ל"ג בברייתא ואם מתו ירשו אחרים אלא יטלו אחרים תניא בברייתא:
כאן במתנה. דלמא שאני הכא לכך מהני לשון ירושה כיון שגם לבניו נתן בלשון מתנה שהרי אמר תנו שקל לבני לכך מהני מה שכתב לאחרים אפי' בלשון ירושה ובבבלי פ' יש נוחלין מוקי לה בראוי ליורשו וכר"י בן ברוקה דאמר שם דאם אמר על הראוי ליורשו דבריו קיימין:
איתפלגון. פליגי בה ר"א ור"י בכתב בשטר אחד לשני בני אדם לזה בלשון מתנה ולזה בלשון ירושה אי מהני:
מכיון שזכה בו. זה שכתב לו בלשון מתנה זכה נמי זה שכתב לו בלשון ירושה:
נראין דברים. זה שכתב לו בלשון מתנה זכה במה שכתב לו וזה שכתב לו בלשון ירושה לא זכה כלום:
אמר אולפין. שכך קיבל מרבותיו:
ורי"א נראין. שכך נראין לו הדברים הלכה כר"א:

לא ר"מ אמרה. וכי מי שנאה אותה ברייתא האומר תנו שקל וכו' ואם מתו יירשו אחרים וכו' ר"מ הוא ששנאה:
ואינן נראות. לכך קאר"י ונראין הדברים דרבנן פליגי עליה:
שמא כלום היא. בתמיה וכי יש ראיה כלום מברייתא זו לדר"א:
שטרפו. בצמר חולין:
ולא הורי לי'. לאיסורא משום דא"ר יסא שהוא בטל ברוב:
וקשיא לא מתני' היא. דתנן בפ"ג דערלה דלא כר' יוחנן אלא ודאי משום דהך מתני' דערלה אתיא כר"מ דבעי מלא הסיט ורבנן פליגי עליה ואפי' לא יארג לא בטליה כמפורש שם בערלה א"כ גם מברייתא זו לא קשיא אר"י דאתיא כר"מ כמפורש לעיל בברייתא ובבבלי בפרקין:
מלא הסיט. הוא שיעור ריוח שבין גודל לאצבע:
ידלק הבגד. שאסור בהנאה וטעון שרפה:
משער נזיר. שאסור בהנאה דכתיב ולקח את שער ראשו ונתן על האש:
ופטר חמור. לאחר עריפה אסור בהנאה דגמרינן עריפה עריפה מעגלה הערופה:
בשק. גבי צמר שייך בגד וגבי שיער שייך שק:
ה"ג חורי מתני' וכו'. מתני' אחריתא קשיא עלי' דר"י והיא מתני' דפ' יש נוחלין דמייתי בסמוך:
דבריו קיימין. דכיון דאיכא לשון מתנה בהדה מהני לי' דאף לשון ירושה קונה:
ומשני תמן. התם איירי באדם אחד לזה שכתב לשון מתנה לאותו אדם עצמו כתב נמי לשון ירושה הלכך דבריו קיימין:
ברם הכא. אבל כאן כתב לשני בני אדם לזה בלשון מתנה ולזה בירושה סובר ר"י דלא מהני לזה שכתב בלשון ירושה מה שכתב להשני בלשון מתנה:
ואינו חב לאחרים. אר' יוסי דמתני' פריך דאמר שינתן לבעל האשה הא חב לאחרים שאם תמות אין האחין יכולין להוציא מידו משא"כ כשהוא ביד השליש:
בשאין שם אחין. להאשה:
ופריך ואינו חב לאחי אביו. לאו דוקא אחי אביו אלא וכי יש לך אדם מישראל שאין לו קרובים הראויים לירשו והרי הוא מפסיד אותן:
רוצה הוא בתקנת בתו יותר מקרוביו. הלכך כשאין שם אחין בודאי לא קפיד אשאר יורשין שירשו וניחא ליה להאב שיהיו הנכסים ביד בעל בתו משום שלום ביתה:
הדרן עלך פרק מציאת האשה

פרק ז

הלכה א

מתני' **המדיר את אשתו מליהנות לו**. אין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משועבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו אלא בשביל מזונות ובגמר' פריך והא משועבד לה:
בכהנת. אשת כהן שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא יתחרט באחרונה יהבו ליה רבנן זימנא טפי:
גמ' **תמן תנינן**. לעיל פ' אע"פ:
המדיר את אשתו מתשמיש המטה. בש"א שתי שבתות ובה"א שבת אחת:
וכא את מר הכין. והכא אתה אומר דימתין שלשים יום דקס"ד דבכלל נדרו אף הנאת תשמיש בכלל:
ומשני תמן. התם במדירה מגופו דחמר הנאת תשמישך עלי הוא דקאמרי ב"ה שבת אחת דחמיר לה:
ברם הכא. אבל כאן דקאמר מליהנות לו אין בכלל אלא הנאת נכסיו דגופו משועבד לה:
ופריך ויש אדם נודר שלא לפרוע חובו. בתמיה הרי אף לזונה משועבד לה ואין הנדר חל:
מכיון שהוא. מוכן לגרשה ולא יהיה לה מזונות ממנו ה"ל כמי שאין החוב מוטל עליו ומעכשיו חל הנדר:
ופריך ותהא יושבת וממתנת. ולמה יעמיד פרנס תמתין אם ימצא פתח לנדרו ישלם לה מזונות ואם יגרשנה יהא פטור שהרי משעת הנדר אין לה מזונות:
ומשני כמ"ד וכו'. אלא מתני' אתיא כמ"ד אין מזונות אשתו דאורייתא אלא מדרבנן וכיון דמדאורייתא אינו משועבד למזונות חל הנדר:
אין ב"ד פוסקין מזונות לאשה. שאין בעלה כאן בעיר:
מדמי. פירות שביעית שמכר הבעל דכיון דאינו משועבד לה אלא מדרבנן דהיינו תחת מעשה ידיה ה"ל כפורע שכר פועל מדמי שביעית דאסור כדתנן פ"ח דשביעית:
ופריך ויעשו אותה כפועל שאינו שוה פרוטה. שע"כ איירי בשאין מעשה ידיה מספיקין למזונותיה דאל"כ למה לפסוק לה מזונות תיזון ממעשה ידיה וכיון שכן הרי היא כפועל שאינו שוה פרוטה דודאי לא מיחזי כפורע חובו מדמי שביעית:
ומשני הדא אמרה. זאת אומרת שאין עושין אותה כפועל שאינו שוה פרוטה דהא לפעמים היא עושה יותר מדמי מזונותיה והכל שלו:
יעמיד פרנס. שליח שיפרנסנה שאומר כל המפרנס אינו מפסיד:
ופריך ויעמיד פרנס. לעולם:

כהדא. דתנן בנדרים פ"ד המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל אומר לחנוני איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה הוא נותן לו ובא ונוטל ממנו:

ומשני רשות ביד האשה לומר. איני רוצה להתפרנס מאחר אלא מבעלי אבל עד שלשים צריכה לקבל מאחר כדמסיק שמא ימצא פתח לנדרו:

ופריך והא תנינן. לעיל פ' אע"פ:

המשרה. המפרנס את אשתו ע"י שליש לא יפחות וכו' הרי שהבעל יכול לפרנסה ע"י אחר:

ומשני כאן בשקיבלה עליה. לעיל בפ' אע"פ איירי בשקבלה עליה האשה מרצונה להתפרנס ע"י אחר:

ופריך אי בשלא קבלה עליה. איירי מתני' דהכא א"כ אפי' יום א' אינה צריכה להתפרנס ע"י אחר דודאי מיד זילא בה מילתא:

ומשני מגלגלת עמו וכו'. חכמים תקנו דבר זה שלא למהר בגירושין אולי ימצא פתח לנדרו:

במדירה ל' יום. הא דלא כפינן ליה להוציא דוקא בשלא הדירה אלא שלשים יום שאמר לא תיהנו ממני שלשים יום:

אבל במדירה לעולם. וה"ה בסתם דלעולם משמע מיד יוציא ויתן כתובה:

אית תניי תני. איכא תנאי דתנו במתני' המדיר את אשתו מליהנות לו שלשים יום יעמיד פרנס ואיכא דתני עד שלשים יום יעמיד פרנס:

ה"ג מ"ד שלשים יום מסייע לשמואל ומ"ד עד שלשים יום מסייע לרב. וה"פ למ"ד שלשים יום ה"פ דמתני' המדיר את אשתו מליהנות לו שלשים יום אז יעמיד פרנס אבל המדיר יותר משלשים יום יוציא מיד כשמואל ומ"ד עד שלשים יום אתיא אפי' כרב דה"ק המדיר את אשתו מליהנות לו לעולם עד שלשים יום יעמיד פרנס והגי' שלפנינו י"ל בדוחק:

יותר מכאן יוציא ויתן כתובה. דעד שלשים יום לא שמעי אינשי וליכא זילותא אבל יותר משלשים שמעי אינשי ואיכא זילותא:

בישראל. אם ישראל הוא שיכול לחזור גרושתו:

בכהנת פליגין. ת"ק ור"י במתני' דת"ק סובר שאין חילוק בין כהנת לישראל ור"י סובר דיש חילוק ביניהם שהוא מפרש הא דקאמר הת"ק יותר מכאן יוציא ויתן כתובה היינו בסוף שני חדשים בתחלת שלש. וליכא בין ת"ק לר"י אלא יום אחד בכהנת:

ותני פליג. טעמא דש"ס קאמר איכא ברייתא דפליגא אר' יוסי:

בסוף ג' דר"מ. והיינו ת"ק דר"י דתניא התם עד שלשים יום יעמיד פרנס ובכהנת סוף ג' הרי דת"ק מודה בכהנת א"נ דברי ר' יוסי הן וקאמר דאיכא תנא דפליג את"ק ור"י וקסבר בכהנת עד סוף ג':

הן דלא תניתא וכו' היכא דלא תנן במתני' דפליגי והיינו בכהנת שהרי לא הוזכרה כהנת בדברי הת"ק אתה עושה מחלוקת ביניהם:

אלא בישראל פליגי. כדמשמע פשטא דמתני' ה"ג ישנים יוציא ויתן כתובה בסוף שנים:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

הלכה ב

מתני' **שלא תאכל באחד מכל מיני פירות וכו'**. בגמרא מפרש:

גמ' **ופריך ויש אדם מדיר את חבירו מחיים**. בתמיה הא אין הנדר חל כלל כדאמרינן בנדרים האומר קונם עיני משינה סתם לא חייל הנדר למיסר שינה:

ה"ג אלא בשאמר לה אם תאכלי מחפץ פלוני. וכ"ה ברא"ה וה"פ שלא אסרה אלא ממין אחד מכל מיני פירות שאם תטעום ממנו תהא אסורה מנכסיו:

ופריך אכלה וכו'. תאכל מאותו החפץ ותהא אסורה מליהנות מנכסיו ואז יעמיד פרנס שלשים יום ולמה תנן הכא במתני' יוציא מיד ויתן כתובה:

והני ראשה דפירקא. כלומר לאחר שתאכל אז יהא הדין כדתנן בראש הפרק המדיר את אשתו מליהנות לו וכו':

ומשני אבל וכו'. אלא באמת מתני' דידן איירי בשנדרה אשתו שלא תאכל באחד מכל מיני פירות ולא היפר לה בעלה:

וכמ"ד. בשנדרה איהי וקיים לה הוא הבעל נתן אצבעו בין שיניה והשיכה לפיכך יוציא מיד ויתן לה כתובה דסברא מסנא הוא דסני לה ואינה יכולה לגלגל עמו:

במקניטה ונדרה. כשהבעל מקניטה וע"י כך נדרה שהוא נותן אצבע בין שיניה ובכה"ג איירי מתני' לפיכך יוציא מיד ויתן כתובה:

הלכה ג

מתני' **שלא תתקשט באחד מכל המינים**. שאמרה היא קונם בושם פלוני עלי והוא קיים לה:

בעניות שלא נתן קצבה. באשה ענייה ואם לא נתן קצבה לדבר עד מתי יאסר עליה הוא דיוציא ויתן כתובה אבל נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמרא מפרש עד כמה מיקרי נתן קצבה:

ובעשירות שלשים יום. שכן אשה חשובה נהנית מריח קישוטיה עד ל' יום:

גמ' **כיני מתני'**. כן היא מתני' בעניות שלא נתן קצבה. ול"ג בעניות שלא נתנה קצבה. דהך מתני' לא איירי בשנדרה איהי וקיים לה הוא דקסבר קישוט לאו דברים שבינו לבינה הוא ואין הבעל יכול להפר ולמה יוציא א"נ קסבר ר"ה אף דברים שבינו לבינה אין הבעל יכול להפר והראשון עיקר וכ"מ בבבלי:

שאין שועל עפר פרין מת. משל הוא כשם שאין שועל מת ע"י נזק שמגיע לו מעפר חורו שגדל בתוכו לפי שהוא רגיל ובקי בו כך אינו מזיק לאדם דבר שהוא רגיל בו ועניה זו שרגילה שלא להתקשט אין לה צער אם מדירה שלא תתקשט:

חוץ מן הרגל. אף בעניות איירי בשהתנה שלא יהא נדרו חל על הרגלים שכן דרך בנות ישראל להתקשט ברגלים:

הלכה ד

מתני' **בזמן שהן בעיר אחרת**. דרך בתם ללכת אצלם ברגלים:

רגל אחד. מצי מוקמה אנפשה תרי לא מצי מוקמה אנפשה:

גמ' **בכפרים ג' חדשים**. וגירסת הרמב"ם פי"ג מה"א בכפרי' ג' ימים:

שאביה רודפה לבית בעלה. שדרכה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה ואביה רודפה לבית בעלה:

הלכה ה

מתני' **שלא תלך לבית האבל וכו'**. כולה מתני' מפרש בגמרא:

גמ' **הדירה שלא להשאול וכו'**. כגון שאסר הנאת כליו שלא תוכל להשאילם:

ה"ג מפני שהיא משיאתו שם רע בשכיניו. וכ"ה בתוספתא ובבבלי:

ואין בריה משגחת עליה. לנחמה:

עבד דיעבדון. החי יתן אל לבו לעשות דברים אלו כדי שיעשו לו ג"כ דברים אלו:

ספוד. אנשים שמתי כי היכי דיספדו גם אותו:

לווי. ילוה את המת מבית האבל לקבר:

משום שם רע. משום דבר אחר היינו משום ש"ר כגון שבני אדם פרוצים מצויים שם:

ביחיד. דברים של קלות:

כגון מעשה ער. ואינן ששחתו ארצה אף זה אומר לה לאחר שתשמש וימלא רחמה שכבת זרע תרוץ ברגליה ותנפצני כדי שלא תקלוט הזרע תתעבר:

דברים של בטלה. שתמלא עשרה כדים מים ותערה לאשפה מפני שנראית כשוטה:

הלכה ו

מתני' דת יהודית. שנהגו בנות ישראל ואע"ג דלא כתיבא:

מאכילתו שאינו מעושר. ולא נודע לו עד אחר שאכל וכן כולן:
ומדברת עם כל אדם. משחקת עם בחורים:
מדברת בתוך ביתה וכו'. בגמרא מפרש:
גמ' **וכולהון**. כל הנך דמתני' צריך שיהא עדים בדבר שעשתה כך ועברה על הדת אז תצא שלח בכתובה:
פלוני עישר. כלומר ואיך אפשר להעיד על כך כגון שאמרה פלוני עישר לי או פלוני החכם טיהר לי הדם שראיתי או פלוני הפריש לי החלה או פלוני החכם התיר לי נדרי שנדרתי:
בדקון כולהו. שאלו לאחד מכולם ואשתכח שיקרא:
ה"ג ניחא כולהון דאית ליה בהון וכו' מה אית ליה בהדיה. וה"פ דפריך הניחא בכולן שתצא בלא כתובה לפי שגרמה לבעלה למיעבד איסורא אלא נודרת ואינה מקיימת מה איכפת לי' לבעלה הלא האשה ההיא תשא את עונה והוא מנוקה מעון:
ומשני יכיל. למימר אין רצוני באשה נדרנית שע"י כך היא קוברת את בניה כדמסיק:
לשוא. על עסקי שוא שהוציאו דברי שוא מפיהם שנדרו ולא קיימו:
לחצר אמרו. שלא תלך פרוע ראש וק"ו למבוי דשכיחי רבים אבל לרה"ר אפי' דאורייתא אסור. בקפלטין. שם בגד דק שמנחת על ראשה:
אף המקללת יולדיו בפני יולדיו. שמקללת אבי בעלה בפני בן בעלה והיינו יולדיו בפני יולידיו:
כל שהיא מדברת. על עסקי תשמיש ושכינותיה שומעין את קולה:
כל שקולה הולך וכו'. שהתשמיש קשה לה וצועקת:
ה"ג תני ר"ח בשם שמואל נשים שאמרו אין להן כתובה כגון היתומה והשנייה והאילוני' לא שנו אלא כתובת מנה ומאתים אבל תוספת יש להן ונשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה אפי' היתה כתובתה אלף דינר מאבדת ונוטלת בליות וכ"ה בבבלי ס"פ אלמנה ניזונית. וה"פ נשים ששני חכמים אין להן כתובה שלא היו ראויין משעת נישואין לכתובה כגון יתומה קטנה שהשיאה אמה ואחיה ומיאנה והשנייה ואילונית שאין יוצאין משום צד זנות יש להן נכסי צאן ברזל ונכסי מלוג שלהן וכ"ש תוספת אבל נשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה דמפני מעשיהן אבדו כתובתן אף כל תורת גיבוי הפקיעו מהן ואפי' נכסי צאן ברזל שלהן אבדו:
ממה שיש לפניה. מה שנמצא בעין בעת צאתם:
והיוצאה משום שם רע. שזינתה:

מהו. שתקח היוצאת משום שם רע מן תוספת כתובה שהוסיף לה הבעל מי אמרינן כיון דמדעתו קיהיב לה אית לה או לא:

עבד לה כמיתה. כאלו מתה שהבעל יורש הכל אף זו אין לה כלום:

ה"ג בשם רחב"ג נשים שאמרו וכו':

כל המשניות. דתנן בהו יוצאת שלא בכתובה מחוברין למשנה זו דהעוברת על דת:

בהיידא מתניתא. באיזה דין דמתני' שוין:

ה"ג א"ל בר' חנין בשם שמואל. בהאי דינא דתני רבי חנין בשם שמואל שנשים דדמיין לממאנת וחברותיה אע"ג ששנו בהן תצא שלא בכתובה יש להן תוספת ודדמיין לעוברת על דת שקלקלו לאחר נישואין אין להן תוספת דאובדת הכל:

א"ל ד"ה היא. הא ר' חנין סתמא קאמר נשים שאמרו יוצאת שלא בכתובה וכו' ולא קאי אמתניתין דהכא ונראה דגרסי' א"ל על הכל היא ותני ר"ח כן וכו'. ותניא נמי הכי בברייתא דר"ח דתני נשים העוברות על דת מאבדות את הכל ואמר רבי יוחנן כל מקום ששנו חכמים תצא שלא בכתובה מאבדת את הכל כמו עוברת על דת:

ראו אותה חוגרת בסינר ורוכל יוצא מתוך ביתה. מכוער הדבר שלא התירה הסינר מעליה אלא לזנות לפיכך תצא אע"פ שאין שם עדות ברורה:

רוכל. מוכר בשמים לנשים להתקשט בהן:

סינר. הוא כעין מכנסים הנשים חוגרות לצניעות:

רוק ע"ג מטתה. ארוכל יוצא קאי ומצאו רוק בגג הכילה שעל מטתה מי זרק הרוק למעלה כי אם השוכב ופניו למעלה הלכך ודאי זינתה זו ורקקה בשעת תשמיש:

רוק ע"ג מטתו. מטה שהרוכל שוכב שם כגון שלן שם הרוכל בבית:

סנדלו. של הרוכל נמצאים לפני מטתה או סנדלה של האשה לפני מטתו של הרוכל מכוער הדבר ותצא:

שניהם יוצאין. ראו האשה והרוכל יוצאים ממקום האפל ודאי לזנות נכנסו שם:

מעלין וכו'. שנכנסו שניהם לתוך הבור וראו אותן מעלין זה את זה מן הבור:

שניהם טופחות על ירכה במרחץ. שעשו דרך צחוק וטפחו זה את זה על יריכם בבית המרחץ שעומדים שם ערומים:

כולהון. כל המעשים האלו:

אם הביאה ראיה לדבריה. כלומר שנתנה אמתלא לדבריה למה נעשה כך ולא היה שם זנות נאמנת:

מעשה בא לפני ר'. בעידי דבר מכוער:

ומר. ואמר מה בכך וכי בשביל זה נוציא אשה מבעלה לישנא אחרינא מעשה בא לפני רבי שנתנה אמתלא לדבריה או שהביאה ראיה שלא היה שם זנות ואמר ומה בכך עכ"פ מכוער הדבר וכן נראה שבבבלי פ"ב דיבמות מפורש דר' אומר הואיל ומכוער הדבר תצא מיהו בסמוך משמע כלישנא קמא:

בעיין קומוי. שאלו לפניו לל"ק שפירשתי בסמוך נראה דלפני ר' שאלו ולל"ב צ"ל דלאו לפני ר' שאלו:

אפי' ראו. הרוכל נותן פיו על פיה מי לא תצא בדבר מכוער כזה:

אמר תיפוק בלא פרן. תצא בלא כתובה:

והויין. והיו קרוביה מערערין:

ה"ג ואמרין אין שוטה היא תיסב פרן שלם ואין לית שוטה היא תיפוק בלא פרן. וה"פ החרובים אמרו תבדקנה אם שוטה היא תקח כתובתה משלם ואם לאו שוטה היא אז תפסיד:

אייתין וכו'. הביאו כתובתה ונקראנה מה כתוב בה:

אייתין פרנא ואשכחין וכו'. הביאו הכתובה ומצאו כתוב בה אם אשה הלזו תקח לאיש הלזה לבעל ולא תרצי בחברותיה דידיה כלומר שתהא עכבה ממנה תקח חצי כתובה: מכיון שנתרצית ליתן פיו על פיה ה"ל שלא כמאן דשנא אותה אלא העיכוב ממנה ואין לה אלא חצי כתובתה:

היא גו חובה והוא גו חובה. כלומר ששניהם במחבואה אחת היא והרוכל הרי זו סוטה דמכוער הדבר:

מגפפין. שחבקו זה לזה נמי הויא סוטה:

מנשקין. זה לזה נמי סוטה:

תרעה טריד. כששניהם בחדר אחד והדלת סגורה במנעול נמי הויא סוטה:

מוגף. אם הדלת סגורה אבל לא במנעול והבא מן החוץ יוכל לפתחה:

צריכה. מיבעיא לן אם היא סוטה או לא:

הלכה ז

מתני' על מנת שאין עליה נדרים. בגמרא מפרש באיזהו נדרים אמרו:

כל המומין הפוסלין בכהנים. בבכורות קתני להו:

האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה צריך שיביא ראיה שלאחר שנתארסה נולדה בה מומין אלו:

נכנסה לרשות הבעל. ניסת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה:

הבעל צריך להביא ראיה. שקודם שנתארסה היה בה מומין אלו דכיון דלא נמצאו מומין אלו אלא ברשותו אמרינן כאן נמצאו וכאן היו ולאחר שנתארסה באו לה ונסתחפה שדהו:

אינו יכול לטעון. דידע ונתפייס:

גמ' **תנינא במומין**. כלומר הניחא מומין הפוסלים בנשים מפורש במתני' שהן מומין שפוסלים בכהנים אבל לא תנינן באיזהו נדרים אינה מקודשת ותצא שלא בכתיבה דאין סברא שבכל נדרים תצא נדרה שלא לאכול בשר וכו' דנדרי עינוי נפש הן ומתגנה על בעלה בכך:

מבית שן. שם מקום:

ככלי צבעונין הן. דרוב הנשים מתכסים בבגדי פשתן ההן:

הלכה. אחר קידושין אצל החכם:

והתיר לה. הנדרים שהיו עליה מקודם:

וריפאה. מן המומין:

עוקר את הנדר מעיקרו. שהרי פותח לה בחרטה אדעתא דהכי מי נדרת והיא אומרת לו לא וחכם אומר לה הרי הנדר מביא לך לידי כך הלכך לאו נדר הוא ומותר לך נמצא כמי שלא היה עליה נדר בשעת הקידושין:

אלא מכאן ולהבא. אבל עד עכשיו היו בה נמצא שבשעת תנאי קידושין הטעתו:

אצל הזקן והתיר לה אינה מקודשת. דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד הלכך אדעתא דהכי לא קידשה:

מתניתא. הךברייתא דתני בה הלכה אצל הזקן והתיר לה אינה מקודשת אתיא כר"א. דתנינן תמן. בגיטין פ"ד המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר וכו' רמ"א כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר ר"א אומר אחד זה ואחד זה לא יחזיר שלא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך:

ה"ג בדין היה שאפי' נדר שצריך חקירת חכם יחזיר שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו ולמה אסרו נדר שהוא צריך חקירת חכם מפני נדר שאינו צריך חקירת חכם וכ"ה בגיטין ובקדושין. וה"פ בדין היה שבנדר שצריך חקירת חכם יחזיר דטעמא מאי אמרו לא יחזיר שמא לאחר שתינשא לאחר תלך אצל החכם ויתירנה ואומר אלו הייתי יודע שכן הוא אילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה נמצא הגט בטל ובניה ממזרין לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר ואם חביבה היא עליך לא תמהר להוציאה ואי אתי תו לקלקל לא מהימן שהרי יודע שנאסרה עליו ולא חש לבדוק

את הדבר וכיון שכן בנדר שצריך חקירת חכם היה ראוי שיחזיר שהרי ודאי ידע שהחכם יכול להתיר שהרי הוא עוקר את הנדר אלא ודאי שלא רצה שתתבזה אשתו בב"ד א"כ ליכא למיחש לקלקולא אלא מפני מה אסרוהו מפני נדר שאינו צריך חקירת חכם דיכול לכחש ולומר אלו הייתי יודע שאני יכול להפר לא הייתי מגרשה ויותר היה נ"ל דל"ג שהזקן עוקר את הנדר מעיקרו כאן בטעמו של ר"א וכ"ה בבבלי בפרקין:

מותרת להנשא בלא גט. אשה שנתקדשה על מנת שאין עליה נדרים ויש עליה נדרים שיכול החכם להתיר ולא הלכה אצל החכם מותרת להנשא בלא גט:

הוון בעיי מימר. סברוהו בני הישיבה לומר:

מ"ד מותרת להנשא בלא גט ר"א. דודאי ע"מ כן לא קידשה דקסבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד:

כולה רבנין. חזרו ואמרו דאיכא לאוקמי שני ברייתות כרבנן:

שמתוך שהיא וכו'. והוא מתיר לה את הנדר יהיו חלין עליה קידושי הראשון ובניה ממזרין אף היא אינה נשאלת על נדרה לפיכך מותרת להנשא בלא גט:

שלא תלך אצל הזקן. לאחר שנישאת לשני:

מתניתא אמרה. משנתינו איירי בשקידשה על תנאי וכנסה סתם דסיפא כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים ארישא קאי כשקידשה ע"מ שאין עליה נדרים:

אפי' קידשה סתם וכנסה סתם אין לה כתובה. דסיפא כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים וכו' איירי בשקידשה נמי בסתם:

וצריכה גט אפי' קידשה על תנאי וכנסה סתם. דכיון שכנסה אמרי' אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין אפי' יש עליה נדרים אבל לענין ממון התנאי קיים שאם ימצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה:

מה אמר בה רשב"ל. מי אמרינן טעמיה דרשב"ל כיון דכנס אחולי אחיל ונתרצה אע"פ שיש עליה נדרים אבל גירשה מן האירוסין אפי' כנסה סתם אין לה כתובה דמצי אמר אי אפשי באשה נדרנית או דלמא טעמא דרשב"ל כיון דקדשה סתם אחולי אחיל ואפי' גירשה מן האירוסין יש לה כתובה:

נשמעינה מן הדא. תא שמע מסיפא דמתני' האב צריך להביא ראיה. אע"ג דקדשה סתם אפ"ה אם לא הביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין אלו אין לה כתובה:

ה"ג הא אם לא הביא האב ראיה אין לה כתובה:

ה"ג מה חמית למימר בשקדשה סתם וגרשה מן האירוסין אנן קיימין וה"פ דפריך מה ראית לומר דבקדשה סתם איירי סיפא דמתני' ומשני הן דבתרה. מסיפא דהך מוכח כן:

ה"ג ואין במתנה אף במומין שבגלוי יכול לטעון וכ"ה בקידושין. וה"פ אס"ד בשהתנה בפירוש על מנת שאין עליה מומין איירי מתני' א"כ אף במומין שבגלוי יכול לטעון דהא התנה כן מפורש וליכא למימר ידע ומחל:

ופריך הא. אמרו חברייא לפני ר"י אמור סיפא דסיפא ותיקשי לרשב"ל לדבריך שאתה אומר דמתני' איירי בקדשה סתם:

והך. אי איירי בקדשה סתם וכנסה סתם אף אם הביא הבעל ראיה דקודם שנתארסה היו בה מומין אלו יש לה כתובה לרשב"ל:

מתניתא. הך סיפא איירי שנכנסה לרשות הבעל אבל עדיין לא בעל ולא מחל:

ה"ג ומאי דמר רשב"ל. והא דאמר רשב"ל בקדשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה איירי בשכנס ובעל שאני אומר כיון שבעל נתרצה ומחל על המומין ואפשר דטעמא דרשב"ל אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הלכך דוקא בבעל:

הוסיפו עליהן. בנשים שאין בכהנים:

בעור הפנים שנו. שהסומא עומדת בעור הפנים הלכך אפי' אין בה שיער נמי הוי מום:

תיפתר. תפרש דאיירי בעומדת השומא תחת הכפה שבראשה שפעמים מתחזיא ופעמים מכוסה:

. כגון הדין דינרא קורדיינא. כהא דינר היוצא בהרי ארט ושיעורו כשיעור איסר האיטלקי:

ה"ג שיער כל שהוא. וה"פ שומא שיש בה שיער כל שהוא הוי מום:

ה"ג שאל אשה קרחה ושיטה של שיער וכו'. וה"פ מיבעיא ליה אשה שראשה קרחה ושורה שיער מקפת אותו מאזן לאזן מי הוי מום באשה דבאיש דבר נוי הוא:

בעיי משמע מן הדא. סברו למפשט הך בעיי מהא:

ולא אדכרון קרחה. ולא הזכירו קרחה שהוסיפו באשה ש"מ דשויא אשה לאיש בזה ולא הוי מום:

רבי נסה. שם חכם:

מום היא. באשה קרחה ושיטה שיער מקפת מאוזן לאוזן:

לא מתני. כלומר והא דלא קחשיב שהוסיפו קרחה דלא קחשיב אלא דבר מכוער באיש ובאשה ואפ"ה באיש לא הוי מום ובאשה הוי מום:

אבל דבר שהוא נוי באיש. כגון קרחה ושיטה שיער מקפת מאזן לאזן אע"ג דהוי מום באשה לא תני ליה:

תדע לך שהוא כן. דלא תני אלא דבר שהוא מכוער בשניהם:

מתניתא הא דתנן במתני' היו בה מומין ועודה בבית אביה על האב להביא ראיה:

במומין שאין דרכן להיוולד. כגון יתרת אבר ודדמיין ליה שאין דרכן להיוולד תוך זמן מועט:

ה"ג אפי' עד שלא נכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה וכו'. וה"פ כיון שדרכן להיוולד מוקמינן הגוף על חזקתו ואמרינן השתא הוא דנולדו בו ועל הבעל להביא ראיה שהתנה עמה שאם יהיה בה מום קודם שתכנס לרשותו לא יהיו הקידושין חלים כלל א"נ ה"ג מתני' במומין שדרכן להוולד אבל במומין שאין דרכן להוולד אפי' וכו' האב צריך להביא ראייה וכו' וכ"מ בבבלי:

הלכה ח

מתני' **שנולדו בו מומין**. משנשאה:

מומין גדולים. מפרש בגמ' כיני מתניתא. כ"ה מתני' בשהיו בו. דסברא וקבילה:

גמ' **אבל נולדו בו**. משנשאה:

בכופיח. הוא גיבח דכתיב בקרא והוא בעל קומה ארוך ודק ופרצופו בולט לחוץ ושנאוי הוא לראות:

וכפפו. להוציא דה"ל מומין גדולים א"כ כיון שנולד בו לאחר הנישואין כופין אותו להוציא:

ה"ג ואתייא דרבנן בשהיו בו ודרשב"ג בשנולדו. וה"פ לפי דברי רב איכא למימר דלא פליגי רשב"ג ורבנן אלא דרבנן איירי במומין שהיו בו דקבלה על עצמה ורשב"ג איירי במומין גדולים שנולדו בו:

היידין רבי מאיר. איזהו רבי מאיר:

בקדמייא או באחרייא. מיבעיא ליה אם אר"מ דרישא קאי דאמר אם הביא האב ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין אלו נסתחפה שדהו ה"ה באיש הדין כן או אר"מ דסיפא קאי דתנן ועל כולן אר"מ וכו':

אין בקדמייא. אם כר"מ דרישא:

עד שיתנה. קשיא התם טעמו דר"מ הואיל והתנה תחלה אבל כאן באיש לא היה תנאי אמרינן סברית וקבילית:

אין באחרייא. אם כר"מ דסיפא קשיא הא אר"מ אפי' התנה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל וכו' א"כ אפי' מומין קטנים יכולה היא לטעון כן:

אלא סלקת מתני' כרשב"ג. רישא רשב"ג ומציעתא ואלו שכופין אותו להוציא וכו' רבנן דקס"ד דמציעתא נמי דרשב"ג היא והנך דקחשיב כגון מוכה שחין ובעל פוליפוס וכו' הן מומין גדולים וקאמר הש"ס דאינו כן:

נישמעינה מן הדא. תא שמע דואלו כופין וכו' לאו רשב"ג היא:
הדא אמרה. זאת אומרת מדתני רשב"ג מומין גדולים נסמית עינו וכו' ש"מ דואלו כופין וכו' כרבנן:

הלכה ט

מתני' מוכה שחין. מצורע:
בעל פוליפוס. ריח החוטם:
המקמץ והמצרף נחשת. בגמרא מפרש:
והבורסי. מעבד עורות וכולן מפני שאומנתן מסרחת היא:
שממיקתו. ממסמתו לשון המק בשרו:
גמ' **זה המקמץ צואה**. לזבל השדות:
וי"א זה הבורסי. שמקבץ צואת כלבים לשרות בהן עורות:
מתני' אמרה כן וכו'. ממתני' מוכת דמקמץ לאו היינו בורסי מדתנן מקמץ ובורסי:
מתיך נחשת מעיקרו. ממקום מוצאו מן הארץ:
ראתן. שרץ יש לו במוחו:
ה"ג עלה דטלמסן ליגע במסאנא דמטרונא. וה"פ עלה איש יבניעל והוא פרעה ונגע במנעל דשרה ולקה מיד בראתן:
כ"ד מיני ארזים הן. מייתי ליה הכא משום דדמי לכ"ד מיני שחין:
אלא שבע בלבד. שהן המובחרין:
אדרא. הוא אילן שענפיו מרובי':
דולבא. קשטנייי"א בלע"ז:
אלוים. קורע"לי בלע"ז:
הדרן עלך פרק המדיר

פרק ח

הלכה א

מתני' **האשה עד שלא תתארס**. ונתארסה:
בש"א תמכור. בעודה ארוסה אבל משניסת לא כדתנן לקמן:
הואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו לא יזכה בנכסים בתמיה:
על החדשים. שנפלו לה משניסת:

אנו בושים. מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות אלא שאתם מגלגלים עלינו נכסים שנפלו לה בעודה ארוסה לומר שאם מכרה כשהיא ארוסה מכרה בטל לפי שזכה בהם הבעל:

גמ' **כיני מתני'**. כן צריך להיות במתני' עד שלא נתארסה. דתתארס מרצונה משמע:

מה בין עד שלא נתארסה. דלא פליגי בית שמאי ובית הלל דהא מיהת השתא נתארסה ומשום דנפלו לה קודם לכן הורע כחו ומה בין משנתארסה דפליגי:

ומשני עד שלא נתארסה לזכותה לבד נפלו. שעדיין לא היה זכאי בשלה ולא בה אלא היא עצמה הלכך מודים בה שאם מוכרת ונותנת קיים:

לזכותה ולזכותו נפלו. דאירוסין עושה ספק נישואין שמא תבא לידי נישואין שמא לא תבא:

ולמה לא תניתה. פלוגתא דבית שמאי ובית הלל דמתניתין במסכת עדיות גבי דברים שהן מקולי ב"ש וחומרי דב"ה:

לא אתינן מיתני. לא באה תנא לשנות אלא דבר שהוא קל לב"ש לכל אדם ולב"ה חמיר לכל אבל פלוגתייהו כאן לבית שמאי חומרא לבעל וקולא לאשה:

ופריך והא תנינן. בפ"ו דפאה:

בש"א הפקר לעניים הפקר. ואע"ג דלא הפקיר לעשירים ופטור מן הפאה כשאר הפקר:

תניתה. ותני לה בעדיות בהנך שהם קולי ב"ש וחומרי ב"ה:

מדעתו הפקיר. ואין זה חומר אצלו:

א"ל והא תנינן. בפאה פ"ו:

לגפה. גדר אבנים סדורות זו ע"ג זו בלא טיט:

ולכלים. כלי המחרישה:

ושכחו בית שמאי אומרים אינו שכחה ובית הלל אומרים שכחה. ותני לה בעדיות גבי קולי בית שמאי וחומרי ב"ה אע"ג דהוי חומרא לעניים וקולא לבעה"ב:

שעדיין לא זכו בו. ואין זה חומר להם:

ופריך ואמור. אף כאן שאינו חומר לבעל שעדיין לא זכה בנכסי אשתו והדרא קושיא לדוכתא ליתני פלוגתייהו דהכא בעדיות:

לזכותה ולזכותו נפלו. וה"ל כמאן דזכה בו וחומרא היא לו:

מה זה. נשואה נפלה לה משנישאת מכרה בטל כדתנן במתני' בסיפא הבעל מוציא וכו':

אף זו. שנפלה לה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל ואפי' בעודה ארוסה:

מתני' **עד שלא נישאת**. כגון משנתארסה או קודם לכן ואחר כך נישאת:

הלכה ב

הואיל וזכה באשה. שנשאת:

על החדשים. שנפלו לה משניסת. אנן תנינן. במתני' רג"א מוכרת ונותנת לכתחלה ור"ת תני בברייתא רג"א לא תמכור ולא תתן אלא אם מכרם בדיעבד קיים כגירסת המשנה שלפנינו:

לא כן השיבן ר"ג. בעוד ששנו לפניו במוכרת בעודה ארוסה לא כך הוצרך להשיבם על החדשים אנו בושים וכו' שהרי תשובה נצחת יש כאן שיש לחלק בין ארוסה לנשואה וכך השיבן עליה לא אם אמרת וכו':

ולא בהפר נדריה. לבדו אא"כ אביה עמו כדתנן אביה ובעלה מפירין נדריה:

ה"ג א"ל עד שלא ניסת וניסת שהוא זכאי וכו' את מודה לנו שלא תמכור ולא תתן. וה"פ שאלו בנכסים שנפלו עד שלא נישאת ומכרה אף הוא מודה שלא תמכור:

ואם מכרה ונתנה קיים. שאע"פ שזכה באשה לא זכה בנכסים שנפלו לו קודם שניסת שעל החדשים אנו בושים וכו':

אתא מעשה לפני רבי אמי. באשה שנפלו לה נכסים עד שלא ניסת ומכרה משניסת:

אמר. הלא ר"ג יחיד הוא וחכמים חולקין עליו ולא שבקי' רבים למיעבד כיחיד הלכך מכרה בטל:

מתני'. ברייתא אחת מסייע לרבי אמי לדינא ופליג עליה בטעמי':

מסייעא לי'. לענין הדין שמכרה בטל:

ופליג עלוי. מדתני רבותינו חזרו ונמנו והורו שמכרה בטל משמע דקודם שנמנו לא חלקו חכמים על ר"ג ואיהו קאמר דר"ג יחיד הוא:

הלכה ג

מתני' **חולק**. יש נכסים שמכרה קיים ויש נכסים שמכרה בטל:

ידועים. בגמרא מפרש:

ה"ג ואם מכרה ונתנה בטל ושאינן ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים:

גמ' **אלו הקרקעות**. ועל מנת אותן נכסים נשאה לפיכך מכרה בטל שהיה מצפה שתפול לה אותה ירושה:

אלו שנפלו לה ברשות הבעל. שהבעל כאן ויודע בהן קודם שמכרה ואפילו הן קרקע או מטלטלי:

הלכה ד

מתני' **והוא אוכל פירות**. והקרן קיימת לה שלא תקנו חכמים תחת פרקונה אלא פירות נכסי מלוג:

שמין אותן וכו'. דקסבר מה שגדל ברשותו הוי פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן לפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו הוי קרן וצריך ליתן לה דמים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירותיה:

וחכ"א. אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות עליהן הואיל והקרקע קיימת לה:

גמ' **דר"מ היא**. ר"מ לשיטתו:

דר"מ עביד מחוברין כתלושין. דתנן פ' שבועת הדיינין רמ"א יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב שבועה דסבר המחובר לקרקע אינו כקרקע:

אלא בקמה העומדת להיקצר. וכקצור דמיא:

הא שחת. שאינו עומד לקצור מיד לא הוי כתלוש:

ברם הכא. אבל כאן סובר ר"מ דשחת הוי כתלוש דטעמיה דר"מ משום דגדל ברשותה:

מחלפא שיטתיה דר"מ. קשיא דר"מ אדר"מ:

תמן. בשבועה לא עביד ר"מ מחוברין כתלושין אלא דוקא בקמה העומדת לקצור והכא עושה אפי' שחת כתלוש:

לא דר"מ עביד מחוברין כתלושין. אין טעמו של ר"מ במתני' דהכא משום דעביד מחוברין כתלושין אלא טעמא אחרינא אית ביה כדפרישית במתני' דמה שלא גדל ברשותו הוי קרן:

שדה שלא נזרעה. ואם נעשה כשדה שלא נזרעה כלל:

היא טבת. היא יפה ב' דינרין:

הלכה ה

מתני' **ביציאתה**. אם בא לגרשה:

בכניסתה שלו. בשעת נפילתן שלו כדברי חכמים ואיכא בין רבי שמעון לחכמים פירות המחוברין בשעת יציאה דלא איירי בהו חכמים ולית להו הא דאר"ש ביציאתה שלה דקסברי מה שגדל ברשותו שלו:

וביציאתה שלו. דמה שקדם ותלש בעודה תחתיו זכה בהם מדין פירות נכסי מלוג:

גמ' **את אמר בכניסתה שלו**. לאיזה דבר הן שלו:

ומשני מכרה וכו'. לענין זה הן שלו שאינה יכולה למכור אותן:

הוא משתפה ממנו. כלומר נדחה ממנו כמו בוקא דאטמא דשף מדוכתי' ל"א לשון נחת כמו אכלה בשופי וה"פ הבעל מקבל הנחת ממנו וכ"נ עיקר:

עשה אותן ביכורים. אם הן ביכורים או לא היא פלוגתא דר"י ורשב"ל:

ה"נ מלמד שאדם מביא ביכורי אשתו וכ"ה בביכורים. מלביתך יליף דביתו זו אשתו:

לאחר מיתת. אשתו הוא דבעל מביא ביכורים מנכסיה דהכל שלו אבל בחייה לא דקנין הפירות לאו כקנין הגוף הוא א"נ כיון דאכילת פירות הבעל אינו אלא מדרבנן אינו מביא:
אר"י לא שנא. בין בחייה בין לאחר מיתתה לעולם הבעל מביא ביכורים מנכסי אשתו דקרא איירי בסתם נשים שדרכן ליתן פירות נכסיהן לבעליהן וקנין הפירות כקנין הגוף דמי:
כדעתי'. לשיטתו:
ה"ג דאמר אדם יורש את אשתו דבר תורה. הלכך מוקי לקרא לאחר מיתה דמביא דלמ"ד ירושת הבעל דרבנן ע"כ לומר דקרא איירי בין מחיים בין לאחר מיתה דלעולם אין הגוף שלו:
לא קידשו. אם הקדיש הבעל הביכורים בעודה אצלו וגירשה קודם שליקטן אינן קדושים דהא בחייה לא מצי הבעל להקדישן:
ופקעת מינייהו קדושתן. לאחר שגירשה:

הלכה ו

מתני' **לא תמכור**. יכולה היא לעכב:
שבח בית אביה. הויא לה ולבית אביה לשם ולתפארת:

הלכה ז

גמ' **מתני**'. הא דפליג הת"ק דמתני' כדי טפילתן. כפי הטורח וההוצאה שהוא מטפל בהן:
גמ' **בשם רבנין דתמן**. בשם חכמים שבבבל:
מתני'. דפליגי ת"ת ור"י:
כשנפלו לה זתים ולא קרקען. כשהיה לאביה זתים שקנה בלא קרקע על מנת שיהיו בקרקע המוכר והלוקח יאכל פירות עד שיבשו וקסבר הת"ק כיון דכליא קרנא ואין כאן שבח בית אביה תמכור ור"י סובר מ"מ כל זמן שהן קיימין הן שבח בית אביה:
אבל אם נפלו לה זתים וקרקען. שגדלו הזתים תוך הקרקע שנפלה לה ד"ה לא תמכור דהא לעולם שבח בית אביה קיים בהקרן דהיינו הקרקע:
ורבנן דהכא אמרין. וחכמים שבא"י אמרי:
אפי' נפלו לה זתים וקרקען וכו'. נמי פליגי:
לא דמי בית זיתא דנפלו וכו'. כלומר וטעמא דת"ק דאין חילוק בין שיש בשדה זתים בין שאין בשדה זתים לעולם שבח בית אביה קיים דהא מיקריא בית זיתא או בית כרמא א"נ ה"ג לא דמי בית זיתא דפלוני ול"ד בית כרמא דפלוני וטעמא דר"י קמפרש דכל זמן שהזתים וגפנים קיימים שבח הוא לה דמתקרייא בית זיתא ובית כרמא דפלוני:

ה"ג מתני' מסייעא לרבנן דהכא:
שלא מכר לו אלא שמו. דלעולם בית כרמא מיקרי אע"פ שאין בו גפנים ה"ה הכא נמי:

הלכה ח

מתני' מה שהוציא הוציא. אם גירשה:
ישבע. כעין שבועת התורה וכן כל שבועת המשנה כעין של תורה הם:
גמ' **אלא מלא חותלה**. סל מלא גרוגרות:
והוא שתהא ההוצאה יתירה על השבח. הוא דתנן ישבע כמה הוציא ויטול:
נותן לו את השבח. בלא שבועה:
מתניתא. ברייתא פליגא על רב אסי:
ה"ג וכולן שמין להם כאריס. וה"פ וכולן המוציא הוצאות על נכסי אשתו והיורד לנכסי נטושים אם באו בעלים קודם שלקט הפירות שמין להם כאריס ש"מ דלעולם אין נוטל את השבח:
ומשני מתני'. הך ברייתא איירי בנטיעות הוא דשמין להן כאריס שאין השבח כולו בא מחמתו שהרי הקרקע נמי אשבחה ומאי דאמר רב אסי שנוטל את השבח היינו בבנין שאין השבח בא אלא מחמתו:
ה"ג מתני' פליגא בנטיעה לא כן א"ר בא וכו'. וה"פ איך נוקמי מתני' בנטיעה א"כ קשיא לר' בא דאמר אפי' לא אכל אלא מלא חותלה ואלו בברייתא תניא ששמין להן כאריס:
א"ל כאן בשאכל. ר' בא איירי כשאכל הלכך אפי' בדבר מועט שאכל אמרינן דמחל אבל בברייתא איירי דלא אכל כלל ושמין להן כאריס:

הלכה ט

מתני' **שנפלו לה נכסים**. מבית אביה:
בכתובתה. מנה ומאתים ותוספת ונדוניא שהכניסה לו וקבל עליו אחריות:
ובנכסים הנכנסים והיוצאין עמה. נכסי מלוג שכשנכנסת נכנסו עמה וכשיוצאת מבעלה יוצאים עמה:
יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. בגמרא מפרש טעמא:
ובה"א נכסים. דצאן ברזל בחזקתן בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו:
גמ' **ופריך הכא**. ברישא תנן מוכרת ונותנת וקיים משמע דאף ב"ש מודו דהנכסים בחזקת האשה קיימו ובסיפא כשמתה אמרו ב"ש דיחלוקו משמע דמספקא להו אי קיימו בחזקת האשה:

ה"ג הן דאת אמר. וה"פ הא דקאמרת מוכרת ונותנת וקיים איירי כשנפלו לה בעודה תחת בעלה הראשון ובנשואה ידו וידה שוין ולא יותר וכשמת אין ליבם בה אלא זיקה הלכך ידו גריעא מידה והנכסים בחזקתה:

בשנפלו לה משנעשית שומרת יבם. דכיון דנפלו לה בשעה שהיא זקוקה לו ידו וידה שוין וזיקה עדיפא מאירוסין:

ה"ג נפלו לה עד שלא נעשית שומרת יבם ועשו פירות וכו' וכ"ה ביבמות. וה"פ שהשביחו הנכסים משנעשית שומרת יבם:

ההן יבם דהכא. הך יבם דמתני' מספקא להו לב"ש אם הוא כבעל או אינו כבעל לפיכך יחלוקו מספק דספק נשואה היא וזוכה היבם בחצי ירושתה שהבעל יורש את אשתו:

דב"ה פשיטא להו שהוא כבעל. לפיכך יורש את הכל והא דקאמרו בנכסים הנכנסים והיוצאין עמה שהן בחזקת יורשי האשה שכן בעלה שהוא אחי היבם אין לו בהן אלא אכילת פירות ואינן כשלו שאינן באחריותו:

יורשיה היורשין כתובתה. והן יורשי הבעל חייבין בקבורתה דתנן לעיל פ' נערה קבורתה תחת כתובתה ואפי' לא הניח בעלה כלום:

הוות צריכין לן. הוה מיבעיא לן מי קוברה:

מאחר שאין לה כתובה. מן היבם שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדתנן לקמן בפרקין איכא למימר שאינו חייב בקבורתה:

וקשיא. מאי סלקא אדעתיה דאין חייב לקברה וכי אשה שאין לה כתובה כגון שמחלה או מכרה כתובתה לבעלה וכי אינו חייב בקבורתה:

ומשני אשה אחרת אע"פ שאין לה כתובה. ראוי שיהא חייב בקבורתה כיון דראוי ליורשה:

ברם הכא. אבל שומרת יבם אם יש לה כתובה שהניח בעלה לתשלומי כתובתה חייב היבם לקברה אבל אם אין נכסים לכתובתה אין עליו לקברה:

הלכה י

מתני' **ילקח בהן קרקע**. לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדתנן לקמן לפיכך נכסי המת אחראין לכתובה אלא שהיבם אוכל פירות אם מיבם אותה וקסבר מטלטלי משעבדי לכתובה:

שמין אותן. דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובתה:

שלו. בגמרא מפרש:

ה"ג והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה. קסברי מטלטלי לכתובה לא משתעבדי אא"כ תפסה ומחיים דבעל בעינן תפיסה וה"ה דפליגי נמי אמעות דמ"ש מעות מפירות תלושין:

הרי היא כאשתו לכל דבר. שמגרשה בגט ומחזירה ולא אמרינן ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומין הראשונים עליה ולא תסגי לה בגט וכן כשגירשה נימא מצוה דרמיא רחמנא עליה עבד ותהא עליו באיסור אשת אח ויהא אסור להחזירה קמ"ל כיון דאמר רחמנא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו:

גמ' **לכן צריכא**. לא נצרכא הא דתנן הניח אחיו מעות וכו' לא איצטרך למתני דהא מדתנן פירות תלושין וכו' שמעינן אלא לאשמועינן דאפילו היו מעות אלו מופקדים ביד היבם מוציאין אותן מידו וילקח בהן קרקע:

שלא תאמר. היבם שמופקדים אצלו:

הואיל ואני הוא היורש. שאכניס את אשתו ואזכה בנכסים:

שלי הן. ולא אוציאם מידי לצורך כתובתה קמ"ל דמוציאים ממנו:

לית כאן שלו. הא דתנן במתני' פירות המחוברין לקרקע הרי הן שלו ל"ג שלו אלא שלה דהא כל נכסי המת אחראין לכתובתה וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע:

אלא להיידא מילה. לאיזה דבר תנן במתני' בדברי חכמים כלל מחוברין דהא מודים חכמים לת"ק במחוברין:

ומשני שאם קדם היורש ותפס מוציאין אותן מידו:

ופריך אף בבע"ח כן. לדברי ר"י אף בב"ח אם קדם היורש ותפס מעות או פירות מחוברין לקרקע מוציאין מידו:

ה"ג לא כן תני יורש וב"ת שקדם א' מהן ותפס אין מוציאין מידו מ"ש ב"ח מאשה:

נשמעינה מן הדא. ת"ש מדברי ר"י עצמם שבב"ח אם קדם היורש ותפס אין מוציאין מידו:

ה"ג הקדיש תשעים מנה וכו'. מתני' היא בערכין פ"ו ובערישא תנן המקדיש נכסיו לבדק הבית והיתה עליו כתובת אשה וב"ח אין האשה יכולה לגבות את כתובתה מן ההקדש ולא ב"ח את חובו אלא הפודה פודה ע"מ ליתן לאשה כתובתה ולב"ח חובו הקדיש תשעים מנה וכו':

מוסיף. הבעל חוב להלוות עוד דינר ללוה ופודה את הנכסים אלו:

ולא סוף דבר דינר. ולאו דוקא דינר צריך לפדיון אלא אפי' בפרוטה יכול לפדותן שהרי לא חל ההקדש עליהן דמשועבדים הם לבעל חוב וכיון דאין בהן אלא קדושת דמים אינו

מפקיע מידי שיעבוד ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולא הצריכו חכמי' להם פדיון אלא שלא יהא נראה כאלו הקדש יוצא בלא פדיון הלכך אפי' בכל שהו סגי:

מועלין מעילה גמורה. בנכסים אלו קודם הפדיון ואם מעל בהן חייב קרבן וחומש:

וקשיא אם מועלין בהן מעילה גמורה. ש"מ דהקדש חל עליהן א"כ לא יצאו מהקדש עד שיפדו אותן בשווין:

אם אינן נפדין בשווין. כדתנן במתני' ש"מ דלא חל הקדש עליהן א"כ לא ימעלו בהן מעילה גמורה:

ומשני מה אנן קיימין. במאי עסקינן אם שהקדיש קרקע בהא מי יאמר ר"י דמועלין בהן הא קיי"ל אין מעילה בקרקעות:

אלא. במאי עסקינן שהקדיש קמה הראוי לקצור ואירי בששיעבד לב"ח מטלטלי אגב מקרקעי א"נ אע"ג דמטלטלי דיתמי לא משעבדא לב"ח מ"מ מיניה אפי' מגלימא דעל כתפיה וה"ל כמקדיש דבר שאינו שלו מיהו הקדש מפקיע מידי שיעבוד הלכך אם קדם הגזבר וקצרן אין מוציאין מידו ולכך מועלין בהן:

הוא גזבר הוא יורש. שניהם דין אחד להם דאם תפסו אין מוציאין מידן:

אף בשור כן. אם הקדישו ב"ח מוסיף כל שהו ופודהו:

ופריך אית לך מימר שור קרקע. בתמיה דמתני' איירי בקרקע ודאי דאין קדושת דמים מפקיע מידי שיעבוד משום דקרקע כגבוי דמי אלא שור שהוא מטלטלי למה יפדנו בפחות משויו הא בשעת ההקדש היה ברשות המקדיש:

שור עשו אותו. חכמים מפני תקנת הלוין:

כהקדש שהוזל. וכאלו אינו שוה אלא כדי פדיונו שנתן הב"ח:

ופריך הכא. גבי שומרת יבם אר"י אם תפס היורש מוציאין מידו:

וכא. והכא גבי ב"ח אמר אם תפס היורש אין מוציאין מידו:

ומשני לפי שהורעה כחה. של השומרת יבם שכתובתה אינה אלא על נכסי בעלה הראשון לפיכך ייפו כחה בזה שאם תפס היורש מוציאין מידו:

ותני כן. ותניא נמי הכי בשומרת יבם דמוציאין מידו:

אילנות. הניח אחיו אילנות וקצצום בין אילנות זקנים שאינן ראויין לפירות בין נערים הראוין לפירות ותפסום מוציאין מידו:

הלכה יא

מתני' **אלא כל נכסיו**. שירש מאחיו אחראין לכתובה:

גרשה. ליבמתו אחר שכנסה:

ה"ג **אין לה אלא כתובה**. אבל כל זמן שלא גירשה היו כל הנכסים מאחיו משועבדים לה ואינו רשאי למכרן:

הרי היא ככל הנשים. דתנן לקמן בפרק הכותב המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה:

גמ' **כיצד הוא עושה וכו'**. ה"ג בתוספתא מי שמת והניח אשתו שומרת יבם אפילו הניח נכסים של ק' מנה אין היורשין יכולין למכור מפני שכל הנכסים אחראין לכתובתה כיצד יעשה כונסה ומגרשה ושוברת לו על כתובתה וה"פ כותבת לו שובר על כתובתה:

לצדדין היא. מיתנייא הך ברייתא דלא בעינן תרווייהו אלא או מגרשה או שוברת לו כתובתה דמפרש הא דתנן במתני' החזירה הרי היא ככל הנשים ויש לה כתובה היינו על נכסי בעלה האחרון:

כנסה. לשומרת יבם:

אם חידש לה. אם הוסיף לה על כתובתה הראשונה שיש לה מאחיו:

ה"ג **מתניתא אמרה כן החזירה הרי היא ככל הנשים**. וה"פ ממתני' שמעינן דאם כנסה וגירשה והחזירה הרי היא ככל הנשים וכתובתה על נכסיו:

ומשני סוף דבר עד שיכניס ויגרש ויחזיר. אי ממתני' ה"א משהחזירה כתובתה על נכסיו:

דרבא אתי מימר לך. ור' זעירא גדולה מזו אתי לאשמועינן דאף בכנסה וגירשה והחזירה כתובתה על נכסי בעלה הראשון אא"כ חידש לה על כתובתה הראשונה ומפרש למתני' הרי היא ככל הנשים שכתובתה הראשונה קיימת וכדפרישית במתני' ה"ג ארוס שמת אין לה כתובה וכו'. וה"פ ארוס שמת והניח ארוסתי שומרת יבם אין לה כתובה מבעלה הראשון אע"ג דתנן בפ' אע"פ נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין וכו' גובה הכל שומרת יבם שאני כיון שלא הותרה להנשא לשוק במיתתו אין לה כתובה:

שלא תאמר יעשה כמו שגירש וכו'. ה"ל למימר שלא תאמר יעשה כמי שמת דהא במתני' פ' אע"פ תנן נתארמלה וכו' אלא לפי שזה נמי מת לכך נקט לשון קצרה כמי שגירשה וה"ק שזו כמי שגירשה מן האירוסין תהא ייש לה כתובה לפיכך צריך רב המנונא למימר שאין לה כתובה ל"א אתוספת כתובה קאי ואליבא דראב"ע דסובר דארוסה אין לה אלא מנה או מאתים קמ"ל ר"ז ארוסה שומרת יבם נמי לית לה כתובה אע"ג שלא הותרה להנשא לשוק ע"י אירוסין אפ"ה אין לה כתובה מן הראשון שלא תאמר דחליצתו של שני ה"ל כגט ויהי' לה כתובה מן השני קמ"ל דאין לה כתובה ולשון זה נראה עיקר:

והיתה קלה בעיניו לגרשה. וכשהיה כועס עליה אמר להלכי אצל כתובתיך:
אעפ"כ היתה קלה בעיניו לגרשה. שהיה אומר לה טלי כתובתיך וצאי:
כוסות וקערות ותמחויים. לצרכו:
הדא דתנינן. היינו דתנן במתני' שאף תקנה זו אינה שהיה אומר לה הרי כתובתיך מונחת על השולחן בקערות וכוסות ותמחויי' העומדים על השלחן לפיכך התקינו שיהא נושא ונותן במעות שהכניסה לו ויהא כל נכסיו אחראין לכתובתה:
והוא מאבדה. לאו דוקא מאבדה אלא שלוקח בהן סחורות וקשה בעיניו למכור הסחורות כדי לגרשה:
והוא. שמעון בן שטח התקין ג' דברים:
ושיהו התינוקות הולכין לבית הספר. שבתחלה מי שיש לו אב מלמדו ומי שאין לו אב לא הי' לומד תורה התקין שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר ומכניסים אותן כבן שש כבן שבע:
והוא התקין טומאה לכלי זכוכית. דלא כתיב בהו טומאה מפורש בקרא:
על ארץ העמים. ופריך לא כן וכו' משום ספק קברות שלהן דעכו"ם מיטמאו במגע ובמשא ובאהל לרבנן דפליגי אר"ש ואפי' ר"ש דפליג מודה דמטמאין במגע ובמשא וברקב:
רי"א. ר"י בן טבאי לבד ורבי יונה מוסיף אף שמעון בן שטח עמו גזרו טומאה על כלי מתכות שיחזרו לטומאה ישנה אם נשתברו לאחר שנטמאו ותיקנם משום גזרה שמא יאמרו טבילה בת יומא בלא הערב שמש סגי להו שהרואה שנטמאו ומשתמשין בהן בו ביום מתוך שאינו יודע שנשברו יאמר שהטבילה היא מטהרתן:
גזרו על טהרת ידים. שיהו סתם ידים מטמאות את התרומה בנגיעה שמעינן מיהת דיוסי בן יהודה ויוחנן גזרו טומאה על כלי זכוכית ואלו הכא אמרינן דשמעון בן שטח גזר טומאה על כלי זכוכית:
ומשני רבי יוסי וכו' כך היתה הלכה בידם. מהראשונים ושכחו ועמד שמעון בן שטח ויסדם וחיזק גזירתן לפיכך נקראת על שמו:
סוף שהוא מתקיים בידן. שלא יתבטלו דבריהן ולא תבא תקלה לידן אלא יאמרו דבר הגון כמו שנאמרו למשה מסיני:
ה"ג ואתיא כמאן דמר וכו':
ואם רק הוא. המניעה מכם שאין אתם יגיעין בתורה כל צרכה שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ולמי שאינו מייגע בה הוא דבר רק:

אימתי היא חייכם. דהא התורה נקראת תושיה שמתשת כחו של אדם ואיך כתב כי היא חייכם אלא בשעה שאתם יגעין בה כל צרכה היא נותנת חיים אבל כל זמן שלא יגעתם בה כל צרכה היא מתשת כחו של אדם א"נ אם אתם יגעין בה בעוה"ז היא חייכם בעה"ב:
הדרן עלך פרק האשה שנפלו

פרק ט

הלכה א

מתני' **הכותב**. הרי זה אוכל פירות וכו'. דהכי משמע בנכסייך אין לי דין אבל בפירותיהן יש לי דין וכל זמן שהן נכסייך שאת בחיים אין לי דין בהם הא לאחר מיתתך יש לי בהן דין ודברים:
שהתנה על מה שכתוב בתורה. דקסבר ירושת הבעל דאורייתא דכתיב בפ' נחלות לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה והאי וירש אותה מיותר לדרשא שהאיש יורש את אשתו ואע"ג דשארו דקרא לאו אשתו היא דהא כתיב ונתתם את נחלתו לשארו וליכא למימר שתירש האשה את בעלה דהא ממשפחתו וירש אותה כתיב מיהו האי קרא יתירא דוירש אותה דרשינן הכי ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו שארו וירש אותה האיש יורש את אשתו:
וכל המתנה וכו'. אבל פירות תקנתא דרבנן הוא ומצי לאתנויי עלייהו:
גמ' **כשלא כנס**. בשכותב לה בעודה ארוסה שלא זכה עדיין בנכסים הוא דמהני לשון זה שלא יזכה בהן כשישאנה ואין צריך לשון מתנה:
אין אדם מאבד זכותו בלשון הזה. שהרי אין כאן לשון מתנה:
מילתיה דר"ח. הא דר' ינאי אתיא כהא דאר"ח:
האומר. לחבירו בשדה שיש לו שותפות בה ידי מסולקת וכו':
לא אמר ולא כלום. דאין כאן לשון מתנה:
מתני' אמרה כן. בתמיה הא ממתני' שמעינן איפכא דאדם מאבד זכותו בלשון הזה:
דתנינן תמן. לקמן ס"פ מי שהיה נשוי:
הא הראשונה לא. אינה יכולה להוציא מיד הלוקח אע"פ שלא כתבה לו אלא דין ודברים אין לי עמך:
א"ל כל גרמה. כל עצמה של משנה זו שמעינן מינה שאין אדם מאבד זכותו בלשון הזה:
ה"ג אלו כן אפי' השנייה לא תוציא מיד הלוקח. וה"פ אס"ד דלשון זה הוי לשון מתנה א"כ אפי' השניה לא תוציא מיד הלוקח דהא הלוקח במקום הראשונה קאי וה"ל כאלו כתבה לו הרשאה ואלו התם תנן בסיפא השנייה מוציאה מיד הלוקח:

ולמה אין הראשונה וכו'. כלומר ואי קשיא [דאי] דין ודברים אין לי עמך לא מהני למה לא תוציא הראשונה מיד הלוקח:

שכן היא כותבת לו וכו'. דלשון זה מהני שאינה יכולה לערער על מכירה זו מיהו (מיד) השנייה יכולה להוציא שלא כתבה לו לשון מתנה אלא כל ערר אין לי עמך:

כתב לה וכתבתה לו. דין ודברים אין לי בנכסייך עד שלא כנס שניהן שוין:

כשם שאינו מאבד זכותו. כיון שכתבה לו אף היא אינה מאבדת זכותה ואם מת גובה כתובתה ונדונייתה מנכסיו:

כתב לה מן האירוסין. ומכרה מן הנישואין:

פלוגתא דב"ש וב"ה. בר"פ האשה שנפלו:

ע"ד דב"ש תמכור. דודאי לא כתב לה שתמכור מן האירוסין דא"כ למה כתב לה דהא אפי' לא כתב לה אמרו ב"ש נפלו לה משנתארסה מוכרת ונותנת וקיים אלא ודאי כדי שתמכור לאחר הנישואין:

ע"ד דב"ה. דאמרו התם שלא תמכור לכתחלה נכסים שנפלו לה משנתארסה איכא למימר דלהכי כתב לה שתמכור לכתחלה מן האירוסין אבל מן הנשואין לא תמכור:

כתב לה. לאחר שכנסה:

ונפלו לה. נכסים לאחר שכתב לה מהו דמהני לשון זה לסלק עצמו מהן כמו דמהני בכותב לה כן בשלא כנס דהא אף אלו נכסים לא באו עדיין לידו או דלמא כיון דנישאת ידו כידה אף במה שעתיד ליפול לה ולא מהני בה לשון סילוק:

ופשיט ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו. בתמיה וכיון שעדיין לא זכה בנכסים אלו אין סילוק זה מהני:

אמר רבי בון בר חייה. לפני ר"ז שיש להשיב על דבריו:

ה"ג אלו לא כתב לה שמא אין לו אכילת פירות. בתמיה וכיון שזכה בהן לאכילת פירות אע"פ שלא היו עדיין ברשותו בשעה שכנסה יש ללמוד מזכותו חיובו שיכול לסלק עצמו מהן קודם שנפלה לה:

ה"ג כתב לה דין וכו':

מה הן. מהו מי אמרינן כיון שפירש דבריו מהני לשון סילוק או דלמא לא שנא:

ופשיט ויש אדם מתנה על דבר שאינו בעולם. בתמיה דודאי לא מהני תנאי על זה אפי' בלשון מעליא:

מכרה פירות המחוברין לקרקע. מהו אהא דתנן במתני' שאם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך אם מכרה ונתנה קיים קמיבעיא ליה אם מכרה פירות המחוברין לקרקע מי הויין כקרקע ומכרה קיים או דלמא כפירות הן ומכרה בטל:

כמוכרה פירות תלושין. ומכרה בטל:
כמוכרת אחד מעשרה בקרקע. ומכרה קיים:
אינה מוכרת פירות. הגדלין בשדה זו אלא של בעל הן דלא גרע מנכסים שנפלו לה בירושה:
מתניתא אמרה כן. ברייתא נמי דיקא כוותיה דרב:
מוכר פירות ולוקח בהם קרקע וכו'. שמעינן מהא אע"ג דנתן לה קרקע במתנה הבעל אוכל הפירות שהרי קרקע זו שלקח מדמי הפירות כאלו ניתן לה במתנה הם ואפ"ה הבעל אוכל פירות:
ר' אימי בעא. מאי קמ"ל רב פשיטא דאוכל פירות דהשתא אם נתן לה אחר שדה במתנה הבעל אוכל הפירות ממנה נתן לה הבעל שדה במתנה לא כ"ש שאוכל הפירות:
ומשני לא אמר. כלומר לא איצטרך רב לאשמועינן אלא לדיוקא דדוקא בנתן לה הבעל במתנה הוא דאוכל פירות אבל במוכר שדה לאשתו אין לו פירות:
ופריך מה בין כותב. לאשתו שדה במתנה ומה בין מוכר לה שדה:
ומשני עילה היה רוצה. זה שנתן לה במתנה היה רוצה באשתו עלילה כדי שיפטור ממזונותיה לכך נתן לה במתנה כדי שתיזון מפירות השדה אבל כשכתב לה שטר מכירה הרי היא כשאר לוקחי שדה שאף הפירות שלהן:
ה"ג ניחא ע"ד דר"י בשכתב דו"ד אין לי בנכסייך ובפירותיהן יש לו אכילת פירות אפילו כתב וכו' יש לו אכילת פירות ניחא ע"ד דרבנן דו"ד אין לי בנכסייך ובפירותיהן שאין לו אכילת פירות אפי' כתב דו"ד אין לי בשדה זו ובפירותיה יש לו אכילת פירות. וה"פ הניחא לר"י פשיטא לן בשכתב לה דו"ד אין לי בנכסייך ובפירותיהן שיש לו אכילת פירי פירות כדתנן במתני' מיהו הא קמיבעיא לן לר"י אם נתן לה הבעל שדה במתנה וכתב לה הכי מהו מי אמרינן מסתמא מהכל סילק נפשיה אפי' מפירי פירות או דלמא לא שנא וכן לרבנן פשיטא לן בכתב לה דו"ד אין לי בנכסייך ובפירותיהן דאין לו אכילת פירי פירות דכיון דכתב לה בעודה ארוסה שעדיין לא בא לידו מן הכל סילק עצמו אלא בשכתב לה מתנה שדה אחת משדותיו מיבעיא לן לרבנן מהו מי אמרינן כיון דאין לו פירות מסתמא אפי' מפירי פירות סילק נפשיה או דלמא כיון דמדידיה קיהיב לה לא סילק נפשיה מן פירי פירות:
ופשיט נשמעינה מן הדא. תא שמע:

מכיון שכותב וכו'. מדמדמי ר"ז אכילת פירי פירות לפירות משדה מתנה ש"מ דסובר ר"ז דשניהם שוין ואיפשט לן בעיין דלר"י אף בכותב לה שדה במתנה יש לו לבעל אכילת פירי פירות ולרבנן אין לו אכילת פירי פירות:

ה"ג הוי וכו' ע"ד דר"י וכו' ובפירותיהן יש לו אכילת פירות ודכוותיה לרבנן וכו' ובפירותיהן אין לו אכילת פירות:

אבל לא לענין דבריו. כלומר ולא מטעמיה:

ה"ג אבל לא לענין דבריו שאמר שהתנה על מה שכתוב בתורה וכו'. ליתא דדוקא תנאי שהוא צער הגוף לא ניתן למחול אבל תנאי שבממון אף על גב שזכתה לו התורה בממון זה אם התנה עליו כגון זה שמתנה אם מתה לא יירשנה תנאי ממון הוא:

ולמה אמרו תנאו בטל. כלומר אם כן למה אמר רב הלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

שבסוף הוא זוכה בהן. דהא לא ידע שתמות היא בחייו דסבר שהוא ימות בחייה ולא הויא מחילה גמורה דאסמכתא היא ואסמכתא לא קניה לכך תנאו בטל:

בדין היה שאם מכרה ונתנה. האשה מנכסי מלוג שלה שיהא קיים אם כתב לה דין ודברים אין לי בפירות נכסייך דאם יש לו פירות ודאי אינה יכולה למכור לר"י דקסבר קנין פירות כקנין הגוף דמי א"נ דוקא בנכסי צאן ברזל הוא דקסבר ר"י קנין פירות כקנין הגוף דמי אבל לא בנכסי מלוג כיון שאינו אוכל אלא מתקנת חכמים והכא בנכסי מלוג איירי:

שבסוף הוא זוכה בהן. שלאחר מיתתה הוא יורשה אבל בחייה אין לו לבעל בגוף נכסי אשתו כלום ויכולה לעשות בהן מה שתרצה:

ה"ג ואומרת שלה הן:

ה"ל עובדא. אירע לו מעשה כזה שמכרה נכסי מלוג שלה בחייה ומתה ושאל לרבנן וא"ל שיצא מנכסיו שכיון שמתה אין לו בהן אפי' אכילת פירות ומכרה קיים:

עול בנכסייך. א"ל שיכנוס בנכסיו שמכרה בטל:

היילון רבנן. מי מחכמים א"ל שיצא מנכסיו דהא רב סובר הלכה כרשב"ג ואפי' תנאי לא מהני ור"י ורשב"ל סברי מכרה בטל:

א"ל רבנין דר' יוסטינה הן דבעו מר"י לדברי חכמים. כלומר לת"ק דרשב"ג דמתני' דסבר תנאו קיים ואם מתה לא ירשנה מי יורשה אם בניה מבעלה יורשים אותה ואם מתו הבנים הבעל יורש את בניו או דלמא אם מתו הבנים חוזרת הירושה לבית אביה:

איליין וכו'. א"ל ר"י אילין אחי האשה יורשין אותה ש"מ דקסברי הלכה כחכמים וסברי נמי דהגוף שלה ולא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי בידיה למכור הנכסים

בחייה ולא יהא בעלה יורשה כלל לישנא אחרינא ה"ג בעון קומי ר"י מי יורשה אר"י דברי חכמים אביה יורשה אחיה יורשים אותה וכ"נ הגירסא בב"ב. וה"פ שאלו מר"י אשה שמתה מדין תורה מי יורשה וא"ל ר"י דחכמים סברי ירושת הבעל דרבנן אבל מדאורייתא אם אין לה בנים אביה ואחיה יורשין אותה לכך הוציאו רבנן דר' יוסטינא אותו מנכסיו דקסברי דלא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דירושת הבעל דרבנן ופי' זה מוכח מסוגיא דפ' יש נוחלין:

האחין שחלקו. נכסי אביהן:

שלא תאמר יעשו. החלוקה כאלו מכרו הנכסים ואינה ניזונת משלהן קמ"ל דלא הויא כמכירה:

פשיטא מכרו. היורשים הקרקעות שירשו שלהן מכרו ואין מוציאין מיד הלקוחות למזונות והן פטורין מלזון אותה דהמעות שקבלו מהלקוחות הויין מטלטלי ואין האלמנה ניזונת ממטלטלי דיתמי:

אם יהיה היובל לבני ישראל. ונוספה נחלתן על המטה אשר תהיינה להם:

בשעה שהיובל נוהג הנחלות חוזרות. וקס"ד אף חלוקת האחין חוזרות א"כ ה"ל כמכירה ולמה תהא האלמנה ניזונת משלהן:

ומשני אדרבא. קרא אתי לאשמועינן שאין ירושות שהן דאורייתא חוזרות ביובל דהא כתיב ואם יהיה היובל לבני ישראל ונוספה נחלתן על נחלת המטה וכו' ולא תחזור הנחלה מיד היורשים:

מכר הוא. מכסי אשתו בחייה ואחר כך מתה מהו שתהא מכירתו מכירה:

ה"ג א"ל מכרו בטל. לבן שמכר וכו'. הא דמיא לבן שמכר ירושתו שעתיד לירש מאביו בחיי אביו שהמכר בטל דאין אדם מוכר דבר שאינו ברשותו:

לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו. ואיירי בשנתן הבן קרקע מתנה לאביו הגוף מהיום והפירות לאחר מיתה ומכר האב הגוף מהיום והפירות לאחר מיתת הבן ומת הבן בחיי אביו שהמקח קיים וזכה הלוקח בגוף הקרקע ובפירותיה:

מדאמר חזקיה. בסמוך הלכה כרבי שהראשון מוכר קרקע ש"מ דקנין פירות כקנין הגוף הוא הלכך מכרה לבעלה ודאי מכר הוא ואם נאמר כל"ב שפירשתי בסמוך דטעמא דרבי משום שמא ימות השני בחיי הראשון לא זכה בהן השלישי הלכך מכירתו מכירה א"כ גם כאן כיון שאפשר שימות הוא בחייה הן שלה הלכך מכירתה מכירה:

מת פלוני. ואם ימות הראשון יהיו נכסיו לפלוני השני:

ה"ג מת פלוני לפלוני מת פלוני לפלוני מת הראשון וכו' וכ"ה בבבא בתרא:

מת השני. אחרי הראשון ינתנו לשלישי:
לא זכה בהן השלישי. וינתנו ליורשי הראשון:
אבי המשנה אדון המשנה כלומר שהיה בקי גדול במשניות כאלו הוא אדון להם:
אחריו לפלוני וכו'. גרסינן בברייתא הלכך אם מת השני בחיי הראשון זוכין בהן יורשי הראשון דגוף ופירות נתן לראשון דהא בהדיא פריש אחרייך יירש פלוני:
ה"ג אלו אמר מת מכיון שלא זכה בהן השני לא זכו בהן היורשין יאות. וה"פ כשאמר אחרייך משמע שכל זמן שהוא חי הכל שלו אבל כשלא אמר אחרייך משמע שלא נתן לו הגוף אלא הפירות הלכך כשמת השני בחיי הראשון לא זכו בהן יורשי הראשון אלא הנותן או יורשיו זוכין בהן:
אשכחת אמר. מצא ברייתא דתני בה דפליגי ר' ורשב"ג באחרייך אם יכול הראשון למכור הגוף:
מוכר קרקע ולוקח פירות. לצורך אכילתו בעד דמי המקח דקסבר ר' קנין פירות כקנין הגוף דמי וכיון דיש לו פירות אף הגוף יכול למכור א"נ כיון דאם ימות השני בתיי הראשון לא זכה בהן השלישי הרי הוא כאלו הגוף שלו הלכך מכירתו מכירה:
אין לו אלא אכילת פירות. והשני מוציא מיד הלקוחות:
ה"ג א"ר ינאי מודה ר' שאין נותנה במתנת שכיב מרע וכ"ה בב"ב. וה"פ אם נתנה הראשון במתנת שכיב מרע כגון דאמר מהיום ולאחר מיתה שהוא לשון מתנת ש"מ לא אמר כלום והשני מוציא אחרייך עם גמר מיתה משמע ומתנת ש"מ לא הויא אלא לאתר מיתה וכבר קדמו השני:
והדא אשה. שמכרה לבעלה:
לא כמתנת ש"מ היא דהא ודאי לא מכרה לו אלא שיזכה בהן לאחר מיתתה שבחייה אינה צריכה לכלום שכל מזונותיה על בעלה ולמה אמרינן לעיל מדאמר חזקיה הלכה כר' הדא אמרה מכרה מכר:
א"ל. אע"פ שמזונותיה על בעלה בדברים הראויים לה:
במאכל. באכילה ובשמן ובמלת מ"מ היא רוצה למכור ולאכול בדמיו תרנגולין הלכך ה"ל כמתנת בריא:
הדא אמרה. זאת אומרת שאם ביקש הראשון למכור ולאכול תרנגולין מכרו מכר דסד"א דוקא לצרכו הוא דמותר למכור אבל להעדפה לא אבל מהכא שמעינן דאפי' להעדפה הוא מוכר:
אף הכא מוכר קרקע ולוקח קבורה. תכריכין למת דסד"א לשווייהו איסורי הנאה כגון תכריכין שאסורין בהנאה לא יהבינהו ניהליה אלא על מנת ליהנות בהן בני אדם דניחא

ליה לאיניש דליהני אינשי מממוניה ולא ילך לאיבוד קמ"ל דקבורה כמזונות ויכול למכור לצורך קבורה:

ואילין דכתבין. הנך שכותבין בשטר קודם הנישואין אם תמות בלא בנים יהא כל מה דלה חוזרין לבית אביה ולא ירשנה בעלה תנאי ממון הוא ותנאו קיים וכחכמים דפליגי עליה דרשב"ג:

הלכה ב

מתני' **ינתנו לכושל שבהן**. בגמרא מפרש מאי ניהו ואע"ג דלא משתעבדי מטלטלי דיתמי לבע"ח ולכתובת אשה הכא דלאו ברשותייהו מנחי סובר ר"ט דמוציאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבע"ח ולכתובה שנתחייב בהן המת מחיים:

יינתנו ליורשין. ולא מהניא תפיסה:

שכולן צריכין שבועה. דתנן בפרקין הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין אנו יודעין אם יש להן כלום עליו הלכך משמת המת זכו בהן היורשים וברשותן הן:

גמ' **לכושל שבראיותיו**. שאין ראייתו חזקה כל כך לטרוף מהלקוחות כמו ראייתו של השני יינתנו למלוה בעדים. שאינו גובה ממשועבדים משא"כ מלוה בשטר טורף ממשעבדי:

לכושל בגופו. מי שחלש בגופו ואין בכחו לריב עם הלקוחות כמו השני הלכך ינתן להאשה שאין דרכה לחזור אחר נכסי המת ולבקש היכן יש לו קרקע:

ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך אם זה החלוש בגופו עשיר כגון הנך אנשים דבר אנדראי שהן עשירים וחלושי כח אבל הם תקיפים להוציא מלקוחות יותר משאר בני אדם ולמה יותן להם:

לכושל בגופו ועני. צריך שיהי' זה החלוש שבשניהם ג"כ עני:

ה"ג ויהבו לה משום כושל. ופסקו הלכתא כר"ט:

ואפיק מינה. והוציא ממנה הנכסים דה"ל טעות בדין וחוזר דסובר כר' עקיבא דנותנין ליורשין ולא מהניא תפיסה:

מה נעשה באותה הענייה. קרובתך הניחו לה הנכסים שנתנו לה משום כושל או לא:

א"ל. הביא רשב"ל עבדיו של ר"י הנשיא והוציאן ממנה:

ויפה נעשה. ר"י אומר כן ויפה נעשה בתמיה דאחרי שנעשה מעשה שאוקמוהו בידה אין להוציאן מידה:

אי נאמר. דפלוגתייהו בטעות בדבר משנה אם הוא חוזר וכדמסיק או דפליגי הלכתא מאי אי כר"ט או כר"ע:

כדעתיה. לשיטתו:

דאיתפלגון. דפליגי ר"י ורשב"ל:

הכל מודים. ר"י ורשב"ל:

בשיקול הדעת כגון מחלוקת תנאים או אמוראים ועשה הדיין כאחד מהם וסוגיין דעלמא כאידך זהו טעות בשיקול הדעת ואין מחזירין הדין מדברי תורה. אם טעה הדיין בדבר שהוא מפורש בתורה ודאי מחזירין הדין לדברי הכל:

מה פליגון. כי פליגי:

בטעות משנה. בטעה בדבר משנה:

ה"ג שר"י אמר טעות משנה כשיקול הדעת. ואין מחזירין:

טעות משנה דבר תורה כאלו טעה בדבר שהוא מפורש בתורה ומחזירין הדין:

היא טעות המשנה היא טעות זקנים אם טעה בדברי אמוראים מחזירין הדין כמי שטעה בדבר משנה:

הגע עצמך שפטורין מן השבועה. אמתני' פריך דאר"ע יינתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה הרי יש בעל חוב שפטור מן השבועה כגון שלא הגיע זמן התשלומין עד לאחר מיתת הלוה או שהודה בשעת מיתה או שמת בשמתא שנידוהו ב"ד על שלא רצה לשלם או שכתוב בשטר נאמנות אפי' לאחר פרעון שכל אלו גובין מן היורשין בלא שבועה:

ומשני זו תורה וכו'. כלומר עיקר טעמא דר"ע דנכסי כל היכא דאיתנהו ברשותא דיתמי איתנהו אבל בע"ח מחוסר גובייא ונקט טעמא דשבועה שאינו אלא תקנת חכמים ולא מן התורה לאלומי מילתא. לישנא אחרינא זו תורה. היורשים יורשין מן התורה אבל פריעת בע"ח מן היורשים אינו מן התורה:

הלכה ג

מתני' **כל הקודם בהן זכה**. קדמו יורשים זכו ואין מוציאין מידן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ולכתובה קדם אחד מהן האשה או המלוה זכה הוא דר"ט סובר תפיסה דלאחר מיתה מהניא:

זכתה האשה יותר על כתובתה. אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה או קדם הבע"ח ותפס ויש בהן יותר על חובו:

המותר ינתן לכושל שבהן. זה בעל השטר שידו על התחתונה ואם יבואו ליד היתומים שוב לא יוציא מהם לא אשה ולא בעל חוב:

גמ' **בצבורין בסירקי**. לר"ט צריך שיהיו הפירות צבורין ומונחין בקרן זוית הסמוכה לרה"ר ובני אדם העושין סחורה זה עם זה בשוק ורוצים לדבר דבריהם בנחת וישוב הדעת מסתלקין לשם לישנא אחרינא סורקי הוא השוק והוא רה"ר ממש:

אבל אם צבורין תוך ביתו. של המת זכה לו ביתו ליורשין דהן כמוחזקין בבית ובכל מה שבתוכו:

דהוה סבר דאינון דידי' וכו'. לא מהני אא"כ כיון להחזיק וזה היורש לא כיון להחזיק שהיה סובר שהן שלו ואין צריך לחזקה ולא קנה אותן דבאמת לא היו שלו אא"כ החזיק בהן:

ה"ג מאימתי בעל הבית זוכה בפירותיו בשביעית. וה"פ מאימתי הן שלו שאין אחר רשאי ליקח ממנו ואינן עוד כשל הפקר:

דהוה סבר. הבעל השדה לומר כיון שהן משדה שלו אינו צריך להחזיק בהן ובאמת אינן שלו הלכך עדיין הפקר הן עד שיאמר בפירוש שכוונתו להחזיק בהן:

ה"ג האי ארמלתא תפסה אמהתא. וה"פ אלמנה אחת תפסה שפחת בעלה לאחר מיתתו:

אתא עובדא. בא מעשה זה לפני ר"י ואמר דשפיר תפסה:

רבי אימי. חזר והוציאה ממנה שאין זו חזקה מעלייתא שלא כיונה לשם חזקה אלא דסברה כיון שהיא שמשתה בחיי בעלה ועדיין היא ברשותה הרי הוא שלה:

כהדא. כהא הנך בני שמאי שמת אבוהון והניח להם אביהם עז בביתו:

ה"ג אתי מרי חובה ונסבה. ובא בע"ח של אביהם ותפסה:

ואמר דידיה נסב. כלומר שפיר תפס בע"ח:

ה"ג לא כן תני וכו' אין מוציאין מידו. וה"פ כיון דאין מוציאין מידו א"כ הכא דהויא העז בבית היורשים למה לא תיהני חזקתם:

ומשני דהוון סברין וכו'. שאני הכא דאין חזקת היורשים חזקה מעליא שהם היו סוברין שהיא שלהן ולא החזיקו בה ובאמת אינה שלהן:

שאם מכרוה. היורשים:

או טלטלוה. היורשים ממקום למקום לשם חזקה:

ופריך הגע עצמך שפטורין מן השבועה. הבע"ח וכתובת אשה וכדפרישית לעיל הלכה ב':

ומשני זו תורה. ירושת יורשין מדאורייתא וב"ח וכתובת אשה פריעתם מן היורשין ממטלטלין אינה תורה אלא מדרבנן:

הלכה ד

מתני' **חנונית**. למכור ולקנות בחנות:

אפטרופיא. להתעסק בממונו לישא וליתן:
משביעה. שלא עיכבה בידה משלו כלום. כל זמן שירצה. ויכול לגלגל עמה שלא הרויחה כלום במלאכתה ובהוצאת הבית. רא"א. אפי' לכתחלה שלא ע"י גלגול יכול להשביעה על פילכה ועל עיסתה:
גמ' **ופריך יאות אר"א**. שפיר קאמר ר"א ומ"ט דרבנן דפליגי דבהא ודאי כבן בית היא דתנן בשבועות דיכול להשביעו:
ומשני אם אמר את כן. שהוא יכול להשביעה כל זמן שירצה על פילכה ועיסתה לא יהא שלום בתוך הבית לעולם דאמרה ליה הואיל ואשבעת לי על פילכי איני יכול לסבול קפדנותך:
שברה. האשה כלים שלא בפשיעה בשעה ששמשה בהן:
מה את עבד לה. למאי מדמינן אותה לשומר חנם ופטורה מהכל חוץ מפשיעה או כש"ש היא וחייבת בגניבה ואבדה:
ופשיט מסתברא. לעשותה כש"ש וחייבת לשלם:
אמרין. בני הישיבה שאפי' כש"ח אינה ואפי' שברה בפשיעה פטורה:
אם אומר את כן. דבשברה בפשיעה חייבת לשלם אין שלום בתוך הבית לעולם שיאמר הבעל שתשלם דבפשיעה שברה:

הלכה ה

מתני' **אינו יכול להשביעה**. על אפטרופיא שנעשית אצלו:
משביע הוא את היורשין. אם גירשה ומתה ויורשיה תובעין הימנו כתובתה נשבעין שבועת היורשים שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובה פרוע א"נ בשהיו בניה אפטרופסים איירי וכ"מ בגמרא:
ואת הבאים ברשותה. אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעים כתובתה נשבעים אף הן שבועת היורשים:
אבל יורשין משביעין אותה. אם נתגרשה ויורשיה או היא נפרעין מן היתומים צריכי שבועה שהרי לא פטרם אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו:
ולא לבאים ברשותי. אם אמכור נכסי ואת נפרע מהלקוחות:
גמ' **לא סוף דבר**. הא דתנן ה"ז אין יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו לא היא ולא יורשיה וכו' לאו דוקא בנכסים שנשתלטה עליהן בחיי בעלה אינן יכולין להשביעה:
אלא אפי' בנכסים. שהיו בידה לאחר מיתת בעלה אין היורשין משביעין אותה ולקמן בפרקין מסיק דאנכסים שנשתלטה בהן משעת מיתה עד שעת קבורה קאי:
תמן תנינן. ב"מ פרק המפקיד:

השוכר פרה מחבירו. והשאילה השוכר בימי שכירותו לאחר לעשות בה מלאכה ומתה כדרכה בבית השואל:
ישבע השוכר. למשכיר:
שמתה כדרכה. ופטור שהשוכר פטור מאונסין:
והשואל. שחייב באונסין ישלם להשוכר:
והוא שנתן לו. המשכיר רשות להשוכר להשאיל פרתו אם ירצה אבל אם לא נתן לו רשות חייב השוכר לשלם הפרה למשכיר ששינה מדעת הבעלים וה"ל פושע ששומר שמסר לשומר אחר חייב אפילו באונסין:
ופריך והשואל. אמאי איצטרך ר"ח לאשמועינן דאם שינה חייב הא אפי' לא שינה השואל חייב באונסין ומשני אלא איצטרך משום הא דתנן בבבא מציעא סוף פרק השוכר את הפועלים:
ואתא מימר לך. ובא ר"ח לאשמועינן אפי' התנה השואל עם המשאיל לפטרו מן האונסין אם שינה והשאילה לאחר ומתה באונס חייב לשלם:
ביקש. המשכיר להשביע את השואל שמתה כדרכה מהו שיכול להשביעו או דלמא מצי למימר ליה לאו בעל דברים דידי את:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
הדא ילפא מן ההוא וכו'. וילפי' התם מהכא והכא מהתם:
שאם ביקש להשביע את השואל משביעו. דהא השואל בא ברשותו של המשכיר וכי היכי דהכא יכול להשביע אותה ואת הבאים ברשותה ה"ה התם יכול להשביע את השואל:
ה"ג שאם ביקש להשביע את האשה משביע וכן הוא בקידושין פרק קמא. וה"פ אם לא פטרה משבועה יכול להשביעה ולא אמרינן דה"ל כשמירה בבעלים:
ה"ג ולא צורכה מיליף ההיא מן הדא. הא לא איצטרך למילף מהתם דהא ממתני' דהכא שמעינן דוקא בשפטרה מן השבועה הוא דאינו משביעה אבל בשלא פטרה משבועה:
ומה צורכה וכו'. כי איצטרך למילף הכא מהתם היינו לענין זה דמתני' דהכא איירי בשנתן לה רשות שיהיו בניה אפטרופסין אבל לא נתן לה רשות חייבת לשלם כל מה שהפסיד בעלה כל זמן שיהיו בניה אפטרופוסים ל"א אבל לא נתן לה רשות אלא מעצמה עשתה בניה אפטרופסין אף על פי שפטרה משבועה משביעה כדאר"ח בשואל כיון ששינה מדעת בעלים חייב אע"פשהתנה להיות פטור וכן עיקר:
צריך להעלות לו שכר וכו' אמתני' דפ' המפקיד קאי אע"פ שנתן המשכיר רשות להשוכר להשאילאם ירצה מ"מ צריך ליתן להמשכיר דמי השכירות כל זמן שהיא שכורה אצלו:

שאלוהו הבעלים. מהשוכר ומתה כדרכה בבית בעלים מהו שיהו הבעלים חייבין לשלם להשוכר כאלו השאילה לאחר או לא:

א"ל כן אנן אמרין. אפי' אכלוהו הבעלים בימי השאלה פטורין מלשלם:

אכלו שלהן אכלו. לכך פטורין מלשלם ולא דמי לאחר:

היך עבדין עובדא. הלכתא מאי וקאי אהא דגרסינן התם בקידושין רב יהודא שלח לר' לעזר שומר שמסר לשומר א"ל הראשון חייב ר' יוחנן אמר השני חייב רשב"ל אמר השני חייב ומיבעיא ליה מי חייב א"ל תרי כל קביל ד' ולא עבדין עובדא כסוגייא. כלומר הא ר' לעזר ור"י דסברי הראשון חייב שפשע ור' חייא ור' ינאי נמי הכי סברי דשומר שנתן לשומר חייב אא"כ נתן לו רשות ור' יהודא ורשב"ל פליגי וסברי דהשני חייב פשיטא דלא שבקינן ארבע ועבדין כתרי:

א"ל. ר' זעירא אין זה אלא כשנים נגד שנים שר"ל תלמידו דר"ח הגדול הוא ור"י תלמידו דר' ינאי הוא והרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד:

הלכה ו

מתני' **הלכה מקבר בעלה וכו'**. בגמרא מפרש אהי קאי:

לבית אביה. שלא נתעסקה שוב בנכסים:

אין היורשין משביעין אותה. במה שנתעסקה בין מיתה לקבורה:

על העתיד לבא. בגמרא מפרש:

גמ' **ה"ג אבל אם עשת אפטרופס לאחר מיתת הבעל היורשין משביעין אותה וכ"ה ברא"ה**. אע"פ שכתב לה בעלה נדר ושבועה אין לי וליורשי וכו' משביעין אותה דלא מהני פטורא דידיה על מה שעשתה אחר כך שהרי הנכסים של היתומים הם:

דו מתניתא. וכן הוא פירושא דמתני' דקאי אסיפא דמתניתין דלעיל שפטרה ממנו ומיורשיו ואפ"ה משביעין אותה על העתיד לבא:

משעת מיתה עד שעת קבורה. אבל על השאר משביעין אותה:

ה"ג ר' יוסי אמר אפילו וכו' וכ"ה ברא"ה:

ומשני פתר לה על ראשה. אריסא דקתני נדר ושבועה אין לי עליך שלא פטרה מיורשיו אלא ממנו תהא הוא דקאמר אין היורשין משביעין אותה לשעבר אלא לעתיד לבא דהכי משתמע פטור דידיה על כל מה שעשתה בחייו בין ממנו בין מיורשיו אבל אם פטרה מיורשיו פטורה אפי' על אפטרופס שעשתה לאחר מיתת בעלה ואיירי בשמינה אותה הבעל אפטרופוס לאחר מיתתו:

ופריך ואין על ראשה כהדא ר"י ור"י וכו'. כלומר והיכי פליגי הכא ר' יונה ור' יוסי הא תרווייהו אמרו שבנכסים שנשתמשה בהן לאחר מיתה אין משביעין אותה וקשיא לר' יונה הא קאמר הכא דעל אחר מיתת הבעל היורשין משביעין אותה ולר' יוסי קשיא פשיטא דא"כ מה בין רישא לסיפא דהא ברישא נמי אין משביעין על אפטרופסת שנעשית בחיי בעלה:

פתר לה. הא דקאמרי ר"י ור"י בנכסים שנשתלטה בהן לאחר מיתת בעלה אין משביעין אותה היינו מה שנשתמשה בהן משעת מיתה עד שעת קבורה אבל מה שעשתה אחר קבורה משביעין אותה עליה ורבי יונה אסיפא דמתני' קאמר לא סוף דבר וכו' ורבי יוסי אריישא דמתני' קאמר לא סוף דבר וכו' וקסבר ר' יוסי אפי' אמר נדר ושבועה אין לי עליך מ"מ פטורה היא אפי' משבועה דלאחר מיתת בעלה מה שעשתה משעת מיתה עד שעת קבורה:

שלא תהא מניחתו. לבעלה מוטל כשהוא מת ומתנוול:

הלכה ז

מתני' **הפוגמת כתובתה**. כדמפרש ואזיל במתני' גופה:

לא תפרע. השאר אלא בשבועה שהנפרע מחבירו אינו מדקדק לשום לב על כל מה שפרעו וזו הואיל ונפרעה במקצת אפשר שנפרעה הכל ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתידוק:

עד אחד מעידה וכו'. תקנת חכמים היא להפיס דעתו של בעל:

מנכסים משועבדים. משום דאי הוי גבי מן הלוה גופיה והוא טעין אשתבע לי דלא פרעתיך משביעינן ליה ואנן טענינן בשביל הלקוחות דלמא אי הוה גבית מן הלוה הוה טעין לך אשתבע לי דלא פרעתיך ובעי' אשתבועי השתא נמי אשתבע ומנכסי יתומים והנפרעת שלא בפניו נמי מה"ט צריכין שבועה:

גמ' **כעין שבועת התורה ירדה להן**. כל הנך נשבעין דמתני' הם כעין של תורה בנקיטת חפץ:

כתובה הוחזקה בידה וכו'. כלומר ולא קשיא הא דתנן בשבועות כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין וזו נשבעת ונוטלת דכתובה דמי לשל תורה דשטר העומד לגבות כגבוי דמי אלא דאיתרע שהוא אומר שנפרעת כולה כיון שכתוב עליה פרעון והיא אומרת שלא נפרעת אלא מקצתה ה"ל כמודה במקצת וצריכה לישבע מיהו מודה מקצת ממש לא הוי דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות:

לא הפוחתת כתובתה. כגון שהיתה כתובתה כתובה בשטר מאתים זוז והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל אני מודה שלא התנית עמי לכתובתי אלא מנה:

בא משא ומתן בנתיים. מודה היא שנטלה ממנו מקצת אמרינן שפיר דפרע דייק דמיפרע לא דייק ואימר קיבלה כולה וצריכה שבועה אבל בפוחתת שטוענת שלא קיבלה כלום נאמנת בלא שבועה:

ר"י בעי. מי אמרינן גבי עד אחד מעידה שהיא פחותה שצריכה שבועה כמו דאמרינן בעד אחד מעידה שהיא פרועה או לא:

א"ר יוסי. עד אחד מעידה שהיא פחותה אינה צריכה שבועה דה"ל כעד אחד המכחיש שנים שהרי השנים החתומים על השטר מעידין שאינה פחותה ואין דבריו של אחד במקום שנים:

יורש שפגם אביו שטר חובו. מי שהיה לו שט"ח על אחרים ואמר שנפרע מקצתו ומת הבן גובה מותר החוב שלא בשבועה:

שלא פיקדנו אבא. בשעת מיתה ושלא אמר לנו אבא כשהיה בריא ששטר זה פרוע כולו א"נ שלא פקדנו ע"י אחרים ושלא אמר לנו בעצמו:

מתניתא דב"ש. הך ברייתא אתיא כב"ש דתנן בפ"ד דסוטה מתו בעליהן עד שלא שתו בש"א נוטלות כתובה ולא שותות דבעינן והביא הבעל את אשתו ובה"א לא שותות ולא נוטלות כתובתה כיון דלא נתברר הדבר שמעינן דב"ש סברי אע"ג דבחיי בעלה היתה צריכה שבועה עכשיו שאינה יכולה לישבע נוטלת בלא שבועה וה"נ כיון דיורש אינו יכול לישבע שלא נפרע יותר נוטל כפי טענתו בלא שבועה:

הביאו בעלי ואני שותה. כלומר אין העכבה ממנה וב"ה סברי מ"מ כיון שהיא גרמה בסתירתה שצריכה שבועה אין לה כתובה:

ברם הכא. אבל כאן אפי' ב"ה מודו דאין הבן צריך שבועה שהרי בדין תורה אפי' האב לא היה צריך לישבע וכו':

נתחייב אביו וכו'. אבל אם חייבו ב"ד שבועה לאביו קודם שיגבה התעות ומת אין הבן גובה כלום דל כן. דאל"כ מה אנן אומרים שיגבה הבן וכי אדם מוריש ממון שיבא לו ע"י שבועה לבניו בתמיה:

את אמרת. מדבריך שמעינן דאף בפוגם שטרו בב"ד אין לבן כלום שהרי הוא כאלו כבר חייב אביו שבועה בב"ד:

בגין דהליך. בשביל שהלך זה הנך שני פסיעות מביתו לב"ד הוא מפסיד הממון לבנו אלו פגמו חוץ לב"ד אמרת גובה דבנו העמידו על דין תורה אם כן אף אם פגמו בב"ד בנו גובה והא דאמרינן אין אדם מורישׁ שבועה לבניו היינו דוקא שבועה שהיה חייב בה אביו מדין תורה כגון עד אחד מעיד שהוא פרוע ודדמיין ליה:

אלא בשטר שהרבית אוכלת בו. שלוה אביהם מעכו"ם ברבית ואירי שקיבל העכו"ם על עצמו לדון בדיני ישראל שלא יתבע ליתומים עד שיגדלו ולא קיבל עליו שלא יקח רבית דאל"כ בלאו הכי נמי יכריחם העכו"ם לפרוע מנכסי אביהם כשיגיע זמן פרעון:

מפני מזונות. דכל זמן שלא גבתה כתובתה ניזונת משל יתומים וכדי שלא יפסידו היתומים מגבין לה כתובתה:

ה"ג דרש"א במזונות הדבר תלוי. דאמר לקמן פרק אלמנה ניזונת דאלמנה מן הנישואין מוכרת שלא בב"ד למזונות אבל לא אלמנה מן האירוסין מוכרת לגבות כתובתה:

מאי כדון. לרבנן מ"ט נפרעין מנכסי יתומים לכתובת אשה:

משום חינא. כשיהיה לה מעות תמצא חן בעיני בני אדם וישאנה ולא תתענן עד שיגדלו היתומים:

אף לגזלה. כשגזל אביהן דבר נזקקין להוציא הגזלה מיד היתומים:

ולנזקין. אם הזיק אביהם נפרעין מנכסי היתומים:

לגזלה. שמעינן מהא דתנן בב"ק ר"פ הגוזל ומאכיל אם הניח להן אביהן אחריות נכסים דהיינו קרקעות בין גדולים בין קטנים חייבין לשלם:

לנזיקין. שמעינן מהא דתנן בפ"ה דגיטין:

כיני מתני'. כן צריכין לפרש מתני' אין נפרעין וכו' לנזקין אלא מן הזיבורית. שמעינן דהיתומים אפי' בקטנים משלמים נזקין וקס"ד דהך מתני' בין בקטנים בין בגדולים איירי:

ופריך והא תני. אם מת האב עמד הבן וכו' ומשלם ניזקין מן העידית וכו' ש"מ דמתני' לאו בנזקין איירי:

כאן. ברייתא איירי ביתום גדול הוא דמשלם מן העידית לנזקין ומתני' איירי ביתום קטן דמשלם אפי' נזקין מזיבורית:

הלכה ח

מתני' **והיא נפרעת שלא בפניו**. ל"ש שבאה לב"ד ותובעת למכור קרקע מנכסי בעלה לזונה ול"ש שתובעת כתובתה כגון ששלח לה בעלה גט לא תיפרע אלא בשבועה שאין בידיה משל בעלה כלום:

רש"א וכו'. בגמרא מפרש במאי פליגי:

גמ' **כיני מתני'**. כן צריך לשנות במתני' והנפרעת שלא בפניו וכו' והיינו לאשה בכתובתה ולמזונותיה ול"ג והנפרע שלא בפניו דמשמע דקאי נמי אחוב אחר וקשיא וכי נפרעין מאדם שלא בפניו. בתמיה הא קיי"ל אין חבין לאדם שלא בפניו:

תיפתר. לעולם בשאר תוב נמי ואיירי בשהריבית אוכלת בו ולטובתו הוא הפרעון הזה וזכין לאדם שלא בפניו:

ופריך וב"ד גובין רבית. בתמיה:

ומשני תיפתר שערב לו. חבירו עבורו אצל העכו"ם שילוה ומחוייב הערב לשלם לעכו"ם הריבית ולא יפרע הערב אלא בשבועה ואיירי בשקיבל העכו"ם להפרע מן החייב תחלה דאי לאו הכי עכו"ם בתר ערבא אזיל ואסור לעשות כן דה"ל כאלו הלוה הערב לחבירו ברבית:

ה"ג כהדא אלכסא אמר קומי ר' מנא וכ"ה בשבועות:

אלכסא. שם עכו"ם:

אנן עושין במשפט יותר טוב מכם אנן כותבין אגרת לנתבע שיבא לדין אם בא הרי טוב ואם לא בא אנן מחליטין הנכסים לתובע:

ה"ג אנן כתבין דראטיגמתין. והוא כתב הזמנה שמזמינו לדין:

ה"ג א"ל אוף אנן מכרזינן נכסוי תלתין יומין אין אתא וכו' א"ל הגע בעצמך דהיה באתר רחיק א"ל אנן משלחין וכו' וה"פ א"ל מאי מהני ההכרזה שלשים יום אם הנתבע במקום רחוק ואינו שומע מההכרזה א"ל אם הנתבע במקום רחוק משלחין אחריו למקומו שלשה אגרות בשלשה חדשים אם בא מוטב ואם לא בא תוך זמן הזה מחליטין הנכסים לתובע:

והוא שעמד בדין וברח. הוא דמכריזין ומחלטין:

הכי גרסינן אבל אם לא עמד בדין וברח לית כאן מחלטין ולא מכריזין אשכחת אמר. כשתדקדק תמצא דר"ש וחנן אמריו דבר אחד דקסבר ר"ש קאי אהא דאמר ת"ק ונפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ל"ש למזוני ול"ש לכתובה ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה וכו':

כמה דאמר חנן לקמן פ' בתרא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות תשבע בסוף כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום ולא תשבע בתחלה בשעת גיבוי מזונות ות"ק דמתני' סובר כרבנן דחנן דתשבע בתחלה ובסוף:

הלכה ט

מתני' **גובה כתובתה**. ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כתובתך וקרעתיו משום דתנאי כתובה מעשה ב"ד הוא וכל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא בידו דמי:

אבד גיטי. שלא הוצאתי אותו לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה ולא קרעוהו ב"ד אלא אבד ממני:

והוא אומר אבד שוברי. כבר הוצאת בב"ד ואמרת אבד שטר כתובתי וגבו הב"ד הכתובה ע"פ הגט וקרעוהו ולי כתבו שובר על הכתובה שאם תוציאי עוד על יורשי שטר כתובה ותבא לגבות מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי או שתתבע ממני ותביא עידי הגט יהי' השובר לעד ואבד ממני:

פרוזבול. הלל התקין פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית שמוסר שטרותיו לב"ד שיגבו מן הלוה חובו כל זמן שיתבענו דהשתא לא קרינא ביה לא יגוש שאינו תובעו כלום אלא ב"ד תובעין:

הרי אלו לא יפרעו. דחיישינן שמא כבר גבתה כתובתה וזה השמיטתו שביעית:

מן הסכנה. שגזרו העכו"ם על המצות ויראות לשמור גיטם וכן פרוזבוליהן ומשקבלם שורפין אותם:

גמ' **הקורא ערעור על מעשה בית דין**. כגון שטוען על הכתובה ומזון האשה והבנות פרעתי שלא בעדים לא אמר כלום ואינו נאמן:

ולא מתניתא היא. מאי קמ"ל מתני' היא:

גובה כתובתה. משום דמעשה ב"ד היא כדפרישית במתני' בבלייא. ר"ח בר אבא בבלי היה:

מן דגלית לך חספא מן מרגליתא. לאחר שהגבהתי החרס מעל המרגלית מצאת אותה כלומר עכשיו ששמעת ממני פירשת מתני' הכי ואי לאו דאמרית לך כן איכא לפרושי מתני' כדרב וכדמסיק ולא ש"מ כלום:

במקום שאין כותבין כתובה. איירי מתני' שאין סומכין אלא על תנאי ב"ד הלכך אינו נאמן לומר פרעתי אא"כ הוציא שובר דגט מוכיח שחייב לה כתובה:

מה דהיא מפקא. מה שהיא מוציאה דהיינו הכתובה היא גביא אבל באינה מוציאה הכתובה נאמן לומר פרעתי:

אפי' במקום שכותבין כתובה. גובה הכל בגט לחוד:

מן רב חיילה וכו'. מי שגדול כחו להשיב יבוא וישיב שאין להשיב כלום אף אי מוקמינן מתני' במקום שכותבין כתובה:

התיב ר"י והא תני. במתני' גובה כתובתה ע"י גיטה אע"פ שאין עמה כתובה ואי ס"ד דבמקום שכותבין כתובה איירי ניחוש שמוציאה עכשיו הגט ומטמנת שטר הכתובה והיא גובה סך הכתובה כדתנן במתני' ואח"כ כשימות בעלה מוציאה שטר כתובה וחוזרת וגביא:

ומשני אין שם ב"ד. בתמי' הרי יכול לשלם לה ע"פ ב"ד והם יעידו שכבר שילם לה:

ופריך כאינון דמתון. כאותן עיירות שאין שם ב"ד ושם יש לחוש:

ומשני ואין שם עדים. בתמיה הרי יכול לשלם לה לפני עדים:

ה"ג הרי בשהלכו העדים למדינת הים. יפסיד:

ומשני אין שם אומולוגיי'. בתמיה וכי אין שם ספר שכותבים בו השטרות ויברר מתוכו שכבר ניתן לה גט:

ולית רב אומולוגי'. כלומר ותו וכי אין שם איש הממונה על הספר ההוא שיודע שהיה לה גט:

ופריך אית רב אומולוגי'. אם יש שם הממונה על ספר ההוא יש לחוש שתוציא ממנו העתקה מהגט:

כהן דמר וכו'. כמאן דאמר אבדתי שטרי ועשה לי אחרינא:

כרטיסין. שטר כמו קרט"א בקוף:

ומשני אית ליה כההיא וכו'. בתמיה וכי אם אמרה האשה אבדתי כתובתי עושין לה אחרת הלא יש לחוש שתגבה בשניהם אלא ודאי אין נותנין בסתם אלא שכותבין עליו שהוא העתק ה"נ בגט אין נותנין סתם אלא שכותבין עליו שהוא העתק ותו ליכא למיחש למידי:

וממתנת עד שימות וחוזרת וגובה. שני' כאלמנה שאין היורשים יודעים כלום מהגט ולא יהדרו אחרי עדים:

שהיתה משמשתו עד שמת. ולא גירשה מקודם דהא מסתמא ידוע ליורשים אם פירשה ממנו קודם שמת וממילא יהדרו אחרי עדים:

במקום שכותבין וכו'. דקסבר אין כותבין שובר והיינו טעמא דגובה כתובתה דבמקום שכותבין והיא אמרה לא כתבת עליה להביא ראיה וכי קתני מתני' גובה כתובתה שהביאה ראיה שלא כתב לה ובמקום שאין כותבין והוא אומר כתבתי וירא אני שמא תחזור ותוציאנו עליו להביא ראיה ואי מייתי ראיה שכתב לא גביא ומתני' דתנן גובה כתובתה איירי בשלא הביא ראיה הלכך אינו נאמן לומר שניתי מנהג העיר:

והוה פרימיתין ליה. והיה לו קרעים כמו בגדיו יהיו פרומים:

א"ל לית אנא צריך ליה. דנאמן המלוה לומר פרוזבול היה לי ואבד:

ה"ג ותני כן נאמן המלוה לומר פרוזבול היה לי ואבד ונאמן הלוה לומר שטר זה פרעתיו וקרעתיו. וה"פ אם בא לפנינו שטר קרוע נאמן הלוה לומר שהוא פרעו וקרעו והמלוה מצא הקרעים:

מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא:

ה"ג ואיפשר כן לא קרעתיו והכא קרעתיו. וה"פ ואפשר כן שיגבה בלא פרוזבול אלא ודאי שטוען פרוזבול היה לי וקרעתיו א"כ ה"נ נאמן:

הלכה י

מתני' **שני גיטין ושני כתובו**'. זמן ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניי' קודם לזמן גט שני:

גובה שתי כתובו'. שהרי גירשה והחזיר' וכתב לה כתובה שניי' אבל קדמו ב' הכתובו' לגט ראשון לא שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ותנן בסיפא שתי כתובות וגט אינה גובה אלא אחת למדנו שהכותב לאשתו ב' כתובות אינה גובה אלא אחת ואי משום דאיגרשה והדרא הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא אחת שע"מ כתובה הראשונה החזירה:

שתי כתובות וגט. שקדמו שתיהן לגט:

כתובה ושני גיטין. כתובה בנישואין הראשונים וגירשה והחזירה ולא כתב לה כתובה והחזירה וגירשה:

גמ' **והוא**. הא דתנן במתני' ב' גיטין וב' כתובות גובה ב' כתובות דוקא שגט ראשון קודם לכתובה שנייה וכדפירשתי במתני' עד כדון בשוות. הא דתנן במתני' שתי כתובותו גט אינה גובה אלא אחת ע"כ בשסכום מעות הכתובה בשניהן שוה:

היה בזו מנה ובזו מאתים. מהו איזו מהן גובה:

וחרנה. ואידך אמר:

ה"ג וחרנה אמר מנה גובה מזמן הראשונה והתוספת גובה מזמנה של שנייה. וה"פ מנה גובה מזמנה של הראשונה ומנה השניה גובה מזמנה של שניה ונפקא מיניה לקוחות שלקחו קודם זמן השנייה אינה טורפת מהם אלא מנה:

לית הדא אמרה. לא שמעינן מהכא האי מאן דלוה מחבריה וחזר ולוה מיניה צריך לפרש בשטר השני שהחוב הזה הוא מלבד השטר מחוב הראשון שאם לא כי יאמר שגם השטר הזה הוא על חוב הראשון כדאמרינן הכא בשתי כתובות:

ומשני אורחא דאיתתא. דרך האשה לומר לבעלה אבדתי כתובתי עשה לי אחרת והוא מאמינה אי נמי כיון שאסור לאדם לשהות עם אשתו בלא כתובה הוא כותב לה אחרינא:

אלא כי אורחא וכו'. אבל גבי לוה וכי דרך בני אדם כשיאמר לו המלוה אבדתי שטרי עשה לי שטר אחר הלא מתיירא שמא יוציא אחד ואחר כך יוציא גם השני ויהיה מוכרח לשלם שניהם:

אלא כי אפשר. אם הלוה רוצה מודה ליה למלוה בפני עדים שחייב לו אבל שטר אחר אינו כותב לו הלכך כשיש לו שני שטרות גובה שניהם:

אעיל עובדא. הכניס השאלה לפני רבי יוסי בכתובה וב' גיטין ואמר איך אפשר לומר דעל מנת כתובה הראשונה הוא מחזירה הא אמר רבי יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אפילו באותו היום אינו חוזר ולוה בו דאף על גב דלא מוקדם הוא מכל מקום כבר נמחל שעבודו אם כן בכתובה נמי כשגירשה כבר נמחל שעבוד' ואיך תגבה בה:

ומשני כאן כשפרעו. לשטר הראשון הוא דנמחל לשעבודו ואינו חוזר ולוה בו אבל כתובה זו עדיין לא פרעה הלכך שיעבודה קיים:

מתני' **כתובת' קיימת**. שכתב לה כשהיה קטן ולגבי גר כתובה שכתב לה בהיותו עכו"ם:

גמ' **תרין אמורין**. שני אמוראים פליגי בפירושא דמתני' הא דתנן כתובתה קיימת אהי קאי:

לכתובה. מנה או מאתים שהוא תנאי ב"ד אבל בשטרא לא גביא דחספא בעלמא הוא דקטן אינו יכול לשעבד וה"ל שטר מוקדם:

אבל לא לתנאין. תוספת אין לה:

וחרנא. ואידך:

ופריך הניחא גר. כתובתה קיימת דבשעת כתיבה גדול היה אלא קטן קשיא קטן מי מגרש דקס"ד דכתובתה קיימת אהא דתנן ואם גירשה והחזירה קאי:

קיימתיה. כי האי דאר"ל וכו' גבי חרש ושוטה שאין לה כתובה אלא א"כ בא עליה משנתפקח ונשתפה א"כ מתני' נמי איירי שבא עליה משהגדיל ואהא קאמר דאם בא עליה משהגדיל כתובתה הראשונה שכתב לה כשהוא קטן קיימת דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובודאי לשם קידושין בעל:

הדרן עלך פרק הכותב

פרק י

הלכה א

מתני' **מי שהי'**. יורשי הראשונה. אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות:

נשא הראשונה ומתה. בחייו:

נשא שנייה ומת הוא. ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין או רוצים לחלוק ירושת אביהם:

שנייה ויורשיה קודמין. שהיא בעלת חוב אבל הראשונים באים לירש אביהן דהא בכתובת בנין דכרין כתוב אינון יהויין ירתין לפיכך פורעין את החוב תחלה ומה שנשאר ירשו אע"פ שלא נשאר דינר דפריעת כתובה ראשונה כירושה דמי ולא מיעקרא ירושה דאורייתא:

גמ' **מתני'**. דתנן הראשונה קודמת לשנייה היינו לענין גביית כתובה אבל לענין מזונות ששניהם אינן רוצות לגבות כתובתן אלא ליזון מנכסי בעלן שניהן שוות ואין בזה דין קדימה:

כתובה וקבורה. צרכי קבורת הבעל וכתובה ובשאין שם כדי שניהן מי קודם:

כתובה ומלוה בעדים מי קודם. מי אמרינן דכתובת אשה קודם משום חינא או דלמא בעל חוב קודם שלא תנעול דלת:

כתובה ופרנסת בנות. דהיינו עישור נכסים מי קודם ואיירי בשכבר היו ראויין להנשא קודם שנשא אשה זו התובעת כתובתה:

ופשיט מ"ד גובין פרנסה מן המשועבדין. פלוגתא דר"ח ור' יוחנן לעיל פ' מציאת האשה ובגיטין פ' הנזקין:

לא אמר. במתני' אלא נשא הראשונה ומתה שנייה ויורשיה קודמין:

כבעל חוב היא. והראשונה קודמת:

וכתב לה כתובה על כתובתה. דכתב לה הכי וצביתי ואוסיפת לה הך אקמייתא דאל"כ אינה גובה אלא אחת כדתנן לעיל ס"פ הכותב:

קודמין ליורשי הראשונה. בכתובת' השנייה וכ"ה בתוספתא:

ה"ג אמר בן ננס אם מתה אחת בחייו ואחת במותו יכולין יורשי הראשונה לומר ליורשי השניה אם כבע"ח אתם טלו את שלכם וצאו ואנו נטול השאר בכתובת בנין דכרין:

קפצה וכו'. משעה שמת הבעל בחיי השניה קפצה נחלת בנין דכרין מלפני בני הראשונה והכל הוא כירושה אף לבני השנייה:

בשיש שם יתר דינר נחלקו. בן ננס סובר בשיש שם מותר דינר אפי' מתה אחת בחייו ואחת במותו וש להן ליורשי הראשונה כתובת בנין דכרין ור"ע סובר לית להן כתובת בנין דכרין:

ה"ג אף בן ננס יודה לר"ע דבני השנייה קפצה עליהן ירושת התורה ונוטלין כתובת אמן וחוזרין וחולקין בשוה:

הך דלא תניתא פליגא. בדבר שלא שנינו פלוגתא אתה עושה פלוגתא:

אלא בשאין שם יתר דינר נחלקו. דבן ננס סובר כיון דאין [בני] השנייה באים לגבות בתורת בנין דכרין לא בעינן מותר דינר דאין לך נחלה דאורייתא יפה מזו ששניהם פורעים חוב אביהם הלכך טלו אותה וצאו ואנו נטול השאר בכתובת בנין דכרין ור"ע סובר לאו כשאר חוב דמי כיון דאינהו גופייהו שקלי והן מקבלין ולא פורעין נמצא שאין כאן נחלה דאורייתא ואין כתובת בנין דכרין דרבנן איתקן לעקור נחלה דאורייתא:

ה"ג אבל אם יש שם יתר דינר אף ר"ע יודה לבן ננס. שאלו ואלו נוטלין כתובת אמן או חולקין בשוה:

והחוב ממעט וכו'. החוב שהמוריש חייב לאחרים לפעמים ממעט שלא יהא שם מותר דינר אע"ג שיש שם בשעת מיתה מותר דינר ולפעמים החוב שאחרים חייבים לו מרבה שיהא כאלו שם מותר אע"פ שלא היה שם בשעת מיתה:

היך עבידא. היכי דמי:

היה שם שדה. שמכר ועתידה לחזור ליורשים ביובל חשבינן גם האי שדה לירושה ואם יש ע"י שדה זו מותר דינר גובין כתובת בנין דכרין ואם הוא בהיפך שהניח שדה שקנאה ועתידה לחזור ביובל לא חשבינן להך שדה בכלל הירושה ואם אין שם מותר דינר מלבד השדה הזו אין להן כתובת בנין דכרין:

ה"ג רואין אותו כאלו כבר חזר:

ה"ג קידש רחל וכנס ללאה וחזר וכנסה לרחל. מבעיא ליה איזו כתובה מהן נגבית ראשונה מי אמרינן כתובת רחל קודמת שנתארסה ראשונה א"ד כתובת לאה קודמת שנישאת קודם רחל:

ע"ד דרבנן וכו'. דלעיל ר"פ אע"פ פליגא רבנן וראב"ע דתנן נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנישואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכנסה מעתה לרבנן רחל קודמת שמשעת אירוסין כבר זכתה בה ולראב"ע לאה קודמת שכניסתה היתה קודם כניסת רחל:

ופריך אימר אף ר"א מודה. הכא שרחל קודמת כיון שחזר וכנסה חל שיעבודה משעת אירוסין:

מיכן ולבא. כלומר משעת הלואה ולהבא:

ימים שבינתיים. אותן נכסים שמכר בתוך י"ב חדש ולא שילם לו אחר י"ב חדש לאו דברי הכל היא אלא פלוגתא דר"מ ורבנן:

תפלוגתא. פליגי בה ר"מ ורבנן ונראה דקאי אהא דתניא ישראל שהלוה לעכו"ם על חמצו לאחר הפסח אינו עובר משום ר"מ אמרו עובר דת"ק סובר ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ור"מ סובר למפרע הוא גובה הלכך לרבנן לא נתחייבו הנכסים אלא בשטר ובשטר מפורש שלא ישתעבדו אלא לאחר י"ב חדש ור"מ דסובר למפרע הוא גובה משעת נתינת הכסף נשתעבדו לו הנכסים וה"נ אע"ג דלראב"ע אינה גובה מן האירוסין מ"מ משתעבדת הכתובה מזמן האירוסין ואי אמרי' למפרע הוא גובה זו שנתארסה ראשונה קודמת לזו שנתארסה ונישאת אחריה:

הלכה ב

מתני' **והיתומין מבקשין כתובת אמן**. שכתובת אמן מרובה משל חברתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק חולקין בשוה. כשאר כל ירושות לפי הגולגולת ואין נוטלין כתובת בנין דכרין:

ואם אמרו. היתומים בני הכתובה הגדולה:

הרי אנו מעלין על נכסי אבינו. מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי שיהיה שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן:

גמ' **הדא הוא דאמר רבי אימי**. לכך תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיתן אדם נדוניא לבתו בעין יפה שלא יאמר שמא תמות בחיי הבעל ויירשנה הבעל אבל עכשיו שתקנו שבני בתו חוזרין ויורשין אותה אינו מקפיד על כך:

ופריך מעתה. אי הכי אפי' אין שם יתר דינר יטלו כתובת אמן:

את מבטל דבריהן וכו'. דאם אין שם יתר דינר נמצא שנוטל כל הירושה בתורת כתובת בנין דכרין ונעקרה ירושה דאורייתא משא"כ אם יש יתר דינר מתקיימת ירושה דאורייתא בהך דינר:

מת אחד מן האחין. היורשין כתובת בנין דיכרין לאחר מיתת אביהן:

כולהן חולקין בשוה. כל האחין אפי' שלא מאותה האם יורשין חלקו:

לכן צריכא. לא נצרכה לאשמועינן אלא שלא חלקו עדיין אפ"ה כולן חולקין בשוה:

ה"ג שלא תאמר יעשה כמי שאין כאן ותירשנו אחיו. וה"פ סלקא דעתך אמינא כיון שמת קודם החלוקה הרי זה כמי שאינו כאן ויירשו שאר אחיו כל כתובת אמן קא משמע לן משעת מיתת אביהן כבר זכה כל אחד בחלקו ויורשין כל האחין חלקו אבל בשכבר חלקו לא איצטרך לאשמועינן דפשיטא הוא שזה כשאר נכסיו שכל אחין מן האב שוין בהן:

היה שם בכור נוטל פי שנים בין האחים. מיבעיא ליה הא דקאמר הבכור נוטל פי שנים היינו היורשין כתובת בנין דכרין נוטל פי שנים אף על גב דתנן בפ' יש נוחלין אין הבכור

נוטל פי שנים בנכסי האם שאני כתובת בנין דכרין כיון דירתון תנן במתני' דפ' נערה דינה כירושה מן האב ונוטל פי שנים או פי שנים בכל האחים אם הי' הבכור שלא מאותה האשה אע"ג דאינו נוטל עמהן מכתובת אמן מ"מ לא יוגרע חלקו בשביל כך ונוטל בשאר נכסים עד כדי כפילות חלקם בכתובת אמן במה שנטלו משאר נכסים:

כולהון חולקות בשוה. דאין הבנות יורשות כתובות אמן דבנין דכרין תנן:

ה"ג בשוה מאימתי וכו':

מאימתי שמין להן. אמתני' קאי דתנן אלא שמין את הנכסים בב"ד מאימתי שמין אותן משעת מיתה או משעה שבאין לגבות ונפקא מיניה שהיו מרובין ונתמעטו או מועטין ונתרבו:

בסוף. משעת הגבייי':

ה"ג לכן צריכה בשלא חלקו אלמא משעה ראשונה שמין להן. וה"פ לא אתם אמרתם בשם רבכון רבי מנא דאם מת אחד מן האחין עד שלא חלקו כולן חולקין בשוה ש"מ דמשעת מיתה זכה בחלקו ש"מ משעת מיתה שמין:

הלכה ג

מתני' **היו שם נכסים בראוי**. כגון עיסקא שהוא ביד אחרים או הלואה:

אינן כבמוחזק. אינן נחשבים להיות כאלו הן מוחזקים בידו ויש כאן מותר דינר:

שאין להן אחריות. מטלטלים:

שיש להם אחריות. קרקעות:

גמ' **בעיקר שתי כתובות פליגין**. אם בעינן דוקא שיהא שם קרקעות כשיעור שתי כתובות או במטלטלין סגי וקסברי רבנן מטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה א"נ כתובת בנין דכרין דתנאי כתובה היא עדיפא מכתובה:

באותו דינר. שצריך להיות מותר על ב' הכתובות הכל מודים במטלטלים סגי דמתקיים ביה נחלה דאורייתא:

ר"י בר' בון אמר. הכל מודים בעיקר ב' כתובות שהן קרקעי דתנאי כתובה ככתובה דמיא מה כתובה אינה נגבית אלא ממקרקע אף כתובת בנין דכרין כן והא דקאמר ת"ק היה שם בראוי וכו' לאו במלוה איירי אלא בירושה שראויה ליפול להם מאבי אביהם אחר מות אביהם וכשתפול להם הירושה יהא שם מותר דינר בשתי הירושות א"נ אמותר דינר קאי אם הוא במטלטלין הראוי אינן כבמוחזק:

מה פליגין. כי פליגי בדינר המותר אם בעינן קרקע או סגי במטלטלי:

ברם. אבל באמת נוהגין בסוריא לגבות כתובת בנין דכרין מן הנחושת ומן הצועות שהן עיקר סחורתן ואסמכתא עלייהו שהן להן במקום קרקעות:
הצועות. הם מצעות שמציעין על המטות א"נ קערות:
ובלבד מן הצועות. שהשתמש בהן באותו לילה כלומר שלא השתמש בהן אלא יום אחד אמרי' אע"פ שדעתו למכרם משתמש בהן יום אחד אבל אם כבר השתמש בהן הרבה הרי הן כמטלטלין שלו ואין הכתובה נגבית מהן:
להיות גובה מן הבושם ומן הגמלים. לפי שהן עיקר סחורתן ואסמכתיהו עלייהו:

הלכה ד

מתני' **של זו מנה ושל זו מאתים וכו'**. ושלשתן נחתמו ביום א' דאי בג' יומי הקודמת בשטר קודמת בגבוי או שלא הניח אלא מטלטלין שאין דין קדימה במטלטלין ואירי במקום שגובין כתובה ממטלטלין כדאמרינן לעיל בפרקין:
חולקות בשוה. שהרי כח שלשתן שוה בשיעבוד מנה דבכולהו איכא מנה:
היו שם מאתים. אין לבעלת מנה שיעבוד אלא במנה ראשון אבל במנה שני אין שיעבוד לשטרא של מנה:
נוטלת חמשים. בגמרא מפרש:
שלשה של זהב. ג' דינרי זהב וכל דינר זהב כ"ה דינרי כסף:
היו שם ג' מאות. מנה ראשון משועבד לכולן והשני לבעלת ר' ולבעלת ג' מאות והשלישית לבעלת ג' מאות לבדה:
של מנה נוטלת חמשים וכו'. בגמרא מפרש:
ששה של זהב. הם מאה וחמשים דינרי כסף:
שהטילו לכיס. מעות לקנות סחורה לשכר:
כך הן חולקין. כל אחד נוטל בשכר והפסד לפי מעותיו:
גמ' **שוחדא דדייני**. הא דמסיק בשני שטרות שיצאו וכו' דהב"ד נותן לאיזה שירצה הוא שוחד לדיין שמותר ליטול שוחד ממי שירצה ליתן לו השדה:
לשני שטרות. מי שמכר שדה אחת לשני בני אדם ביום אחד:
ופריך מתני'. קשיא לשמואל:
חולקות בשוה. ולא אמרינן שהדיין יתן למי שירצה:
ה"ג לשוחדא דדייני את אמרית. וה"פ ומשני דאף מתני' לא קאמר אלא שאם אין הדיין רוצה ליטול שוחד מאחת מהן יפסוק כן שיחלוקו בשוה ולא מן הדין:
שירשו שטר חוב. היינו מלוה בשטר דכיון דמוחזקין בשטר שע"י גובין המלוה ה"ל כאלו כבר גבוי או כאלו השביחו הנכסים ונוטל מהן פי שנים:

עוד יצא וכו'. ואם יצא עליהן שטר חוב שחייב אביהם לאחרים הבכור נותן פי שנים כי היכי דנוטל פי שנים שאותן הנכסים משתעבדו כולן למלוה ואיירי בשכתב לו מטלטלי אגב מקרקע לכך צריך לשלם אף ממה שגבה הבכור מהשטר שירשו:

ה"ג נותן פי שנים ואם אמר איני נותן ואיני נוטל רשאי וכ"ה בבבלי בב"ב דף קכד. וה"פ אם אמר כשיצא שטר חוב על הבכור עצמו ולא על האחין איני נוטל ואיני נותן רשאי ומפסיד הב"ח ואין לו על היתומים כלומר וקשיא הא דמי לשני שטרות שיצאו ביום אחד על שדה אחת שהרי מיד כשמת האב חל שיעבוד הב"ח גם על חלק בכורה ואף שאמר הבכור מיד איני נוטל ואיני נותן מ"מ שניהם בבת אחת חלין והל"ל דשודא דדיינא הוא:

ומשני עוד היא. אף זו לשוחדא דדייני אתאמרת אם רוצה הדיין לפסוק כן הרשות בידו ואם ירצה יכול לפסוק שיטול הב"ח אף חלק הבכורה:

בין שטר אחד שיצא על שני שדות. כגון שכתב בשטר שדה פלונית ויש לו שתי שדות ששמותיהן שוות:

במרשות זו את זו. הא דתנן במתני' של מנה נוטלת חמשים איירי שהרשה בעלת ג' מאות את בעלת ר' לדון עם הראשונה ואמרה לראשונה לא אריב עמך במנה המשועבד לך דאל"כ אין לה במנה הראשונה אלא שליש:

אמרה לה. השנייי' הרי אין לך אלא מנה נחלק אותה וקח חמשים וזיל לך:

הדא דאת אמר. לא אמרן אלא שנשתנה המעות מחמת עצמן כגון שנשתנה המטבע שפחתו או שהוסיפו עליה אז חולקים השבח וההפסד לפי הממון שנתנו כל אחד:

אבל לשכר ולהפסד. שהרויחו במשא ומתן שנשאו ונתנו במעות אלו שהעילו לכיס אין חולקין הריוח וההפסד אלא לפי מספר השותפין אם לא שהתנו מתחלה שיחלק לפי הממון:

וקשיא. זה נתן לכיס ק' דינרין וזה נתן י' דינרין ואת אמרת הכי ששניהם יחלקו בשוה וכי כך שורת הדין נותן:

ע"י. חלקי שנתתי לכיס סליק החשבון ליקח הסחורה כגון שלקחו בעד כל המעות שבכיס מרגליות ואלולי כל המעות לא היו יכולים ליקח:

ה"ג עד כדון דהוות פרגמטייא זעירא וכו'. וה"פ עד כאן שהית' סחורה מועטת שקנו בדמים כגון מרגלית אחת אבל אם קנו במעות סחורות הרבה שבלא מעותיו היה יכול לקנות סחורה זו מאי איכא למימר:

יכול הוא לומר ליה עד שאתה מוכר סחורתך פעם אחת אפשר לי למכור סחורתי עשרה פעמי' נמצא שהריוח שוה שהיה קונה בדמיו סחורה קלה שאפשר למכרה בימים מועטים משא"כ בדמים מרובי' צריכין לקנות סחורה טובה שאין לה קופצים כל כך:
ופריך עד כדון. הניחא כשמוכרים סחורתם במקום קרוב הוא דיכול לומר כן אלא כשמוכרים סחורתם במקום רחוק שא"א למכור אלא פעם א' מאי איכא למימר:
א"ר הילא יכול הוא. לומר לו עד שאתה הולך פעם אחת במשאך אני הולך ובא עשרה פעמים:
תמן תנינן. ב"ק רפ"ד שור שוה מאתים שנגח שור שוה ר' ואין הנבלה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור אחר שוה ר' האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל נ' זוז וזה נוטל נ' זוז חזר ונגח שור אחר שוה ר' האחרון נוטל מנה ושלפניו נ' זוז ושנים הראשונים דינר זהב דשותפי נינהו הבעלים והניזק בשור המזיק ושניהם מתחייבו בנזקיו הלכך האחרון נוטל מנה חצי כל השור ושלפניו שהי' החצי שלו משלם על חלקו חצי מנה להאחרון ושנים הראשונים דהיינו ניזק הראשון והבעלים שהיה להם בשור כל אחד רביע משלמין כל אחד רביעית נזקו:
ה"ג ר"ש בשם רבי זעירא וכ"ה בב"ק:
וכן לשכר. אם הרויחו בשור ע"י מלאכתו שהשכירו אותו כל אחד נוטל לפי מעותיו:
פליגא על דר' אלעזר. דאמר לעיל לשכר ולהפסד כולן חולקין בשוה:
רבי מנא אמר. לפני ר"י לעולם לא הפליג ר"ז על ר"א דמי לא מודה ר"א שאם התנו ביניהן שכל א' יטול לפי מעותיו שחולקין לפי ממון שכל תנאי שבממון קיים:
שוורים כמותנים הן. הא דשור שנגח כיון שנשתתפו שלא לדעת ה"ל כאלו התנו ביניהן דלא שייך כאן כל הטעמים שהזכירו לעיל שבעבורם חולקין בשוה:

הלכה ה

מתני' **הראשונ**'. אותה שזמן כתובתה מוקדם קודמת לשניה שזמנה מאוחר וכן כולם:
הראשונה נשבעת לשנייה. שלא גבתה משל בעלה כלום דלמא לא ישאר לה ממה שתגבה כתובתה וכן השנייה והג' אבל הרביעית אינה צריכה שבועה וכגון שאין שם יורש או ב"ח אחר שישביעה:
אף היא לא תפרע אלא בשבועה. דשמא תמצא שדה אחת מאלו השדות שגבו השלש הראשונות שהיא גזולה ואם תחזיק הרביעית שוב אינה יכולה לחזור עליה דב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ות"ק סובר ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה לכך

לא תשבע שאם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה דהויא לה רביעית ב"ח מאוחר:

גמ' **ה"ג לשטר אחד שיצא על הרבה לקוחות וכו'**. וה"פ טעמא דבן ננס דשמא יבא ב"ח לטרוף ויצטרכו גם הראשונות ליתן חלקם ומהרביעית אינן יכולים להוציא דב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה כדפרישית במתני' הלכך אף הרביעית תשבע:

לית הדא. וכי לא קשיא ממשנתינו דתנן היו כולן יוצאות ביום אחד כולן חולקות בשוה אהא דאמר שמואל לעיל שני שטרות שיוצאין וכו' מחליטין לאיזה שירצו וזהו שוחדא דדייני ל"א לית הדא דשמואל פליג אר' שמואל דאמר כולן חולקות בשוה ושמואל אמר שוחדא דדייני:

וכא אמר הכין. וכאן אמר הכי:

א"ל לא בשני שטרות. הוא דאמר שמואל שוחדא דדייני וטעמו דבשני שטרות על שדה אחת הוא דאמרי' שודא דדייני דאיכא למיקם עלה דמלתא:

דלמא בשטר א'. בתמיה וכי אמר בשטר אחד על שני שדות דמדינא הוא דחולקין בשוה דאין להוציא מיד המוחזק אלא בראיה ברורה ולישנא אחרינא שפירשתי לעיל כיון דשניהם מוחזקין בשוה אין להוציא מידו רק המגיע על חלקו:

וכא בשטר אחד. והכא בשטר אחד איירי שיוצא על לקוחות הרבה הלכך חולקין בשוה:

ופריך ולא שמיע. ולית לר' מנא הא דא"ר אבין בשם שמואל וכו' לעיל בפרקין:

ה"ג לא בין שטר אחד שיצא על שתי שדות וכו':

בארנונא ובגלגולת הם מסי המלך שחייב המוכר:

ובאנפרות. שאנס עכו"ם הקרקע בחובו או בתביעה שלא כדין:

כהדא דבן ננס. דהלקוחות כולן חולקים בשוה:

כהדא. כהא קרוביו דר"י קנו. שדה מהנך דבר תפקין. בר תפקין. שם אדם או משפחה:

אעלין להון נשין וכו'. הכניסו להם נשים והכניסו להם שטרות שאלו השדות נשתקעו לארנונא או לנשותיהם א"נ עלו עליהם עוררים על שאר שדות:

אתון. באו ורצו להתגרות בקרוביו דר' יוסי שקנו השדות ואמרו שגם מהשדות שקנו ישלמו להפסד הערעור:

אמר. להם ר' מנא אני יודע כשמכרו אלו השדות לא היו אלו עוררין לפניכם ועכשיו נתעוררו מפני הנשים שנשאו ואין לקרוביו דר"י לסייע להן בתשלומין:

הלכה ו

מתני' **ומכר את שדהו**. המשועבד לכתובת אשתו:

השנייה מוציאה. כשימות בעלה:

פשרה. ביצוע לא כולו לזה ולא כולו לזה ולשון פושרין הוא לא חם ולא קר:
וכן בע"ח. ושני לקוחות ראובן נושה בשמעון מנה ולו ב' שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בנ' וכתב ב"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך בע"ח נוטל מיד הראשון שהרי אינו יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו שחובו כנגד שניהם ולוקח הראשון מוציא מיד השני ובע"ח חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מבע"ח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה:
וכן אשה בע"ח. כגון שגירשה והחזירה שיש לה חוב כתובתה על בעלה מנישואין הראשונים ומכר ב' שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובתה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך האשה מוציאה מיד הלוקח הראשון והוא מן השני והשני מן האשה ולוקח הראשון מיד השני וחוזרים חלילה:
גמ' **הדא אמרה**. זאת אומרת:
ההן וכו'. האי מאן דלוה מן שני בני אדם ואין לו נכסים לפרוע לשניהן ובא בע"ח השני וא"ל קום ועשה פשרה עמי:
א"ל. הלוה ואין סוף הדבר שיבא בע"ח הראשון ויטרוף ממני השדה שאתה מניח לי ולמה לי לעשות פשרה עמך:
יכיל. המלוה השני לומר עשה פשרה ואם לאו אטרוף אני מיד את השדה ואם יבא בע"ח הראשון ויטרוף ממני יטרוף שאין לי הפסד בזה:
ה"ג פישר מן השני חזקה וכו'. וה"פ פשיטא לי שאם התפשר הלוה עם המלוה השני חזקה וברור הוא שהראשון יכול לטרוף ממנו אלא הא מיבעיא לי פישר מן הראשון מהו שיבא השני ויטרוף מהלוה הנשאר לו או דלמא ה"ל כאלו קנה מן הראשון ואין בע"ח המאוחר יכול לטרוף ממנו:
אמר פישר. פשרה היא ואין השני יכול לטרוף מלוה מה שהשאיר לו המלוה הראשון:
ולא כתב לו דאיקני. בתמיה כיון דדרך הסופרים לכתוב בשטרי מלוה דמשעבד לוה למלוה גם מה דיקנה ודאי גם בשטר מלוה השני כתוב דאקני א"כ לא יהא הנותר מהפשרה אלא כאלו קנה הלוה נכסים אלו עכשיו והם משועבדים למלוה השני:
לא אתיא. הא דאר"י פישר אלא ביורש שסילק לבעל חוב הראשון של אביי על ידי פשרה אין המלוה השני של אביו יכול לטרוף מן היורש אע"ג דכתב דאקני שהרי אין זה קנינו של האב אלא קנין שלו:
אפילו בבע"ח נמי. אתיא הא דר"י ואירי בשלא כתב ליה דאקני:

אל יהא לך פרעון אלא משל זו. וכיון שטרפו בע"ח הראשון כבר אבד זכותו של השני ועכשיו שקנה כשדה של אחר דמי:

אתייא. הא דתנן במתני' וכן אשה בע"ח כמ"ד לעיל פרק הכותב המגרש אשתו והחזירה ע"מ כתובה הראשונה החזירה היינו דוקא לענין כתובת מנה ומאתים אבל תנאי כתובה הראשונה כגון תוספת צריך ליתן לה מלבד תנאי כתובה האחרונה הלכך מצינן לאוקמי באשה בע"ח:

ברם. אבל למ"ד בין לכתובה בין לתנאין ע"מ כתובתה הראשונה החזירה ליכא לאוקמי מתני' באשה בע"ח דהא מתני' איירי שהחזירה א"כ אינה בעלת חוב:

הדרן עלך פרק מי שהיה נשוי

פרק יא

הלכה א

מתני' **אלמנה ניזונת מנכסי יתומין**. דתנאי כתובה הוא את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי:

ואין חייבין בקבורתה. שתקנו קבורה תחת ירושה ועכשיו שיורשיה גובין כתובתה מיורשי הבעל הם חייבי בקבורה:

גמ' **מציאתה**. של האלמנה לעצמה דטעמא מאי אמרו מציאת האשה לבעלה משום איבה הכא תיהוי לה איבה:

הותירה מזונות. שפסקו לה ב"ד כמה מזונות יותן לה והותירה:

אשת איש. שהשרה בעלה ע"י שליש או שהלך למדינת הים ופסקו לה ב"ד מזונות מנכסיו והותירה ממזונותי' כשם שמציאתה שלו כך מותר המזונות שלו שהמותר למציאה דמיא:

אלמנה. שהותירה ממזונותיה כשם שמציאה שלה כך המותר שלה:

הותירה. האלמנה מבגדיה שחקים אף הן שלה מק"ו מאשת איש:

ופריך תמן וכו'. ק"ו יש לו פירכא בשלמא התם באשת איש שחקים שלה כדי שתתכסה בהן בימי נדותה שלא תתגנה על בעלה או כדי שתוכל להבחין אם היא נדה משא"כ באלמנה:

ומשני אף הכא צריכא להו בימי נדותה. שלא תתגנה על הרואים:

אף היא. האלמנה אינה עושה להיורשים דברים של יחוד:

ה"ג מה הן דברים של יחוד ומשני סכה להון את גופן וכו' ומוזגת להן את הכוס. אלו הן דברים של יחוד ואסורה לעשותן להיורשין:

ומוסיפין לה על מזונותיה. אם היא מניקה:
אשת איש אין לה יין. אם אינה מניקה:
אין שומעין לה. דקסבר משועבדת היא לו למעשה ידיה וחכמים תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ואם הבעל רוצה לזונה כופה אותה למעשה ידיה:
רב אמר. אם אמר זה שמת קודם מותו אל תקברוני מנכסי שומעין לו וקוברין אותו ממעות הצדקה:
וכי. תעלה על דעתך שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור להיות נקבר מן הצדקה:
מתני'. קשיא לרב:
חייבין בקבורתה. ש"מ כל שיורשין אותו כופין אותן על קבורתו:
ומשני פתר לה. תפרש משנתינו בשירשו קרקע בכתובה ומודה רב בשירשו קרקע שחייבין בקבורתו:
ופריך כהדא דתני. ה"ג בתוספתא בפ"ט:
ומטלטלין. ויצתה עליו כתובת אשה ובע"ח כל הקודם בהן זכה:
מפני שקדם ותפס. הוא דנקבר מן הצדקה הא אם לא קדם ותפס מוציאין מנכסיו לקוברו אע"פ שהנכסים משועבדים לבע"ח וכתובת אשה וקשיא לרב:
ומשני פתר לה. תפרש להך ברייתא באומר קברוני מנכסי הלכך אם לא תפס מוציאין מנכסיו לקוברו:
ופריך כהדא וכו' נקבר המת. רבותא קאמר אע"פ שכבר נקבר המת מוציאין מידן מה שהוציא בקבורה:
ה"ג ואמר קברוני אע"פ שקדמו אחרים ותפשו מוציאין מידן. וקשיא מברייתא דתני אין מוציאין מידו:
ה"ג בשתפסו קרקע אבל בשתפסו מטלטלין אין מוציאין מידן והא דאת אמר בשתפסו קרקע מוציאין מידן במלוה בעדים וכו'. וה"פ ר"י איירי בשתפסו קרקע מוציאין מידן ובברייתא איירי בשתפסו מטלטלין אין מוציאין מידם וקאמר אף בשתפסו קרקע דאר"י (אין) מוציאין מידן דוקא במלוה בעדים אבל במלוה בשטר לעולם אין מוציאין מידן ואפשר לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ משני בשתפסו קרקע איירי רבי יוסי ובברייתא איירי בשתפסו מטלטלין הלכך אם קדם ותפס אין מוציאין מידו והא דאמרת דדוקא בשתפס קרקע מוציאין מידו אבל במטלטלין אין מוציאין מידו דוקא מלוה בעדים אבל בשטר וכו' מוציאין מידו וה"ג בין שתפסו מטלטלין מוציאין מידן ולשון ראשון נראה דסתם שטר הוא בעדים ולמה יגרע ממלוה בעדים בלא שטר:

עשו דברי שכיב מרע. שהן קיימין כבריא שכתב ונתן הלכך מהני מה שאמר אל תקברוני דה"ל כאלו נתן כל נכסיו בחיים לאחר במתנה:

הא הבריא. מתוך אותו החולי לא:

ובמסיים ואומר וכו'. הוא דמתנתו קיימת אבל אם לא סיים לא:

אמר תנו שדה וכו'. מיבעיא ליה אם אמר תנו שדה וכו' הוה כמסיים או דלמא אין זו מסיים אא"כ אמר חציה בצפון וחציה בדרום לפלוני הוא דהוי כמסיים אבל תנו שדה פלוני לפלוני לא הוה מסיים:

אמר שרפוני. לאחר מיתתי או עבדו בי עבודה אחר מיתתי ותנו חצי שדה פלוני לפלוני מי אמרינן אם אין שורפין אותו אין נותנין דהא כולם נכתבו בשטר א' או שנאמרו כולם בפעם אחת בזה אחר זה או דלמא כל אחת מילתא באנפי נפשה היא ואע"ג דאין שורפין נותנין:

שכיב מרע שאמר יזונו בנותי. מנכסי מהו:

ופריך בלא כך. שאמר כן אין הבנות ניזונות בתמיה הא מתנאי ב"ד יש להן:

לא. צריכה אלא הא קמיבעיא ליה אם יזונו הבנות מן המשועבדין ומן המטלטלין הואיל וצוה כך דמתנאי ב"ד אינן ניזונין אלא ממקרקעי ומבני חורין או דלמא לא שנא אם צוה או לא:

ברח לנוי. ברח למקום ששמו נוי:

אתא עובדא. בא מעשה לפני ר"י:

אותיותיו. שטרותיו. ואלו. שטרות אינן נקנין אלא במשיכה ובשטר:

הלכה ב

מתני' **בין מן האירוסין**. שאין לה מזונות ומוכרת לכתובתה:

בין מן הנישואין. שמוכרת למזונות:

מוכרת שלא בב"ד. מומחין אלא בפני ג' הבקיאים בשומת קרקע:

רש"א מן הנישואין. שהיא מוכרת למזונות:

מוכרת שלא בבית דין. שאי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בית דין אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בבית דין:

גמ' **במזונות הדבר תלוי**. מכירתה שלא בב"ד הוא מפני מזונות וכדפרישית במתני' ה"ג פסק שלא לזון מן הנישואין:

דברי חכמים. טעמייהו דחכמים דמתני' דאמרי אף מן האירוסין לא אטרחוה רבנן לבא לב"ד ככל מוציאי שטר חוב:

אמר ר' אחא וכו' חס הוא וכו':

ניזונת משלהן. משל יורשין:
ה"ג שמא יש לה מזונות. בתמיה וזו כיון שמחלה לכתובתה למה יהא לה מזונות:
ה"ג אשה שאין לה כתובה אין לה מזונות. וה"פ ומשני אשה אחרת שאין לה כתובה דין הוא שאין לה מזונות דכל שאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה אבל זו לא די שמחלה כתובתה ועשתה טובה ליורשים איך נאמר להפסיד לה מזונותיה:
ובלבד מן השופי. שיושבת בשלוה ובנחת ואפ"ה תבעה כתובתה אבל אם מחמת אונס תבעה וכדמסיק יש לה מזונות:
כהדא. אלמנותו דר"א שרימו אותה היתומים וא"ל שר' בא בר כהנא חפץ בה לישאנה וע"י כך תבעה כתובתה ואבדה מזונותיה:
ה"ג ארמלתא דר"א רמו בה וא"ל וכו' וכן הוא גירסת הרא"ש:
מאן דאיתידעון וכו'. לבתר שנודע הדברים שנהגו בה מנהג רמחות:
אעלון וכו'. נכנס המעשה לפני רבי יוסי ושאלו אם הפסידה מזונותיה בכך:
וחזרה למזונה. חייב להיורשים ליתן לה מזונותיה:
אבדו מזונותיה. דאותן שלשה חדשים אבל להבא יש לה מזונות:
בשלא לותה. והנך ג' חדשים לא אמרן אלא בשלא לותה מאחרים לצורך מזונותיה:
בשאין בידה משכון. ולא אמרן בששהתה שנים או ג' חדשים ולא תבעה ולא לותה אבדה מזונותיה בשאין בידה משכון אבל אם יש בידה משכון גובה לעולם:
ה"ג אמר רבי ייסא זו היא שאמרו בשם רבי יוחנן בתחלה וכו'. וה"פ הא דאמרו בשם ר"י אלמנה שתובעת מזונות שב"ד מוכרין בתחלה מנכסי הבעל כדי מזונותיה של י"ב חדש בפעם אחת והלוקח או היורשים לא ימסרו לה כל המעות אלא דמי מזונות של חדש בחדש שאם תינשא יחזיר מה שבידו ליורשים:
בסוף ל' יום. אם אמרו היורשים דכבר נתננו לה מזונות מחדש העבר והיא אומרת לא נטלתי עדיין:
ייבא. אתיא כהא דאר"א בשם ר"י:
ה"ג לוה ממנה אלף דינרין לשנה להיות מעלה דינר זהב לחדש. שנים עשר מנה שדינר זהב הוא מאה דינרין והיא אומרת בסוף שנה לא נטלתי והוא אומר נתתי:
ימים שבינתיים. כלומר עשרה חדשים שבינתים מי נאמן:
זו היא שאמרו הא בתחלה לא. קאי אהא דתנן בבבא מציעא ס"פ השואל המשכיר בית לחבירו לחדשים ונתעברה השנה בא מעשה לפני רשב"ג ור"י ואמרו יחלוקו חדש העיבור ואמר שמואל בבא באמצע החדש אבל בא בתחלת החדש כולו למשכיר בסוף

החדש כולו לשוכר וה"נ כיון שבאה בסוף החדש עליה להביא ראיה וכן בהלואה נמי בימים שבינתיים הלוה נאמן שהרי מוחזק הוא בהמעות ואין מוציאין מיד המוחזק:
ה"ג וימכרו מזון שלשים יום שלא להורע כחה של אשה ויתנו לה מזון י"ב חדש אם אומר וכו'. וה"פ ופריך כיון שנותנין לה רק למזון לשלשים יום לא ימכרו רק לצורך ל' יום ומשני שלא להורע כחה של האשה שלא תצטרך לטרוח למכור כל ל' יום למזונותיה ופריך א"כ יתנו לה כל מה שמכרה לי"ב חדש בפעם אחת ומשני שלא לחוב להיתומים שאולי תנשא תוך י"ב חדש ולא יוכלו להוציא מידה:
כהדא דתני אלמנה שתפסה אפי' אלף זוז למזונותיה אין מוציאין מידה. אע"ג דקיי"ל מזונות ממקרקע ולא ממטלטלי הואיל ותפסה תפסה:
מהו מימר לה. לאלמנה הראה לנו מה שבידך כמה תפסת מנכסי יתומים כדי שנדע עד כמה תספיק לך למזונותיך:
מכיון שהיא עתידה לישבע בסוף. כשתתבע כתובתה אינה צריכה לישבע עכשיו:
ה"ג אפי' מה בידיך לא אמרינן לה חוי:

הלכה ג

מתני' **מכרה כתובתה**. מנה ומאתים:
לא תמכור את השאר. התוספת אלא בב"ד ומתני' ר"ש דאמר אין מוכרת שלא בב"ד אלא למזונות וזו הואיל וגבתה מקצת כתובה אין לה מזונות:
וחכ"א מוכרת היא. לכתובה אפי' לפרקים ואעפ"כ מוכרת היא בנתיים למזונות שלא בב"ד שכל זמן שלא גבתה כל דמי כתובתה לא אבדה מזונותיה:
וכותבת. בשטר מכירה למזונות מכרתי:
וגרושה לא תמכור. לכתובתה:
אלא בב"ד. דטעמא מאי אמרו רבנן אלמנה מוכרת שלא בב"ד שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד בגרושה לא איכפת ליה:
גמ' **וכותבת אלו לכתובתה**. בשטרי מכירה שהיא כותבת ללקוחות כותבת בו שמכרה שדה זו לכתובה וכשהיא מוכרת למזונות כותבת בו שמכרה למזונות דלא ליקרו לה רעבתנותא שיסברו שמכרה הכל למזונות ושוב אין אדם נושאה:
ה"ג דברי ר' יהודה:
ובזו כחה מייפה. שאם בא בע"ח של הבעל במלוה בעדים לטרוף מן הלקוחות אומרת למזונות מכרתי וכל מה שנשתייר מהנכסים משועבד לכתובתה ומן הלקוחות אין מלוה בעדים יכול לטרוף:

אומרת לכתובה מכרתי. ואינו יכול לטרוף מהלקוחות ששטר כתובתה קדים ואיירי בשלא נשתיירו בני חורין אצל היתומים:
ופריך ולא אמרין לה חוי זביניך. נראה איך ובכמה מכרת של מזונות מוכרין ביוקר שאינו משלם המעות בפעם אחת אלא נותן לה כל שלשים יום כדאמרינן לעיל:
ומשני תיפתר שהוקיר המקח. מהשדות ואי אפשר לעמוד על הדבר:
כשם שאדם חס וכו'. ופליג אמתני' דתנן גרושה לא תמכור אלא בב"ד א"נ קסבר מתני' דר"ש היא דאמר לעיל בפרקין דאלמנה מן האירוסין לא תמכור אלא בב"ד ולית ליה משום חינא אלא במזונות הדבר תלוי ורבנן פליגי עליה וסברי משום חינא הוא ואפי' גרושה בעיא חן:
הווה וכו'. היתה מצערת אותו הרבה:
א"ל רבי. גירשה שאיננה מכבדת אותך כראוי א"נ אין זה כבודך לדור עם אשה כזו:
א"ל. כתובתה מרובה עלי שאין לי לשלם כתובתה א"ל אתן לך כתובתה וגרש אותה:
יהב ליה. דמי כתובתה וגירשה:
אזלת. הלכה ונשאת לשומר העיר:
איתנחת. ירד השומר מנכסיו ונעשה סגי נהור כלומר סומא בשתי עיניו:
והוות. והיתה מחזרת אותו על כל העיר ומנהגת אותו לקבץ לפרנסתו:
חד זמן. פעם אחת חזרה על כל העיר ולא נתנו לו כלום:
אמר לה. אין כאן רחוב אחרת שנחזור בתוכה לקבץ:
אמרה ליה. יש כאן רחוב אחת שאישי הראשון שגירשני דר בתוכה ואין בכחי לכנוס לתוכה מחמת בושה:
שרי. התחיל להכותה שתכנוס בתוכה:
עבר ר"י הגלילי. ושמע קולה שמתבזית בשוק ולקחן ונתנן בבית אחד מבתים שלו והיה מעלה להן מזונות כל ימי חייהון:
אפי' כן. אע"פ שהיתה מחזרת על הפתחים ובעלה מכה אותה ועכשיו היא מתפרנסת בתוך הבית:
אציתון וכו'. הטו אזניהם בלילה לשמוע מה היא אומרת:
ושמעון קולה. שאמרה וכי לא היה טוב הצער שסבלתי חוץ מגופי בחזרתה על הפתחים ובההכאות מבעלה שזהו חוץ מגופה ולא לסבול הצער שבתוך גופה שתהיה מתפרנסת מר"י שגירשה:

הלכה ד

מתני' **שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה**. דאמרינן לה את אפסדת ושוה מנה במאתים לא מצית למימר אנא ארווחי שהשולח שלוחו לשוק ליקח סחורה ולקח בזול הכל לבעל המעות:

מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא שכל המכר היה בטעות שהרי בבת אחת מכרה הכל:

לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר את הדינר ליורשין דמה הפסידתן:

עד שתהא. באונאה כדי שאלו לא היתה האונאה היה משתייר ליורשים שדה בת ט' קבין שהוא שיעור שדה חשוב:

ובגינה חצי קב. שזהו שיעור גינה:

גמ' **ופריך ניחא שוה מנה במאתים**. דתנן נתקבלה כתובתה שהרי קיבלה מאתים אלא שוה מאתים במנה אמאי הרי לא קיבלה כתובתה:

ומשני מ"מ הרי הפסידה היתומים במנה. מלבד המנה שקיבלה הלכך אין לה על היתומים כלום:

ופריך בשוה מנה במאתים. אמאי נתקבלה כתובתה וכי אין סופו של הלוקח לחזור שהרי הוא מקח טעות ותצטרך לשלם להלקוחות מנה היתירה:

ומשני תיפתר שהוקיר המקח. שנתייקרו השדות ואף אם יחזור אין לה הפסד א"נ תו לא מצי לחזור עליה והראשון נראה:

הדא מסייעא וכו'. כלומר אפי' תימא בשלא הוקיר המקח אלא מתני' כרשב"ל דאמר אין למקח קרקע אונאה לעולם:

אם היה המקח מופלג. כגון שהיתה האונאה יתירה מחצי המקח יש אונאה לקרקעות:

מתני'. דפ' הזהב קשיא לר"י דתנן שאין אונאה לקרקעות וקס"ד דלעולם קאמר:

ומשני פתר לה. למתני' שאין אונאה לקרקעות בשלא היתה האונאה יתירה על החצי:

ה"ג פדה שוה מאתים במנה. וה"פ פדה הקדשות שאין להן אונאה שוה מנה במאתים: אינו פדוי דאין להן אונאה דתנן במתני' היינו כד חציה אבל יותר מחציה יש להן אונאה וכדאמר בקרקעות:

טלית זה תחת חמור זה. ואיירי בשהחמור הוא מקדשי בדק הבית ואפי' החמור שוה יותר מהטלית אפ"ה יצא לחולין וקשיא לר"י דאמר אינו פדוי:

וצריך להיעשות דמים. שיד הקדש על העליונה שאם דמי הטלית יתירים על החמור קנה הקדש ואם הקדש יתר על הטלית ישלים על כרחו וקשיא לרשב"ל דאמר לעולם אין אונאה להקדש:

כל גרמה אמרה. מתני' עצמה אמרה שצריך להשלים כל החסרון וסיפא פירושא דרישא ואיך נאמר דפליג עליה רשב"ל א"ו דאף דאין בהן אונאה ויוצא לחולין מ"מ לכ"ע צריך להשלים:

מה פליגין. אלא כי פליגי ר"י ורשב"ל:

להביא קרבן מעילה. אם פדה בחציה והשתמש בה בחולין אם צריך להביא קרבן מעילה:

אינו מביא קרבן מעילה. והא דתנן צריך לעשות דמים מדרבנן דמן התורה הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל ושרי לאתהנויי מיניה:

הלכה ה

גמ' **עד כדון**. עד כאן תנן במתני' של כולן קיים בשמכרה לכל אחד בשטר מיוחד אבל בשמכרה לכלן בשטר אחד פליגי בה ר"י ורשב"ל:

דאיתפלגון. דפליגי בכתב כל נכסיו וכו':

כאחד. בשטר אחד והעדים החתומין עליו כשרין לאחד ממקבלי המתנה וקרובים להשני:

מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה. דלא פלגינן דיבורא ואינן נאמנין אפי' לגבי זה שהן רחוקין ממנו שעדות שבטלה מקצתו בטל כולו וה"נ במתני' אם מכרה לכולן בשטר אחד של כולן בטל:

כשרין לזה ופסולין לזה. ומתנה של זה שהן רחוקין ממנו קיימת וה"נ של כולן מכרן קיים ושל אחרון מכרו בטל:

ר' מנא לא מפרש. פלוגתייהו דר"י ורשב"ל מאן אמר הכי ומאן אמר הכי ור' אבין מפרש מאן אמר דא ומאן אמר דא וכדמסיק:

מתני'. דפ"ק דמכות מסייע לר"י:

מה שנים נמצא אחד מהן וכו'. וכי היכי דמחמרינן בעדות ע"פ לפסול הכשרים מפני שהיו במעמד אחד עם הפסולים דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ה"נ עדות בשטר בטלה מקצתה בטלה כולה:

וחרנה. ואידך אמר לא אר"ל שפיר:

ה"נ נעשו כעדות אחת מאיש א'. וה"פ הכותב כל נכסיו וכו' דפליגי ביה ר"י ורשב"ל הוא בעדות דבר אחד הנוגע לאיש אחד דתנן במתני' דמכות דבטל:

דנעשית כשתי עדות וכו'. דלא דמי כלל למתני' כיון דכל העדיות באיש אחד באין להעיד וכיון דמקצתן קרובין לו בטל כולן אבל הכא נעשית כשתי כיתי עדות דהא לשנים מעידין ולאחד מהן רחוקין לגמרי:

הלכה ו

מתני' **איגרת ביקורת**. בגמרא מפרש:

גמ' **בקרקע עד שליש**. אין בה אונאה והמקח קיים:

ובמטלטלים עד שתות. אין בהן אונאה:

ודכוותה בהקדש בקרקע עד שתות. אין בהן אונאה אבל יתר משתות יד הקדש על העליונה דבהקדש האונאה חציה כשל ההדיוט וכדמסיק:

תמן תנינן. פ"ו דערכין:

שום הקדש. גזבר המוכר קרקע של הקדש:

ששים יום. מושכין ימי ההכרזה:

ופריך ויכריזו יותר. עד שיהיה ברור להן שיפסקו המוסיפים א"נ יכריזו עד ס' יום כמו בהקדש וכ"נ עיקר:

ומשני עד שלשים וכו' מכאן ואילך את מרע כוחן. של היתומים שכשיראו הלוקחים שפסקו הלקוחות מלהוסיף אף הן יחזרו בהן משא"כ השתא יסברו אולי יבואו עדיין המוסיפים:

ופריך ואמור אף בהקדש כן. שלא יכריזו יותר משלשים שלא להפסיד ההקדש:

ומשני שנייה וכו'. שאני הקדש שכל מה שאמרו הלוקחים ליתן אינן יכולים לחזור עד שיבא אחר ויוסיף עליו א"כ אי אפשר שיפסיד ההקדש:

ופריך ויכריזו. הקדש לעולם עד שיהיה ברור להם שיפסקו המוסיפים:

ומשני דיו להקדש שיהא. הכרזתו כפליים כשל הדיוט אבל יותר מזה לא הטריחו חכמים להגזברים:

ה"ג שאם ימצאו שומן שאין מכריזין ומחליטין. וה"פ כיון דשמעינן שהמכוון שלא להפסיד ולמכור בפחות משומא הלכך אם נמצא אחד שאמר ליתן כפי השומא אין מכריזין השדה עוד ומחליטין לו השדה:

ומכריזין בבקר ובערב. דתנן במתני' דערכין היינו בשעת יציאת הפועלים לעבודתם בבקר ובשעת כניסתם לביתם בערב דמאן דניחא ליה למיזבן א"ל לפועלים ואזלו וראו אותה אם היא יפה ובשעת הכנסת הפועלים כי היכי דלידכר בעל הבית באורתא מאי דאמר לפועלים בצפרא ולישיילינהו אם היא יפה:

ואומר שדה. פלונית וסימני' ומצריה כך היא יפה לתבואה וכך שמוהו ב"ד:

ה"ג **אמר ר"י בשמצאו שומן מחליטין**. אם אמר אחד ליקח אותה כפי שומת בית דין אין צריכין הכרזה אלא מחליטין אותה לו מיד:

דו מתני'. וכן מוכח ממשנתינו:

מפני שפחתו או שהותירו. הוא דמכרם בטל אבל אם מכרו כפי השומא אף על גב דלא הכריזו מכרן קיים:

מה חמית וכו'. ומנא תימרא דמתני' איירי בשלא הכריזו:

מן דבתרה. מסיפא מוכח כן דתנן אלא אם כן עשו איגרת ביקורת והיינו הכרזה כדמסיק ש"מ דרישא בשלא הכריזו ואפילו הכי אם מצאו כפי שומן מכרן קיים:

אכרזה. ולשון ביקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י ההכרזה:

ה"ג תני עבדים ושפחות ושטרות ומטלטלין אין להן איגרת ביקורת עולא וכו' וכ"ה במגלה פ"ד:

עבדים שלא יברחו. לכן אין מכריזין אותן שכשישמעו שמכריזין אותן למכרן יברחו:

שלא יגנבו. כשנאספין לראותן כדי ללקחן:

לית הדא אמרה. וכי לא שמעינן מהכא שהעבדים נפדין בג' דאי בעשרה למה להו הכרזה הא בעשרה פירסומא מילתא היא א"נ עדיין יש לחוש שיברחו א"כ יהיה להם נמי הכרזה אלא ודאי דבשלשה סגי:

א"ל אין. דסגי בג':

א"ל והתנינן. במגילה פרק ד':

ובקרקעות. של הקדש הבא לפדותן צריך עשרה בני אדם ואתד כהן:

ואדם. אם בא לפדותו מן ההקדש כיוצא בהן שצריך עשרה משמע עבד נמי בעי י':

א"ל אדם. שכאן בן חורין הוא כלומר אדם דתנן במתני' בבן חורין איירי אבל עבד בג' סגי:

אתא עובדא. בא מעשה לפני ר' שמכרו הדיינים בפחות משתות ורצה לעשות כרבנן דמכרן בטל:

ה"ג לא כן למדתנו בשם זקני' א"כ מה כח ב"ד יפה וכ"ה בבבלי בפרקין:

וקיבלה. קיבל הדברים ממנו והורה כרשב"ג דמכרן קיים:

הלכה ז

מתני' **היתומה**. בגמרא מפרש ביתומה שמיאנה איירי:

השנייה. שניות לעריות שהן מדברי סופרים המפורשים ביבמות פרק שנו:

אין להן לא כתובה. הממאנת משום דמעצמה יצאה ושנייה קנסא דרבנן מפני שהיא מרגילתו לנשואה שאינה מפסדת כלום בנישואין שאינה נפסלת בהן וולדה כשר ואיילונית משום דמקח טעות הוא:

ולא פירות. בגמרא מפרש:
ולא מזונות. כגון אם לותה ואכלה בעודה תחתיו ואחר כך מיאנה אין הבעל חייב לשלם דממאנת בעודה תחתיו ודאי יש לה מזונות:
ולא בליות. שחקי בגדים שהביאה לו בשומא ולבשן הוא אינו מחזירן לה ביציאתה ודוקא שנאבדו ובלו לגמרי אבל בלאותיה הקיימים נוטלת לעולם:
אלמנה לכה"ג וכו'. בגמרא מפרש טעמא:
גמ' **ופריך ניחא שניה ואיילונית**. שאין להן כתובה כדפרישית טעמא במתני' אלא יתומה מ"ט וכי יתומה שהשיאה אמה ואחיה לית לה כתובה בתמיה:
תיפתר. יתומה דמתני' ביתומה שמיאנה וטעמא כדפרישית במתני' ובבבלי הגירסא במתני' הממאנת והשנייה:
ליידא מילה. לאיזה דבר קנסו אותו הא הוא אינו נותן לה כלום ומעכב מה שנתנה לו:
ומשני שאם קידשה. אפי' בליטרא של זהב הרי הוא שלה ואינה מחזרת לו כלום:
אלא אכילת פירות בלבד. לענין זה היא כאשתו שאוכל פירות נכסיה אבל לשאר דברים אינה כאשתו ומתני' ה"ק ולא פירות שאין הפירות שאכל שלה אלא שלו אף על פי שאינו חייב בפרקונה וחכמים התקינו שיאכל הבעל פירות תחת פרקונה וזו דלא קרינן בה ואותבינך לאינתו פטור מלפדותה מ"מ אינו חייב לשלם פירות שאכל מנכסי מלוג שלה:
תני ר"י צדונייא. ברייתא לפני ר' ירמיה והיא קשיא על ר' ירמיה:
צידונייא. מצידון היה א"נ אומן לעשות מצודות:
ה"ג ר' יהושע אומר מעשה קטנה כלום ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון וכ"ה בבבלי בפרקין. ובמתני' תנן נמי יתומה וקשיא לר' ירמיה דמהך ברייתא שמעינן דלאו לאכילת פירות לחוד היא כאשתו:
מהו ולא פירות. כלומר אלא מהו ולא פירות דתנן במתני' שאינה יכולה להוציא ממנו אכילת פירות שאכל. בממאנת שכל זמן שלא מיאנה היא כאשתו לכל דבר ובשנייה משום קנס ובאיילונית כיון שראתה שהוא אוכל פירות ושתקה מסתמא מחלה ליה כי היכי דתיפוק עלה קלא דאישות:
בכל שעה. כלומר תמיד היה מרגלא בפומיה דר' אילא רבו דשנייה יורשה ומטמא לה דכיון דהוא יורשה ה"ל כמת מצוה שאין לו קוברים ואפי' הוא כהן מטמא לה:
ותני ר"ח כן. ובברייתא דר"ח לא תני כן ל"א ותניא נמי הכי בשם ר"ח דתני ואינו מטמא לאשתו הפסולה היינו הפסולה מדאורייתא דאל"כ ה"ל למתני ואינו מטמא לנשים האסורות לו:

היא אוכלת. דהא מדאורייתא קנין כספו היא:
ועבדיה אינן אוכלין. בתמיה הרי אין הפסול בעבדים אלא בה וכיון שהיא אוכלת עבדיה מיבעיא:
תמן תנינן. בגיטין פ' הזורק:
מעושה. בחזקה שכפוהו ליתן גט:
פסול. וצריכה גט אחר:
ופוסל לכהונה. משום ריח הגט:
אין מעשין. הא דתנן במתני' גט מעושה היינו כגון אלמנה לכה"ג וכו' וקס"ד דבא למעט פסולי דרבנן כגון שניות:
ופריך והא תנינן. ביבמות פ"ט בשנייה שכופין אותו להוציא וקשיא לשמואל:
ה"ג בגין דא אמר שמואל כגון. וה"פ בשביל כך אמר שמואל כגון אלמנה וכו' לרבויי אפי' הנך דאסורין מדרבנן ולא בא אלא למעט נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה שאין ביאתו בעבירה שאין כופין אותו להוציא:
ופריך והא תנינן. לעיל בפ' המדיר:
יעמיד פרנס. שליח שיפרנסנה:
יתר מכאן יוציא ויתן כתובה. וקס"ד דה"ה דכופין:
ומשני שמענו שמוציא. שמבקשין ממנו ליתן לה גט וכי שמענו ממתני' שכופין אותו בתמיה וכיון שאין עברה בנישואין אין כופין אותו להוציא:
מה בין אלו לאלו. אמתני' קאי מה בין שניות דתנן שאין להן כתובה לאלמנה לכה"ג וכו' דתנן בסיפא שיש להן כתובה:
ומשני אלו. אלמנה לכה"ג וכו' שהן אסורין מדאורייתא אינן צריכין חיזוק לפיכך יש להן כתובה:
ואלו. שניות שהן מדרבנן צריכין חיזוק שלא יעברו עליהן לפיכך אין להן כתובה כדי שלא תינשא להן:
אית דבעי מימר. כמו איבעית אימא:
אלו ע"י שקנסן בידן וכו'. אלמנה לכה"ג ע"י שהיא נעשית חללה ע"י ביאתו והולד ממנו חלל לא איצטרך תו לקנסן בקנס אחר:
ואלו. שניות שהיא לא נפסלה בביאתו וגם הולד ממנו לא מפסיל הוצרכו חכמים לקנסן בדבר אחר שלא יהיה לה כתובה:
מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין הנך תרי טעמי:

וזו הואיל והוא דבר תורה. דכתיב לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה:
וזו הואיל ואין קנסה בידה וביד הולד. דאי למיפסלה לכהן לא מיפסלה בהך חזרה דהא פסולה וקיימא משעת גירושין ואי למיפסלה מתרומה לא מיתסרא בהכי ובניה כשרים דכתיב בהכי תועבה היא ודרשינן היא תועבה ואין בניה תועבין ובניסת לישראל איירי:
במזונות פליגין. אם יש לאלמנה לכה"ג מזונות פליגי ר"י ור"א:
ה"ג א"ל ר"א אומר לו הוציא. ב"ד כופין אותו להוציא ואת אמרת הכי שיש לה מזונות בתמיה:
ה"ג הוון בעא מימר בתנאי כתובה פליגין מ"ד בתנאי כתובה פליגין כל עמא מודיי וכו'. וה"פ סברוהו למימר איכא מ"ד דפליגי ר"י ור"א בתנאי כתובה כגון כתובת בנין דיכרין ומזונות הבנות לאחר מיתת אביהן וקאמר דלמ"ד דבתנאי כתובה פליגי סובר דלכ"ע אין לה מזונות דהשתא דסד"א דאפילו ביורשיה קנסו לא כ"ש בה דעבדא איסורא א"נ ה"ג ר"א יש להן כתובה א"ל ר"א כל עמא מודיי שאין לה מזונות בה קנסו לא כ"ש ביורשיה:
הא בתנאי כתובה לא. פליגי אלא לכ"ע יש להן דבה קנסו דעבדא איסורא אבל יורשיה לא קנסו:
הדרן עלך פרק אלמנה ניזונית

פרק יב

הלכה א

מתני' **הנושא**. שיזון את בתה. שיש לה מאיש אחר:
נישאת. האם לאחר שגירשה הראשון:
לכשתבוא אצלי. כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה:
אלא מוליך לה מזונותיה למקום שהיא. אמה שם דקיי"ל בת אצל אמר בין גדולה בין קטנה כל זמן שהאם רוצה בה:
גמ' **ופריך במה הוא מתחייב לה**. הא הוי תנאי בטעות שהיה סובר שחייב לזון את בת אשתו או שהיה סובר שלא יגרשנה תוך חמש שנים וכי לא כן אר"י ורשב"ל דכתיבה בטעות לא מהני:
עשו אותה כתוספת כתובה. דתנן לעיל פ' אע"פ אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף וחייב ליתן לה דמשום חיבת נישואין גמר ומקני אף זה שחייב עצמו לזון את בת אשתו איירי שחייב עצמו בשעת החופה וגמר ומקני ומשעבד נפשיה:

ופריך ויתן בסוף. ולא יזון את בתה אלא לאחר הגירושין כי היכי דאינו נותן לה התוספת בעודה עמו:

ומשני עשו מזונות בתה כקידושי אשה. שהוא נותן מיד:

ופריך ויתן משעה ראשונה. מיד לאחר האירוסין אפי' קודם הנישואין א"נ יתן לה כל מזונותיה בבת אחת:

בין ביוקר. בין שהוא שעת היוקר או שעת הזול זן אותה בחמש שנים הראשונים:

היו ביוקר. בחמש שנים הראשונות ולא זן אותה ואח"כ הוזל המזונות:

אם הוא גרים אם העיכוב ממנו שלא זנה בחמש שנים הראשונים צריך לשלם לה המזונות כשעת היוקר:

נותן בזול. דאינו חייב לשלם יותר ממה שהיו בעת שנתחייב ודמיא להא דתנן כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה:

הדא היא. דתניא בברייתא הבת לא עולה ולא יורדת דלעולם משלם כמות שהיו המזונות בה' שנים הראשונות:

תמן תנינן. לעיל פ' נערה שנתפתתה:

ומתכסיין בכסותו. ואף חייבין היורשין בלבושי הבנות דבכלל מזונות הן וה"ה המקבל עליו לזון את בת אשתו חייב נמי בלבושיה:

מעשה ידיה של הבת. בת אשתו שקיבל על עצמו לזונה של מי לעצמה או של בעל אמה:

נישמעינה מן הדא. תא שמע:

הדא אמרה. זאת אומרת שהוא חייב במזונותיה ומעשה ידיה של בעלה דהא כיון שהבעל חייב במזונותיה וודאי מעשה ידיה שלו דהא תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ה"נ כשהיא פנויה מעשה ידיה שלה:

הוא רוצה שתבוא אצלו וכו'. ואיירי בשגירש אשתו ולא ניסת לאחר וגם הבת לא ניסת אפילו הכי הדין עמה שהוא נותן לה דמי מזונות והיא אצל אמה כדתנן בניסת שהן נותנין ידיה של הבת. בת אשתו שקיבל על עצמו לזונה של מי לעצמה או של בעל אמה:

נישמעינה מן הדא. תא שמע:

הדא אמרה. זאת אומרת שהוא חייב במזונותיה ומעשה ידיה של בעלה דהא כיון שהבעל חייב במזונותיה וודאי מעשה ידיה שלו דהא תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ה"נ כשהיא פנויה מעשה ידיה שלה:

הוא רוצה שתבוא אצלו וכו'. ואיירי בשגירש אשתו ולא ניסת לאחר וגם הבת לא ניסת אפילו הכי הדין עמה שהוא נותן לה דמי מזונות והיא אצל אמה כדתנן בניסת שהן נותנין לה דמי מזונות א"נ אכלתו קאי אם חמיה אומר שתבוא אצלי והיא אומרת להיות

עם בעלה הדין עמה אי נמי הירושלמי מפרש דמוליך מזונותיה אפי' אינה עם אמה או שכבר מתה אמה מיהו בבבלי גרסי' במתני' מוליך מזונותיה למקום שהיא אמה:

חלתה כמי שניסת. וצריך ליתן לה מזונותיה כבימי בריאותה ל"א צריך ליתן לה מזונותיה במקום שהיא שם:

מתה כמי שנישאת. וצריך ליתן דמי מזונותיה ליורשיה. ופריך מתה כבר מתה. ולמה ישלם דמי מזונות שמתחלה מסתמא לא קיבל אלא שלא תצטרך להוציאה דמי מזונות וכבר אינה צריכה להן עכשיו:

הלכה ב

מתני' ה"ג ניסת הבת והן נותנין לה דמי מזונות:

ה"ג בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין. ולא ממשעבדי שאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם שאין הלקוחות יודעים כמה יעלו מזונותיהם דליזהרו להניח להם מקום לגבות:

והיא. אותה הבת:

שהיא כבע"ח. שיש לה עליהן שטר מזונות:

כל זמן שאת עמי. ולא אם אמות או תמותי או אגרשך:

גמ' **תנאי כתובה**. כגון לזון את הבנות שכתבו בשטר בפני עצמו:

לחיזוק כתבן. ולא לעשות כשטר חוב על עצמו לגבות ממשעבדי:

מחליף שמועתה. רי"א לגבות ממשעבדי כתבן ורשב"ל אמר לחיזוק כתבן:

דתנינן תמן. פ"ה דגיטין:

לאכילת פירות ולשבת קרקעות. לשלם ללוקת שקנה ממנו שדה גזולה והשביחה ובא הנגזל ונטלה עם הפירות והשבח:

מפני תיקון העולם. שאין לה קיצבה ולא ידע דליזדהר בהו:

לא בשטר. הא רישא ודאי בשטר איירי שכתב ללוקח לשלם לו שבח דאי בדלא כתב פשיטא דלא גביא ממשעבדי. סיפא למזון האשה והבנות נמי בשטר איירי ואפ"ה תנן אין מוציאין:

אר"ח מפני שהיא כבע"ח. כלומר ממתני' נמי דיקא דאפי' כתב בשטר מזונות לבנותיו לא גביין ממשעבדי דבבת אשתו תנן מפני שהיא כבע"ח והא ודאי בשטר איירי דבלא שטר ודאי לא גביא ממשעבדי דמאן מסהיד לה א"כ הא דתנן בנותיהן ניזונות מנכסי בני חורין נמי בשטר איירי ואפ"ה לא גביין ממשעבדי:

מתה. אשתו וכתב לה לזון את בתך ה' שנים כל זמן שאת עמי אינו צריך לפרנס הבת שהרי אין אשתו עמו וכן נתגרשה אשתו אינו זן את הבת שאין אשתו עמו:

החזירה. לאשתו אחר הגירושין בסתם ולא פירש התנאי לזון את בתו ה' שנים:
ה"ג מ"ד לכתובה אבל לא לתנאין הכא נמי מ"ד בין לכתובה בין לתנאין הכא נמי וכ"ה בר"ן. וה"פ לעיל ס"פ הכותב תנן המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובתה הראשונה החזירה ואמרינן עלה דפליגי תרין אמוראין חד אמר לכתובה החזירה אבל לא לתנאי כתובה הראשונה כגון תוספת והדומה לו וחד אמר בין לכתובה בין לתנאין וקאמר הכא למ"ד לכתובה אבל לא לתנאין ה"נ כאן אינו חייב לזון את בתה ולמ"ד בין לכתובה בין לתנאין ה"נ כאן חייב לזון את בתה כפי שהתנה בנישואין הראשונים:
ובלבד מן הנישואין הראשונים. כל זמן שאת עמי משמע דוקא מן הנישואין הראשונים שאז חיבתו עליה אבל אם גירשה והחזירה אין חיבתו עליה כל כך וכבר נתבטל התנאי:
ואתיא. כי האי דאמר ר"ח:
ובלבד מן הנישואין הראשונים. בשנושא הבן אשתו הראשונה אבל כשנושא אשה שנייה או שגירש אשתו והחזירה לא זכה בבית דבאשתו הראשונה ובנישואין הראשונים חיבתה על האב ונותן לו הבית במתנה ה"ה ה"נ:

הלכה ג

מתני' **אי אפשי לזוז מבית בעלי**. לצאת מבית בעלי:
גמ' **כתיב במתים חפשי**. לא שייך הכא אלא אמתני' דכלאים פ"ט דתנן התם תכריכי המת אין בהן משום כלאים דטעמא כיון דמת נעשה חפשי מן המצות ומייתי לה הכא אגב שאר מימרות דבסמוך דשייכי הכא ואמורות גם שם:
אל תזוז אלמנותי. מביתי:
בעיירות. שהן קטנים מכרכים אלא בכרכים יספדו אותו:
שנטפל בי. ששימש אותו בחייו ישמשנו במותו:
פריך ולא מתני' היא. הא תנן הכי במתני' ולמה ליה לצוות על כך:
דלא. יאמרו לה בית הנשיא הוא משועבד להנשיא הבא אחריו וידחנה מביתו:
כהדא דתני. בא לשנויי דאיצטריך לאשמועינן שלא יתנו לה דירה שאינה חשובה כל כך כדתני' שאין נותנין לה דירה חשובה אלא כאשה שבעלה במדינת הים:
דרה. אלמנה בבית כאלו בעלה קיים והלך למדינת הים וכן לענין תשמישה בכלי בית וכן לענין מזונותיה:
מפני המחלוקת. שכל אחד יאמר אני אספדנו משא"כ בכרכים יש שם גדול העיר אשר יספדנו ולא ליתי לאנצויי:
ה"ג כגון שמעון אפרתי ויוסי חפני. דמן אפרת וחיפא:
מוסיף. שאמר ר' עוד בצוואתו:

אל תרבו עלי תכריכין. שהמרבה תכריכין על המת מרבה עליו רימה:
ותהא ארוני נקובה לארץ. שיטלו דף התחתון שבארון וישכיבוהו על הארץ שקבורת קרקע מצוה:
מילתא אמרה. יש אומרים שלא נקבר בבגדים כלל אלא בסדין אחד:
ה"ג דר' אמר לא כמה דבר נש אזיל וכו'. וה"פ כיון דר' סובר שאין המתים עומדים ביום התחיי' בלבושיהן שנקברו בהן הלכך אמר שלא לקברו בבגדים משום בל תשחית:
ורבנן אמרין. באותן הבגדים שאדם נקבר בהן בשעת מיתתו בהם הוא עומד בעת התחיי':
מאי טעמא. כלומר מנ"ל:
תתהפך כחומר חותם. חותם של הקב"ה הוא צורת האדם והוא מתהפך בקבר כחומר ואח"כ יתיצבו בלבושם:
כמו. דריש ליה כאלו כתיב במו:
מי שהוא מביא את הדור. כלומר מי שהוא מחיה את הדור שמת ומהפך חומר בחותם הוא יברא את מלבושיהם ורבי לשיטתו שאין המתים עומדים בלבושיהם שנקברו בהם:
ר"י. צוה קודם מותו לקברו בבגדים שמראיהן דיהה ברו"ין בל"א לא לבנים ולא שחורים:
אין קמית. אם יקום בשעת התחייה בין הצדיקים שלבושיהם לבן לא יבוש ואם יקום בין הרשעים לא יבוש על שהחזיק עצמו לצדיק כנראה ממלבושיו שהרי אין בגדיו לבנים ממש:
רבי יאשיה. צוה לקברו בלבנים כמדתו לא משולשלין ולא מסולקין:
א"ל מה את. עדיף מר"י רבך שצוה שלא לקברו בלבנים:
א"ל מה אני. מתבייש ממעשי בתמיה הלא מעשי טובים ונכוחים הם:
דנרסי. הוא בגד עליון החשוב:
ויהבון. ותנו נעלי ברגלי ומקלי בידי והשכיבוני על צידי שאם יבא משיח אהיה מוכן לעמוד וכל זה אמר להחזיק אמונת התחייה:
מעתד. מוכן כמו ולהיות היהודים עתידים:
ציפורייא. אנשי ציפורי אמרו מי שיבשרם במיתת רבי יהרגו אותו מרוב הצער ומרירת לבם במיתתו:
אדיק. הציץ עליהם בר קפרא מן החלון וראשו מכוסה כאבל ובגדיו קרועים:
אמר. להו מצוקי ארץ כלומר צדיקי ישראל ומלאכי מעלה תפשו בלוחות הברית להמשיכם אליו וגברה ידן של המלאכים וחטפו אותן:
אמרו ליה. וכי מת ועליה קאמרת לוחות הברית שהיו כל דבריו ברורים כנתנו מסיני:
א"ל אתון. קאמריתו ולא יצא הדבר מפי שתעשו בי כנדריכם:

וקרעון. בגדיהם כדין נשיא שמת וצעקו בקול מר עד שנשמע הקול שהיה בשעת הקריעה במקום ששמו פתתה שהיה רחוק מציפורי ג' מיל:

ה"ג ואישרוניה י"ח כנישין. וה"פ הניחוהו י"ח פעמים כלומר עשו לו י"ח מושבות כדרך שעושין למת כדי שיקבצו כל פעם אחרים להספידו:

ואחתיניה לבית שריי'. והורידוהו לבית שערים כי שם קבורתו:

ותלת לון יומא. ונתארך להם היום שלא שקעה השמש בעונתה:

כיון ששקעה החמה. שראו ברקיע:

קרא הגבר. קרא התרנגול שלא נשתנה מהלך התמה אלא להם האיר הקב"ה שלא יתעצלו בהספידא דרבי:

אמרין דלמא. ח"ו היינו מחללים שבת וטעינו בראות השמש:

ואחת ב"ק. וירד בת קול מן השמים:

בר מן קצרה. חוץ מאותו כובס שעשה מלאכתו בלילה ההיא ולא עסק כל הלילה בהספידא וחילל שבת:

כיון דשמע. האי כובס כן עלה לעלייה והפיל עצמו למטה כדין מחלל שבת שחייב סקילה ומת:

נפקת. יצא בת קול אפי' האי כובס מזומן לחיי עה"ב שעונו נתכפר וכבר עסק בהספידא דר':

וקרא. על עצמו:

ויחי יהודה וכו'. שהיו לו י"ז שנים אלו ימי צער:

ומן גוביהן. ומתוכן היו י"ג שנה שהיה חושש בשיניו:

חיה. יולדת:

חד זמן. פעם אחת היה ר' עובר בשוק וראה עגל אחד מונח לשחוט וצעק העגל ואמר לרבי הצילני ואמר ליה רבי לכך נוצרת לשחיטה והואיל ולא ריחם על העגל ניתן לו חולי השיניים שאין דרך הבריות לרחם על החושש בהן לפי שאין בו סכנת הגוף:

ובסופא. ובסוף איך נתרפא מחולי זה:

ה"ג חמתון אינון קטלין וכו'. ראה אותן שבאו להרוג קן אחד של עכברים ואמר להו הניחו אותן ורחמיו על כל מעשיו כתיב וכתיב והלכת בדרכיו א"כ גם על האדם לרחם על הבריות לכך נתרפא שכבר תיקן אשר עוות:

רבי. היה עניו גדול והיה אומר כל מה שיאמר לי אדם אני עושה חוץ ממה שעשו זקני בתירה לאבי אבי הלל שסלקו עצמן מנשיאות ומינוהו להלל כמפורש בפסחים פ"ו:

אין סליק. אם יעלה ר"ה ראש גולה מבבל לכאן אושיבנו למעלה ממני שהוא מצד האב מן יהודה ואני מצד האב מבנימן ומן האם מיהודה מבית דוד:
חד זמן. פעם אחת נכנס ר"ח הגדול אצל ר' א"ל לר' רב הונא בא מבבל:
נתכרכמו פניו של ר'. נשתנה פניו שסבר שאמר ר"ח כן כדי שיעשה לו לר"ה כמו שעשו בני בתירה להלל:
א"ל ארונו הוא. כלומר מת ר"ה ובא בתוך ארונו לכאן לקבור בארץ ישראל:
א"ל. ר' לר"ח צא וראה מה הוא רוצה זה שבא לכאן:
נפק. יצא ר"ת ולא מצא שם אדם והבין ר"ח שכוונתו היה שילך מלפניו שהוא כועס עליו שלא א"ל מיד דארונו דר"ה בא:
עבד. עשה ר"ת עובדא בנפשיה ונהג נזיפה שהיא שלשים יום ולא נכנס לפני ר' בבה"מ שלשים יום:
ה"ג כל אותן תלתין יומין יליף רב מיניה וכו':
בסוף י"ג שנייא. לחולי השיניים כדאמרן לעיל ושלשים יום של ימי הנזיפה של ר"ח:
על. נכנס אליהו הנביא לגבי דר' בדמות ר"ח הגדול:
א"ל חד שינא. שן אחד כאיב לי א"ל הראני איזהו:
חמי ליה. והראהו ונתן אצבעו עליו ונתרפא:
למחר. ליום ל"א של נזיפה נכנס ר"ח הגדול אצל ר' וא"ל אדוני אותו השן שלך מה הוא עושה א"ל ר' מאותה שעה שהנחת ידך עליו נתרפא:
ה"ג א"ל מרי מה עביד האי שניך מה היא עבידא:
באותה שעה אמר. ר"ת אי לכם חיות וכו' שלא יגין ר' עליהם עוד:
אמר. ר"ח לא אני הייתי מי שהניח ידו על שנך:
מן. אותה שעה התחיל רבי לנהוג כבוד בר"ח שהבין שאליהו בא בדמותו ואין זה כי אם איש קדוש ונורא:
כד הוה. כשהיה נכנס לבית הוועד אמר יכנוס ר"ח הגדול לישב במעלה העליונה לעיל מיניה או שיכנוס ר"ח תחלה לבית הוועד לפניו:
אריב"י. וכי לפנים ממני יכנוס ר"ח בתמיה:
א"ל ח"ו. דריב"י זקן וגדול הוה א"נ משום כבוד אביו ר' יוסי ראוי שיכנוס לפני ולפנים:
רבי הוה. מספר שבחיה דר"ח הגדול לפני ריב"י שר"ח חסיד ועניו:
חד זמן. פעם אחד ראה ר"ח את ריב"י נכנס לבית המרחץ ולא נכנע לעמוד מלפניו:
ה"ג א"ל אהנו דאת מתני שבחיה א"ל מה עבד לך א"ל חמתי גו ביבני ולא איתכנע מן קומי א"ל למה עבדית כן. וה"פ א"ל ר"י לר' זהו שאתה מספר שבחו בתמיה שאינו

ראוי לכך א"ל מה עשה לך ר"ח א"ל ר"י שלא נכנע לעמוד מלפני בבית החיצון של בית המרחץ א"ל ר' לר"ח למה עשית כן ולא עמדת מפניו:

א"ל. ר"ח יבא עלי כך וכך קללה דאם העבירו אדם ממקום למקום לא היה מרגיש בו:

סחית. לשון היסח הדעת א"נ לשון רחיצה שאם היה אדם רוחצו לא היה דעתו עליו:

בההיא שעתא. באותה שעה נתן עיניו ולבו על האגדה של כל ספר תהלים לחזור עליו שלא ישכח ממנו:

מן ההיא שעתא. מאותה שעה מסר רבי שני תלמידים לר"ח שילכו עמו וישמרנו במקום סכנה:

ה"ג בגין סכנתא:

ה"ג ר' יוסי צם. שמנים תעניות כדי לראות לר"ח הגדול בחלום:

ובסופא. ובסוף שמונים יום ראה מטה שלו שהיה שוכב עליה ר"ח:

וכהן. הוא רב כהנא:

גני גבוי. ישן אצלו ובמס' כלאים פ"ט יש גירסא אחרת ע"ש:

וכאן תימר. ושמא תאמר שהיה ר' יסא אדם קטן כלומר שלא היה אדם חשוב ולכך לא היה ראוי לראות לר"ת הא ודאי ליתא כדמוכח ממעשה דבסמוך שהיה ר' יסא אדם גדול:

חד גדליי. אורג אחד בא לפני ר"י וא"ל ראיתי בחלומי שרקיע נטה ליפול ואחד מן התלמידים שלך העמידו:

א"ל חכים וכו'. א"ל מכיר אתה אותו שעדיין צורתו חקוקה בזכרונך:

א"ל מן וכו'. א"ל כשאראנו אני מכירו והעביר ר"י כל תלמידיו לפניו והכיר לר' יסא שהוא עמוד העולם ש"מ שהיה אדם גדול:

ה"ג רשב"ל צם. שלש מאות תעניות לראות ר"ת הגדול ולא ראהו ובסוף שלא ראהו התחיל להצטער:

אמר. וכי היה ר"ח מייגע בתורה יותר ממני שאיני כדי לראותו:

אמרין ליה. משמים ע"פ בת קול שהעמיד ר"ת תלמידים יותר ממך:

ולא עוד אלא. שהיה ר"ח גולה מבבל לא"י וגלות מכפרת עון:

אמר לון. רשב"ל ואני לא הייתי גולה ג"כ ממקום למקום בתמיה:

אמרין ליס. את היית גולה ללמוד לעצמך והוא היה גולה ללמד לאחרים ולא היה גלותו אלא לכפרה:

כד דמך. כשמת ר"ה ריש גלותא בבבל בימי רב אמי ורב אסי העלוהו לא"י ואין זה ר"ה ריש גלותא שהיה בימי רבינו הקדוש:

ה"ג אמרין אין אנן יהבון ליה. להיכן אנו נותנין ארונו לקבורה:

ניהביה גבי ר"ח וכו'. הסכימו ליתן במערה שר"ח קבור בה שאף ר"ח מבבל היה ורב הונא ריבץ תורה כמו ר"ח:

אמרין מאן. יכנוס למערה להכניס הארון לשם כי לאו כל אדם ראוי לכך לראותם:

א"ר חגיי. אני אכנס ואתנהו לשם:

א"ל. עלילה אתה רוצה לכנוס לשם שאתה איש זקן וידעת שתמות שם לפיכך אתה רוצה לכנוס ולישב שם:

אמר להו. קשרו חבל ברגלי כדי שאם ימות שם ימשכו משם בחבל שברגליו:

ה"ג עאל ואשכח תלת דנין. וה"פ כשנכנס מצא שלשה שדנו אם יותן רב הונא ביניהם או לא ושמע קול אומר יהודה בני אחריך כלומר יהודה בנו של ר"ח ישב בימינו של ר"ת ואין עוד ולא זולתו ויותר נראה דגרסינן ואשכח תלת ארונין:

חזקיה בני אחריך. חזקיה בנו של ר"ת ישב בשמאלו של ר"ת ואין עוד ולא זולתו:

אחריך יוסף בן ישראל. כלומר מאחוריו של ר"ת ישב יוסף הצדיק ולא זולתו והטעם שר"ח ובניו הם דוגמת אברהם יצחק ויעקב כמפורש בבבלי פ' השוכר את הפועלים לכך אין ראוי שיפריד אחר ביניהם ואחריהם יוסף הצדיק שהיה בן זקונים של יעקב ודמיא לי':

תלה. הגביה ר' חגיי עיניו להסתכל בר"ח ובניו:

א"ל. קול אחד השפיל פניך ואל תביט שלא תהא ניזוק:

אר"ח. הגדול ליהודה בנו שבוק רווחא לרב הונא כלומר שיקרב עצמו גביה כדי שיהא מקום לר"ה שישב על ימינו של יהודה:

ה"ג נפיש לר"ה:

ולא קיבל. עליו רב הונא לישב שם:

אמרין. ברקיע כי היכי דלא קיבל ר"ה לישב בין האב והבנים כן לא יפסוק זרעו לעולם:

ויצא משם. רבי חגיי ממערה כשהיה בן שמנים שנה וחי עוד שמנים שנה כיון שחשדוהו שעושה כן בשביל שימות שם וכל מי שחושדין אותו ואין בו שכרו ניתן בעה"ז להיות גלוי לכל שחשדוהו שלא כדין ולכך בני משה רבו למעלה לפי שחשדוהו שפירש מאשתו שאינו חפץ בבנים:

ופריך יעקב כל. היכא שהוא שוכב מהו מפסיד בשלמא מי שאינו צדיק משתכר בקבורת ארץ שמכפרים לו כל עונותיו אבל יעקב שהוא צדיק גמור מאי פסידא אית ליה אם נקבר בארץ מצרים:

ה"ג מהו מנכי. כלומר מאי מפסיד:

דברים בגב. יש כאן דברים מסותרים בדבר זה וצריך לתת עליהם לב:

אתהלך לפני ה' בארצות החיים. אין לפרש שהכוונה על חיי העולם הזה שהלא אין תאות העה"ז מצויין בעולם יותר מצור וקיסרין ושאר מקומות הדומין לה כי שם כל מעדנים ותפנוקים ושם שובע גדול. ובכלאים הגירסא תמן זולא ותמן שובעא:

אלא רשב"ל אמר בשם בר קפרא לכך נקראת ארץ ישראל ארצות החיים שמתים שבתוכה חיים תחילה לימות המשיח קודם לשאר מתים שבחוצה לארץ:

מ"ט. כלומר מנ"ל למידרש הכי:

נותן נשמה לעם עליה. אין הנשמה חוזרת לגוף אלא כשהגוף עליה כשהוא בא"י ע"י גלגול מחילות כדמסיק אבל מתים שבא"י הנשמה חוזרת עליהם מיד:

ופריך מעתה. חכמים שמתו בבבל וכי אין עומדין ח"ו בתחיית המתים כיון שאין הגוף בא"י:

מה טעמא. כלומר מאי קרא שהוא כן שבאים תחלה בא"י ואח"כ חוזרת הנשמה עליהם:

ומשני דכתיב והבאתי אתכם אל אדמתכם ואח"כ ונתתי רוחי בכם וחייתם:

ואפי' כגון ירבעם וחביריו. שהיו רשעים ונקברים בא"י היעמדו לעת קץ בזכות א"י דא"כ מה בין צדיק לרשע:

מה הין דשאל להון. על השאלה ששאלו לא שמעינן תשובה מהך קרא דאף דהגופות שנקברו בארץ נשרפו אין זה מספיק שלא יחיו בתחיית המתים דאם כן הצדיקים שבתוכה מה תהא עליהם:

מהו כדון. מעתה מה היתה התשובה מהאי קרא:

ומשני כיון שנשרפה א"י נעשה בהן. ברשעים מידת הדין וקבלו עונשן:

והגביר ברית לרבים שבוע אחד. וכתיב גפרית ומלח שרפה כל ארצה וגומר ואמרו על אשר עזבו את ברית וגו' מה ברית שנאמר כאן שבוע אחד אף ברית שנאמר בגפרית ומלח שבוע אחד:

ה"ג כותים שבה מה היו עושין וכ"ה במס' כלאים. וה"פ מהיכן היו אוכלין שלא היו יכולין לזרוע בארץ:

ומשני מטליות מטליות היתה נשרפת. חתיכות חתיכות היתה נשרפת ולא היתה כל הארץ נשרפת כאחת והיו זורעין במקום שלא נשרפת בשנה ההיא:

מת שם ונקבר שם יש בידו. שני עונשים דהל"ל ושם תמות ותקבר אלא ללמדך שיענש בשני עונשים:

וחרנה. ואידך אמר דאיצטרך ושמה תקבר ללמדך אלו נקבר בא"י לא היה המיתה שם עונש כלל שהקבורה בא"י היתה מכפרת על המיתה שבח"ל:

רגליו דבר נש. רגליו של בן אדם הן מוליכין אותו למקום שנגזר עליו למות שם:

וימת בתוך ביתו. הכי משמע לישנא דקרא דכתיב ויעבור הרנה כבוא השמש איש אל עירו ואיש אל ארצו וימת המלך ויבא שומרון משמע כשבא לשומרון מת:
לא תמן. אע"פ שהנפילה היתה הגזרה שתהיה ברמות גלעד מ"מ עיקר מקום המיתה לפי מה שנגזר עליו א"א שישתנה והיה צריך לבוא חי עד שומרון ולמות שם:
אליחורף ואחייה. כתיב במלכים שהיו סופרי שלמה:
איסקריטורי. סופר בלשון לטין:
חמא. ראה שלמה למלאך המות שמסתכל ומתבונן בהן וחורק שיניו עליהם איך להרגם:
אמר. שלמה דבר אחד וניתנו בחלל העולם כלומר באוירו לקיים בהו חבי כמעט רגע עד כי יעבור הזעם:
אזל. הלך המלאך ונטלן משם מן האויר:
אתא. בא המלאך וצחק ועמד נגד שלמה:
אמר ליה. באותה שעה שעברה היית חורק בשיניו ועכשיו אתה מצחק:
א"ל. המלאך לשלמה אמר לי הקב"ה להמית אליחורף ואחייה בתוך אוירו של עולם ולא ממקום אחר ואמרתי מי יתן לי האנשים האלה לאותו המקום דהיינו לאויר העולם ששולחתי ליקח אותן משם הלכך הייתי עומד ומצטער:
ויהב בלבך. ומשנתן הקב"ה בלבך לעשות כן להביאן לאויר העולם כדי שאוכל לעשות שליחותי הלכתי ליקח אותם משם:
תרין בנוי. שני בניו של ר' ראובן שהיות למידיו של רבי:
חמא. ראה רבי שהמלאך מסתכל בהם וחורק שניו עליהם:
אמר. ר' שיגלו לארץ דרום אולי יכפר עליהם הגלות וינצלו ממיתה:
אזל. המלאך ולקחן משם שכך נגזר עליהם שימותו בארץ דרום:
עולא נחותא. והיינו עולא המוזכר בבבלי פעמים רבות ונקרא נחותא שירד פעמים רבות מא"י לבבל:
הוה אידמיך. היה מת שם בבבל:
שרי בכי. התחיל לבכות קודם מותו:
א"ל מה לך. לבכות שאין אתה מת בא"י הלא אם תמות נעלה ארונך לא"י כדי שתיקבר שם:
אמר. להו מה הנאה יש לי שאני מאבד מרגלית שלי והיא הנשמה היוצאת ממני בתוך ארץ הטמאה:

לא דמיא הפולטת בחיק אמו. כי מא"י ניטלה בתחלת בריאותה לכך נקראת אם ויש בזה תועלת שהולכת בדרך הישר למקורה א"נ לחיק אמו על השכינה קאי דכתיב בא"י עיני ה' אלקיך בה:

ר"מ. מת באסיא:

ה"ג אמר אמרין לבני ארעא דישראל הא משיחכון דידכון. וה"פ אמר לבני אסיא שלא הכירוהו שיאמרו לבני א"י הא גדול שבארצכם מת כאן כדי שיתעסקו ויעלוהו לארץ:

ואפילו כן. אע"פ שידע שבני א"י יעלוהו משם אמר שבעוד ארונו באסיא יתנוהו על חוף הים לפי שא"י מיוסדת על ז' ימים כדמסיק וא"כ חוף הים בכל מקום יש לו צד שייכות לא"י ול"נ שחוף הים שבאסיא הוא אחד משבעה ימים שבא"י:

ימא רבא. ים הגדול:

ופריך ויהא ימא דחמץ. למה לא קחשיב בהדייהו ימא דחמץ שאף הוא סובב מקצת א"י נמצא ששמנה הם:

ומשני דיקליטיאנוס. המלך קיבץ נהרות רבות ועשה מהם ימא דחמץ ואינו בכלל הימים שהיו מימי בראשית:

כמין כברה. סלע עגול ככברה:

זו היא. הבאר שהלכה עם ישראל במדבר בזכות מרים:

שערינהו רבנן. שיערו חכמים שמקום הנחת הבאר מכוון נגד השער האמצעי של בית הכנסת הישן שבעיר דיסדוטגין:

ה"ג רבי בר קריא ור"א וכו':

הוון וכו'. היו הולכין לטיול ברחובות העיר:

ראו ארונות. עם מתים באים מח"ל:

נחלתי שמתם לתועבה בחייכם. שמאסו בה ולא באו לדור שם:

הלכה ד

מתני' **אם את אצלינו יש לך מזונות**. שברכת הבית ברובא בני אדם שעוזרין זה את זה ומזל דרבים עדיף:

ואם אין את אצלינו אין לך מזונות. כי אם לפי ברכת הבית שהוא פחות חומש אם האדם אוכל לבדו:

גמ' **משום שם רע**. שיוציאו עליה שם רע ויחשדו אותה מבני בעלה מאשתו הראשונה:

הלכה ה

מתני' **כל זמן שהיא בבית אביה**. והיורשים נותנים לה מזונותיה שם:

גובה כתובתה. כשתרצה:
שתעשה טובה. מנכסי היתומים נותנת לחם ומלח לשכנותיה כדי כתובתה:
וחכ"א. לא הוזכרו עשרים וחמש שנים בשביל הטובה אלא לענין המחילה הוזכרו דהואיל ושתקה כל השנים הללו ולא תבעה מחלה הלכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקותה מחילה שמפני שמכבדין אותה היא בושה לתבוע כתובתה אבל כשהיא בבית אביה ושותקת כ"ה שנים הויא מחילה:
מתה יורשיה מזכירין כתובתה. כלומר צריכין לתבוע כתובתה תוך כ"ה שנה:
גמ' **ה"ג בטובה שעשתה נחלטו נכסים בחיי בעלה אלא בעשרים וחמש שנים מחלה כתובתה**. וה"פ אמתני' פריך אס"ד דטעמא דר"מ משום טובה א"כ אשה ששהתה עם בעלה כ"ה שנים תפסיד כתובתה שהרי כבר עשתה טובה כנגד כתובתה אלא טעמא דר"מ משום מחילה וחכמים פליגי דכשהיא בבית בעלה אינה מוחלת:
בעא קומי ר'. שאלו לפני רבי וכי לא מסתברא למוקמי מתני' דלאחר כ"ה שנה אבדה כתובתה דוקא כשאין לה שטר כתובתה אבל בשטר גובה לעולם דאלו מחלה היתה מוסרת להם שטר כתובה:
אמר ליה דרובא וכו'. רבותא קמ"ל דאפי' בשטר אינה גובה לעולם:
מילתא דר"א אמרה. מדברי ר"א איכא למשמע הכי דאינה גובה:
ב"ח גובה לעולם והיינו בשטר דבלא שטר במאי גובה ודוקא בע"ח דלאו בר אחולי הוא הא אלמנה אחילתה לאחר כ"ה שנה אע"פ שיש לה שטר כתובה:
אבל באשה שיש לה מזונות מהיורשים בבית אביה גובה כתובתה לעולם:
ה"ג לא סוף דבר עד שתתבע אלא אפי' הזכירה. וה"פ לאו דוקא שתתבע אותם לדין אלא אפי' הזכירה לפניהם תביעת כתובתה כגון שאמרה ליורשים שאין שתיקתה מחמת מחילה סגי:
דרובא אתא מימר לך. גדולה מזו אתי למשמע לך:
אבל כתובת אלף דינר. דהיינו תוספת יש לה לעולם דמתנה היא ולא כתובה:
אינה גובה אלא עד כ"ה שנה. דתנאי כתובה ככתובה דמי:
ואתיין. פלוגתא דהנך אמוראי כפלוגתא דאמוראי דהתם:
דתנינן תמן. רפ"ה דגיטין:
הניזקין שמין להן בעידית. כשבאין לגבות דמי נזקן מנכסי המזיק שמין להן מעידית שבנכסי המזיק וב"ח בבינונית שבנכסיו וכתובת אשה מזיבורית שבנכסיו:
ה"ג אר"י ל"ש וכו' גובה בבינונית:
אתיא דר"י כר"י. דס"ל דתנאי כתובה ככתובה דמיא לכל מילי:

דתנינן. ותנינן תמן בפ"ג דפיאה:
במזכה על ידיה. שנתנה לו סודר שלה להקנות לבנים דמוכחא מילתא מדקא משתדלא בזכיית הבנים וגם נתן קרקע כל שהוא ואינה מערערת כלום כיון דאיכא תרתי ודאי נתרצית להם בלב שלם להיות קונין מתנה זו שלא תוכל לטרוף מהן כתובתה ומחלה להן השיעבוד שעל הנכסים הללו והפסידה כתובתה אם לא תמצא מקום אחר לגבות:
במחלק לפניה. והיא שותקת ואפי' אין מזכה להו על ידה כיון שהיתה שם בשעת כתיבת הנכסים לבניו ולה קרקע כל שהוא נתרצית ושתיקה כהודאה דמיא אבל אם לא נתן לה כלום שתיקה אינה אלא לעשות נחת רוח לבעלה:
מקולי כתובה שנו. כלומר אפי' לא זיכה על ידה ולא חילק בפניה אלא ערערה מיד כששמעה שכתב כל נכסיו לבניו ולה קרקע כל שהוא מחלה שיעבודה משאר נכסים אע"ג דבשאר בע"ח לא איבדו זכותם בכך עד שיאמרו בפירוש אנו מוחלין השיעבוד שעל נכסים אלו בכתובה הקילו כדאקילו גבה נמי לענין גבית כתובתה בזיבורית:
טעמא דרבי יוסי בן חנינא. כלומר לטעמא דרבי יוסי בן חנינא לאו דוקא מנה ומאתים אלא אפי' יש לה תוספת כתובה אלף דינר אמרינן שמחלה בשתיקתה דמקולי כתובה היא:
הדרן עלך פרק הנושא

פרק יג

הלכה א

מתני' **שני דייני גזלות**. שהיו גוזרין גזרות על הגזלנין וקונסין עליהן קנסות:
שני דברים. שאין חכמים מודים לו:
תשבע בסוף. כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום:
ולא תשבע בתחילה. בשעת גיבוי מזונות:
גמ' ופריך לא כן וכו':
ה"ג ד' מאות ושמונים בתי דינין היו בירושלים וכ"מ בבבלי. ודריש ליה מדכתיב מלאתי משפט מלאתי בגימטריא תפ"א והאחת היתירה היינו בית המקדש א"נ ת"פ מלבד דתנן במתניתין וקשיא למה תנן אלו במתניתין הא הוו טובא ב"ד בירושלים שדנו דיני ממונות וגזלות:
ואלו ממונין על הגזל. בתמיה וכי אלו בלבד הם הממונין על הדינין בירושלים:

ומשני ללמדך וכו'. שאלו דתנן במתניתין היה סיפק בידם למחות ולדון בכפייה משא"כ בתי דינין האחרים לא דנו ע"י כפייה אלא כשבאים לפניהן לדון א"נ אלו היו עונשים שלא מן הדין אלא לעשות גדר:

היה דורש שלש מקראות. שנראין שהן לגנאי דרשן הוא שהן לשבת וכולהו מייתי בסמוך:

אינה עושה כן. שתשב במקום הפקר כזה:

לפתח שכל עינים מצפות לו. כלומר לשער השמים והיינו לקב"ה:

ואמרה רבונו של עולם לא אצא ריקם מבית זה. מסיפא דקרא קדריש דכתיב ותשב בפתח עינים כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה:

שפתחה לו העינים. פתחי היתר נתנה לו לומר שאין עבירה בדבר:

פנויה אני. ומותרת לכל אדם:

וטהורה אני. שאינה טמאה נדה:

ישכיבון כתיב. לשון הפעיל כאלו אחרים השכיבום עם הנשים ומעלה עליהן הכתוב כאלו שכבו בעצמם:

והיו משהין אותן. שהיו מסרבין להקריב הקרבנות כי אם לאחר יגיעה רבה כדכתיב גם בטרם יקטירון את החלב וגו' וכשהיו זבות ויולדות באות ממקום אחר לשילה להקריב את קיניהן היו מתעצלות בהקרבתן ושהו הנשים שם עד שיראו שהקריבו קרבנותיהן ומתוך ששהין שם ומנען מפריה ורביה מעלה עליהן הכתוב כאלו שכבון:

א"ר תנחומא. תדע שלא שכבו ממש שזו היא שהקב"ה מקנתר להן ע"י שמואל למה תבעטון בזבחי ובמנחתי:

אין תימר. כלומר ואס"ד כפשטא דקרא ששכבן ממש ועשו עבירה חמורה:

יש כאן וכו'. וכי כך דרך המקנתר שבורח מן החמור ומוכיח חבירו בעבירה קלה אלא בלמה תבעטון נכלל גם את זו אשר ישכבון וגומר:

שהיו נוטלין מעשר ודנין. לא שהיו נוטלין שוחד ח"ו אלא שנטלו מעשר לוי מבעלי דינים ודנין אותן וזהו אבק שוחד שע"י כך דעתן נוטה להם אלא היה להם לחשוך עצמן מדין מכיריהם שנותנין להם מעשרותיהם:

מברכתה. שיירא שמוכרין ולוקחין סחורות היתה עוברת:

והיו מניחין וכו'. והיינו ויטו אחרי הבצע:

ה"ג מעשה בר"י שפסק מזונות לאשה בשוקי ציפורי שמע רבי וכו'. וה"פ ר"י פסק בציפורי מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים ולא שמע שמת בעלה שמע רבי ואמר

איך ניתן לה מזונות מאן לימא לן שלא שלח לה בעלה ממדינת הים לפרנסתה או מאן אמר לי שלא הניח לה בעלה טרם צאתו כדי פרנסתה:

ה"**ג עבדין ואמהין**. כלומר ואפי' הניח לה עבדים ושפחות היודעים לדבר של מי הם אפשר לומר שהניחן ולא נודע לנו:

ה"**ג רבי הילא א"ר בא מסבר סבר רבי**. דלא איירי מתני' באשת איש דלדידה אפי' בשבועה לא יהבינן אלא באלמנה ששמעו שמת בעלה במדינת הים לזו יהבינן בשבועה:

מי שיצא למדינת הים. דמשמע שאינו חוזר עוד לעולם אבל מי שהלך משמע ליה שעתיד לחזור:

בתחלה. כשבאת לגבות מזונות נשבעת שלא שלח לה בעלה למזונות ממדינת הים:

בסוף. כשבאת לגבות כתובתה נשבעת שלא הטמינה משל בעלה כלום ומגלגלין עליה שלא הערימה למכור יותר מכדי צרכה למזונותיה:

בשלא מחלה ליתומים על כתובתה. הוא דיש לה מזונות אבל בשמחלה על כתובתה אף מזונות אין לה:

תיזון. כל זמן שאינה תובעת כתובתה או כשתרצה תטול כתובתה שנאמנת האשה לומר מת בעלי ותינשא וכשם שנאמנת לינשא כך נאמנת ליטול כתובתה כדתנן ביבמות פט"ו:

תיזון מכתובתה. אף שאינה נאמנת לומר גרשני בעלי כדי שתינשא מ"מ מזונות אית לה עד כדי כתובתה ממה נפשך וכדמסיק:

אם אינה אשת איש. אלא שבאמת גירשה בעלה:

ואשתו תובעת מזונות. כלומר מה שלותה ואכלה בהיותו במדינת הים:

שומעין לו. כלומר הדין עמו:

ואם פסקו ב"ד. קודם שבא כמה תלוה או תמכור מנכסי בעלה למזונות:

מה שפסקו פסקו ואין שומעין לו וצריך לשלם מה שלותה:

בשאין מעשה ידיה כדי מזונותיה. איירי הך ברייתא הלכך אם פסקו ב"ד מה שפסקו פסקו:

ופריך כהדא שומעין לו. דתנן ברישא בתמיה הא אין מעשה ידיה מספיקין:

ומשני כמ"ד אין מזונות לאשה מדאורייתא אבל מעשה ידיה שלו מדאורייתא הלכך שומעין לו דאמרי' אלו לא היו מלוויים לזו היתה דוחקת עצמה אע"ג דלא ספקה:

אין ב"ד פוסקין מזונות לאשה. שאין בעלה כאן בעיר:

מדמי פירות שביעית שמכר הבעל דכיון דאינו משועבד לה אלא מדרבנן דהיינו תחת מעשה ידיה ה"ל כפורע שכר פועל מדמי שביעית דאסור כדתנן פ"ח דשביעית:

בשיש מעשה ידיה כדי מזונות. הלכך שומעין לו:

ופריך כהדא מה שפסקו פסקו. בתמיה הא מעשה ידיה מספיקין לה למזונותיה:
בשפסקו יתר. שתפרנס בריוח ומעשה ידיה אינן מספיקים אלא לדברים גדולים וכיון שפסקו לה ב"ד חייב הבעל לשלם:
הרי שהיה נתון במדינת הים. ושלח כלים ואמר ינתנו אלו לבניו:
בנותיו בכלל. והראוי לבנים הזכרים כגון ספרים וכלי מלחמה לזכרים והראוי לבנות כגון כלי משי הצבועים וחלי זהב יטלו הבנות ודברים הראוים לזכרים ולנקבות יטלו אותן הזכרים:
ה"ג אם בשעת מיתה אמר ינתנו אלו לבניו אין הבנות בכלל. וכ"ה ברי"ף פרק מי שמת. וה"פ טעמא דמילתא משום דבחייו רוצה לכבד בנותיו כדי שיהיו חביבות על בעליהן אבל בשעת מיתה אינו רוצה לעקור נחלה דאורייתא:
הלכה כיוצא בו. כלומר הלכה כמותו וכיוצא בו מי שהסכים עמו דהיינו ר"י בן זכאי א"נ הלכה כיוצא בו בכל הדברים הדומין לאלו כלומר למדין מהן במקום אחר:
אין הלכה כיוצא בו. דהיינו ר"ג שלא ראה את דבריו אלא בשלשה והיה לו לראות את דבריו בכולן שהלכתא כוותיה בכל השבעה דברים:
הלכה כיוצא בו. דהיינו אדמון שאמר כן אבל בשאר דברים אין הלכה כאדמון ופליג אר' זעירא:

הלכה ב

מתני' **איבד את מעותיו**. דאמר לא אמרתי לך הלוני ואני אפרע וכיון שאין לו תועלת אלא שמסלק ממנו נזק חיובו אין זה חייב לו כלום אבל אם הלוה את האשה מעות למזונות ע"מ שתשלם לו תובעה והיא תובעת הבעל וישלם:
הניח מעותיו על קרן הצבי. שאי אפשר להציל מעותיו כי אם כשיתרצה הצבי לחזור אליו אף זה כן אם לא יתנדב הבעל לשלם לו אין לו כלום:
גמ' **בעי הפורע שטר חובו של חבירו**. למלוה שלא מדעת הלוה אם חייב הלוה לשלם להפורע או לא מי נימא דפליגי בה חנן ובני כה"ג דלחנן פטור ולבני כה"ג חייב או לא פליגי ואמתני' דנדרים פ"ד קאי דתנן התם המודר הנאה מחבירו פורע לו חובו ומיבעי ליה אי לא אתיא מתני' אלא כחנן או אתיא ככ"ע:
אר"י. אף בני כה"ג מודו התם דפטור והכא דמחייבו טעמייהו משום דודאי לא עלתה על דעתו שתמות אשתו ברעב וידע שאחר יפרנסנה והוא ישלם לו:
ברם הכא. אבל הכא בפורע חובו של חבירו פטור דסבר שהיה מפייס לבע"ח עד שימחול לו חובו:

ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך לדבריך דמתני' דנדרים איירי בכל חוב א"כ אפי' בשהיה משכון ביד בע"ח אמאי מותר הא קמהניא ליה דמסתמא לא הוי מחזיר ליה המשכון בלא פרעון:

ומשני מפייס הוינא ליה וכו'. אף במשכון י"ל שהיה מפייס ליה שיחזור לו משכונו בלא מעות:

עד כאן בבע"ח. שאינו דוחקו ונוגשו שישלם לו שייך לומר דלמא מפייס ליה:

ואפי' בבע"ח דוחק. שרדפו שישלם לו חובו מי אמרינן דאף זה מותר במודר הנאה או דלמא כיון דחזינן שאינו מקבל פיוסים אסור:

שמעינן מי הדא. תא שמע מהא דתנן התם בנדרים ברישא דמתני' המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו:

ולא שקל אין ממשכנין אותו. בתמיה הא תנן בפ"ק דשקלים דממשכנין מי שלא שקל את שקלו אלא ודאי כל שלא בא הדבר ליד המודר מיד הנודר לא מיקרי הנאה אלא גרמא בעלמא ושרי:

הדא אמרה. זאת אומרת דאפי' בבע"ח דוחק כי האי דשקלי' דממשכנין אותו אם לא יתן אפ"ה אין צריך לשלם לו:

תדע לך שהוא כן. כלומר מסיפא דמתני' דנדרים נמי איכא למידק הכי:

דתנינן. התם הנודר מקריב על המודר קיני זבין וכו' חטאות ואשמות שהיה חייב המודר להביאן והני כבע"ח דוחק הוא דכל כמה דלא מייתי להו אסור בקדשים ולית ליה כפרה:

לא בשלא נתן לתוך ידו כלום אלא כיון שלא נתן לתוך ידו כלום לא מיקרי הנאה:

אלא בארנון ובגלגולת. אם פרע עבורו מס המוטל על קרקעו או על גולגלתו חייב לשלם לו שכך הוא דינא דמלכותא:

חייליה דרב. ראייתו של רב לדין זה מהאי:

מציקין. עוררין ה"ג הגוזל שדה ומכרה לחבירו ונטלוהו מציקין כופין אותו להחזיר את מעותיו:

קנס קנסו בגזלן. כלומר מדינא פטור הגזלן מלשלם דקרקע אינה נגזלת אלא קנס הוא שקנסוהו חכמים:

בעי וההן דהוה רבה. קשיא ליה מאי קאמר ולא שמע הא דאר"י וכו' והלא רב היה גדול מר"י:

ה"ג חד אמר בארנון ובגולגולת. הך ברייתא מיירי שנטלו מסיקין בארנון ובגלגולת הלכך חייב להחזיר לו מעותיו:

וחרנה. ואידך אמר אינה בארנון ובגולגולת ואפ"ה חייב להחזיר לו או כרב או כר"י ל"א חד אמר נטלו מציקין הרי הוא כארנון וגלגולת וחד אמר אינה כארנון וכגלגולת אלא מטעם קנס כר"י:

תמן תנינן. נדרים פ"ד המדיר הנאה מחבירו מרפאהו רפואת נפש אבל לא רפואת ממון דהיינו בהמתו אינו מרפאה וקשיא לי' אהא דתנן התם ומחזיר לו אבידתו א"כ למה לא ירפא רפואת ממונו שהרי זה כמחזיר אבידתו והך סוגיא מייתי הכא אגב הא דלעיל:

ר"י ור"י. מתרצים לרומיא דהנך מתניתין:

כאן במדירו מגופו. הא דתנן ומחזיר לו אבידתו איירי שנדר שלא יהנה גופו ממנו אבל נכסיו יהנו ממנו:

כאן במדירו מנכסיו. הא דתנן אבל לא רפואת ממון איירי. שנדר שגם ממונו לא יהנה ממנו:

כאן בשיש לו. רופא אחר שיכול לרפא בהמתו הלכך אסור המדיר לרפאותה:

כאן בשאין לו מי שירפאנו. כלומר אין שם אדם אחר שיחזיר לזה אבידתו:

ופריך אם מי שיש לו מי שירפאנו. אוקימתה להא דתנן אבל לא ריפוי ממון קשיא רישא דתנן מרפאהו רפואת נפש ואי בשיש לו רופא אחר אפי' רפואת נפש אסור:

ומשני שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות. ומשום חשש סכנת נפשות התירו לו לעשות לו רפואה אף שיש שם רופא אחר אבל לבהמתו לא התירו משום הך חששא כיון שיש שם רופא אחר:

ופריך ולא נכסי המחזיר הן שהן אסורין לבעל הפרה. כלומר לבעל האבדה כדתנן ברישא ופורע לו את חובו וכיון שכן קשיא א"כ למה תנן בסיפא ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש למה לא יטול המחזיר שכרו הלא אין נכסי בעל האבדה אסורין עליו:

כשהיו נכסיו של זה וכו'. כלומר שהדירו המחזיר ובעל האבדה זה את זה איירי מתניתין הלכך תפול הנאה להקדש אבל חזרת האבדה שריא דמצות לאו ליהנות ניתנו ואין זה מהנהו אלא מסיר את הנזק:

מועלין באסורות. כלומר מועלין בנדרים אם אמר קונם דבר זה עלי הרי הוא כהקדש ומועלין בו הלכך תפול הנאה להקדש וה"ק הנאתו כי הקדש מה הקדש יש בו מעילה אף קונמות יש בהן מעילה:

הככר הזה הקדש. שאסרה בקונם לכל כהקדש שהוא אסור לכל אדם:

אכלו בין הוא בין אחר מעל. דיש מעילה בקונמות:

לפיכך יש לו פדיון. דכיון דמתסר אכ"ע כהקדש תפוס פדיונו:

ה"ג הרי זה עלי אכלו הוא מעל אחרים לא מעלו לפיכך אין לו פדיון דברי רבי מאיר לא אמר וכו'. וכן הוא בבבלי בנדרים פרק ד' וה"פ כיון דאמר ככר זה עלי לא אסרו אלא על עצמו ואי מתהני מיניה מעל אבל על חבירו לא נאסר לפיכך אין לו פדיון דכיון דחבירו לא מעל לא אלים כהקדש למתפס פדיונו:

לא אמר. ר"מ אלא אם אכלו מעל הא אם מחמם בו את ידיו לא מעל דאל"כ ליתני אם חימם את ידיו מעל:

כיני. כן היא ברייתא איירי באומר קונם ככר זה לא אוכלנו או אטעמנו ואז לא אסר על עצמו אלא האכילה:

עד כדון צריכה. ועדיין בעיין קיימת בנדר מן הככר סתם כגון שאמר קונם ככר זה עלי אם אסור גם לחמם את ידיו או לא:

דתני. כלומר הא דתנן מי שהלך וכו':

לא אמרן. אלא אחר שעמד ופרנס הוא דאיבד את מעותיו:

הא האב. שפרכס את בתו גובה מבעלה כשיבא ממדינת הים מה שהוציא:

ואתיין וכו'. ואזדו לטעמייהו:

דתנינן תמן. לעיל פ' נערה:

ה"ג ואינו אוכל פירות בחייה ניסת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה ותני עלה לא רצה הבעל לקברה האב קוברה ומוציא ממנו בדין ואר"ח לא אמר אלא האב הא אחר אינו גובה מהבעל אם הוציא הוצאות על קבורת אשת חבירו:

הלכה ג

מתני' **ובנכסים מועטין**. בגמרא מפרש כמה נכסים מועטין:

בשביל שאני זכר. וראוי לירש בנכסים מרובים הפסדתי בנכסים מועטים בתמי':

גמ' **לאלו ולאלו**. לזכרים ולנקבות אין אלו נכסים מועטין:

עד שיבגרו. צריך שיהא שם כדי לזון הבנות עד שיבגרו או עד שינשאו שכך התנה להן אביהן כדתנן לעיל פ"ד שכך כותב לה בנן נוקבן וכו' עד דתנסבון לגוברין וה"ה בוגרת שיוצאת מרשות האב:

את מה שמעת מן ר"י. כמאן ס"ל כרב או כשמואל:

א"ל. נפרש דברי חכמים מדבריהם כלומר אף שלא שמעתי דבר זה מר' יוחנן בפי' מ"מ איכא למפשט מדבר אחר ששמעתי ממנו דס"ל כרב:

היה שם. בשעת מיתה כדי מזון י"ב חדש לאלו ולאלו ואח"כ נתמעטו כגון שהוקר המזונות או שנתקלקלו הנכסים מהו שיחזור הדין כנכסים מועטין ואין לבנים בהן כלל או דלמא אזלינן בתר מעיקרא:

כיון שהתחילו. הזכרים לאכול עמהן כבר זכו בהן שניהם הבנים והבנות וההפסד על שניהם יחד ומדלא השיב ר"י לנתן הושעיא דאף י"ב חדש אינו אמת אלא עד שיבגרו או עד שינשאו ש"מ דאף ר"י כרב סבירא ליה:

מאימתי שמין להן. הנכסים שיהיה בהן כדי מזון הבנות י"ב חדש:

שמין להן בסוף. כל זמן שרואין שלא יספיק למזון הבנים והבנות י"ב חדש הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אע"ג שבשעת מיתת האב היו מספיקין אלו שנתקלקלו עכשיו אין ההפסד כי אם על הבנים לבד:

מיליהון דרבנן. דברי ר"י לא שמעת דפליג עלך וקסבר כיון דכבר זכו בהן היורשין ההפסד על שניהם:

ה"ג ר"ח בעי לא היה שם מזון י"ב חדש והוקירו הנכסים. מאי שיטלו הבנים המותר מכדי מזונות י"ב חדש דאמרינן נכסי ברשות יורשין קיימי וברשותייהו אשבח או דלמא סלוקי מסלקי יורשין מהכא:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

עמדו היתומים ומכרו. בנכסים מועטים:

שלהן מכרו. והמקח קיים ואין הבנות יכולין להוציא מהלקוחות דאין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים וכיון שאם מכרו מכירתן קיים ש"מ שיש להן להיורשים תפיסת יד בנכסים הלכך אם הוקירו ברשותם הוקירו ושל היורשים הוא:

וכא. כמו והכא:

לא היה שם. כדי לזון הזכרים והנקבות י"ב חדש דה"ל נכסים מועטין מהו שיאמרו הבנים להבנות טלו לכם עד כדי מזונות י"ב חדש ואנו נזון בהמותר או דלמא אף המותר הוא להבנות וניזונות מהן לאחר י"ב חדש:

אר"א מהו. כלומר מאי תיבעי לך הא מתני' היא שאין הבנים יכולים לומר כן:

דתנינן תמן. לעיל פ' מי שהיה נשוי:

אם אמרו היתומים. רישא דהך מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא והיתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא כדי שתי כתובות חולקות בשוה היה שם מותר דינר אלו ואלו נוטלין כתובת אמן ואם אמרו היתומים שכתובת אמן גדולה הרי אנו מעלין על נכסי אבינו דינר כדי שיהא מותר על שתי כתובות ויטלו כתובת אמן אין שומעין

להן א"כ ה"ה כאן אע"ג שהבנים אומרים שדי להן במזונות מועטין אין שומעין להן וכיון שלפי שומת ב"ד אין די במעות אלו לזון אלו ואלו אף המותר להבנות:

ה"ג הדא דאת אמר. וה"פ הא דאמרינן דשיימינן הנכסים אם הם מרובין או מועטים היינו לאחר שינוכה מהן כתובת האלמנה וצרכי קבורה ומלוה בעדים או בשטר שחייב אביהם ופרנסת הבנות דהיינו צרכי נישואיהן ואח"כ שמין הנותר אם יש בהן כדי שיזונו אלו ואלו י"ב חדש הרי הן מרובין ואם לאו הן מועטין והבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים:

מ"ד גובין פרנסה וכו' פלוגתא דר"ח ור"י לעיל פרק מציאת האשה ובפ' הניזקין והיינו אם גובין פרנסה מן המשועבדין ששיעבדו האחין לאחר מיתת אביהן וקאמר הכא דלמ"ד גובין מן המשועבדין כ"ש דגובין ממה שהניח אביהן והן קודמין למזונות הבנים ומ"ד אין גובין אף מזונות הבנים קודמין:

נישמעינה מן הדא ל"ג:

אלמנה ובנים שניהם שוין. לענין המזונות וכל זמן שיש שם מירושת אביהן ניזונין יחד יהיו מרובים או מעוטים:

אין אלמנה דוחה את הבנים וכו'. אלא שניהן שוין כדפרישית:

ה"ג פעמים שהאלמנה דוחה את הבנים ע"י הבנות:

היך עבידה וכו'. כלומר היכי דמי:

היה שם מזון י"ב חדש. לבנים ולבנות ואלו לא היתה שם האלמנה היו ניזונין שניהן עכשיו נתמעטו הנכסים ע"י האלמנה ואלמנה ובנות ניזונין והבנים נידחין:

ופריך כשם וכו'. א"כ נאמר נמי שהאלמנה תדחה את הבנות בנכסים מועטים דע"כ לומר דהאלמנה עדיפא מבנים אע"ג כשאין שם בנות אלא אלמנה ובנים שניהם שוין מ"מ יש שם בנות והנכסים מועטין אלמנה ובנות שוות והבנים נדחין א"כ גם הבנות תדחה אם אין שם כדי מזונות שתיהן שהרי היא עדיפא נמי מהבנות שאין להבנות מזונות רק עד שיבגרו והאלמנה ניזונת לעולם:

ומשני ראויה היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותיה. כיון דמשתבעה כתובתה אין לה מזונות הלכך אינה ממעטת חלק הבנות והא דאמרי' שדוחה הבנים היינו טעמא שהרי עכשיו עומדת ותובעת מזונות ולא כתובתה ודינה שמוכרין למזונותיה לי"ב חדש כדאמרינן לעיל פרק אלמנה ניזונת:

אית תניי תני ישענו. יש תנאי ששנו במתני' והבנים ישענו על הפתחים:

והשענו תחת העץ. שפירושו שיאכלו שם ויסעדו לבבם ה"נ יסעדו לבם על הפתחים:

ושאלו. לשון בקשה:

הלכה ד

מתני' **והודה בקנקנים**. ריקים בלא שמן:

אדמון אומר וכו'. פלוגתייהו דאדמון וחכמים מפרש בגמרא:

גמ' ה"ג רבי אימי בשם ר"י מתניתא בשטענו חטים וכו' ד"ה חייב ר' חייא בשם ר"י לא סוף דבר בשטענו חטים וכו' אלא אפילו טענו חטים ושעורים והודה לו בשעורים דברי חכמים פטור א"ר אבהו כהדא דר' אימי מאי דא דתנינן ר"ג מחייב בא להודיעך כחו דר"ג עד היכן הוא מחייב רשב"ל אמר וכו'. וה"פ ר' אימי ור"ח פליגי דר"א אמר משמיה דר"י מתני' דשבועות פ"ז דתנן התם טענו בחטים והודה לו בשעורים פטור ר"ג מחייב דוקא היא דבטענו חטים ושעורים מודו חכמים לר"ג דחייב דה"ל מודה ממין הטענה ור"ח אמר משמיה דר"י דאף בטענו חטים ושעורים פליגי רבנן ור"ג וא"ר אבהו כהא דר' אימי מסתברא דלר"ח קשיא למה תנן במתני' טענו בחטים והודה בשעורים ומשני הש"ס משום דבעי למתני ר"ג מחייב תני טענו בחטים והודה בשעורים להודיעך כחו דרבן גמליאל דאפי' בכה"ג מחייב:

רב. סובר כרבי שמעון בן לקיש דחייב:

חד בר נש. אדם אחד הלך לדין עם חבירו לפני רב התחיל לטעון עליו שחייב לו שעורין חטים וכוסמין והודה לו באחת מהן:

א"ל רב. כל מה שאתה יכול לגלגל עליו גלגל ולבסוף הוא ישבע לך שבועה אחת על עיקר התביעה ועל הגלגולים ומדחייב ליה שבועה לפי שהודה באחת מהן ש"מ דטענו חטים ושעורים והודה באחת מהן חייב דאי בכופר הכל איירי אין כאן שבועה שהרי בימי רב עדיין לא נתקנה שבועת היסת:

והא תנינן. בשבועות פ"ו:

ה"ג בקרקעות וכפר בכלים פטור אם כלים בכלים הוא פטור כלים בקרקעות לא כ"ש. וה"פ אס"ד דבטענו שני מינין והודה באחת מהן פטור קשיא ליתני במתני' כלים וכלים והודה באחת מהן פטור וכ"ש כלים וקרקעות והודה באחת מהן דפטור דהא קרקעות אין נשבעין עליהן:

מה עבד לה. במאי מוקמי לה ר"י:

פתר ליה. ר"י מפרש למתני' דה"ה כלים וכלים פטור והא דנקט קרקעות משום סיפא דתנן הודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות דכלים זוקקין את הקרקעות לשבועה:

ופריך והתנינן. במתני' והודה לו בקנקנים. אדמון אומר וכו':

מה אנן קיימין. לרשב"ל פריך במאי עסקינן:
כל עמא מודיי. הכל מודים שהוא הודאה ממין הטענה וחייב לרשב"ל ומ"ט דרבנן דפטרי:
כל עמא מודיי שאין הודאה וכו'. ומ"ט דאדמון:
ה"ג אר"ז וכו' בשטענו קנקני שמן היא מתני' ההן אמר מליין וההן אמר ריקנין. מתני' איירי דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך ולא אמר מליאים אדמון אומר יש בלשון הזה תביעת כדי וכיון דלא א"ל מלא עשרה אין זה טוענו מדה אלא עשרה כדים מליאים וה"ל טענו חטים ושעורים וחכמים אמרו אין בלשון הזה לשון קנקנים ותביעתו אינה אלא שמן בלא קנקנים ואינה הודאה ממין הטענה:
ופריך ניחא. כמו הניחא קנקנים ולא שמן שייך לתבוע אלא שמן בלא קנקנים למה ליה להזכיר כלל כדים בתביעתו:
מפיק לישנא מחצין דמשח. מסיים בה שתבעו עשרה כדי שמן יש לו במחץ והוא שם כלי גדול כמו הגת ואיכא למימר שמן בלא כלי א"נ שתבעו עשרה מחצין דשמן ואין דרך למכור או להפקיד השמן במחץ וקסברי רבנן מסתמא השמן בלא המחץ תבע ולא הוה הודאה ממין הטענה:
ופריך ולית סופא משאלה. וכי אין לשואלו לבסוף מה היתה תביעתו שמן בלא כלי או עם הכלי:
ומשני בההיא דנשתתק מתני' איירי שנשתתק התובע קודם גמר דין ואי אפשר לעמוד על הדבר:

הלכה ה

מתני' **ופשט לו את הרגל**. לשון בזיון כלומר טול טיט ואבק שתחת רגלי ל"א תלה אותי ברגלי לא תפול המעות מכיסי שאין לי מעות:
עד שתלבין ראשה. עד שתזקין ואין כופין אותו לא לכנוס ולא לפטור:
גמ' **בשפסק**. האב המעות לחתנו במעמד בתו וקסברי רבנן דה"ל כאלו פסקה על עצמה:
ה"ג ופשט לו את הרגל שיכולה היא שתאמר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות על מה נחלקו וכו' וכ"ה בבבלי:

הלכה ו

מתני' **העורר על השדה**. ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לוי שמכרה לך גזלה ממני:
והוא. ראובן חתום על שטר מכירה שחתם לוי לשמעון כשמכרה לו:

אדמון אומר. יכול הוא שיאמר לכך לא ערערתי כשהיתה ביד לוי לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין:
איבד את זכותו. דהואיל וחתם השטר ה"ל כהודאה שאין לו עסק בה:
עשאה. המוחזק בה סימן לאחר שמכר לאדם שדה הסמוכה לשדה זו וכתב לו במצרי' מצר פלוני שדה שלי ועשה השדה זה סימן מצר ללוקח בשמו של המוכר וחתם המערער על שטר המכירה ולא ערער אף אדמון מודה דאיבד את זכותו דאין לומר כאן השני נוח לי וה"ה אם עשאה המערער סימן ללוקח ממנו שדה וכתב מיצר פלוני הוא של פלוני המוחזק דה"ל כהודאה לכ"ע:
גמ' **לא סוף דבר**. לאו דוקא בשעשאה המוחזק או המערער עצמו סימן לאחר מודה אדמון אלא אפי' עשאה אדם אחר סימן בשם המוחזק וחתם המערער עליה בעד מודה אדמון דאיבד את זכותו:

הלכה ז

מתני' ואבדה דרך שדהו שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו:
ילך לו בקצרה. על כרחם יטול לו דרך לשדהו אבל דרך קצרה יבחר לו שלא ירבה ליטול:
גמ' **הטוען בראיותיו**. שמביא ראיה שהיה לו דרך אבל אינו יודע באיזה מקום הוא דפליגי אדמון וחכמים:
מילתיה אמר. ריב"ח אמר דבריו והוא שארבע בני אדם מקיפין שדהו דכל חד וחד מדחי ליה ואומר דרכך לאו גבאי הוא אבל בשאדם אחד מקיפו מד' רוחותיו כיון שיש לו ראיה שהיה לו דרך לשדהו אף חכמים מודו דצריך ליתן לו דרך דממ"נ אורחיה גביה הוא:
אפי'. אדם אחד מקיפו מכל צד פליגי דאיירי בשאין לו ראיה וקסבר אדמון דמסתמא היה לו דרך הלכך ילך בקצרה וחכמים סוברים אימר דרך מחילה הניחו לילך לשדהו כל זמן שירצה אבל לא היה הדרך שלו א"נ שמואל מוקי למתני' באחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מצי אמר מ"מ דרכא אית לי גבך וחכמים סברי מצי א"ל אי שתקת שתקת ואי לאו מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו:
ופריך תניא יהושע. תיקן להם לישראל מי שהוא טועה בין הכרמים והשדות בורר דרך לעצמו בכ"מ שירצה עד שהוא מגיע לביתו ואפי' שדה וכרם מליאים פירות הולך ואינו חושש א"כ מ"ט דרבנן דפליגי שהרי אף זה כיוצא בו שאין לו מקום לבא לשדהו יברור לו דרך לעצמו:
מקדר. נוקב כמו מקדרין בהרים דפ"ה דעירובין:
ומשני תניא יהושע. תיקן מי שהוא טועה שנוקב ויוציא שחשש להצלתו:

שמא להכנס. בתמיה וכי תיקן שיכול לכנוס לכתחלה בדרך שירצה והכא להכנס הוא:
תניא יהושע בגופו. כלומר ותו כי תיקן יהושע להציל גופו שחשש להצלת נפשות:
שמא בפרתו. בתמיה וכי תיקן שרשאי להוליך פרתו שהיא טועה בכל דרך שירצה והכא צריך דרך לשדהו להכניס פרתו לחרוש:
אר"י פרה וכו'. בא לתרץ הא דתנן בב"ק פ' הגוזל בתרא מתקנות שתיקן יהושע שיהא אדם הולך לתוך שדה חבירו וקוצץ את סוכו ונוטל את נחילו ואלו הכא אמרינן שפרתו אינו מציל אם היא טועה בין הכרמים וקאמר דשאני פרה שדרכה לחזור מעצמה הלכך לא ילך לתוך של חבירו ויפסידנו אבל נחיל של דבורים אין דרכו לחזור מעצמו הלכך התירו לו לקוץ סוכו של חבירו:
דתנינן תמן. בב"ב פ"ד:
מכרן. לבור ודות לאחר והניח השדה לעצמו:
רע"א אינו צריך ליקח לו דרך. דכיון שמכר לו סתם אין דעתו שיפרח באויר ה"נ ס"ל לאדמון כיון שהשדה שלו אם בא לידו באיזה דרך שיהיה הן ע"י קנייה או מתנה או ירושה לעולם יש לו דרך א"נ קסבר טעמא דר"ע כייפינן למוכר שיתן לו דרך מתקנת חכמים וכן סובר אדמון:
בסתם חלוקין. בשמכר לו הבור ודות בסתם פליגי ר"ע וחכמים:
מה אנן קיימין. במאי עסקינן:
אם דבר בריא. אם ידעינן בודאי שמכר לו דרך הכל מודים שצריך ליתן לו דרך:
ואם דבר בריא שאין לו דרך. כגון שמכר לו בפירוש על מנת שלא יהיה לו דרך תוך שדהו הכל מודים שצריך ליקח לו דרך:
אלא. הכא במאי עסקינן בשמכר לו בסתם:
ה"ג ורבנין אמרין צריך ליקח לו דרך. ופלוגתייהו דר"ע סבר מוכר בעין יפה מוכר ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר:
ה"ג וכא אפי' דבר בריא יש לו דרך פליגי חכמים שהוא צריך ליקח לו דרך. וה"פ והכא בפלוגתייהו דאדמון וחכמים פליגי חכמים דאפי' בודאי שהיה לו דרך אין לו עכשיו כיון דלא ידעינן אצל מי מאותן שמקיפין שדהו היה דרכו ואפי' לשמואל דאמר לעיל דאיירי אפי' באדם אחד נמי אי אמרינן דאיירי בחד דאתי מכח ארבע נמי היינו טעמא כיון דאתי מכח ארבעה אין ידוע אצל מי היה דרכו א"נ סוגיא דש"ס דהכא אזלא אליבא דר"י בן חנינא דאמר לעיל דפליגי בשארבעה מקיפין אותו:

הלכה ח

מתני' **והלה הוציא שמכר לו את השדה**. הלוה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר הלואה ואומר שטרך מזויף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות את חובך:

זה היה פיקח שמכר לו את הקרקע. לפי שהיה זה מבריח מטלטלים ולא היה לו מהיכן ימשכננו על חובו ועכשיו יטול את הקרקע:

גמ' **ביפה בכך**. שהקרקע שוה כפי החוב שחייב לו הוא דפליגי אבל בשאינו יפה חכמים מודו לאדמון דהרי גם בשדה זו א"א לו לגבות חובו:

בשאינו יפה בכך. נמי פליגי שהרי הציל בזה מקצת חובו:

ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך בשכבר היה לו ללוקח קרקע שהיה יכול לגבות חובו ומ"ט דרבנן דמשמע בכל ענין פליגי חכמים:

ומשני יכול הוא. המוכר לומר קרקע טובה כזו שמכרתי הייתי רוצה ליקח ממנו עבור חוב:

ופריך הגע עצמך. שהיה ללוקח קרקע טובה כזו או עדיפא ממנה:

ומשני יכול הוא. לומר רוצה הוא לגבות ממנו קרקע שלו ובע"ח דינו בבינונית נמצא שגובה את שלו:

ולא עוד. אף שאין לו קרקע טובה יכול הוא לומר אין בכחי לעבוד לסבול טורח שתי שדות לכך מכרתי לו את זו וכשאגבה ממנו קרקע נמצא שאין לי אלא קרקע אחת:

הלכה ט

מתני' **שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה**. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן ושטר שהוציא ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר:

אדמון אומר. יכול שמעון לומר לראובן:

אלו הייתי חייב לך. כדברי שטרך:

כיצד אתה לוה ממני. אחרי כן היה לך לתבוע חובתך ממני:

זה גובה שט"ח וכו'. בגמרא מפרש:

גמ' **איתפלגון**. פליגי בה רנב"י ור"ש אליבא דחכמים:

וחרנה. ואחרינא אמר:

יליף לה משוורים תמים שחבלו זה בזה. דתנן בפ"ג דב"ק שמשלמין במותר חצי נזק שמה שהזיקו זה את זה בשוה מנכין ואח"כ גובה הניזוק ביותר המותר א"כ ה"נ אינו משלם אלא מנה הנותר:

ה"ג יליף ליה מרבנין דאדמון. וה"פ מלישנא דרבנין דמתני' יליף ליה דקאמרי זה גובה וזה גובה:

ה"ג ואידך רבנן דאדמון מודיי וכו'. וה"פ ומ"ד יוציא מנה וכו' לא קשיא מתני' דלעולם מודו רבנן דמתני' דיוציא מנה כנגד מנה והא דלא קאמרי הכי הואיל ותני אדמון חלו הייתי חייב לך וכו' דמשמע שהשני גובה והראשון אינו גובה קאמרי חכמים זה גובה וזה גובה אבל באמת לאו דוקא גבייה ממש קאמרי אלא יוציא מנה כנגד מנה והמותר ישלם:

מחל של מאתים במנה. כלומר ואיכא בינייהו אם זה ששטר חובו מאתים מחל חובו לזה ששט"ח מנה שא"ל סתם חובי מחול לך וזה של מנה לא אמר כלום:

מ"ד יוציא מנה כנגד מנה. אינו צריך זה של מאתים לשלם לזה של מנה כלום שכבר נשתלם זה של מנה ולא מחל לו זה של מאתים אלא המנה היתירה:

ומ"ד זה גובה וכו'. חייב לשלם לזה המנה שזה של מאתים מחל חובו ועדיין נשאר חייב לזה של מנה חובו שהרי עדיין לא נשתלם זה של מנה:

ושל מנה לא כתב. בשטר אלא תביעה בע"פ בעדים יש לו עליו:

מ"ד יוציא מנה וכו'. בעל מאתיים אינו גובה ממשעבדי אלא מנה שכבר יצא מנה של שכנגדו:

אותו שכתב גובה. ממשעבדי מאתים:

ואותו שלא כתב אינו גובה. כלום ממשעבדי:

הלכה י

מתני' **שלש ארצות**. הן חילוק בא"י לענין נישואין שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה שתלך אחריו מארץ אל ארץ:

כרך. גדול מעיר והוא מקום שווקים ומכל סביביו באין שם לסחורה וכל דבר מצוי בו. אבל לא מעיר לכרך. שישיבת כרכין קשה מפני שהכרך מתיישבין שם ודוחקים ומקריבין הבתים זו לזו ואין שם אויר:

ולא מכרך לעיר. בכרך שכיחי כל מילי בעיר לא שכיחי כל מילי:

מפני שהנוה יפה בודק. את הגוף ומחליאו ששנוי ווסת אפי' לטובה מביא את האדם לחולי מעיים:

גמ' **מתני'**. דוקא בשהיה מיהודה והלך לגליל ונשא משם אשה כיון שהיא מגליל ישם נשאה אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה אבל אם היה מיהודה ונשא אשה ביהודה שהיא מגליל ושבה אל בית אביה לאחר הנישואין כופין אותה לצאת משם ליהודה כיון שהנישואין היו ביהודה:

אני פלוני שמיהודה וכו'. כך היו רגילין לכתוב ולחתום בשעת נישואין שלא ישתכח הדבר באיזה מקום נשאה לפי שיש מקומות שאין כותבין כתובה ואפי' במקום שכותבין כתובה חששו שמא תטמין כתובתה ותאמר שנשאה בגליל לפיכך היו כותבין שטר כזה להבעל לידע באיזה מקום נשאה:

כופין אותה לצאת. ליהודה אף אם היא עתה בגליל:

בגליל אין כופין אותה לצאת. אם כתוב בשטר אני פלוני מיהודה נשא אשה בגליל אין כופין אותה לצאת מגליל:

ה"ג תני מוציאין מעיר שרובה עכו"ם לעיר שרובה ישראל אבל לא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עכו"ם וכ"ה בתוספתא. וכן משמע דברוב הדבר תלוי:

במשרה וסמך להרה. לוט היה שוכן בעמק בסדום והמלאכים אמרו לו עלה ההרה והוא אומר הכי וסירב לילך לשם אף שבהר טוב לדור ששולט שם האויר אלא מפני שהנוה יפה בודק אמר לא אוכל להמלט ההרה פן תדבקני וגו':

הלכה יא

מתני' **הכל מעלין**. את כל בני ביתו אדם כופה לעלות עמו ולישב בא"י ואפי' קנה עבד עברי ילך העבד אחריו ע"כ:

ואין הכל מוציאין. ואין מוציאין שום אדם:

אחד האנשים ואחד הנשים. אם הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות יוציא ויתן כתובה:

קפודקיא. היא ארץ כפתור:

גמ' **אין כופין אותו לעלות**. אלא יוציא ויתן כתובה:

הדא אמרה. זאת אומרת מדתנן נשא אשה בא"י וגירשה בקפודקיא נותן לה ממעות א"י אע"ג דאית לן למימר בתר מקום שנשתעבד והיינו מקום הגירושין אפ"ה מחמרינן דצריך ליתן מעות א"י שהוא יפה ממעות קפודקיא וש"מ דכתובה דאורייתא:

הדא מסייעא. ת"ק דמתני' מסייע למ"ד כתובה דאורייתא מדחייב ליתן ממעות א"י שהוא היפה: